

ARCHIV MĚSTA BRNA
MUZEJNÍ A VLASTIVĚDNÁ
SPOLEČNOST
V BRNĚ

02/63

ISBN 80-85048-42-6

PRÁVNÍ
KNIHA
MĚSTA
BRNA
z poloviny
14. století
II
KOMEN-
TÁŘ

PRÁVNÍ KNIHA
MĚSTA BRNA
z poloviny 14. století

II/ KOMENTÁŘ

Ista de Sen
bitez: neve
rane si
bi sup
calu bi
scripto
fuisse
renca
iueni:
Acto
i reo
racione
cunusa
cebni penitro allognato termino. Ius
cosam actuato edem tunc compariens in
dicto suam publicans presenciam i acto
no instanti accusans absentiam. Postrem
Iudei i jurati hora meridiei termino. India
obirebile: percuti tibi finaliter dicatur: ut
a querello acto pro quibus eum incardia
tareb: cum nec pse nec prejonsalem qua
tusset: rigore hinc no est absolutus. Si
y quo a juris dictabatur: nisi actor infra
tribuum omnes subsicetur: iumentis eau
sam absente sue legitemam demonstraret
res est abens instantio absolumus. Quid
finalata statim actor acut: petens pro se
iusticiam finiri. Cum tantum dies modi
a transuersi i tota dies ubi cederet: i pro ter
mino allognata fuisse i sol non dum occidi
si: utr adiuc isto tempusue uenisti: aut
suam querromam sibi pruderi de iusticia
deberet. Quid uictus de Schibinet: p. finis
summenses talis sunt informan: Si dies
dictis p. p. tunc penitro pectra hab
eimus: i general: ita qd tali die proceas.
quibuslib: eluerit ab antiquo iudicium ha
beri: sicut uictis gratia est in summis lab
oribus u' feria quarta: tunc actor no cessat
totu dies. Sed tantum ius ad meridiem ul
usq: ad aliam diei prem: ad quia alius statu
ris temporib: Iudei i urati acut remuiae
iudicium: elueruntur: nisi fortassis ex
malitia in dampnum actoris Iudei i urati
horam anticipassent: i uicuassent eande
Si autem dies iuuentu non sine emunis
sed tantum generali pectra p. p. pro causa
que ne cas uerebat: pro termino allogna
ta: tunc utriq: celeste dies tota: res est
actos querromus respondere. Et si da
tur ita sua legi hac distinctione tempori
q: duplex i iudicium: quoddam ordinamus
qd haber diem terminatam: qua eluerit
ab antiquo iudicium presideti: quodda aut
extordinatum: qd no lsf diem determinata.

aut transeam: p. tholomato: cui equis te
ribus me prauari. Deus uero dicit: Si
uictatem summan non metu: sed excus
y altam uiam delina: p. mitem eni ribi: si p
tholoneatorem rebus tuis prauantib: ipsa
mea peccata tibi soluam. De hoc prius
so actor nile reum p. probos uirios runcet
qui time uidem enim alii curribus affie
tunt. Et querit: cum eundo uiam quā
rebus sui indicauit: rebus suis: quas adui
gnit: marcas estimat: p. tholoneatorem sit
priamus. Primum tale testimoniu: res no
debet pati: p. sequens dampnum suum
sibi refundere ut ymiste. Deus uero p. uita
meritorum reprobare allegando inuincibil
suam: adiungens qd uictorem in flansed
ne coram probis uiro: i uicu: qd vi
garre letrichoufle: diuine: suem: excep
ensq: uiam ignoaret: p. quamcumq: u
tam uiam uictor transire: p. eandem ipm
sequi ueller. Adiuens etiam q: uictor us

MIROSLAV
FLODR

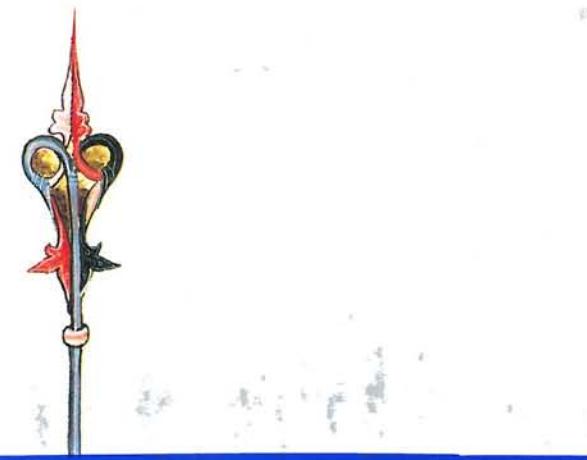
PRÁVNÍ
KNIHA
MĚSTA
BRNA

z poloviny
14. století

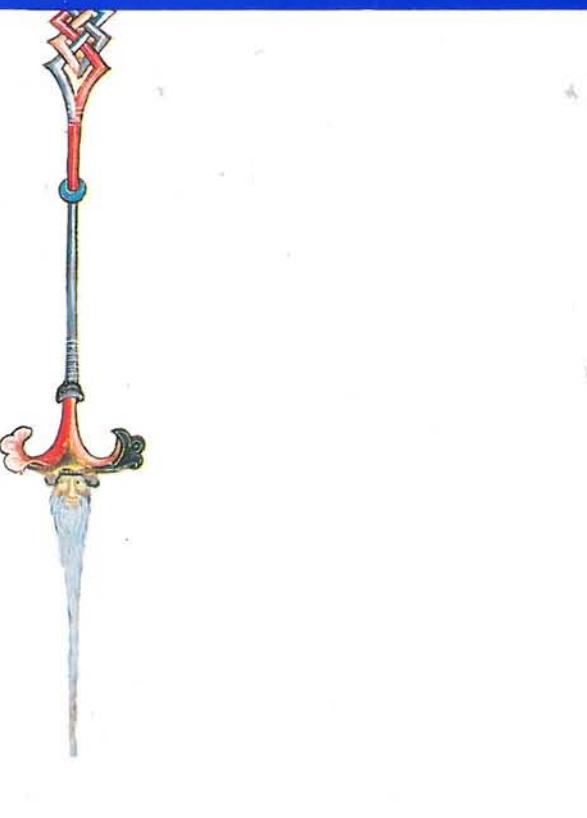
II.
KOMEN-
TÁŘ

PRÁVNÍ KNIHA
MĚSTA BRNA
z poloviny 14. století

II. KOMENTÁŘ

Tzv. Kniha písáře Jana, jak se dosud nejčastěji, i když ne zcela výstižně, nazýval rukopis č. 2 Archivu města Brna, je nejvýznamnějším sborníkem městského práva na Moravě, pramenem, bez jehož studia se neobejde žádný právní historik zabývající se vývojem městského práva u nás za feudalismu; a totéž platí i o medievalistech věnujících se dějinám městské správy i ostatním aspektům vývoje měst vůbec.

ARCHIV MĚSTA BRNA
MUZEJNÍ A VLASTIVĚDNÁ SPOLEČNOST
V BRNĚ

MIROSLAV FLODR

PRÁVNÍ KNIHA
MĚSTA BRNA

z poloviny 14. století

II

KOMENTÁŘ

BRNO 1992

PŘEDMLUVA

Druhý svazek je zcela věnován komentáři k edici Právní knihy (PK) a dalších pramenů brněnského městského práva (viz I. sv.). Přináší tudíž materii, jejíž smysl, resp. pojetí bývá nezřídka předmětem různých představ a nedorozumění. To je celkem přirozený jev, vyplývající jednak z toho, že možnosti zaměření a zpracování podobných textů jsou v obecné rovině vskutku mnohostranné, jednak z vyhraněného preferování jednotlivých názorů jejich autory. Společným rysem většiny nedorozumění pak bývá nedostatečný zřetel zvolené koncepce k souvislostem, v jejichž rámci se realizuje.

Pokud jde jmenovitě o Právní knihu města Brna, je dosavadní situace v tomto ohledu velmi jednoduchá: také jediný autor – M. Boháček – zamýšlel vypracovat komentář k tomuto dílu, a to jako součást edice připravované J. Dřímalem. O podstatě tohoto záměru a ovšem také o jeho nereálnosti byla již zmínka v Úvodu k I. svazku. Myšlenka právněhistorického komentáře – být v různě modifikované podobě – se však opětovně objevuje na okraji různých úvah ve spojitosti s nynější edicí Právní knihy. Z toho důvodu je nutné zaujmout k takovým názorům znova stanovisko.

Komentář podobného zaměření považuji v daných souvislostech za dílo nereálné a také nevhodné. Je nereálné i v silně redukované podobě původních Boháčkových představ, kdy by totiž měl být právněhistorický pohled zaměřen také na vývoj od počátků brněnského městského práva do vzniku Právní knihy. Především tu musíme mít stále na paměti skutečnost, že dosavadní právněhistorické zpracování brněnského městského práva a jeho písemností nepřekročilo rámec prvotních izolovaných sond. Komplexní a detailní analýza charakteru brněnského městského práva v jeho první vývojové etapě (do poloviny 14. století), tudíž vlastní výchozí základ všech dalších

právněhistorických zkoumání, zůstává ještě na dlouho vzdáleném cílem. Také nezbytná srovnávací báze tehdejšího městského práva na Moravě i v Čechách není zvládnuta natolik, aby mohla spolehlivě posloužit všem aspektům žadoucí komparace. Zcela otevřeným problémem zůstává poznání kořenů brněnského městského práva. Pouhá znalost babenberských městských práv rozhodně nedostačuje, zvláště když i tu navíc ještě chybí postižení a osvětlení jejich jednotlivých diferencí, jak se projevují v rovině časové, resp. teritoriální. Bude třeba (a to se netýká jen brněnského městského práva) sáhnout až k hypotetickým zdrojům porýnských oblastí a v návaznosti na ně sledovat dostupné doklady na trase porýnsko–švábsko–bavorsko–rakouské. To samo o sobě je úkol, k němuž nejsou zatím vytvořeny potřebné předpoklady. Jeho realizace si vyžadá širokou mezinárodní spolupráci a bude nepochybně dlouhodobou záležitostí. Ovšem poznání tohoto velkolepého procesu pronikání práva je naprosto nutné, má-li se dobře porozumět konečné podobě jeho posledních projevů, a mělo by být proto jedním z předních úkolů právněhistorického bádání.

Nevhodnost včlenění právněhistorického komentáře do edičního rámce je dána již jeho nutně enormním rozsahem a ovšem i zdlouhavostí jeho zpracování. Množství různorodých právněhistorických výkladů k jednotlivým článkům včetně detailního doložení výsledků případné komparace, zjištěných diferencí, vztahů, modifikací atp. snadno přeroste i při velké úspornosti formulací v samostatné právněhistorickou monografii, která na jedné straně svým rozsahem i formou překročí únosné hranice základního komentáře k edici a která naopak na druhé straně bude ještě nutně provázena další právněhistorickou monografií, podávající systematické zpracování brněnského městského práva v této jeho nejstarší, základní vývojové fázi. Hlavní překážkou akceptování komentáře podobného zaměření je jeho neadekvátnost daným souvislostem realizace, tj. edici. Má-li totiž být komentář organickou součástí edice, musí jejímu uživateli především usnadnit porozumění genezi díla v jeho jednotlivých skladebních částech a jeho vnitřním vztahům, přiblížit mu v nutných případech ideové záměry daných postojů i jejich pramenné opory, resp. poskytnout obvyklé vysvětlení a případně i doložení v textu uváděných jmen.

Na těchto zásadách je zpracován následující komentář. Přirozeným důsledkem jeho úzkého sepětí s vlastní edicí je formální soulad základní struktury komentáře se strukturou edice. Jádro výkladů se váže k jednotlivým článkům, místem dalších upozornění a odkazů jsou úvody tematických oddílů (resp. listin). Výklad sám je celkově veden snahou po maximální úspornosti podání, což je omezení nezbytně nutné, neboť by i takto redukovaný komentář mohl snadno přerušit do dimenze, jež by byly pro edici nepřijatelné. Nejde pouze o stručnost formulací. Např. na četné souvislosti, podobnosti či diference se tu jen poukazuje, nejsou (a ani nemohou být) textově dokládány.

Uvedené omezení ovšem nikterak není mechanicky uplatňovanou zásadou. Naopak. V řadě případů, kde je to vzhledem k povaze dané látky či problému potřebné, je výklad obšírnější, leckdy dokonce přechází v obsáhlou detailní analýzu. Největší benevolence je tam, kde se k objasnění daných otázek naskytá možnost zpřístupnění dalších pramenů.

Na začátku jednotlivých výkladů je věnována pozornost otázce geneze. Její objasnění se různí, a to především podle pramenných možností a konkrétních závislostí. U základního brněnského privilegia (*iura originalia*), kde závislost na dochovaném pramenném zdroji byla relativně silná, bylo možné i nutné blíže osvětlit způsob geneze. Obdobný, i když poněkud odlišný, byl případ nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století, kde výchozí zdroj je dobře známý a dostupný. Zde postačilo upozornění na rozsah a povahu diferencí. Jiný postup byl za odlišných podmínek uskutečněn v případě dalších Příloh. U ostatních privilegií stálo v popředí spíše objasnění příčin a zájmů města Brna na udělení a formulování příslušných ustanovení. Specifická je situace u vlastního jádra Právní knihy. Naprosto převážná část zde uváděné látky pochází z knihy sentencí, která se nám nedochovala. Jakékoli textové konfrontace mezi tímto výchozím zdrojem a zněním článku tak odpadají. Postižení způsobu geneze takových článků se pak na základě jejich znění i jejich zápisu v Právní knize redukuje na obecné vytčení rozsahu převzatého textu a k němu připojených doplňujících výkladů notáře Jana. Pokud se tudíž u jednotlivých článků uvádí, že bylo převzato znění zápisu (celého nebo jen vlastního nálezu) v knize sentencí, je tím toliko naznačen rozsah od doslovného převzetí až k drobným stylistickým úpravám pro potřeby PK. Kde se předpokládají Janovy hlubší zásahy do výchozího textu, je na to výslovně upozorněno. V této souvislosti je třeba mít na paměti, že zápis do knihy sentencí dělal notář Jan (i když zřejmě ne, či ne vždy, jako písář) dodatečně na základě daleko podrobnějších přímých zápisů při zasedání soudu, rady (iudicium, consilium, maniloquium). Původní verzi těchto zápisů se tudíž v knize sentencí dostává Janova zpracování. Nemalou část Právní knihy tvoří články, jež notář Jan samostatně sestavil až pro její potřeby. Na tyto případy, jejich příčiny i pramenné zdroje je podle povahy látky patřičně upozorněno. Zvláštní zřetel je tu však věnován konkrétnímu postižení podílu římského práva. Důvodem není jen jeho pozoruhodný kvantitativní rozsah, nýbrž hlavně skutečnost, že šlo o Janův programový záměr, který povýšil římské právo na jeden z hlavních sloupů geneze Právní knihy. Poněkud soustavněji se využívá (a to jak pro sestavování článků, tak i pro doplňkové výklady) ještě *Ius regale montanorum* (IRM), což je rovněž na příslušných místech vyznačeno (srov. č. 58). Úloha ostatních práv, ať již na vzniku Právní knihy jako celku, resp. na vzniku jednotlivých částí, není podstatná a už z toho důvodu se důsledně nesleduje. Na druhé straně v případech zjevných ohlasů či přímého vlivu určitého práva nemáme v daných

souvislostech možnost spolehlivě posoudit, do jaké míry si tu soudobé brněnské městské právo vypomáhá cizím právem, resp. jak dalece bylo toto cizí právo již součástí těch starých práv, z nichž později vzešlo brněnské městské právo. K tomu bude příznivá půda právě v oněch právněhistorických analýzách, jak o nich byla výše zmínka.

Po stručné genezi článku sleduje komentář možnost rychlé orientace po hlavních tématech Právní knihy a připojených pramenů, jak je přináší edice. Děje se tak soustavou odkazů, která se pohybuje ve dvou základních rovinách. Předně jsou to u jednotlivých článků odkazy na ta místa v edici, kde je zastoupena táz právní otázka, ať již v týchž či obdobných právních souvislostech. V dalším pak přistupují odkazy na příslušná téma. Pokud má dané téma v Právní knize samostatný tematický oddíl, jsou v jeho úvodu podány odkazy na místa v edici, kde je téma rovněž zastoupeno. Na důležitá téma, jež nejsou součástí struktury tematických oddílů Právní knihy, se naopak upozorňuje u jednotlivých článků. Z těchto témat svr. následující: adulterium (53), agere animo calumniandi (33), antiquum ius civitatis (129), carcer (39), cippus (27), de civitate repellere (27), confessio extra iudicium (39), consuetudo (129), defensio (2), electio iurati (6), exceptio (47), Geschub (96), homagium (39), hospes actor (5), impedimentum legitimum (55), licopiales (4), malefactores (54), mercipotus (56), obligatio (120), pars tacens (8), praeiudicium (56), praesumptio (26), probatio (27), proclamatio (38), non per procuratores agere (43), prolocutor (47), pronuntiatio (81), protestatio (6), publicatio (6), reclamatio (81), redemptio (117), res iudicata (39), responsio (1), spolium (32), statua (27), tota dies (1), triduum (1), urchunt (9), usura (120), verba (27).

Pokud jde o literaturu, soustřeďuje se její uvádění hlavně na významné práce sledující genezi Právní knihy a jejích pramenů. Upouští se tu rovněž od upozorňování na četné omyly různých prací, ať již vycházely z chybného textu Rösslerovy edice, resp. z nesprávných názorů příslušných autorů. Kritika a polemika s touto literaturou bude zajisté provedena v rámci právněhistorických studií a monografických prací. Zde není pro ni místa a nebyla by ani adekvátní sledovanému cíli.

L I

Orig. o dvou částech (*I privilegium maius*, *II privilegium minus*) v AMB; obě části pečetěny vždy touž pečetí vydavatele. Dochované opisy (do roku 1360): v Brně je to až opis v PK (rkp. č. 2, ff. 4r-5v); starší je zde německý překlad, pozoruhodný svými úpravami, vzniklý na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 217r-220r; edici svr. zde v I. sv., Př. II., A a, I); nejstarší dochovaný opis (ve značně zkomolené podobě) na perg. fragmentu z první třetiny 14. století, který dnes tvoří jako f. 68 součást *Liber negotiorum* města Uh. Hradiště z druhé poloviny 14. století (svr. I. sv., Úvod). Nejnovější edici, diplomatické zhodnocení a pečeť svr. CDB IV, č. 17. Výčet edic v CDB je třeba doplnit o nejstarší edici: Henricus Christianus baro de Senkenberg, *Visiones diversae de collectionibus legum Germanicarum* (*Lipsiae 1765*), Appendix II., č. IVa, s. 297–311 (zkomolená verze ze zmíněného *Liber negotiorum*).

Privilegium krále Václava I. pro brněnské měšťany z ledna roku 1243 se právem řadí k nejvýznamnějším památkám českých právních dějin. Toto jeho mimořádné postavení se běžně dokládá především poukazem na skutečnost, že je to nejstarší obsáhlý soubor městského práva v českých zemích a současně vzhledem k jeho rozsahu i charakteru jeden z nejzávažnějších dokumentů raného vývoje práva na domácí půdě vůbec. Oprávněnost takového hodnocení se pak spatřuje též v tom, že i v pozdější době, za poměru daleko pokročilejších, zaujmá privilegium stále čelné místo mezi památkami svého druhu. Na druhé straně se pak správně připomíná význam, který privilegium mělo při formování městského práva v českých zemích. Tato *iura originalia* se nejen stala přirozeným základem brněnského městského práva a došla svého uplatnění všude tam, kam až toto právo proniklo, nýbrž byla mnohým městům přímo určena jako směrodatná pro jejich další právní vývoj. Nadto ještě nelze přehlédnout, že u celé řady dalších měst, která podobnou vazbu k témuž právům neměla, bylo znění privilegia známo a tvořilo organickou součást komplexu různých textů jimi subsidiárně užívaných při výkonu práva. V těchto souvislostech by ovšem neměl být pomíjen ještě jeden podstatný aspekt, který se pojí k vlastní genezi privilegia a jeho práv. Okolnosti geneze totiž ukazují – jak bude v dalším ukázáno – mnohé z těch rysů, které charakterizují

svým způsobem velkolepou etapu rozvíjení městského práva v Brně, vrcholící posléze pořízením Právní knihy. Obdobný přístup i úsilí je patrné již zde a jeví se jako skutečná epocha éry, která pozvedla město Brno na jedno z nejvýznamnějších právních center v českých zemích.

Památka podobné důležitosti přirozeně musela stanout v popředí zájmu historického bádání. Přesto její historiografie vykazuje některé zajímavé, svým způsobem překvapující i poněkud zarážející rysy. Zřetel jí věnovaný je sice starobyly, trvalý a obecný: je zmiňována a poukazuje se na její význam všude, kde je k tomu příhodné místo, v domácí i cizí historiografii. Povšimneme-li si však charakteru této pozornosti, zjistíme, že má v naprosté většině ryze povšechný ráz. Jen nepatrná část prací (sr. např. výčet v *CDB*) přináší poznatky k řešení jejich dílčích problémů, ovšem i tu jde vesměs o pouhé okrajové glosy v studiích sledujících jinou problematiku. Příspěvky, v nichž je předmětem speciálního zájmu, resp. které soustavněji rozvádějí alespoň některé z otázek a znamenají podstatný přínos k jejímu hlubšímu poznání, jsou vzácné. Pro celou situaci jsou příznačné dvě okolnosti. Tak až do počátku šedesátých let našeho věku chyběla základní kritická edice privilegia (přehled starších edic sr. *CDB*). A není zajisté třeba zvlášť zdůrazňovat, že i tehdy byla realizována pouze díky pokročení prací na Českém diplomatáři do období vzniku privilegia. Nejzávažnější problém privilegia, jeho genezi, pak šířejí zkoumá toliko jediná studie (W. Weizsäcker, *Wien und Brünn in der Stadtrechtsgeschichte*, ZRG, GA 70, 1953, s. 125n.).

Úzké vztahy mezi brněnským privilegiem z roku 1243 a babenberskými městskými právy, jmenovitě pak privilegiem vévody Leopolda VI. pro Vídeň z 18. října 1221 (*BUB II*, č. 237), byly rozpoznány záhy poté, kdy tyto prameny byly edičně zpřístupněny a začaly být badatelsky využívány. Zjevná textová závislost značné části brněnského privilegia na straně jedné a neméně zřetelné změny i zvláštnosti na straně druhé přirozeně dávaly dostatek podnětů k rozdílnému hodnocení úrovнě tohoto poměru a odtud pak i okolností samého vzniku privilegia. Z rozmanitých představ a konstrukcí je nutné především opustit tu, která vede přímočarou linii mezi vídeňským a brněnským privilegiem a celý pohyb přenáší do sféry panovníka a jeho kanceláře. To, z čeho se pro brněnské potřeby vycházel, nebylo originální znění vídeňského privilegia, nýbrž jeho určitá modifikace verzí enžského (Enns) privilegia z 22. dubna 1212 (*BUB I*, č. 183). Nepochybny enžský vliv (sr. níže) byl zřejmě nemalý, nemůžeme však za daných okolností spolehlivě říci, jak dalece zapůsobil již na skladbu samé předlohy. Je pozoruhodné, že mnohé z článků, které v brněnském privilegiu oproti vídeňskému privilegiu nenacházíme, nebyly obsaženy ani v privilegiu enžském. V každém případě přiznání silnějšího vlivu enžské sféry (navíc v době dominantního postavení vídeňských práv v rakouských zemích), při samozřejmém respektování zásadního významu vídeňského privilegia, posunuje do okruhu výchozích zdrojů vedle vídeňské

oblasti i území položené západně od ní. Obě tato teritoria ležela na původní kolonizační bavorsko-rakouské cestě, po níž přicházeli koloništé na jižní Moravu i do samého Brna, a s oběma udržovalo město Brno i jeho obyvatelé hojně styky ještě v době vzniku právní knihy. Mezi Brnem a městy uvedených oblastí bylo tak mnoho příbuznosti i v právní oblasti. Když se tudíž měšťané nově vzniklého města Brna později (po několikaleté již existenci Brna jako města) zabývali záměrem shrnout v písemné formě základní platné právo a dosáhnout jeho potvrzení českým králem, bylo naprostě přirozené, že hledali vhodné vzory v oblastech jim po všech stránkách blízkých, zejména když tu bylo široké povědomí o významných privilegiích enžském a vídeňském. Tyto vzory jim měly sloužit pouze jako opora v ohledu formálním a skladebném. Nikdy se tu nepomýšlelo na mechanické přenesení či dokonce udělení některého z těchto práv, neboť to nebylo možné už z důvodů věcných. V případě brněnského privilegia, k němuž celá snaha směřovala, nešlo o vytvoření chybějícího tu souboru práva, nýbrž skutečně toliko o písemné shrnutí a potvrzení práva již existujícího a užívaného. Získané předlohy nutně zůstaly pomocným vodítkem při vlastním koncipování písemného shrnutí brněnského městského práva, které přes mnohé provenienční příbuznosti mělo celou řadu dílčích odchylek i specifických odlišností.

Vypracování konceptu brněnských městských práv bylo rozhodně interní brněnskou záležitostí, dálo se pod dozorem přísežných a přímou prací těch osob, kteří měli z praxe zvláště dobrou znalost práva a současně i schopnost formulovat právní ustanovení (*iurati litterati, notarius*). V zásadě se vycházelo ze zmíněných zdrojů, mnohé se upravovalo či vůbec vypouštělo, mnohé se naopak doplňovalo. Těmito pracemi byl vytvořen (sledováním předloh) velký, hlavní komplex (dnešní č. I 1–26, II 9–17), při dodatečné revizi ještě rozšířený o přídavky (dnešní č. II 18–23), k němu se pak samostatně připínal soubor důležitých ustanovení (dnešní č. II 1–8), která v předlohách nebyla zastoupena, jejichž výslovné uvedení v budoucím privilegiu však brněnští přísežní považovali za nezbytné. Tako sestavený text, resp. jeho opis, byl posléze předložen panovnické kanceláři a stal se podkladem pro vyhotovení privilegia.

Zásahy královské kanceláře, jmenovitě jejího notáře Reinbota, do předloženého textu byly pak dvojího druhu. Především přinesly jeho rozdělení do nynějších dvou celků (I, II). Tento postup byl mechanický potud, že zcela přirozeně vyplynul z nedostatku místa při vlastním psaní privilegia. Když však muselo dojít k pokračování na novém listu pergamenu, nenavázalo se hned na přerušeném místě (II 9 a dále), nýbrž do úvodu listiny byla záměrně předsunuta řada důležitých ustanovení, obsažených rovněž v brněnském elaborátu na zvláštním místě. Další zásahy se pak dotýkaly vlastního textu.

Míra podílu královského notáře Reinbota na konečné textové podobě listin byla v zásadě značně omezena. Soubor právních ustanovení, tvořící

převážnou část textu obou listin, mu poskytoval toliko možnosti drobnějších stylistických úprav. Zůstával tak pro něho otevřený prostor v úvodních a závěrečných částech listin. To platí zejména o závěru A I a úvodu i závěru A II, kde byl danou situací přímo nuten k samostatné práci. Především musel ad hoc řešit specifickou situaci vzniklou až při vlastním psaní časopisu, totiž formulovat zdůvodnění rozdělení souboru práv jako organického textu do dvou samostatných listin. Navíc pak sama předloha mu již nemohla poskytnout oporu, neboť s velkou pravděpodobností neobsahovala obvyklé zde listinné informace. Je tudíž zcela přirozené, že se právě v těchto částech obou listin projevuje Reinbotův styl nejobsáhleji a také nejvýrazněji (srv. KK, s. 17–18; J. Šebánek–S. Dušková, *Panovnická a biskupská listina v českém státě doby Václava I.*, Praha 1961, s. 37n.). Odlišná situace v úvodu k A I přiměla notáře k poněkud jinému postupu. Zásadně se přidržel zdejšího textu předlohy. Převážnou jeho část (arenga-narace) převzal a jen nepatrně pozměnil stylistickými úpravami. V úseku invokace-salutace a dispozice pak nahradil znění předlohy vlastní formulací. Notářův přístup je tak i zde příznačný pro danou situaci. K převzetí arengy-narace z předlohy ho zřejmě pohnula příhodnost jejich pojetí pro daný účel a navíc ještě uspíšila ta okolnost, že jeho styl v těchto formulacích postrádal vyhraněných preferencí. Naopak tomu bylo v případě dispozice, kde dal přednost svým oblíbeným obratům. Totéž lze obdobně říci u adresy se salutací, o závěru narace, a je možno vzhledem k právě naznačeným skutečnostem přenést i na invokaci a intitulaci. V tom smyslu totiž, že nutnost nové intitulace poskytla notáři příležitost odchýlit se v úseku invokace-salutace od předlohy a nahradit i její invokaci slavnostnější variantou, třebaže ani ona nepatřila k běžným součástem jeho stylu (srv. Šebánek–Dušková, *Panovnická a biskupská listina*, s. 38). Pokud jde o zmínované již drobné stylistické úpravy, jimiž notář zasahoval do převzatých textů předlohy, spočívala podstata jejich smyslu v dosažení vyšších estetických kvalit a odtud i vnějšího účinu výsledného znění celého textu privilegia. Toto estetické hledisko přirozeně motivovalo i notářovo rozhodování při výše naznačeném nahrazování jednotlivých listinných formulí či jejich částí vlastními stylistickými obraty.

I 1 Jako začátek brněnského privilegia (B) je strukturálně v souladu s úvodním ustanovením prvního odstavce (věnovaného homicidiu) v babenberských městských právech, jmenovitě v privilegiu vídeňském (W) a enžském (E). Textově sleduje tento úvodní odstavec podle W (ve větším rozsahu než je vyznačeno v CDB) s drobnými stylistickými úpravami, resp. reminiscencemi na E: *ambitus*, *valens*, obojí ovšem zde v odlišných spojeních (např. *valens* v E s hodnotou 30 talentů, avšak s výslovou specifikací, že jde o hodnotu nemovitého majetku; u nás např. jihlavské privilegium č. 68 mluví v této souvislosti o *hereditas*). Odchylky: *citatio* – z W vypouští (*tribus*

edictis) vel uno pro omnibus peremptorio a naopak doplňuje (*tribus edictis*) id est *tribus vicibus infra VI ebdomadas* (srv. *tribus vicibus* v E); k této úpravě srv. PK č. 125–126, resp. 582, 515 a 505, 507; *expurgatio* – odkaz W secundum quod pax est instituta nahrazuje konkrétním ustanovením VII vi-ris... (srv. níže I 8, též PK č. 57). Článek v závislosti na W přejímá jeho nezcela přesnou formulaci (nejdříve si *aliquis civium... quemquam occidat* a te-prve v dalším, že jde jen o obvinění *si se huius incusacionis voluerit ostendere inculpabilem*), která byla upravena v samém babenberském prostředí do náležitého znění v privilegiu vévody Fridricha z 1. července 1244 (BUB II, č. 432): *si aliquis civium... de homicidio fuerit incusatus...* Zdejší opis správně nadpisuje článek *De incusacione homicidii perpetrati* (týká se ovšem měšťana s nemovitým majetkem 50 talentů; srv. níže I 6). Srv. Př. I., 1, 2, 67, 69; Př. II., A a, I., I 1; Př. II., B a, 1, 2, 67, 69; Př. IV., 4; PK č. 366, 505, 507.

I 2 Na tomto místě zařazuje B v samostatném postupu článek, který se dotýká tří základních otázek (*incusatio*, *expurgatio*, *poena*) dané tematiky, včleňované navíc do širších souvislostí (*homicidium*, *invasio domus vel reatus consimilis*). Přináší – nepochyběně na podkladě soudobé brněnské právní praxe – nové údaje, jež vhodně vyplňují mezery v ustanoveních ostatních článků; v tom je také původ i smysl jeho zařazení. Koncepce i znění článku jsou jednoznačně brněnského původu, bez ohledu na to, zda se tu případně objevují reminiscence na některé texty či nikoliv.

a) *incusatio*: pozornost tu zaujímá *iuramentum calumniae*, *voreid*, jako důležité opatření k ochraně proti křivému obvinění. Šlo o postup v českých zemích té doby známý (J. Markov, *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.–XVII. století*, Praha 1967, s. 154n.), v tehdejším brněnském městském právu již běžný a také ve W výslově uváděný (č. 2, 3, 9). Z tohoto důvodu se doplněk v dané souvislosti soustřeďuje toliko na vymezení příslušnosti, smyslu a povahy této přísahy, zbývající je pak uvedeno níže v I 15. K *iuramentum calumniae* srv. dále L I, I 14, 15; Př. IV., 4, 5; Př. V., 8; PK 33, 39, 40, 157, 443, 444, 507, 510, 584; srv. též 536 (*poena talionis*).

b) *expurgatio*: k jeho provedení se odkazuje na formulaci předchozího článku (I 1), v případě jeho negativního vyznění se hned přechází k *poena*. Srv. Př. IV., 4.

c) *poena*: nově a velice široce se stanoví možnosti trestu. Právě z této šíře pramenící neurčitost a tím i nejistota při aplikaci v praxi vedly k četným dotazům na brněnské přísežné, kteří se také výkladem této pasáže vícekrát zabývali, srv. v PK č. 319, 320, dále pak 271, 268 535. Srv. též Př. II., A a, I., I 2.

I 3 Také v následujícím postupu B nesleduje pořádek W. Zde u W stojící článek o *notwer* přesunuje až na konec celého souboru ustanovení o *homicidiu* (I 8). Tato změna je steží výsledkem promyšleného záměru: jednak nové umístění ustanovení o *notwer* (I 8) je takové, že spíše naznačuje nápravu určitého opomenutí, zejména se však porušuje souvislost s dalším ustanovením W (v B I 3), při čemž navíc dochází k věcné deformaci. Článek o *notwer* ve W byl pro B (I 8) zásadně východiskem, jak ukazují textové shody či odezvy (opět poněkud větší než naznačuje CDB) v jeho úvodu, jinak zde však vzhledem k věcným odlišnostem muselo dojít k samostatnému zpracování. U W se *probatio notwer* děje hned *cum ignito ferro* (pouze *pro mortuo*, v případě *pro vulnerato cum denominatis ex XX personis honestis*), kdežto v B *cum VII viris credibilibus*, když chybí potřebný *iuratus principis*, tak *per dei iusticiam, id est per iuditium aque* a teprve když se zde neuspěje, tak *per ignitum ferrum*. Ve W se ovšem při selhání *cum ignito ferro* obžalovanému ještě dává *licentia fugiendi quocumque velit per diem illum et noctem sequentem*. Srv. Př. II., A a, I., I 8; Př. V., 11; PK č. 366, 716, B.

B tudíž uvedeným přesunem na I 8 pokračuje zde (jako I 3) teprve následujícím ustanovením W (o textovém vztahu platí totéž, co bylo právě řečeno v předchozím případě). To je určitou variantou předchozího článku W, což zřejmě autor brněnského konceptu nepostřehl a dopustil se věcného zkreslení. Vynechal totiž z předlohy důležitý doplněk (jenž měl stát mezi ... *uno iurato ... capite puniatur*), který ve W zní: *qui dixerint eum hoc homicidium perpetrasse vim vi non repellendo, id est unnotwernd*. Bez tohoto doplňku formulace B neodpovídá skutečnosti – obžalovaný pořád měl ještě možnost prohlášení a doložení *notwer*. V části samostatně formulované má originál privilegia chyběně *interfecti* místo *intersectoris* (jak má potom správně rkp. č. 2). Srv. Př. II., A a, I., I 3; PK č. 380.

I 4 B tu pokračuje podle hned následujícího článku W, z něhož vychází i textově, většinou se však přidržuje předlohy pouze rámcově, neboť je věcně odchylný. Jednak nepojednává o tématu v té šíři jako W, jednak neponechává proskribovanému takové možnosti a postihuje jeho majetek přísněji (dělení na třetiny, tudíž manželka a děti pouze třetinu, kdežto ve W dvě třetiny; když nemá manželku a děti, bude rozhodnuto o použití této třetiny pro obecné účely, ve W dispoziční možnost, resp. vyrovnaní dluhů a *pro anima*). Srv. I 6; Př. I., 37, 69 (tato úprava však nebyla přijata, srv. PK č. 271); Př. II., A a, I., I 4; Př. IV., 2, a; PK č. 377, 409, 505, 507, 524.

I 5 B oproti W samostatně vsunuje ještě tento článek, který dvěma ustanoveními upravuje postavení proskribovaného v případě *homicidia*. Srv. Př. I., 4; Př. II., A a, I., I 5; Př. II., B a, 4; Př. IV., 2, a; PK č. 271, a. *Exilium*; srv. PK č. 27.

I 6 Zde se B opět vrací k W a stojí k němu v těsné textové závislosti, ovšem s věcným rozdílem: v B (*fideiussor fideiubeat pro eo*) in summa L talentorum (následuje rozdělení sumy na třetiny rychtář, žalobce, město), ve W (...*fideiubeat pro eo*) sub periculo et perdicie proprie persone. Další ustanovení W k tomuto tématu (varianta pro toho, kdo nemá nemovitý majetek ve městě v hodnotě 50 talentů, ani ručitele s takovým majetkem) B již neuvádí. Srv. výše I 1; Př. II., A a, I., I 6; Př. IV., 2, a, b; PK č. 37, 289, 271, b.

I 7 Zatímco W předchozím článkem končí soubor ustanovení o *homicidiu*, B zařazuje ještě tento článek. Z hlediska věcného jde jistě o ustanovení (*vollaist*) v Brně již tehdy praktikované, z hlediska formulačního, resp. užitých předloh o aplikaci obdobného ustanovení E 15 nebo druhé části W 12. Srv. Př. I., 16; Př. II., A a, I., I 7; Př. II., B a, 16; Př. IV., 2, 1, 5; PK č. 271, 1, 379, 711.

I 8 Srv. výše I 3. Dále sv. Př. I., 17; Př. II., A a, I., I 8; Př. II., B a, 17; Př. IV., 2, o, 4; Př. V., 11.

I 9 B zde, na místě začátku oddílu *De vulneribus*, v porovnání s W vynechává (právem) jeho úvodní ustanovení a zařazuje je (neprávem) až na I 22. B tudíž začíná tam, kde začínal oddíl *De vulneribus* ve starých předlohách, jak je to patrné v E a jak se to ostatně projevuje i ve W, kde za předsunutým článkem zůstalo původní uvedení do oddílu: *De vulneribus autem sic*. Článek v B textově sleduje předlohu (W, které je zde silně závislé na E), má však věcně odchylky v okruhu *emenda-poena* (W: *iudici det X talenta, ei, qui dampnum recepit, totidem*) a *probatio* (W: *sicut pax est instituta*). B pak ještě vynechává dodatek W: *Si talis persona fuerit, ipsum etiam volumus iudicare*. Srv. Př. I., 10, 13; Př. II., A a, I., I 9; Př. II., B a, 10, 13; Př. IV., 2, c, 8; PK č. 268, 271, c, 704, 708.

I 10 Úpravy, které B na tomto místě zaznamenává, jsou předně pozoruhodné z hlediska skladebných souvislostí. Již samy pramenné zdroje tu vytvářejí rozdílné poměry. E uvádí v logické návaznosti na předchozí článek ustanovení o *temerarie caecare* a potom článek o *amputatio digiti vel detrimentum membrorum*. W má za zmíněným článkem sled ustanovení: *detrimentum membrorum lem, temerarie caecare, amputatio digiti vel detrimentum membrorum lideschaert*. B stojí bliže (i textově) E: *amputatio digiti vel detrimentum membrorum litschert, temerarie caecare*. Dnes již nelze spolehlivě rozhodnout, zda úprava byla již obsažena v předloze B, resp. zda byla výsledkem záměru B nebo pouze důsledkem jeho přehlédnutí, tj. zkomolení textu o *detrimentum membrorum* (což vedlo k vynechání *detrimentum membrorum lem*). Toto řešení se zřejmě udržovalo až do doby notáře Jana. Ještě německý překlad

privilegia z počátku třicátých let 14. století nadepisuje tento článek *Um gelittschert wunden*, za Jana však tento termín mizí (přirozeně s výjimkou opisu textu privilegia) a je nahrazen termínem *leem*. Opis privilegia v PK (rkp. č. 2) má – a také musí mít – v textu *lidschert*, v nadpisu však Jan uvedl *De vulneribus dictis leem*. To už byl jen důsledek změny, kterou u Jana máme doloženu v právní informaci pro Uh. Brod (Př. IV., 6), kde ve volné reprodukcii znění privilegia zcela vědomě nahradil *litschert* výrazem *lem*, který je pak již běžný (srv. v PK oddíl *De vulneribus*; Př. V., 3). Změna, kterou Jan prosadil v praxi, vyřešila problém absence *lem* ve starším brněnském městském právu, aniž pominula obsah pojmu *litschert*: *detrimentum membrorum* ve smyslu *lem* (tj. *destructio actionis membra*) spojila výslovně s tímto označením, *detrimentum membrorum* ve smyslu *litschert* (*amputatio partis membra*) přiřadila k vlastnímu *amputatio*.

Textově sleduje B předlohu (znění E a W je tu v podstatě shodné), opět s věcnými odchylkami u *emenda-poena* (u E i W po třech talentech) a u *expurgatio* (u E i W *sicut pax est instituta*). Vynechává též dodatek W (jenž není v E): *Si talis persona fuerit, nostram etiam obtineat gratiam*. Srv. Př. I., 14; Př. II., A a, I., I 10; Př. II., B a, 14; Př. IV., 6; Př. V., 3, a (pokuta); PK č. 267, 461, 707, 708, 709.

I 11 K pořadí srv. výklad u předchozího článku. Přejímá ustanovení v textové závislosti na E, ovšem s hrubou textovou chybou, vzniklou nejspíše až při sepisování listiny nesprávným čtením předlohy, chybou, která pak již byla tradována bez jakékoliv opravy a z níž literatura až příliš často vyvozovala nesprávné závěry. Celý soubor ustanovení zde pojednává o ranách (*de vulneribus*) a je tudíž jedině možné a správné *cecaverit* místo *citaverit*. Srv. Př. I., 20; Př. II., A a, I., I 11.

I 12 Po přesunech zmíněných v souvislosti s I 10 objevuje se zde v souladu s pořadím předlohy tento článek, textově spíše závislý na E, s obvyklými věcnými odchylkami u *emenda-poena* (E – W: *iudici det duo talenta, vulnerato duo; si vero denarios habere non poterit, verberetur et amittat crines et curam coram iudicio, non ibi, ubi fures verberantur*) a u *expurgatio* (*liberetur secundum quod pax est instituta*). Srv. Př. I., 11, 15, 51; Př. II., A a, I., I 12; Př. II., B a, 11, 15, 51; Př. IV., 7; Př. V., 3, a.

I 13 Podle pořadí předlohy (W) a v těsné textové závislosti na ní, s věcnými odchylkami u *expurgatio* (W: *quinta manu ex XX a iudice denominatis iuramento calumpnie suimet secundi interposito se expurget*) a u *emendatio* (W: *emendet iudici sicut iustum fuerit*). Srv. Př. II., A a, I., I 13; Př. IV., 2, o, 7; Př. V., 3, a (pokuta); PK č. 465.

I 14 Podle pořadí předlohy (W) a v těsné textové závislosti na ní; k *iuramentum calumniae* srv. výše I 2 a níže následující článek I 15. Srv. Př. II., A a, I., I 14; Př. IV., 5.

I 15 Podle pořadí předlohy (W) a v textové závislosti na ní shrnuje na základě začátku W 3 a konce W 2 (srv. výše I 14) ustanovení o postupu provádění *iuramentum calumniae* a tvoří tak ekvivalentní protějšek článku I 2. V takto koncipovaném článku přirozeně neměl zbytek W 3 místo, zvláště když jeho obsahem je *expurgatio incusati* (v těch případech, u nichž se požaduje *iuramentum calumniae*), které v případě W bylo zcela odlišné a které na úrovni brněnského městského práva bylo již obsaženo v I 2. Srv. Př. II., A a, I., I 15; Př. IV., 5.

I 16 Na tomto místě opouští B předlohu a její zdejší ustanovení vesměs vynechává, resp. jen některá z nich později zařazuje do druhé části privilegia (II *privilegium minus*). Fakticky jsou převzata toliko úvodní ustanovení z W 4 (*de fustigatione, de alapa*), zařazená v B níže jako články II 19–22 (viz tam). Zbývající část W 4 a celé články W 5–7 již v B nejsou uvedeny (také v E nejsou oddíly 5–7 zastoupeny).

B tudíž zde, na konci oddílu o ranách, samostatně zařazuje článek o postavení proskribovaného v případě ran. Impusem k takovému zakončení mohlo být W, kde je obdobné téma rozvíjeno v oddílech 5 a 6 (tudíž v návaznosti na oddíl 4, jehož úvodní část B sice přijalo, ale zařadilo posléze na jiné místo). Srv. Př. II., A a, I., I 16; Př. IV., 2, d; PK č. 271, d, 539, 587.

I 17 Samostatně zařazený článek (ne právě na vhodném místě), postihující právo nepochybně již užívané. Srv. L XI; Př. II., A a, I., I 17.

I 18 Je odezvou druhého ustanovení článku W 9; srv. též W 12. Srv. Př. II., A a, I., I 18; Př. IV., 2, e; PK č. 94, 271, e.

I 19 V návaznosti na tematiku dotčenou v předchozím článku samostatně doplňuje o druhé důležité ustanovení z okruhu *de armis*. Srv. Př. I., 23, 26; Př. II., A a, I., I 19; Př. II., B a, 23, 26; Př. IV., 2, f, p; PK č. 94, 271, f, p.

I 20 Samostatně doplňuje o jeden ze základních článků z okruhu *de debitis*; další zde srv. II 15. Srv. Př. II., A a, I., I 20.

I 21 Samostatně doplňuje o jeden ze základních článků z okruhu *de furtis*. Srv. Př. I., 22; Př. II., A a, I., I 21; Př. II., B a, 22; PK č. 427, 531, 533.

I 22 Textově s drobnými stylistickými obměnami odpovídá již zmíněnému (srv. I 9) úvodnímu článku W 2, který sem (na konec mezery vzniklé opuštěním předlohy W) byl nelogicky vsunut. Srv. Př. II., A a, I., I 22.

I 23 Nyní se opět vrací k sledu předlohy a přejímá se stylistickými obměnami text (který je směsí W 8 a E 5) prvního článku jejího zdejšího oddílu. Nemá (stejně jako E) dodatek W 8: *Si vero infra XIII dies mulier illa, sue potestatis constituta, querimoniam non moverit, postea non audiatur.* Srv. Př. I., 5, 6, 7; Př. II., A a, I., I 23; Př. II., B a, 5, 6, 7; PK č. 398, 483, 694.

I 24 Textově vychází z druhého článku předešle zmíněného oddílu W 8–E 5, věcně se však liší (W: *Si mulier... etiam non audiatur;* E: *...nemo respondebit iudici pro querimonia illius.*) Srv. Př. I., 5; Př. II., A a, I., I 24; Př. II., B a, 5; PK č. 483.

I 25 Zde prakticky končí soustavné sledování předlohy. Většina z W 9–28 (menšina z E 6–17) nebyla již převzata. To, co ještě našlo odezvu v B, objevuje se nahodile, bez nějakého systému, v rozmanité úpravě v závěrečných dvou článcích I. části (*privilegium maius*) a porůznu v II. části (*privilegium minus*).

Článek I 25 je zpracován na základě W 14–15 s obvyklými textovými shodami, věcně se však liší. B obojí (*falsum testimonium, blasphemia*) posuzuje stejně, povaha trestů je jiná (W: *falsum testimonium: abscidatur ei lingua vel redimat eam X talentis; et quem falsitate sua dampnificavit, illi dampnum suum emendet; blasphemia: abscidatur ei lingua et non liceat sibi redimere eam ullo pretio.*) Srv. Př. I., 50; Př. II., A a, I., I 25; Př. II., B a, 50; Př. IV., 2, h; PK č. 98, 271, h, 517.

I 26 Textově s drobnými stylistickými obměnami přejímá W 16, věcně se však od něho liší (W má v druhém případě: *iudici det X talenta vel manum amittat*). Srv. Př. II., A a, I., I 26; Př. IV., 2, s, PK č. 94.

II

Při sepisování listiny bylo před přirozené pokračování (9–23) položeno jako úvod druhé části *privilegia* (*privilegium minus*) osm samostatně připravených článků. Tento soubor, třebaže nemá úplně charakter promyšleně koncipovaného celku, přináší vesměs ustanovení základního a specifického významu pro rozvoj mladého města v dané době a v daném prostředí. To platí především o článcích 1–3, resp. též 6, 8 a 5.

II 1 Srv. Př. I., 38; Př. II., B a, 38; Př. II., A a, I., II 1.

II 2 Srv. L V, 2; Př. II., A a, I., II 2; Př. II., A b, IV., 2; Př. I., 38; Př. II., B a, 38.

II 3 Srv. Př. II., A a, I., II 3.

II 4 Srv. Př. II., A a, I., II 4; PK č. 362.

II 5 Srv. Př. I., 40; Př. II., A a, I., II 5; Př. II., B a, 40.

II 6 Srv. Př. II., A a, I., II 6. *Bona et possessiones notarii Brunnensis = notarii provinciae Brunensis;* v úvahu ovšem přicházel jen ten z těchto notářů, který měl současně správu královské kaple sv. Prokopa (na Starém Brně) a s ní spojenou správu králových zájmů v mincovně (tj. *notarius monetae*). K dalšímu vývoji postavení této kaple srv. Dřímal, *Archiv města Brna*, s. 175 (s uvedením starší literatury), nověji pak J. Pošvář, *Moravské mincovny*, Brno 1970, s. 20n., 24, 28, s ne vždy správnou interpretací užívaných pramenů.

II 7 Srv. Př. I., 32; Př. II., B a, 32; PK č. 479.

II 8 Srv. L IV; Př. II., A b, III.; PK č. 614.

II 9 Přejímá ustanovení prvního článku odstavce W 19, resp. E 7, a to v těsné textové závislosti na verzi E. Srv. Př. I., 41; Př. II., A a, I., II 9; Př. II., B a, 41; Př. II., E, 9, d; PK č. 200, 353, 493, 609.

II 10 Přejímá ustanovení druhého článku odstavce W 19, resp. E 7, a to v těsné textové závislosti na verzi E. Srv. Př. I., 42; Př. II., A a, I., II 10; Př. II., B a, 42; PK č. 350, 504, i.

II 11 Přejímá ustanovení třetího (posledního) článku odstavce W 19, resp. E 7, a to v textové závislosti na verzi W. Závěrečné omezení (*nisi heres sit extraneus...*) nepřejímá. Srv. Př. I., 41; Př. II., A a, I., II 11; Př. II., B a, 41; PK č. 353, 609.

II 12 Přejímá ustanovení prvního článku odstavce W 20 (E 8), a to v textové závislosti na W. V závěrečném ustanovení se liší (W: *Si autem nemo venerit, due partes bonorum illorum nos contingent, tercia pars detur pro anima illius;* E: *sin autem... in arbitrio quoque ducis sit, si aliquid pro anima illius velit impendere.*) Srv. Př. I., 43; Př. II., A a, I., II 12; Př. II., B a, 43; Př. IV., 2, i; PK č. 271, i, 299, 623, 644.

II 13 Přejímá ustanovení druhého (závěrečného) článku odstavce W 20 (E 8), a to v textové závislosti na W. Srv. Př. I., 43; Př. II., A a, I., II 13; Př. II., B a, 43; PK č. 4.

II 14 Přejímá ustanovení odstavce W 21 (E 9), a to v textové závislosti na jejich znění. Srv. Př. I., 44; Př. II., A a, I., II 14; Př. II., B a, 44; PK č. 4.

II 15 V návaznosti na předchozí článek samostatně doplňuje danou materii o další ustanovení obecnější povahy. Srv. Př. I., 45; Př. II., A a, I., II 15; Př. II., B a, 45; PK č. 3 (citace a výklad tohoto ustanovení), 174, 623.

II 16 Přejímá ustanovení odstavce W 28, jehož textovou verzi samostatněji přetváří. Srv. Př. I., 46; Př. II., A a, I., II 16; Př. II., B a, 46; Př. II., E, 29; Př. III., 1, 13; Př. IV., 2, n; L V, 6; PK č. 220, 271, n, 272, b.

II 17 Přejímá ustanovení odstavce W 26, a to v textové závislosti na jeho znění. Vypouští jeho závěr: *Si talis persona fuerit, nobis volumus, ut emendet.* Srv. Př. I., 48; Př. II., A a, I., II 17; Př. II., B a, 48; Př. IV., 2, k; L XIII, 3; PK č. 256, 257, 271, k.

II 18 Svým obsahem se dotýká skupiny ustanovení W 10 (též drobné textové odezvy), zpracovává však samostatné téma. Srv. Př. I., 49; Př. II., A a, I., II 18; Př. II., B a, 49; PK č. 14 (citace a výklad).

II 19 Přejímá ustanovení prvního článku odstavce W 4 (E 4), a to v textové závislosti na W, odchyluje se však věcně a odtud i formulačně. Především vypouští (snad pod vlivem následujícího článku) závěrečné ustanovení W (*Si honestiori persone acciderit, nostrum etiam iudicium non evadet*) a mění ustanovení u *emenda* (*iudici det II° talenta et ceso II° talenta*) a u *expurgatio* (*sicut pax est instituta*). Srv. Př. II., A a, I., II 19; k II 19–21 svr. PK č. 265, 415.

II 20 Přejímá ustanovení druhého článku odstavce W 4 (v E není obsaženo) v textové závislosti na jeho znění, ovšem s věcnými odchylkami u *emenda* (W: *iudici V talenta, ceso V talenta*) a u *expurgatio* (W –). Srv. Př. II., A a, I., II 20.

II 21 Přejímá ustanovení třetího článku odstavce W 4 (E 4), a to v textové závislosti na W, ovšem s věcnými odchylkami: nespecifikuje pojem *inhonesta persona*, na rozdíl od W má však specifikaci u *probatio*. Srv. Př. II., A a, I., II 21; PK č. 230, 236, 367.

II 22 Přejímá převážnou část ustanovení čtvrtého článku odstavce W 4 (E 4), a to v textové závislosti na W a s věcnou odchylkou (W: *iudici det V talenta, verberato etiam V talenta*), závěr formuluje zcela samostatně. Srv. Př. I., 27; Př. II., B a, 27; Př. II., B c; Př. V., 1, a; PK č. 264.

II 23 Tematicky se sice zařazuje do sféry vlivu W 9 (E 10), zpracovává však danou otázku (*invasio domus*) zcela samostatně. Srv. Př. I., 2, 3; Př. II., B a, 2, 3; Př. II., B c; Př. IV., 2, m; PK č. 271, m, 272, 394, 398, 399, 446, 448.

[De actionibus 1–50]

Třetí nejobsáhlejší tematický oddíl PK. Materiálově se vesměs opírá o zápis v knize sentencí, resp. o záznamy v Janově výběru důležitých ustanovení a nálezů z jeho funkčního období (15–16), který se nám dochoval v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E). Jen zcela výjimečně (2, 11, 14, 31) sem notář Jan zařadil již dávno běžně praktikované zásady, které formuloval v návaznosti na staré právo, na pravidla římského práva, či zcela samostatně. Převzatý text zápisů v knize sentencí Jan upravoval převážně jen stylisticky, takřka pravidelně však k němu připojoval doplňující a vysvětlující vlastní výklady. Právě v těchto výkladech – někdy však i v samých nálezech – se velmi často projevují vazby k římskému právu na nejrůznější úrovni.

K zastoupení této tematiky V PK svr. hlavně: *De accusationibus* (51, 53), *De aquis* (77, 78), *De arbitris* (85), *De arrestationibus* (104, 110), *De damnis* (148, 149, 150, 158), *De debitibus* (165, 170, 178), *De deposito* (180, 183), *De aedificiis* (213, 214), *De fideiussionibus* (293), *De furtis* (303, 304, 314), *De hereditatibus* (323), *De homicidio* (366, 375), *De incendio* (384, 388), *De invasione domus* (396, 398), *De iudice* (414), *De Iudeis* (426, 428), *De iuratis* (458, 459), *De mulieribus* (482, 487, 488), *De poenis* (537), *De pignoribus* (556), *De privilegiis* (558), *De proscriptione* (583), *De testibus* (651), *De vulneribus* (712).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 4, 6, 16; L I, II 19, 20, 22; Př. I., 13, 14, 15, 16, 27, 37, 53; Př. II., A a, I., I 4, 6, 16; Př. II., A a, I., II 19, 20, 22; Př. II., B a, 13, 14, 15, 16, 27, 37, 53; Př. V., 16.

1 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et fundatur*). *Causae absentiae*: svr. především specifický oddíl *De causis absentiae* č. 113–115 (včetně upozornění na římskoprávní základy), dále č. 419, 467, 484; svr. č. 55 (*impedimentum legitimum*). *Infra triduum*: svr. vedle předchozího dále č. 5, 17 (*iusticia exhiberi*); 52, 55, 711, b, Př. I., 18, Př. IV., 3 (*accusatio*); 420 (*proscriptio*); 55 (*mensuratio temporis t–i*); 52, 55 (*prolongatio t–i*); 304 (*captus detinendus*); 508 (*patibulum*). *Tota dies*: svr. Př. II., B a, (78, d), PK č. 583. *Responsio*: svr. PK č. 5–9, 11, 15, 16, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 38, 40–42, 46, 48, 66, 124, 148, 482, 484, 485, 489, 592, Př. I., 28. K použití

pravidla římského práva (*duplex est iudicium: quoddam ordinarium, quoddam extraordinarium*) v Janově zdůvodnění nálezu svr. v širších souvislostech Boháček, *Einflüsse*, s. 154; svr. přehled pravidel ve III. sv. Pravidelná zasedání brněnského městského soudu ve středu a v sobotu dokládají četné zápisu v pamětní knize (rkp. č. 39). K případu svr. též Boháček, *Římské právní prvky*, s. 31. O tom, že nedostavení se k soudu ve stanovený den nemusí vždy vést k odsouzení, je tu odkaz na č. 10.

Schibnicz = Židenice, poddanská ves v držení vladyků ze Židenic (dnes součást města Brna). Mezi Brnem a Židenicemi byly v té době velmi úzké vztahy. To vyplývalo jednak z těsné blízkosti vsi, jednak z četných majetkových a vůbec hospodářských zájmů Brněnských v Židenicích; svr. *Dějiny města Brna* 2, s. 308–309; J. Mezník, *Venkovské statky brněnských měšťanů ve 14. a 15. století*, ČMM 79, 1960, s. 129n., 147. Židenice asi od počátku hledaly právní naučení v Brně, byly tedy relativně dobře obeznámeny s brněnským právem a z toho důvodu patrně měly i dobrou úroveň svého soudnictví (jak alespoň naznačuje uvedený případ). Proto je podivné, že jsou zastoupeny v celé PK také jediným, třebaže zajímavým sporem.

2 Často užívané pravidlo římského práva; svr. k tomu PK č. 4, 57, 98, 309, 366, 428, 431, 666, Př. V. 2 a přehled ve III. sv. *Defensio*: kromě předchozího svr. níže č. 3, 4, 183, h, 367, 368.

3 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde*). *Defensio*: svr. č. 2. *Testis advena*: svr. Př. I., 45, PK č. 174, 623. *Iura originalia* = L I, II 15 (ve znění podle záznamu v PK).

4 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Nec ista diffinicio*). V nálezu je užito pravidlo *per factum subsequens tollitur primum*; v závěrečném odstavci je podán výklad k užití pravidla uvedeného v č. 2; svr. přehled pravidel ve III. sv. (k č. 2). *Licopiales (leitchoufleut)*: svr. L I, II 14. *Defensio*: svr. PK č. 2. *Exceptio*: svr. PK č. 47. *Ius commune*: svr. PK č. 54, 98, 127, 207, 277, 309, 336, 561, 596, 623. Tento termín se v PK užívá v obvyklém významu obecně platného práva, bez vyhraněné vázanosti na určitý druh takového práva (svr. v opačném případě připojovanou specifikaci: *ius commune terre*). Nejčastěji se pod tímto označením v PK skrývá konkrétně římské právo. K používané terminologii svr. úvod k oddílu *De iure*. K obsahu svr. O. Peterka, *Der Kauf im Altstadt Prager und Brünner Recht*, ZRG, GA 58, 1938, s. 428, 434, *Lanczron* = Lanškroun (o. Ústí nad Orlicí). Měšťané tohoto města jsou poměrně často zmiňováni v brněnských písemnostech, neboť při jejich stycích s jižní Moravou a rakouskými zeměmi Brno

pro ně znamenalo důležité centrum. Cesta z jihu na sever, směrem na Svitavy, nutně vedla přes Brno, jak ostatně ukazuje i tento případ.

Nausedlicz = Novosedlice, původní označení dnešního města Slavkov u Brna (o. Vyškov); poddanské městečko v držení řádu německých rytířů. Mezi Slavkovem a Brnem byly v té době mnohostranné úzké vztahy, jež měly v právní oblasti zřejmě starobylé kořeny. V PK je Slavkov zastoupen celou řadou případů: 4, 26, 38 (*De actionibus*), 312 (*De furtis*), 363 (*De hereditatisibus*), 429 (*De Iudeis*), 672 (*De testibus*); ty ukazují Slavkov jako právně vyspělé místo, které se do Brna obracelo se žádostmi o nálezy v složitějších právních otázkách.

5 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Unde*). *Triduum*: svr. PK č. 1. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Hospes (actor)*: svr. PK č. 13, 17, 550. K samému nálezu, jeho zdůvodnění i možnosti jeho příbuznosti s římským právem (Dig. 5, 1, 30; Dig. 50, 1, 29; Dig. 2, 1) svr. Schubart-Finkentscherová, RR, s. 145.

Celý tento spor, který byl zahájen před městskou radou v pondělí 14. 5. 1347, poté urovnáván cestou rozhodčího řízení a posléze i definitivně uzavřen 1. 9. 1347, můžeme podrobně sledovat na základě dvou zápisů (záznamů rozhodčího jednání) v pamětní knize (rkp. č. 39):

a) f. 6v-7r, 18. 7. 1347

Item arbitrium. Postquam Nicolaus de Bratizlavia Nycolaum dictum Schewniczer de Bienna pro XXⁱⁱ sexagenas grossorum Pragensium, pro quibus aurum in Bienna sibi vendiderat, in Brunna occupasset et coram nobis iudicialiter in causam traxisset feria secunda ante festum Pentecostes proxime preterita [14. 5.] in consilio, ad preces dictarum parcium earum placitis nos interposuimus tale medium tamquam arbitri et amicabiles ordinatores per eas assumpti, statuentes, quod ambo dicti Nycolai Biennam venirent et Nycolaus Biennensis infra dies festos pentecostales tunc proxime futuros Nycolau Bracizlaviensem de decem et novem sexagenis dictorum grossorum expedire deberet pecunia cum parata; quod si non faceret, omne dampnum, quod Nycolaus Bracizlaviensis ex pertracciōne solucionis dicte pecunie a quarta feria ebdomade pentecostalis, in qua dictus terminus exspirabat, ulterius perciperet, hoc Nycolaus Biennensis sibi refundere plenarie teneretur; ad quod idem Nycolaus se voluntarie obligavit. Transacto vero prescripto termino Nycolaus Bracizlaviensis de Bienna rediens in nos protestabatur, quia per Nycolau adversarium suum in Bienna non fuerit expeditus et quod expensas in eadem via factas et de cetero pro extorsione dicte sue pecunie faciendas in dampnum ipsius vellet computare. Modo finaliter sicut hodie, scilicet feria quarta post festum beate Margarete [18. 7.], sepeditus Nycolaus coram nobis in iudicio comparens proposuit, quod de protracciōne dictarum decem et

novem sexagenarum a prefata feria quarta septimane pentecostalis usque ad octo dies ante festum sancti Iohannis Baptiste, cum primo pagatus fuerit, dampni perceperit ad quatuor sexagenas dictorum grossorum, excepto dampno, quod adhuc cottidie sustinet et in futuro, quamdiu expeditus non fuerit, sustinebit. Quod dampnum tam taxatum quam taxandum petivit sibi persolvi de quatuor vasis Greci vini, que Nycolaus Schebniczer in celario Iohannis Pauli, nostri concivis, reposuit et Anshelmo, nostro coniurato, hospiti suo, commisit, constituens insuper prehabitus Nycolaus Bracizlavensis ad parcendum laboribus et expensis Petrum, clericum de Nisa, suum procuratorem legittimum ad repetendum dampnum supradictum de vino predicto, plenam dans sibi potestatem pro dampno huiusmodi in animam suam iurandi in ipso faciendi, dimittendi et alia singula disponendi, que ipse Nycolaus facere posset, si personaliter presens esset, dato eciā, quod mandatum exigant speciale. Dicta autem ordinacio facta est per Iohannem Eberhardi, tunc magistrum civium, Luczkonem de Vitis, Thomam Anshelmi, advocationem de Iegerdorf, Nycolaum Ellendi et alios ipsorum coniuratos.

b) f. 7v, l. 9. 1347

Item Cristanus Milcher arbiter assumptus arbitratus est, quod Nycolaus de Schebnicz crastina die dominica dabit Petro, clero de Nisa, duas sexagenas grossorum et quod idem Nycolaus cum dicto Petro et Nycolao de Bratizlavia, cuius vices Petrus gessit, bonus amicus esse debet nec ipsos per se vel per aliquem amicorum suorum in Bienna vel in quocumque alio loco aliqualiter impediet et econverso Petrus et Nycolaus Nycolao de Schebnicz ad similia obligantur. Et per istum modum omnia, que inter easdem partes vertebantur superius, cancellata sunt totaliter expedita. Et est vallatum hoc arbitrium pena decem marcarum iure civitatis solvendarum et est pronuntiatum coram testibus iuratis Theodrico dicto Glesein, Anshelmo, Elblino Ferreo et Iacobo Swercerii sabbato, die beati Egidii abbatis.

Případ je jedním z mnoha dokladů, které nám potvrzují tehdejší významné postavení města Brna ve vztazích Vídň a Vratislav. *Wyenna, Bienna* = Wien; *Wratislavia, Bratizlavia* = Wrocław; *Nisa* = Nysa (Polsko).

6 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et notandum*). *Responsio*: svr. PK č. 1. *Protestatio*: svr. PK č. 32, 34, 38, 42, 46, 55, 99, 100, 116, 130, 140, 148, 149, 178, 185, 213, 288, 306, 310, 312, 327, 328, 329, 445, 449, 450, 464, 700. *Publicatio*: svr. PK č. 9. 32, 38, 46, 148, 310, 312, 324, 434, Př. I., 71. *Officium iurati*: svr. PK č. 234, 463, 470, h (a oddíl *De iuratis*). *Querimonia temeraria*: svr. PK č. 9, 48, 241.

Gnechnicz = Knínice u Boskovic (o. Blansko). Ves s proboštstvím premonstrátského kláštera Hradisko u Olomouce náležela k starému okruhu brněnského městského práva (podobně jako Kyjov, svr. výklad k č. 13).

O vztazích jiných míst tohoto kláštera k brněnskému městskému právu svr. Hranice, výklad k č. 52. V PK je tato ves relativně často zastoupena, a to nálezy vesměs v složitějších právních otázkách: 6 (*De actionibus*), 64 (*De advocatis*), 291 (*De fideiussionibus*), 607 (*De successionibus*), 664, 691, 692 (*De testibus*).

7 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Praga* = Praha.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod (o. Uherské Hradiště). O vztahu tohoto města k brněnskému městskému právu svr. níže výklad k Př. IV.

8 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Exceptio*: svr. PK č. 47. K obsahu (*pars tacens*) svr. též PK č. 38, 149, 240. K správnému posouzení eventuálních vztahů nálezu k římskému právu (Dig. 14, 4, 1 § 3; Dig. 50, 17, 3) svr. Schubart – Fikentscherová, *RR*, s. 158.

Rauseyns = Rousínov (o. Vyškov). Původně ves, posléze královské městečko řídící se měninským právem, jež po 21. prosinci 1350 (svr. L XX) příslušelo k brněnskému městskému právu. Srv. F. Čáda – J. Janák – S. Hladký, *Rousínov, dějiny a socialistická přítomnost*, Brno 1982, s. 14–15, 36–38. Po uvedeném datu, tudíž za poměrně krátký časový úsek, je v PK zastoupena početná řada dokladů pro Rousínov. Je to vysvětlitelné tím, že jde o základní právní informace, které si Rousínovští vyžádali jako nováčci (*novicii*) v brněnském městském právu (svr. PK č. 394). Tyto základní informace byly podány v následujících právních otázkách: 28 (*De actionibus*), 110 (*De arrestationibus*), 383 (*De incendio*), 394 (*De invasione domus*), 483 (*De mulieribus*), 589 (*De querimoniis*). Avšak také zde zastoupené případy s vyžádáním nálezu mají obdobnou povahu: 8 (*De actionibus*), 178 (*De debitis*), 320 (*De gratia*).

9 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K danému tématu svr. PK č. 6. K obsahu pře svr. též níže PK č. 18–19. *Civis Brunnensis arrestatus in Wischow*: svr. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, dochovaný toliko v německém překladu v rkp. č. 1 (Př. II., E, 52, a); dále též PK č. 109, 110, resp. 13, 28. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Urchunt (publicatio, protestatio)*: svr. PK č. 185, 271, 324, 329, 340, 351, 434, 700; svr. k tomu J. Weiske, *Bemerkungen über das Brünner Schöffenbuch privat- und prozeßrechtlichen Inhalts*, Zeitschrift für deutsches Recht und Rechtswissenschaft 14, 1853, s. 146; Schubart – Fikentscherová, *Eherecht*, s. 140. *Querimonia temeraria*: svr. PK č. 6. *Fritscho, civis Brunnensis*: vzhledem k danému určení nelze spolehlivě stanovit, která z osob tohoto jména by přicházela v úvahu.

Wischow = Vyškov, biskupské město, jež tehdy udržovalo s Brnem těsné a mnohostranné styky. Bylo mj. i významným zdrojem přílivu nových měšťanů do Brna. Mnozí přichází z Vyškova patřili k předním brněnským měšťanům, resp. zaujímali též významné funkce ve správě města (srv. ve III. sv. Přehled přísežných). Řada brněnských a vyškovských měšťanských rodů byla v přibuzenském vztahu. Hojně doklady o těchto vztazích přináší Mendl, *Knihy počtu*, a rkp. č. 39 AMB. V právním ohledu náležel Vyškov – podobně jako blízká biskupská Kroměříž – k nejstaršímu okruhu míst hledajících v Brně právní poučení, zřejmě také vzhledem k původu zdejších německých kolonistů. Z rozsáhlých právních styků s Brnem je v PK zastoupena relativně početná řada případů, vesměs s žádostí o nálezy, a to z následujících tematických okruhů: 9, 27, 37 (*De actionibus*), 103 (*De arrestationibus*), 173 (*De debitibus*), 251 (*De emendis*), 336, 351 (*De hereditatibus*), 516 (*De pace*), 527, 530 (*De poenis*), 624 (*De testamentis*).

10 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K základní zde otázce (*utrum neglectio termini praefixi reo praeiudicat*) srv. PK č. 1.

Chremsir = Kroměříž. Biskupské město, jež bylo privilegiem olomouckého biskupa Dětřicha z 19. června 1290 (RBM II, č. 1502) mj. nadáno brněnským městským právem. Tehdy také byly položeny základy k postavení Kroměříže jako důležitého právního centra, jehož vliv sahal i mimo biskupské statky. Právě vzhledem k této rozsáhlé činnosti kroměřízského městského práva nabyl právní styk mezi Brnem a Kroměříží (srv. Vyškov, PK č. 9) značné intenzity. Kroměříž tehdy patřila k nejčastějším klientům brněnského městského práva, o čemž ostatně svědčí i rozsáhlá řada nejrůznějších případů zastoupených v PK: 10, 29, 45 (*De actionibus*), 55 (*De accusationibus*), 93 (*De arbitris*), 99, 102, 104, 107 (*De arrestationibus*), 120 (*De censibus*), 138 (*De conductione*), 145 (*De curatoribus*), 168, 170, 176 (*De debitibus*), 187, 192, 199, 202, 203 (*De dotalicio*), 210 (*De aedificiis*), 215 (*De electione*), 230, 237, 239, 246, 249, 261, 266 (*De emendis*), 288 (*De fideiussionibus*), 353 (*De hereditatibus*), 384, 385, 389 (*De incendio*), 419 (*De iudiciis*), 431 (*De Iudeis*), 452, 457 (*De iuramentis*), 463, 466 (*De iuratis*), 513 (*De pace*), 596 (*De renuntiationibus*), 674 (*De testibus*), 707 (*De vulneribus*).

11 Článek sestavený na základě pravidla římského práva. Jeho význam nelze chápát (a nejen zde) v tom smyslu, že by se teprve jeho zařazením do PK zaváděl v brněnském městském právu nový právní postup. Notář Jan je zde uvedl jako zásadu v brněnském městském právu již praktikovanou, třebaže snad teprve od nedávné doby a jeho zásluhou. Tomu ostatně nasvědčují i případy, kdy podobná pravidla tvoří součást nálezů z Janovy doby. Srv. Boháček, *Einflüsse*, s. 154 a přehled pravidel ve III. sv. *Responsio*: srv. PK č. 1.

12 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu (*fuga, proscriptio*) srv. příslušné oddíly.

Chrumnow = Moravský Krumlov (o. Znojmo). Poddanské město, patřící v té době pánům z Lipé (srv. obdobně Velká Bíteš, PK č. 25). Bylo důležitým právním místem, udržujícím s brněnským městským právem dávné i časté styky, jak ukazují četné případy zastoupené v PK: 12 (*De actionibus*), 95 (*De arrestationibus*), 147 (*De curatoribus*), 185, 197 (*De dotalicio*), 268 (*De emendis*), 306, 307 (*Defurtis*), 413 (*De iudice*), 482, 491 (*De mulieribus*), 553 (*De pignoribus*), 625, 628 (*De testamentis*), 675 (*De testibus*).

13 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Iudei tamen*). K obsahu závěrečného odstavce srv. PK č. 9, 28, 109, 110, Př. II., E, 52, a; dále PK č. 31, 447. K užitému zde pravidlu srv. přehled ve III. sv. V závěrečné větě (*Est enim*) je k zdůvodnění nálezu užito pravidlo *actor forum rei sequi debet* (Cod. 3, 13, 2, 5; C XI q. 1 c. 15); srv. PK č. 104, 110, 712; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 144. Srv. též přehled pravidel ve III. sv. *Hospes (actor)*: srv. PK č. 5.

Geyaw = Kyjov (o. Hodonín). Poddanské město v držení premonstrátského kláštera Hradisko u Olomouce. S brněnským městským právem udržovalo dávné i časté styky (podobně jako Knínice u Boskovic, srv. výklad k PK č. 6), jak ukazují četné případy zastoupené v PK: 13 (*De actionibus*), 89 (*De arbitris*), 106 (*De arrestationibus*), 174 (*De debitibus*), 221 (*De emendis*), 290 (*De fideiussionibus*), 458 (*De iuratis*), 478 (*De ludo*), 529 (*De poenis*), 592 (*De querimoniis*), 605 (*De stupro*), 662 (*De testibus*).

14 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě zápisu v knize sentencí. Jako přirozený úvod tu bylo podáno úplné znění L I, II 18, kteréžto ustanovení se stalo v době Janova funkčního období předmětem nového výkladu brněnskými přísežnými. Důvod k takovému postupu byl zřejmě dvojí povahy. Předně tu působila výrazně negativní zkušenost s tímto ustanovením, které bylo častou a hlavně trvalou překážkou žádoucího rozvíjení práva i v této hojně frekventované právní problematice. Přísnost zmíněného ustanovení byla totiž příčinou, že mnozí potencionální žalobci od svých oprávněných pří raději ustupovali. Nálezem přísežných (iniciativa a hlavní podíl tu zajisté připadá Janovi) se pro většinu z nich tato potíž odstranila. Druhým důvodem musela být zjevná neznalost vývojových proměn brněnského městského práva, resp. okolnost, že se jednou provedené změny neprosadily a upadly v zapomenutí. Přílišná náročnost vedení pří o nemovitý majetek byla totiž již dálno zmírněna v nejstarší úpravě brněnského potíž odstranila. Druhým důvodem musela být zjevná neznalost vývojových proměn brněnského městského práva, resp. okolnost, že se jednou provedené

změny neprosadily a upadly v zapomenutí. Přílišná náročnost vedení pří o nemovitý majetek byla totiž již dávno zmírněna v nejstarší úpravě brněnského městského práva na počátku 14. století (Př. I., 49). Do jaké míry se tato skutečnost stala Janovi (spíše ve starší polovině jeho funkčního období) známým faktem a tak případně i podnětem zmíněné jeho iniciativy, nelze spolehlivě říci.

K případnému vlivu římského práva (Nov. 96 c. 1; Nov. 53 c. 3; Nov. 112 c. 2; Cod. 9, 1, 3 pr.; Cod. 9, 45, 1; Dig. 48, 2, 7 § 1; resp. C III q. 3 c. 4 p. §§ 4–6) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 147. *Cautio fideiussoria*: svr. oddíl *De fideiussionibus*.

15 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval jen v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 56). K ustanovení svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 15. *Responsio*: svr. PK č. 1.

16 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu; svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval jen v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 57). Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Secus autem est*). Již v převzatém nálezu bylo ustanovení označeno jako starobylé brněnské městské právo. Svr. Schubart-Fikentscherová, *Neue Fälle*, s. 452–453; táž, *Das Brünner Schöffenbuch*, s. 477. K římsko-právním základům (Inst. 4, 9; Dig. 9, 1, 1–5) svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 15; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 137. K obsahu svr. níže č. 158, 243, 207, b, 259, b. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Antiquum ius civitatis*: svr. PK č. 129.

17 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde notandum est*). *Hospes (actor)*: svr. PK č. 5. *Triduum*: svr. PK č. 1. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. *Ieegerdorf* = Krnov (o. Bruntál); *Oppavia* = Opava. K pramennému významu tohoto článku svr. H. Bulín, *K otázce právního poměru Opavska k Moravě ve 14. století*, Slezský sborník 55, 1957, s. 73–79.

18 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde agens*). *Consuetudo*: svr. PK č. 129. K obsahu svr. následující č. 19; svr. též PK č. 9.

Gostel = Podivín (o. Břeclav). Královské město, které obdrželo privilegiem Václava II. z 3. března 1297 (L. Hosák, *Středověká kolonizace Dyjsko-svrateckého úvalu*, s. 25) brněnské městské právo a patřilo také k velmi častým klientům brněnských přísežných; v PK svr. 18 (*De actionibus*), 92 (*De*

arbitris), 98 (*De arrestationibus*), 116 (*De censibus*), 144 (*De curatoribus*), 215 (*De electione*), 234, 235, 249 (*De emendis*), 305 (*De furtis*), 335 (*De hereditatibus*), 370, 374 (*De homicidio*), 402 (*De iudice*), 428 (*De Iudeis*), 469 (*De iuratis*), 536 (*De poenis*), 559, 561 (*De privilegiis*).

19 Zkrácená a upravená verze zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. předchozí č. 18; svr. též PK č. 9. K užití pravidla římského práva svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154 a přehled pravidel ve III. sv. *Laurencius, notarius domini marchionis* (tj. Karoli): v brněnských městských písemnostech je o něm jako o písáři markraběte zmínka toliko ve vydáních za rok 1345 (Mendl, *Knihy počtu*, s. 48; svr. CDM VIII, s. 274; Tadra, *Kanceláře a písáři*, s. 29); jeho manželka Klára se jako vdova připomíná ještě roku 1365 (Mendl, *Knihy počtu*, s. 370).

20 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Jeho autorem byl nepochybně notář Jan, který tento soubor ustanovení sestavil podle dosavadní brněnské právní praxe. K vzdáleným odesvám (sub b) římského práva (Dig. 42, 4, 7 §§ 1. 13; Dig. 42, 5, 36; Dig. 26, 10, 7 §§ 2. 3; Dig. 42, 4, 7 § 19) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 152. K užití pravidel svr. jejich přehled ve III. sv. Tento článek stojí vzhledem k svému obecnému zaměření v čele dílčího souboru článků (20–25), sledujícího téma *de actionis prioritate*.

Pudespicz = Moravské Budějovice (o. Třebíč). Město (v té době v držení pánu z Lichtenburka) udržovalo s brněnským městským právem poměrně časté styky, jak ukazují případy zastoupené v PK: 20 (*De actionibus*), 155 (*De damnis*), 160, 161 (*De debitibus*), 200, 206 (*De dotalicio*), 225, 227 (*De emendis*), 344, 352, 359 (*De hereditatibus*), 401 (*De invasione domus*), 505 (*De mortificatione*), 635, 644 (*De testamentis*).

21 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Zařazeno do souboru článků (20–25) o tématu *de actionis prioritate* jako jeho specifikace; svr. PK č. 20. *Responsio*: svr. PK č. 1.

22 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Zařazeno do souboru článků (20–25) o tématu *de actionis prioritate* jako jeho specifikace; svr. PK č. 20. *Responsio*: svr. PK č. 1. K užití pravidla svr. přehled ve III. sv.

Thuschnawitz = Tišnov (o. Brno-venkov), poddanské městečko kláštera cisterciáček Porta coeli u Tišnova (Předklášteří). Udržovalo s blízkým Brnem mnohostranné styky. Bylo také významným zdrojem přílivu nových měšťanů do Brna. Mnozí příchozí z Tišnova patřili k předním brněnským měšťanům, resp. zaujímali též významné funkce ve správě města. Svr. Mendl, *Knihy počtu*, a rkp. č. 39 AMB. V ohledu právního náležel Tiš-

nov k nejstaršímu okruhu míst hledajících v Brně právní poučení. V PK nalezly zastoupení následující případy: 22 (*De actionibus*), 184, 190 (*De dotalicio*), 315 (*De furtis*), 585, 586 (*De proscriptione*), 713, 714 (*De vulneribus*).

23 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Zařazeno do souboru článků (20–25) o tématu *de actionis prioritate* jako jeho specifikace; svr. PK č. 20. K užití pravidla svr. přehled ve III. sv.

Chrisans = Křižanov (o. Žďár nad Sázavou). Městečko v držení pánů z Lomnice. Styky mezi Křižanovem a Brnem byly v té době velmi časté, což platí rovněž i v právní oblasti, jak o tom mj. svědčí časté zastoupení v PK: 23, 39 (*De actionibus*), 56 (*De accusationibus*), 76, 79 (*De aquis*), 82 (*De arbitris*), 94 (*De armis*), 133 (*De concessionibus*), 143 (*De curatoribus*), 149 (*De damnis*), 201 (*De dotalicio*), 207, 208 (*De aedificiis*), 354 (*De hereditatis*), 368, 369, 372 (*De homicidio*), 392 (*De interdicto*), 479 (*De ludo*), 681 (*De testibus*).

24 Jde zjevně o nález (převzatý sem z knihy sentencí), snad dokonce o nález, který spolu s následujícím č. 25 tvořil součást právního naučení k danému tématu (mezi oběma jsou těsné, zejména genetické vztahy) pro Velkou Bíteš. K vlivu římského práva (*Cod. 9, 1, 1; 19*) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 157. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Vollaist homicidiis*: svr. oddíl *De homicidio*.

25 Původ i charakter jako u předchozího č. 24.

Hainreichs = Velká Bíteš (o. Žďár nad Sázavou). Město náležející tehdy pánum z Lipé (svr. obdobně Moravský Krumlov, PK č. 12) mělo k Brnu blízké vztahy, a to i v právní oblasti. V PK svr. 25, 32 (*De actionibus*), 139 (*De confessionibus*), 148 (*De damnis*), 224 (*De emendis*), 387 (*De incendio*), 399 (*De invasione domus*), 424 (*De iudiciis*), 462 (*De iuratis*), 484, 485 (*De mulieribus*), 555 (*De pignoribus*), 595 (*De renuntiationibus*).

26 Výchozím základem zde byl zápis v knize sentencí, který notář Jan pro potřeby PK nově upravil (krácení textu, formulační úpravy). K základnímu zdůvodnění nálezu (*Cum enim*) pak ještě připojil doplňující výklad o presumpci (*Ex duello*). K užití pravidla (v. přehled ve III. sv.) svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154. *Probatio*: svr. oddíly *De iuramentis*, *De privilegiis*, *De testibus*; svr. též následující č. 27, 33. *Praesumptio*: svr. PK 27, 42, 48, 53, 54, 180, 306, 317, 381, 400, 423, 452, 511, 537, 716. *Responsio*: svr. PK č. 1. K obsahu (*duellum*) svr. následující č. 27, Př. II., E, 7, a.

Nausedlicz = Slavkov u Brna (Novosedlice) svr. výše výklad k PK č. 4.

27 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde*), který je možno považovat za ucelený doplněk k dílčímu tematickému celku (*de duello*) v č. 26–27. K užití pravidla (v. přehled ve III. sv.) svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154. *Probatio*: svr. PK č. 26. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. K obsahu (*duellum*) svr. PK č. 26. *Verba*: Př. I., 9; PK č. 67, 85, 221, 224, 227, 235, 236, 239, 246–252, 307, 371, 407, 413, 415, 418, 471, 517, 538, 625, 645, 679, 683. *Cippus*: svr. Př. III., 11, c; PK 40, 41, 177, 230, 239, 292, 304, 305, 311, 400, 405, 415. *Statua (schraiat)*: svr. PK č. 311. *De civitate repellere*: svr. PK č. 606; (*amissio c-is*) 542; (*c. inhibita*) Př. V., 4, c; (*exilium*) L I, I 5, Př. I., 4, 66, PK č. 519.

Wischaw = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

28 Článek vychází ze záznamu právního naučení pro Rousinov (tj. z doby po roce 1350) v knize sentencí, které tam mělo dvě části (a–b), jak tomu nasvědčuje německá verze Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 52). Zdejší článek převzal z naučení toliko část a), kdežto část b) byla zařazena níže pod č. 110 (*De arrestationibus*). K ustanovení č. 28 = část a svr. níže č. 109; dále svr. PK č. 9, 13, 31, 447; k příslušnosti soudu svr. PK č. 340, 473.

Rauseins = Rousínov svr. výše výklad k PK č. 8.

29 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Mettercius probare debens debitum se persolvisse*: svr. PK č. 162, 429. *Causam iurato committere sicut procuratori (consensus adversarii)*: svr. k tomu ovšem PK č. 573, b.

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

30 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Intelligitur*). K vlivu římského práva (*Dig. 15, 1, 5 § 4; 7 § 6; 9 § 2; Inst. 4, 7, 4a*) jak v samém nálezu, tak i v doplňujícím výkladu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 105, 174; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 25. *Responsio*: svr. PK č. 1.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

31 Notář Jan tu samostatně formuloval pro PK v té době již dlouho praktikovanou zásadu, tak jak se postupně ustálila na základě privilegovaného postavení měst. Svр. k tomu PK č. 13, 28, 447. Svр. též L V, 2.

32 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Publication*: svr. PK č. 6. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Spolium*: svr. PK č. 34, 56, 88,

96, 112, 299, 303, 304, 308, 309, 315, 400, 405, 406, 441, 486, 505, 539, 588, Př. I., 60.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

33 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlými doplňujícími výklady v následujících čtyřech odstavcích (*Actore vero; Et bene consonat; Notandum est; Considerandum eciam*). V závěru ještě připojil odkaz na PK č. 56 a odkazy na sentence v oddílech *De emendis*, *De furtis* a *De poenis*. *Probatio*: svr. PK č. 26. *Agere animo calumniandi*: svr. L I, I 2 (*iuramentum calumniae*), PK č. 536 (*poena talionis*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 141; táz, *Eherecht*, s. 121; Boháček, *Einflüsse*, s. 158; svr. PK č. 54. K pravidlu (*Et bene consonat*) svr. přehled ve III. sv.

Pysentz = Bzenec (o. Hodonín), královské město, které patřilo k dávným a také velmi častým klientům brněnského městského práva; svr. PK č. 33, 41 (*De actionibus*), 112 (*De arrestationibus*), 113, 114 (*De causis absentiae*), 157 (*De damnis*), 236, 245, 247, 252, 263, 264, 270 (*De emendis*), 287 (*De feriis*), 333 (*De hereditatibus*), 461 (*De iuratis*), 492 (*De mulieribus*), 517 (*De pace*), 523 (*De poenis*).

34 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem (*Est tamen necessarium*). K vlivu římského práva (Dig. 48, 1, 3; 6; Dig. 13, 1, 7 § 2; Dig. 48, 19, 20; Dig. 48, 13, 16) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 151. K obsahu svr. níže PK č. 314, 508. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Spolium*: svr. PK č. 32. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Kalicz = Skalica (o. Senica), tehdy královské město. Jeho právní styky s brněnským městským právem dokládají případy zastoupené v PK: 34 (*De actionibus*), 57 (*De accusationibus*), 274 (*De emptionibus*), 677 (*De testibus*).

35 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

36 Zkrácená a upravená verze zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde accio*). K obsahu svr. níže PK č. 369, 716; svr. též Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 123. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

37 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady k jednotlivým nálezům (*Unde; Nam captivo; Et insuper*). *Iura originalia* = L I, I 6. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. *Vigilantibus et non dormientibus iura subveniunt*: totéž znění má IRM IV, 18 § 7 (na základě Dig. 42, 8, 24); svr. níže PK č. 615, 674;

Schubart-Fikentscherová, RR, s. 146–147. *Talentum-marca*: svr. Př. I., 1.

Wyschaw = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

38 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*pars tacens*) svr. výše PK č. 8. Užité pravidlo ve zdůvodnění nálezu svr. přehled ve III. sv. *Una causa-terminatur*: svr. k tomu PK č. 39. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Proclamatio*: svr. PK č. 299, 304, 327.

Nausedlicz = (Novosedlice) Slavkov svr. výše výklad k PK č. 4. *Wildenberchc* = Vildenberk, hrad u Blanska, tzv. Starý hrad. Půta z Vildenberka: syn nejstaršího Půty z Vildenberka, připomínaný od roku 1340, v roce 1365 již nebožtík; svr. A. Sedláček, *Rozletité kapitoly ze starého místopisu a dějin rodův*, ČMM 17, 1893, s. 194–198, jmenovitě s. 196; J. Pilnáček, *Staromoravští rodové*, Vídeň 1930, s. 45. V brněnských městských písemnostech je o tomto Půtovi jediná zmínka v zápisu pamětní knihy (rkp. č. 39) na ff. 112v–113r z 16. října 1357. *Hodaticz* = Hodějice (o. Vyškov).

39 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Iuramentum calumniae*: svr. L I, I 2. *Homagium*: svr. PK č. 89, 372, 376, 714. *Confessio extra iudicium*: svr. PK č. 40, 41, 94, 103, 139; k vlivu římského práva (Dig. 3, 2, 21; Dig. 22, 5, 3 § 3) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 158–159. *Res iudicata*: svr. PK č. 40, 41, 378, 388; k vlivu římského práva (Dig. 42, 1, 1; 55; 56; Dig. 50, 17, 207; svr. též Dig. 48, 19, 27 pr.; Cod. 7, 44, 2; Cod. 7, 59, 1; Cod. 9, 47, 15; Cod. 7, 52–60) svr. tamtéž, s. 165. *Carcer*: svr. PK č. 57, 287, 304, 376, 406. *Una poena pro uno delicto*: svr. PK č. 40, 41, 51, zvláště však 713; svr. k tomu též PK č. 38 a přehled pravidel ve III. sv. Svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154–155.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

40 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Souvisí s následujícím č. 41: oba se týkají téhož případu a zachycují toliko různé fáze celého procesu. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Confessio extra iudicium*: svr. PK č. 39. *Iuramentum calumniae*: svr. L I, I 2. *Res iudicata*: svr. PK č. 39. K nálezu svr. PK č. 39. K obsahu svr. PK č. 139, a.

Praczaw = Vracov (o. Hodonín), městečko v sousedství města Bzence. Jeho vztahy k brněnskému městskému právu měly v jádře týž charakter jako u Bzence. V PK svr. č. 40 (*De actionibus*), 53 (*De accusationibus*), 81, 84 (*De arbitris*), 191 (*De dotalicio*), 371, 373 (*De homicidio*), 408 (*De iudice*), 420 (*De iudiciis*), 446 (*De iuramentis*), 537 (*De poenis*), 661 (*De testibus*).

41 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Tamen si*). K příbuznosti s č. 40 svr. tam. K tematické souvislosti s č. 39–40 svr. výklady tamtéž. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Cippus*: svr. PK č. 27. K obsahu svr. PK č. 139, a.

Pysencz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

42 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde cum*). K pravidlům (v samém nálezu a v doplňujícím výkladu) svr. přehled ve III. sv. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Mulier concubina*: svr. PK č. 344, 345, 543; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 86–87.

Lautscheins = Blučina (o. Brno-venkov), zeměpanská ves, udržující s brněnským městským právem časté styky. V PK svr. č. 42 (*De actionibus*), 117 (*De censibus*), 395 (*De invasione domus*), 406 (*De iudice*), 423 (*De iudiciis*), 634 (*De testamentis*), 670, 697 (*De testibus*).

43 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Osoby zde uváděné nejsou v brněnských pramenech té doby zmínovány, resp. je nelze se žádnou ze stejnojmenných osob bezpečně ztotožnit. V této spojitosti musí zaujmout PK č. 477, kde jde o obdobný případ s týmiž jednajícími osobami, jejichž jména jsou tam přesněji a plněji uváděna. Tato zajisté podivuhodná shoda jmen a v zásadě i shoda předmětu sporu dávají dostatek důvodů k přesvědčení, že tu jde o jeden a týž případ, zjevně ovšem rozvíjený v odlišných časových a věcných rovinách. Navíc pak jedině v tomto spojení se dostává případu v č. 43 (i v č. 477) větší srozumitelnost a tím i lepšího pochopení.

Případ hledaných a v Brně zadržených osob se projednával v Brně relativně delší dobu. Celý spor, vedený ze strany postiženého Ondřeje toliko prostřednictvím jeho zástupců, byl provázen častou korespondencí mezi městy Brnem a Prahou, v níž se sdělovala a ujasňovala stanoviska zúčastněných stran. Ze zápisů v knize sentencí vybral notář Jan ty, které byly spojeny s konečnými nálezy v případech obou obviněných: (dřívější) u Marty zproštění viny (č. 43), (pozdější) u Bedřicha odsouzení samozřejmě již nikoliv za únos, nýbrž *pro furto* (č. 477).

Non per procuratorem agere, sed propria in persona: svr. PK č. 53, 483, c; k vlivu římského práva (Dig. 48, 1, 13 § 1; Cod. 9, 20, 2; Cod. 9, 22, 16; resp. Dig. 3, 2, 6 § 2; Dig. 37, 15, 2 pr.; Dig. 49, 9, 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 155. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 5, 25, 40, 50n., 79n., 95n., 102, 190.

Praga = Praha.

44 Ze zápisu v knize sentencí převzata toliko část vlastního nálezu. K příslušnosti soudu svr. následující č. 45 a č. 106.

45 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K příslušnosti soudu svr. výše č. 44, níže č. 106.

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

46 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Mortuo iudice in Reedisch*: svr. PK č. 141. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Responsio*: svr. PK č. 1. K pravidlu (ve vlastním nálezu) svr. přehled ve III. sv. (k č. 42).

Reedisch = Uherské Hradiště. O vztazích tohoto královského města k brněnskému městskému právu svr. Úvod v I. sv. a Př. III., V. V PK svr. č. 46 (*De actionibus*), 62 (*De advocatis*), 86 (*De arbitris*), 136 (*De concessionibus*), 141 (*De curatoribus*), 167 (*De debitis*), 188, 195 (*De dotalicio*), 215 (*De electione*), 260 (*De emendis*), 346 (*De hereditatibus*), 367, 376 (*De homicidio*), 402 (*De iudice*), 430, 432, 434, 436 (*De Iudeis*), 443 (*De iuramentis*), 465 (*De iuratis*), 493 (*De mulieribus*), 525 (*De poenis*), 560, 570 (*De privilegiis*), 578 (*De promissis*), 642 (*De testamentis*), 698, 702 (*De testibus*), 703 (*De tormentis*), 711 (*De vulneribus*).

47 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est advertendum*). Tímto článkem začíná dílčí soubor článků (47–50) k danému tématu (*exceptio*); k tomu svr. dále též 4, 8, 286, 291, 321, 681, 682, 684–686. *Prolocutor (advocatus)*: svr. PK č. 58, 59, 61, 65, 240, 288, 432, 437, 445.

Letawicz = Letovice (o. Blansko), ves patřící pánum z Letovic rodu z Ronova. Ve sporných případech se běžně obracela k brněnskému městskému právu, jak svědčí několik případů zařazených do PK: č. 47, 49 (*De actionibus*), 310 (*De furtis*), 398 (*De invasione domus*).

48 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*exceptio*) svr. PK č. 47. *Querimonia temeraria*: svr. PK č. 6. *Responsio*: svr. PK č. 1. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. O příbuznosti nálezu s římským právem (Dig. 48, 1, 5; Dig. 48, 2, 8; Cod. 9, 1, 19) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 149. K užití pravidel (*fraus; malus*) svr. přehled ve III. sv.; k tomu níže č. 56, 131 (*fraus*), resp. 650, w, 716, D (*malus*).

Boscowicz = Boskovice (o. Blansko), poddanské město pánu z Boskovic. Ve sporných případech se běžně obracelo k brněnskému městskému právu, jak svědčí několik případů zařazených do PK: č. 48 (*De actionibus*), 240 (*De emendis*), 321 (*De hereditatibus*), 426 (*De Iudeis*), 487, 488 (*De*

mulieribus); svr. též č. 98 (*De arrestationibus*) a postoj pana Ješka z Boskovic k nálezu.

Gewitzka = Jevičko (o. Svitavy).

49 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*exceptio*) svr. č. 47. O příbuznosti s římským právem (Dig. 2, 1, 10) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 153.

Letawicz = Letovice svr. výše výklad k PK č. 47.

50 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*exceptio*) svr. PK č. 47. O příbuznosti nálezu s římským právem (Dig. 2, 1, 10; svr. též *Decr. Gratiani C II q. 1 Dict. Gr. p. c. 17*) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 153. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. K obsahu svr. PK č. 414, 458.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

[De accusationibus 51–57]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Převážně byl převzat jen text nálezů. Ve dvou případech je převzatý text rozšířen doplňujícími výklady notáře Jana (56, 57). Patrné jsou i drobné odezvy římského práva. Pozoruhodné je zastoupení hned dvou případů apelace (56, 57).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (24, 27, 37, 39–41), *De curatoribus* (144), *De damnis* (158), *De debitibus* (162), *De fideiussionibus* (288), *De hereditatibus* (331), *De homicidio* (366, b, c), *De iudice* (406), *De Iudeis* (431), *De poenis* (535), *De testibus* (657), *De vulneribus* (704, 705, 706).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 18, 52, 59, 60, 68, 73; Př. II., B a, 18, 52, 59, 60, 68, 73.

51 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Cod. 3, 7, 1; Cod. 9, 1, 3; Cod. 9, 45, 1; Dig. 48, 2, 7 § 1) v první části nálezu svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 146. K vlivu římského práva (Dig. 44, 7, 9; 32; 53; 60; Dig. 47, 1, 2 pr.; Dig. 48, 2, 14; Dig. 50, 17, 130; Cod. 9, 2, 9 pr. §§ 1–2) v druhé části nálezu (*Qui eciam*) svr. tamtéž, s. 157. K této části svr. též PK č. 39 (*Una pena*).

52 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Triduum*: svr. PK č. 1.

Alba Ecclesia = Hranice (o. Přerov). Poddanské město premonstrátského kláštera Hradisko u Olomouce, nadané původně (listinou opata Budiše z 4. března 1276, CDB V, č. 805) hlubčickým právem. V PK je toto město zastoupeno řadou případů: 52 (*De accusationibus*), 78 (*De aquis*), 85 (*De arbitris*), 566 (*De privilegiis*), 615 (*De teloneo*). Povaha těchto případů dává tušit relativně vyspělé soudnictví, sama míra jejich zastoupení v PK pak rozhodně nesvědčí o vztazích toliko přechodného či výjimečného rázu. Spíše tu vystupují do popředí myšlenky na podobný odklon od hlubčického práva k brněnskému městskému právu, jaký můžeme pozorovat po roce 1350 u Uherského Brodu (svr. níže výklad k Př. IV.). O vztazích jiných míst z majetku tohoto kláštera k brněnskému městskému právu svr. Knínice u Boskovic (výklad k PK č. 6) a Kyjov (výklad k PK č. 13).

53 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Adulterium*: svr. PK č. 140, 186, 483, c; Př. I., 7. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Non per procuratorem agere, sed propria in persona*: svr. PK č. 43. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 38, 96, 98n., 102. K výtce Boháčkové, *Einflüsse*, s. 154 svr. zde text. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Praczaw = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

54 Zřejmě v odezvě na konkrétní soudní případ (zaznamenaný v knize sentencí) a jakoby na způsob širšího zdůvodnění nálezu zpracovaný výklad této speciální otázky podle zásad *ius commune*. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 26. *Ius commune*: svr. PK č. 4. K obsahu svr. PK č. 33. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Malefactores*: svr. PK č. 65, 70.

55 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tato právní informace pro Kroměříž, zpracovaná původně notářem Janem, rozvíjí do dané šíře ustanovení z nejstaršího přepracování brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 18). Nález se později stal (alespoň částečně) podkladem právní informace pro Uherský Brod (z roku 1354, Př. IV., 3). *Triduum*: svr. PK č. 1. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Impedimentum legitimum*: svr. PK č. 365, 445, 690; svr. PK č. 1 (*causae absentiae*).

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

56 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Est eciam*). Relativně vzácný případ apelace k brněnskému městskému soudu v PK (svr. PK č. 57, 340, 500). Na tento článek odkazuje výše PK č. 33. *Spolium*: svr. PK č. 32. *Mercipotus*: svr. PK č. 321, 329. *Praeiudicium*: svr. PK č. 59, 67, 94, 118, 139, 330, 374, 380, 664. K pravidlu (*fraus*) svr. IRM II, 2 § 12; IV,

19 § 4 a přehled ve III. sv. (k PK č. 48). K obsahu srv. též Př. V., 1, b; PK č. 533.

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

57 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*In casu*). Relativně vzácný případ zastoupení apelace k brněnskému městskému soudu v PK (srv. č. 56). *Carcer*: srv. PK č. 39. K obsahu (*contra testimonium iuratorum reo non daretur defensio expurgacionis*) srv. PK č. 465; (*testimonium iuratorum extra iudicium proprium*) srv. PK č. 467, 584, 623, 661; (*numerus testium*) srv. PK č. 468, 617, 650, 669, 699. K pravidlům (*Magis consonat, Defendere honorem*) srv. přehled ve III. sv.; k druhému z nich srv. PK č. 2; srv. též Boháček, *Einflüsse*, s. 154. *Praczaw* = Vracov (o. Hodonín); *Pysençz* = Bzenec (o. Hodonín).

Calicz = Skalica srv. výše výklad k PK č. 34.

[De advocatis 58–66]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl zde dostatečně rozšířen o č. 66. Materiálově se opírá o zápisu v knize sentencí. Převzaty sem byly texty právních informací, resp. texty nálezů. Toliko v doplněném č. 66 se ve stručnější úpravě objevuje původní text celého popisu daného případu. V tomto čísle se také jako v jediném objevuje doprovodný výklad. V původních právních informacích (sestavených notářem Janem) pravidelně nacházíme odesvazy římského práva. V jednom případě (58) se výrazně čerpá z IRM.

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: *De actionibus* (33, 47), *De emendis* (240, 253), *De invasione domus* (400), *De iudice* (408), *De iudiciis* (418, 421), *De Iudeis* (432). *De iuramentis* (441, 453), *De testibus* (676), *De vulneribus* (715).

K odlišnosti *advocatus-procurator* (v. níže oddíl *De procuratoribus*) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 154.

58 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tuto právní informaci pro Uh. Brod (k jejímu časovému zařazení srv. výklad k Př. IV.) sestavil notář Jan. V úvodu informace, právě ve snaze zdůraznit důležitou roli oficiálních zástupců stran (*advočatus, prolocutor*) v tehdejším vedení pře, poukázal v poněkud jednostranné a tudíž i nadnesené formulaci (v zásadě ovšem pravdivé) na absenci *holungu* (*revocatio verborum*) pro žalobce i obžalovaného, jestliže sami vedou při. To sice odpovídalo skuteč-

nosti, mělo však být provázeno upozorněním, že *holung* (*revocatio verborum*) jim může být přiznán, ovšem toliko tehdy, jestliže o něj předem, hned na počátku pře, požádají rychtáře (srv. k tomu výklad záměrně zařazený jako úvod k dodatečné do PK zařazenému č. 66). Na výše zmíněný úvod pak Jan logicky navázal výklad o funkci advokáta, přidržuje se v něm (*Unde necessarium est-advocatos assignare*) formulací IRM IV, 4, §§ 7, 8, 9 (odezva Dig. 1, 16, 9 § 5; Dig. 3, 1, 1 § 4). V závěru pak ještě připojil dvě běžná ustanovení z praxe. K prvnímu z nich (*Iudex eciam*) srv. PK č. 64. Srv. Boháček, *Římské právní průkly*, s. 30; týž, *Einflüsse*, s. 157; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 155n. *Prolocutor*: srv. PK č. 47. *Holung*: srv. PK č. 66, 250, 310, 366, f, 418, 424, 446, 451, 452, 703; Př. I., 2; Př. I., 56; Př. V., 10. K IRM srv. 67, 84, 103, 113, 139, 404, 405, 571, 650, Př. II., E, 42, a. K obsahu srv. PK č. 64, 66.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

59 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Jde zjevně opět (srv. předchozí č. 58) o právní informaci, tentokrát bez určení původního příjemce, sestavenou notářem Janem. O možných odesvazech římského práva (Dig. 3, 2, 4 § 4; Dig. 47, 15, pr. § 1; Dig. 48, 16, 1 § 1, 6; Dig. 50, 16, 212) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 156. *Prolocutor*: srv. PK č. 47. *Praeiudicium*: srv. PK č. 56.

60 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Marcus et Matheus*: jde nepochybně o syny brněnského měšťana Konráda Poherlitzera (doložen v letech 1318–1342); srv. přehled přísežních ve III. sv. Uvedený spor o Konrádův testament skončil v polovině roku 1348; srv. listinu rychtáře a přísežních města Brna *CDM VII*, č. 814. Ke sporu srv. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 343–345.

61 Zřejmě na základě záznamu konkrétního případu a jeho nálezu v knize sentencí notářem Janem pro potřeby PK koncipované ustanovení. K obsahu srv. PK č. 47 (*prolocutor*), PK č. 65 (*advocatum denegare*).

62 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tuto právní informaci sestavil nepochybně notář Jan. O možných odesvazech římského práva (Dig. 50, 13, 1 §§ 10, 13) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 156–157.

Redisch = Uh. Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

63 Zřejmě na základě záznamu konkrétního případu a jeho nálezu v knize sentencí notářem Janem pro potřeby PK koncipované ustanovení.

64 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
K obsahu svr. PK č. 58.

Knechnicz = Knínice u Boskovic svr. výše výklad k PK č. 6.

65 Je obdobné geneze a povahy jako č. 61. Zde jde ovšem o tematický protějšek č. 61, podaný navíc v obecné a pregnantní formulaci. K obsahu (*advocatum denegare*) svr. dále PK č. 47. *Malefactores*: svr. PK č. 54.

66 Dodatečně připojený článek (svr. k tomu popis kodexu v I. sv.). Článek sestává ze dvou částí. Základem byl zápis konkrétního případu (Kuřim) v knize sentencí. K němu byl pro potřeby PK připojen (tentokrát však na rozdíl od Janovy praxe už jako úvodní odstavec) výklad s obecnějším zdůvodněním předchozích nálezů (*Licet supra scribatur*). Je zaměřen a formulován v přímé konfrontaci s úvodním ustanovením PK č. 58. *Holung*: svr. PK č. 58. *Responsio*: svr. PK č. 1.

Gureyn = Kuřim (o. Brno-venkov). Tato ves, v té době patrně zeměpanská, je zastoupena v PK zcela výjimečně – 66 (*De advocatis*), 581 (*De promissis*) – což asi odráží celkovou úroveň jejich vztahů k brněnskému městskému právu.

[De appellationibus 67–74]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Obsah se dotýká právní látky, která nebyla ve starším brněnském městském právu náležitě zastoupena. Tento nedostatek začalo město Brno tázivě pociťovat, jakmile se zvýraznila jeho úloha jako odvolacího místa pro stále větší okruh měst a vsí jižní Moravy. Tento rozvoj byl hlavně spjat s funkčním obdobím notáře Jana. Brněnští přísežní museli tehdy ve zvýšené míře poskytovat místům klonícím se k brněnskému městskému právu potřebná naučení. Činili tak nejčastěji ve formě základní právní informace, nezřídka však i na způsob speciálních právních informací či nálezů vyžádaných při řešení konkrétních sporných případů. Autorem všech těchto textů byl přirozeně notář Jan. Při zmíněném nedostatku starších pramenných základů hledal oporu v římském právu, výrazně pak i v IRM. Výběrem těchto textů (zapsaných v knize sentencí) vznikl zdejší oddíl PK.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De accusationibus* (56, 57), *De hereditatibus* (340), *De iudice* (410), *De mulieribus* (500, 502).

67 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Šlo zjevně o právní informaci, kterou sestavil notář Jan. Učinil tak asi nedlouho po svém nastupu do funkce

brněnského městského notáře. Narůstající počet apelací jednotlivých míst k brněnskému městskému právu vedl při nedostatku zkušeností i nezbytné soustavy základních norem k častým nesrovnalostem a tím i k právním nejistotám v celém řízení. K napravě těchto poměrů vůbec a k žádostem mnohých míst zvlášť zpracoval notář Jan stručnou právní informaci zásadní povahy. Učinil tak nevhodnější cestou, jakou mohl v daném případě postupovat. Za základ vzal IRM, konkrétně 20. kapitolu jeho čtvrté knihy, věnovanou speciálně apelacím. Překonal tím naprostý nedostatek příslušných pramenných opor v stávajícím brněnském městském právu na úrovni, která optimálně odpovídala daným požadavkům v ohledu objektivním i subjektivním. Čtvrtá kniha IRM představovala tehdy jedinou soustavnou kodifikaci procesního práva v českých zemích a jako taková fakticky přesahovala speciální rámec horního zákoníku Václava II. V českém právnictví té doby byla zajisté dobré známa a můžeme oprávněně předpokládat, že často sloužila jako vitaná právní opora všude tam, kde se nedostávalo vlastních právních pramenů, zejména však ve sférách vlastní panovnické moci. Tak tomu bylo zvláště v konkrétním případě apelací u královských měst. Notář Jan zde tudíž našel naprosto kompetentní pramen k vyplnění existující mezery v brněnském městském právu. Mohl ho pak použít k tomuto účelu tím spíše, že stál v souladu s jeho osobními právními představami a zásadami (jak je ostatně též prosazoval v praxi brněnského městského práva), neboť sám rovněž hledal výdatně oporu v římském právu.

Třebaže Janova závislost na IRM je tu značná a vnějškově se projevuje i doslovním převzetím četných formulací, naprosto nejde o mechanickou recepci. Z výchozího pramene provedl notář Jan uvážlivý výběr, především s ohledem na jím sledovaný cíl základní informace pro potřeby široké klientely brněnského městského práva, vytvořil nový celek, věcně podle potřeby přizpůsobovaný praxi brněnského městského práva (svr. např. Ihůty apelace, odstavec e), s odlišnou strukturou a samostatným formulačním ztvárněním. Odstavec a) se opírá o §§ 2, 10, 11; odstavec b) o §§ 12–14 (k poslední zde větě *Unde ab ipsa appello* svr. níže PK č. 559); odstavec c) o § 16; odstavec d) o § 20; odstavec e) o § 21. Svr. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 39. V závěru článku je odkaz na PK č. 271, g. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. *Ius scriptum*: svr. PK č. 667 a úvodní výklad k oddílu *De iure*. *Verba*: svr. PK č. 27. *Praeiusidicium*: svr. PK č. 56. K pravidlům svr. přehled ve III. sv.; svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 157. K vlivu římského práva (Cod. 7, 62, 20; Dig. 49, 7, 1 pr. § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 167. K výchozímu zdroji (IRM) svr. H. Bulín, *Nejstarší kodifikace procesního práva v Čechách (Poznámky ke IV. knize horního zákoníku Václava II.)*, Právěhistorické studie 2, 1956, s. 85–129. K IRM v PK svr. PK č. 58.

68 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK o závěrečnou poznámku (*Et est considerandum*).

69 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Šlo rovněž o právní informaci, kterou sestavil notář Jan, tentokrát ve speciální otázce (*appellationis causa sublata cessat appellatio*). Srv. k tomu, co uvádí v duchu svých tehdejších názorů Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 39–40.

70 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K římskoprávním základům nálezu (Dig. 49, 1, 16; Dig. 28, 3, 6 § 9; Cod. 7, 65, 2) serv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 167. *Malefactores*: srv. PK č. 54.

71 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části.

72 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Šlo zjevně o právní informaci, kterou sestavil notář Jan, opírá se o římské právo (Dig. 49, 5, 7 §§ 1, 2; Dig. 49, 5, 4). Srv. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 167.

73 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Šlo zjevně o právní informaci, kterou sestavil notář Jan, opírá se o římské právo (Dig. 49, 1, 10 pr. § 4). Srv. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 167.

74 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Šlo zjevně o právní informaci, kterou sestavil notář Jan, opírá se o římské právo (Cod. 3, 1, 13 § 4; Dig. 49, 2, 1 §§ 3, 4; Cod. 7, 65, 1). Srv. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 167.

[De aquis 75–80]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápisu v knize sentencí. Přejimají se tu celé zápisu dotyčných sporných případů, resp. jen znění vlastních nálezů. U poloviny článků (77–79) je převzatý text provázen obsáhlými doplňujícími výklady notáře Jana k osvět-

lení či zdůvodnění daných nálezů. Podíl římského práva je takové povahy, že lze mluvit o jeho záměrném využití (notářem Janem) jako výchozího základu k řešení této právní problematiky v brněnském městském právu.

K této tematice srv. v PK vedle oddílů *De aedificiis* a *De servitutibus* hlavně *De causis absentiae* (113, 115), *De damnis* (148), *De emptionibus* (284), *De hereditatibus* (327).

75 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Text, jako výsledek společného jednání brněnských přísežních a mlynářských mistrů, zpracoval notář Jan. O možných odezvách římského práva (Cod. 11, 43 (42), 1) serv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 110. K obsahu srv. PK 603, 604.

Czwitavia (fluvius) = Svitava; *Schutta* = v prostoru dnešní ulice Křenové (Brno-město).

76 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K odesvě římského práva ve zdejším nálezu (*cum pacta ex convencione legem accipiant* – Dig. 16, 3, 1 § 6) serv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 91, 110; serv. k tomu níže č. 180, 434; serv. přehled pravidel ve III. sv. K obsahu serv. PK č. 77, 79, 603, 604.

Chrisans = Křížanov serv. výše výklad k PK č. 23.

77 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde nota*). K užití římského práva (Dig. 39, 3, 1 pr. §§ 1. 4. 15. 17) v tomto výkladu serv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 6; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 110. K obsahu serv. PK č. 76, 79, 603, 604.

78 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady: u odstavce b) *Unde dicitur*, v závěrečných odstavcích *Et sciendum*, *Nota*. K silnému vlivu římského práva (Dig. 39, 3, 1 §§ 5. 10. 11. 13–15; Dig. 39, 3, 2 pr. §§ 1 a násl.) serv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 6; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 110. K pravidlu (v odstavci b) serv. přehled ve III. sv.

Alba Ecclesia = Hranice serv. výše výklad k PK č. 52.

79 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK o širší zdůvodnění nálezu (*Unde retro dici potest*) a v závěrečném odstavci doplňujícím výkladem o služebnostech (*Et est hoc generale*). Doplňující výklady se opírají o římské právo: Dig. 8, 2, 2; Dig. 8, 2, 20 § 5 (převzato jen s malými změnami); Dig. 8, 2, 20 §§ 2–4; Inst. 2, 3, 1; serv.

Boháček, *Římské právní prvky*, s. 8; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 110. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. K obsahu svr. PK č. 76, 77, 603, 604. K dlouholetým sporům, které vedl kupec domu bývalého křižanovského rychtáře Petra se svým sousedem, svr. PK č. 208

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

80 Článek je sestaven ze tří nálezů v různých případech (pouze u prvního z nich je uveden žadatel), a to na základě zápisu v knize sentencí. Autorem požadovaných naučení je notář Jan, který je koncipoval na základě římského práva: k prvnímu nálezu svr. Dig. 39, 3, 1 § 12; k druhému nálezu svr. Dig. 8, 3, 3 § 3; Dig. 8, 3, 6 § 1; k třetímu nálezu svr. Dig. 8, 3, 34 § 1; Dig. 8, 3, 35. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 8; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 110–111; Boháček, *Einflüsse*, s. 156. K obsahu svr. PK č. 603, 604.

Zachars = Žďár nad Sázavou. Poddanské městečko cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou. Patřilo již tehdy k okruhu brněnského městského práva, řadilo se tam však k méně častým uživatelům brněnské právní pomoci, jak alespoň naznačuje skrovné zastoupení v PK: 80 (*De aquis*), 108 (*De arrestationibus*), 449 (*De iuramentis*), 518 (*De pace*).

[De arbitris 81–93]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Převážně sem byly převzaty texty právních informací, resp. texty nálezů. Jen výjimečně (85, 86) se zde objevují texty celého popisu daného případu, navíc s doplňujícími poznámkami notáře Jana. Případné vlivy římského práva jsou tolumo dílčí a vesměs druhotné povahy.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L XIV, 2; *De actionibus* (23, 39), *De deposito* (183, b), *De emendis* (231, 241), *De iudiciis* (423), *De mulieribus* (494), *De poenis* (534, 541), *De privilegiis* (558), *De testibus* (668–670).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr. Př. II., A b, X, 2.

81 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde cum*). Právní informaci, poskytnutou na žádost přísežných z Vracova, sestavil notář Jan na základě běžné praxe u brněnského městského práva. To, co v této souvislosti ohledně římského práva vytýká Schubart-Fikentscherová,

vá, *RR*, s. 168, Boháčkovi (*Římské právní prvky*, s. 32), se zakládá na nedorozumění a je neopodstatněné. *Pronuntiatio*: svr. PK č. 86, 87, 89, 93, 439. *Reclamatio*: svr. PK č. 291.

Praczaw = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

82 Ze zápisu v knize sentencí převzato tolumo znění vlastního nálezu. *Chrisans* = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

83 Ze zápisu v knize sentencí převzato tolumo znění vlastního nálezu. Jeho formulace se pozoruhodně liší od římského protějšku v Dig. 4, 8, 17 § 7; svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 32; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 168.

84 Ze zápisu v knize sentencí převzato tolumo znění vlastního nálezu. K formulaci *testes instrumentis inscripti de iure debeat esse rogati* (IRM IV, 14 § 4) svr. níže PK č. 571, resp. záZNAM v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, dochovaný tolumo v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 42, a). K IRM svr. PK č. 58.

Praczaw = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

85 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Pena eciam*). *Verba*: svr. PK č. 27. *Poena talionis*: svr. PK č. 536; k zdejší formulaci *manum pro manu, pedem pro pede, vitam pro vita* svr. Mos. 3, 24, 19. 20; Mt 5, 38.

Alba Ecclesia = Hranice svr. výše výklad k PK č. 52.

86 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Pronuntiatio*: svr. PK č. 81. *Redisch* = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

87 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Jde o právní informaci, jež byla častěji sdělena různým vsím okruhu brněnského městského práva. Jejím autorem byl notář Jan, který ji sestavil na základě běžné praxe u brněnského městského práva. *Pronuntiatio*: svr. PK č. 81.

88 Ze zápisu v knize sentencí převzato tolumo znění vlastního nálezu, učiněného v městské radě zřejmě na základě právního dotazu v konkrétním případě. *Spolium*: svr. PK č. 32.

89 Ze zápisu v knize sentencí převzato tolumo znění vlastního nálezu. O možnosti případného vlivu římského práva (Dig. 4, 8, 27 §§ 1.2) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 169. K právnímu obsahu svr.

táž, *Eherecht*, s. 186. *Pronuntiatio*: srv. PK č. 81. *Homagium*: srv. PK č. 39.

Gayaw = Kyjov srv. výše výklad k PK č. 13.

90 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. O vztazích k římskému právu (Dig. 22, 5, 10; Cod. 4, 20, 10; srv. též Dig. 4, 8, 51) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 169. K pravidlu srv. přehled ve III. sv.

Schirnawicz = Černovice (o. Brno-město). Původně samostatná ves, v té době ještě zeměpanská, mající od počátku těsné vztahy k městu Brnu. V PK je ovšem zastoupena toliko tímto případem.

91 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, učiněného zřejmě na základě právního dotazu v konkrétním případě.

92 Zápis v knize sentencí silně zkrácen s ponecháním znění vlastního nálezu.

Gostel = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

93 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Pronuntiatio*: srv. PK č. 81

Chremsir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

[De armis 94]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Ačkoliv se tento oddíl dotýká problémů u brněnského městského soudu hojně frekventovaných, je v PK zastoupen toliko jediným, byť obsáhlým případem. Již to samo o sobě může vzbuzovat jistou nedůvěru v definitivnost zpracování daného celku. Tyto pochybnosti pak podporuje ještě ta okolnost, že v PK je níže zařazen další oddíl v podstatě téhož tematického zaměření (*De gladiis*), a to rovněž s jediným, tentokrát naopak stručným, specifickým dokladem (318). Spíše se takový stav jeví jako výsledek pouhého prvotního sběru materiálu, jemuž se již nedostalo dalšího zpracování (sjednocení, doplnění).

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: L I, I 18; L I, I 19; L I, I 26; L I, II 23; *De arbitris* (85), *De emendis* (241, 242, 271), *De homicidio* (380), *De invasione domus* (399, 400), *De iudice* (405, 415), *De pace* (516), *De poenis* (523).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva srv.: Př. II., A a, I., I 18, 19, 26; Př. II., A a, I., II 23; Př. III., 4, f; Př. IV., 2, o, r, s.

94 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento text zajisté představoval svou obsáhlostí nejvýznamnější doklad k danému tématu v brněnských písemnostech. Vznikl za Janova funkčního období (tj. po roce 1343) a byl fakticky jeho dílem. Nedlouho před excerptí pro PK jej notář Jan (v roce 1354) částečně využil pro naučení do Uherského Brodu (srv. Př. IV.). Nálezy v daném případě vynesené dávaly odpovědi na nejčastější dotazy k této problematice u brněnského městského práva. Při stanovení nálezů vycházeli tehdy přísežní (notář Jan) jednak z aplikace dosavadní právní praxe (tak u prvních dvou nálezů, k prvnímu srv. níže v PK č. 139), jednak ze starších nálezů, resp. z ustanovení privilegií (*iura originalia*). Tak se drobný soubor nálezů k otázce zbraní (Př. II., E, 28 a–c) z Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německém znění v rkp. č. 1, stal podkladem pro třetí nález a část čtvrtého nálezu: E, 28, a pro 3. nález a pro 4, a; E, 28, b pro 4, d; E, 28, c pro 4, f. Ustanovení *iura originalia* L I, I 18–19 (nikoliv Př. I., 26!) bylo zdrojem pro 4, b, resp. L I, I 26 zdrojem pro 4, e, ustanovení nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století Př. I., 52 zdrojem pro 4, c. *Confessio extra iudicium*: srv. PK č. 39. *Praeiudicium*: srv. PK č. 56. K 4, a srv. Př. IV., 2, p; k 4, b srv. Př. IV., 2, e, f; k 4, c srv. Př. IV., 2, q; k 4, d srv. Př. IV., 2, r; k 4, e srv. Př. IV., 2, s; k 4, f srv. Př. IV., 2, o.

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

[De arrestationibus 95–112]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah (95–110) byl dodatečně ještě rozšířen o dva závěrečné články (111–112). Tematika v tomto oddíle zastoupená patřila v okruhu brněnského městského práva k velmi často projednávaným a tudíž i dobré propracovaným otázkám. Notář Jan měl tak možnost vybírat z obsáhlého materiálu, tak jak se shromáždil v brněnských městských písemnostech již od nejstarších dob. Hlavním zdrojem byla přirozeně i tu kniha sentencí, místa se však dostalo i dokladům starého brněnského městského práva (srv. PK č. 95, 97). Z knihy sentencí se často přejímá celý popis sporných případů (102–104, 106–108), zjevně však zde notář Jan dával přednost toliko záznamu vlastních nálezů, resp. na druhé straně vyhledával souhrnné právní informace k danému tématu, ať již pocházely z jeho vlastního funkčního období (96, 99) či z doby starší (97). V tomto směru si počíhal daleko volněji a samostatně vytvárel podobné soubory z různých zdrojů (srv. 95). Povaha zde užívaného práva, budovaného na starých základech a dostatečně rozvíjeného, neponechávala uplatnění římského práva žádný širší prostor. Navíc to málo, co se zde nachází, bylo spíše

běžnou součástí tehdejšího práva (98), resp. bylo rozvíjeno z domácích zdrojů práva (IRM, 103).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (9), *De accusationibus* (56), *De confessionibus* (139), *De emendis* (240), *De furtis* (313), *De interdicto* (391), *De Iudeis* (426), *De iuramentis* (457), *De poenis* (533), *De promissis* (578), *De testibus* (687). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr. Př. V., 1, b.

95 Tento článek, chápaný jako úvod k celému oddílu, sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to jednak z ustanovení starého práva (svr. sub a, v dochovaných písemných záznamech není toto ustanovení uváděno), jednak z nálezů, jejichž znění převzal z knihy sentencí (b–c, d, e). *Antiquum ius:* svr. PK č. 129. *Obligatio:* svr. PK č. 120.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. PK č. 12.

96 Základem je zde soubor ustanovení, který tvořil součást naučení o dané problematice pro některého žadatele z okruhu brněnského městského práva. Text tohoto naučení byl nepochyběně obsažen v knize sentencí a navíc si ho notář Jan vypsal i do svého výběru zajímavých nálezů z vlastního funkčního období, jak o tom svědčí dochovaný německý překlad v známém nejstarším souboru brněnského městského práva (rkp. č. 1): ad 96, a svr. Př. II., E, 30, d; ad 96, b svr. 30, c; ad 96, c svr. 30, b. Svr. k tomu PK č. 100. *Consuetudo:* svr. PK č. 129. *Spolium:* svr. č. 32. *Geschub* (sub c): svr. PK č. 112.

97 Notář Jan sem zařadil znění starého (tj. z doby před jeho funkčním obdobím) souboru ustanovení, které v dochovaných písemných záznamech brněnského městského práva není uváděno. Rössler, *Deutsche Rechtsdenkmäler II*, s. CXVIII vztahuje tato ustanovení materiálově k magdeburské vikpildní právní knize (č. 131, 137). K obsažené zde tematice svr. z Janova funkčního období Př. II., E, 50, b (k E, 50, a svr. PK č. 106).

98 Článek v této podobě vznikl až pro potřeby PK. Výchozím základem jsou tu dva zápis v knize sentencí týkající se téže problematiky. Jejich text notář Jan volně zpracoval, přičemž věnoval zvláštní pozornost obšírnému uvedení původního zdůvodnění postupu přísežných, neboť o jeho správnosti byly v obou případech vysloveny vážné pochybnosti. K pravidlu římského práva, jehož se dovolával pán z Boskovic, svr. výše PK č. 2; *ius commune:* svr. PK č. 4. Náhrada trestu vyříznutí jazyka (*falsum testimonium*) je zde vyjádřena v talentech (podle L I, I 25), nikoliv v hřívách (jak tomu bylo v nejstarší úpravě brněnského městského práva z počátku 14. století, Př. I., 50). Svr. níže PK č. 99, 100. *Iesko de Boskobicz* = Ješek (Jan) z Boskovic (zhruba 30.–50.

léta 14. století), svr. Pilnáček, *Staromoravští rodové, rodokmen u s. 34. Iglovia = Jihlava. Gozel = Kozlov?* (o. Žďár nad Sázavou).

Gostel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

99 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Autorem této právní informace pro Kroměříž byl notář Jan. Sem do PK zařazeno jako pokračování a rozšíření tematiky z předchozího č. 98; svr. k tomu též následující č. 100. *Protestatio:* svr. PK č. 6.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

100 Článek v této podobě byl sestaven až pro potřeby PK. Notář Jan sem zařadil úvodní odstavec (a) z naučení, jeho zbývající části (b–d) užil pro PK č. 96 (svr. tam bliže). Tento základ pak rozšířil na základě praxe brněnského městského práva doplňujícím výkladem (*repulsio testium, protestatio*) s odkazem na ustanovení předchozího č. 99. *Protestatio:* svr. PK č. 6. K obsahu svr. níže PK č. 457.

101 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

102 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

103 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Římskoprávní základ (Cod. 1, 18, 7) zdůvodnění nálezu je zde vyjádřen v širší formulaci podle textu IRM IV, 10 § 2. Svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 157. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. K IRM svr. PK č. 58. *Praejudicium:* svr. PK č. 56. K nálezu svr. PK č. 39.

Byschaw = Vyškov svr. výše výklad k č. 9.

104 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et hic collige*). O vlivu římského práva (Cod. 3, 13, 2, 5) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 144. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. (k č. 13, 104). *Ius Maidburgense:* svr. PK č. 368. *Potenstat* = Potštát (o. Přerov).

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

105 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. též následující č. 106.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

106 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlastnímu nálezu svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval

toliko v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 50, a; k 50, b svr. výše č. 97). K obsahu svr. předchozí č. 105. K příslušnosti soudu svr. v PK č. 44, 45. *Ius ecclesiasticum*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure. Ius civile*: svr. PK č. 125, 283, 472, 582 a úvodní výklad k oddílu *De iure*.

Geyaw = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

107 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

108 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Usura*: svr. PK č. 120, 336, 411, 434, 435, 651; L II, 23, 32; Př. V., 13, 14. *Hostradicz* = Hostěradice (o. Znojmo).

Zahers = Žďár nad Sázavou svr. výše výklad k PK č. 80.

109 Silně zkrácená verze zápisu v knize sentencí s důrazem na zachování znění vlastního nálezu. K otázce příslušnosti soudu svr. následující č. 110; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 145. K obsahu svr. výše PK č. 28.

110 PK zde vychází ze záznamu právního naučení pro Rousínov (tj. z doby po roce 1350) v knize sentencí, které tam mělo dvě části (a–b), jak tomu nasvědčuje německá verze Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 52). PK na tomto místě převzala z naučení toliko část b), kdežto část a) zařadila pod PK č. 28. K ustanovení PK č. 28 = část a) svr. zde předchozí č. 109. K příslušnosti soudu svr. PK č. 109. K pravidlu (*actor*) svr. PK č. 13; též přehled ve III. sv. Srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 144, 145; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 29.

Rausseins = Rousínov svr. výše výklad k PK č. 8.

111 Dodatečně připojený článek (svr. k tomu popis kodexu v I. sv.). Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 545.

112 Dodatečně připojený článek (jako předchozí č. 111). Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Spolium*: svr. PK č. 32. *Geschub*: svr. PK č. 96. *Broda Hungaricalis* = Uherský Brod (o. Uherské Hradiště). K obsahu svr. Př. V., 1, b.

Pisencz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

[De causis absentiae 113–115]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Základem tohoto oddílu a možná přímo vlastní příčinou jeho vzniku byla právní informace vypracovaná na toto téma notárem Janem pro město Bzenec. Její úplný text se nalézal v knize sentencí, upravená verze pak ještě v Janově výběru zajímavých nálezů z jeho funkčního období (německá verze v rkp. č. 1). Při zpracování informace vyšel notář Jan z ustanovení římského práva, hlavní myšlenku formuloval podle IRM a samostatně ji dále rozvedl. Informace tak fakticky obsahovala vše podstatné k dané otázce. Při sestavování PK pak notář Jan doplnil tento solidní základ toliko jediným případem, který jednak koncretizoval důležitost přesného dodržování daných ustanovení, jednak rozšiřoval a precizoval jejich dosavadní znění i výklad.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (1, 29), *De advocatis* (60), *De hereditatibus* (365), *De iudiciis* (419), *De iuramentis* (445), *De iuratis* (467), *De mulieribus* (484), *De testibus* (690).

113 Převzato znění zápisu v knize sentencí, zde toliko úvodní část původní právní informace pro Bzenec (zbývající část svr. následující č. 114). Tato právní informace pocházela z Janova funkčního období a jejím autorem byl přirozeně sám notář Jan. V zásadě tu vycházel z římského práva (Inst. 4, 10 pr.; Inst. 4, 6, 5; Dig. 4, 1, 8; Dig. 42, 4, 6 §§ 1.2), formulačně se však přidržel IRM IV, 18 § 13. Srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 157–158. K obsahu svr. výše PK č. 1.

Pysentcz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

114 Převzato znění zápisu v knize sentencí, tj. zbývající část právní informace pro Bzenec (svr. předchozí č. 113). Výpis z této informace byl zařazen i do Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 13). K obsahu svr. výše PK č. 1.

Pysentcz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

115 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. výše PK č. 1. *Iesco de Boskobicz* = Ješek z Boskovic svr. výše výklad k PK č. 98.

[De censibus 116–123]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Vzhledem k tomu, že většina těchto zdrojů má

charakter širších výkladů k danému tématu, podařilo se shromáždit na poměrně malé ploše dostatečné poučení o všech základních otázkách.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De contractibus* (127), *De conductione* (138), *De debitibus* (175, 179), *De emptionibus* (280, 283), *De fideiusionibus* (295), *De hereditatibus* (324).

116 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Autorem této právní informace byl notář Jan. Ten ji také zařadil do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který se nám dochoval také v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 58). *Ius enphiteoticum*: svr. PK č. 282 a úvodní výklad k oddílu *De iure*. *Emfytusi* svr. PK č. 280, 282, 283, 295; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 111n. K tříleté lhůtě svr. PK č. 281, e, 282. *Obligatio*: svr. PK č. 120. *Protestatio*: svr. PK č. 6. K obsahu 116, a svr. níže PK č. 119, 120. K ustanovení sub c svr. následující č. 117 a PK č. 175.

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

117 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Faktickým autorem obsáhlého nálezu byl přirozeně notář Jan. K obsahu svr. předchozí č. 116, a a PK č. 175. *Redemptio*: svr. PK č. 121. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 181.

Lautscheins = Blučina svr. výše výklad k PK č. 42.

118 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Předmětem nálezu je důležitá změna v dosavadním posuzování věčných platů (*census perpetuus*). Podrobně k této otázce svr. J. Mezník, *Vývoj ceny rent a rentového vlastnictví v Brně ve 14. a 15. století*, SPFFBU, C 7, 1960, s. 203n.; dále týž, *Brněnský patriciát a boje o vládu města ve 14. a 15. století*, BMD 4, 1962, s. 262. Právním základem této důležité změny v brněnské právní praxi bylo – jak se v textu výslově uvádí – privilegium krále Jana Lucemburského. Tato zmínka je také jediným důkazem existence tohoto privilegia. Zde stojíme před rozporuplnou situací, kterou nelze v plném rozsahu uspokojivě vysvětlit. Doklad o udělení podobného privilegia je jednoznačný a naprostě spolehlivý. Skutečnost, že ani pro nejstarší dobu (14. století) není doložena existence originálu privilegia, se dá ještě přijatelně zdůvodnit. Absence volného signaturního místa v hlavní řadě (římské číslice) Gelnhausenova utřídění městských listin naznačuje pravděpodobnost uložení originálu v třetí řadě, která již neměla tak pevné utřídění a v níž tudíž nemůžeme na základě ostatních dochovaných originálů tohoto oddílu existenci privilegia ani prokázat, ale ani zamítat. Zcela nepochopitelné však je, že notář Jan nezařadil privilegium takové důležitosti do souboru privilegií PK. Výkup věčných platů byl sice v Brně v 50. letech 14. století již běžnou záležitostí, to však ani v nejmenším nemohlo

ještě znamenat pokles či výběc ztrátu důležitosti Janova privilegia. To si podržovalo svůj význam zejména ve všech podobných případech, jaký je uveden zde pod č. 118, zvláště když se ještě stále vyskytovaly výkupy starších a starých věčných platů. Současně pak nelze zapomínat na to, že výskyt privilegia tohoto zaměření v Brně byl natolik raný, že ještě v 50. letech 14. století (i později) patřilo u nás spíše k výjimečným jevům. Na druhé straně si pak musíme uvědomit, že pokud chceme nalézt přijatelné vysvětlení absenze privilegia v souboru privilegií PK, pak je třeba je hledat toliko v Janově osobním rozhodování privilegium zařadit či nikoliv a v jeho možných příčinách. Neboť možnost pouhého Janova opomenutí tu rozhodně nepřichází v úvahu. Pokud jde o dobu vzniku privilegia, přichází nejlépe v úvahu Mezníkem stanovený rámcový časový úsek 20.–30. let 14. století. *Clastrum Herwurgis* = klášter augustiniánek u P. Marie (Herburgu) v Brně. K výkupu platů (*redemptio*) svr. PK č. 121. *Praejudicium*: svr. PK č. 56.

119 Upravené znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK 116, a, 120. *Abbas de Zahers* = opat cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou. *Nicolaus Ellendi*, *civis Brunnensis* = měšťan ze staré brněnské rodiny, působící přibližně v letech Janova funkčního období (v roce 1365 již mrtev), přísežný v letech 1345–1356; svr. o něm blíže přehled přísežných ve III. sv.

120 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňujícími závěrečnými větami *Et eodem modo*, *Potest tamen*, *Et est hoc*. K obsahu svr. PK č. 116, 119, 121; svr. též Př. II., E, 18. *Usura*: svr. PK č. 108. *Obligatio*: svr. PK č. 95, 116, 120, 121, 127, 131, 143, 166, 194, 196, 204, 323, 333, 334, 335, 336, 377, 556, 569, 698; L II, 25.

Chremcir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

121 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 116, 120 (*obligatio*), resp. 117, 118, 123 (*redemptio*).

122 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Notář Jan vyšel při sestavování nálezu ze zásady římského práva (Dig. 42, 8; Cod. 7, 75); svr. obdobně PK č. 206; svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 95, 100, 115.

123 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K výkupu platů svr. PK č. 121.

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan tu využil dvou naučení ze svého funkčního období, která svou obšírností postihovala danou tematiku natolik, že takřka sama postačovala k vyplnění tohoto tematického oddílu. V této souvislosti se notář Jan dopustil jisté výjimečnosti postupu: ve dvou případech (125, 126) využil totiž týž text ještě na jiných místech PK (*De proscriptione*, 582, *De pace*, 515). Prvotní a také správné zařazení těchto článků bylo ve zdejším oddíle, jejich uplatnění v plném znění ještě v dalších oddílech bylo nesprávné a bylo také nedůsledně provedeno (č. 126 mělo pak být zařazeno též v oddíle *De proscriptione*). Ve smyslu obvyklého Janova postupu měl pak být v oddílech *De proscriptione* a *De pace* také odkaz na oddíl *De citatione*.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 1, 11; L II, 17; L V, 2, 4; *De actionibus* (21, 27), *De fideiussionibus* (293), *De homicidio* (377), *De mortificatione* (505, 507), *De proscriptione* (582).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 20; Př. II., A a, I., I 1, 11; Př. II., A a, IV, 2, 4; Př. II., B a, 20.

124 Článek byl v dané podobě sestaven až pro potřeby PK. Notář Jan tu upravil starší právní naučení, které bylo jednak zapsáno v knize sentencí, jednak také uvedeno v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval v německé verzi v rkp. č. 1 (svr. Př. II., E, 14). K 124, a svr. E, 14, g; 124, b–c svr. E, 14, a; 124, d svr. E, 14, b; 124, e svr. E, 14, c; 124, f svr. E, 14, d; 124, g svr. E, 14, e; 124, h svr. E, 14, f. *Responsio*: svr. PK č. 6.

125 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Totéž znění se opakuje v PK pod č. 582 (i s týmž nadpisem). K jeho obsahu svr. L I, I 1; PK č. 505, 507. *Ius civile*: svr. PK č. 106.

126 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Totéž znění se opakuje v PK pod č. 515 (s pozměněným nadpisem). Svr. PK č. 505, 507.

Drocholcz = Drnholec (o. Břeclav), ves náležející kolem poloviny 14. století pánům z Vartenberka. Patřila do okruhu brněnského městského práva, do Brna se však zřejmě obracela jen ve výjimečných případech (v PK je zastoupena toliko jednou, 125 = 515: *De citatione*, *De pace*).

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Oddíl byl omylem zařazen již na toto místo, správně patří až za oddíl *De confessionibus*. Materiálově se opírá o knihu sentencí, z níž rovnoměrně přejímá celé texty zápisů i pouze texty nálezů. Hlavní pozornost je věnována sporům o nerozdílné dluhy, kterážto problematika je též zastoupena na jiných místech PK (svr. 137, 178). Je tu zjevná příbuznost s římským právem (Inst. 3, 16, 1; Inst. 3, 20, 4; Dig. 13, 6, 21 § 1; Dig. 19, 2, 47; Dig. 35, 2, 62pr.; Dig. 45, 2, 3 § 1; Dig. 46, 1, 52 § 3; Cod. 4, 65, 13), jak upozornila již Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 94.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De concessionibus* (132, 137), *De debitibus* (178), *De deposito* (180), *De dotalicio* (187, 191), *De emptionibus* (279, 282), *De hereditatibus* (362), *De testibus* (662, 687).

127 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK o doplňující výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Cum enim*, *Unde*). O možných ohlasech římského práva zde a v dalších článcích svr. úvodní výklad k tomuto oddílu. K pravidlu (*condiciones*) svr. přehled ve III. sv. *Redemptio*: svr. PK č. 121. *Obligatio*: svr. PK č. 120. *Ius commune*: svr. PK č. 4.

Petrus Smelczlini: ze staré brněnské rodiny, v letech 1346–1352 asi ve službách Karla IV. mimo Brno, v letech 1356–1362 člen městské rady; blíže o něm a jeho majetku svr. přehled přísežných ve III. sv. O jeho dceři Kateřině svr. spor uváděný v PK pod. č. 502. Svr. též č. 649. *Heinlinus Leonis*: zmínky o něm končí v roce 1345, v předchozím roce 1344 naposled uváděn jako člen městské rady; svr. přehled přísežných ve III. sv. Jeho bratr Konrád byl plebánem v Pouzdřanech (*Pausrams*, o. Břeclav). Spor zde uváděný probíhal v první polovině roku 1345, jak ukazují zápisu o předmětu sporu v pamětní knize (rkp. č. 39): (*1344 maii 31.*, f. 175v)

Heinlinus Leonis de domo sua, que quondam fuit Trebeczerii, censuabit Alberto Cum ruffis finibus marcā in festo Pentecostes iure civitatis et censuabit domino Conrado Leonis, fratri suo, duas marcas in festo Michaellis eciam iure civitatis; et predictam marcam, quam censuat Alberto, deputavit sibi ipse dominus Conradus, qui tres marcas habebat super prescriptam domum, ut patet ex antiquo registro, ubi sunt cancellate et hic de novo scripte. Actum coram Ulrico Wiffonis feria secunda in crastino festi sancte Trinitatis. (1344 iun. 2., f. 65v)

Item Conradus Leonis, plebanus de Pausrams, pro fratre suo Heinlino obligavit Peshlino Smelczlini et heredibus suis duas marcas census, quas habet super domo eiusdem Heinlini, sicut inferius in presenti libro continetur, pro duodecim marciis grossorum solvendis in festo Martini proxime futuro,

alioquin dictus Peshlinus per modum, qui sibi placuerit, de dicto censu se ipsum pagabit. Et quidquid in eadem pagacione defecerit, hoc Heinlinus de bonis suis supplebit vel statim obstagium intrabit, in eo tamdiu manens, quo usque prescriptum defectum et omne dampnum, sub quo prefatus Peschlinus ipsum conquiret, integraliter expediat et complete. Actum coram Marco Pohericeri feria quarta in vigilia Corporis Christi.

(1345 febr. 11., f. 315v–316r)

Item Peschlinus Smelczlini vendidit Iacobo Alrami duas marcas census super domo Heinlini Leonis, quas Conradus, plebanus de Pausrams, frater eiusdem Heinlini, super Carnisprivium proxime preteritum sibi obligaverat sub conditionibus superius scriptis, et resignavit sibi eas predicto, scilicet Iacobo Alrami, per eum tenendas iure civitatis, protestans, quod de superfluo debito ultra novem marcas, pro quibus dictas duas marcas census vendidit, prescripti fratres Heinlinus et Conradus debent eum expedire sub conditionibus, que superius continentur. Actum coram Ulrico Wiffonis et Ulrico de Wishaw, Thomlino et Luczkone ac Iohanne Smelczlini feria sexta post diem Cinerum proxima.

(1345 oct. 15., f. 211v)

Item Iacobus Alrami resignavit Alberto Cum ruffis finibus duas marcas census, quas habuit super domo quandam Trebetscherii censuandas iure civitatis semper in festo sancti Michaelis; et eundem censem Iacobus Alrami a Peshlino Smelczlini emit in Quadragesima proxime preterita, ut infra in libro presenti continetur. Actum coram Luczkone, Thoma et aliis iuratis sabbato proximo ante Galli.

Srv. níže PK č. 279.

128 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. PK č. 130.

129 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Obstagium*: srv. PK č. 130. *Ius antiquum*: vyskytuje se v PK ve dvojím určení: *antiquum ius civitatis* 16, 218, 318, 366, f. 451, 579; *antiquum ius* 95, a, 129, 162, 277, 687. Jde nepochybně o týž zdroj. Původ a podoba tohoto zdroje nejsou známé. Z uvedených dokladů vyplývá, že tím není méně žádný dochovaný soubor brněnského městského práva z doby před funkčním obdobím notáře Jana, tudíž ani *iura originalia* (L I), ani úprava brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I.), ani pozůstatky z doby Janova předchůdce (srv. Př. II.). Ojedinělé případy vztahů k úpravě brněnského městského práva z počátku 14. století (srv. PK č. 366, f. 451) naopak ukazují *antiquum ius* jako pokročilejší pramen. Jeho časovému zařazení nejlépe odpovídá doba mezi Př. I. a Př. II., tudíž právě období, z něhož nemáme dochovány soustavnější písemné záznamy brněnského městského práva. Nelze ani myslet na identifi-

kaci s jihlavským právem, jak se snaží naznačit J. A. Tomaschek, *Der Oberhof Igau in Mähren und seine Schöffensprüche aus dem XIII.–XVI. Jahrhundert*, Innsbruck 1868, s. 5; srv. k tomu naposled J. Štěpán, *Ke vzájemným vztahům brněnské a jihlavské knihy sentencí městského práva*, Právněhistorické studie 29, 1989, s. 38. Tak zde vzniká výrazný rozpor mezi Janovým shrnutím psaného brněnského městského práva a Janovým relativně častým uváděním písemně nezachyceného zdroje (*ius antiquum*), který však byl nepochybně součástí bmp. Za této situace se jeví jako nejpřijatelnější vysvětlení, chápát zmíněný zdroj ve smyslu práva nepsaného, dobré známého a užívaného. *Privilegia*: srv. L III; L V, 7; L XIII, 4. *Consuetudo*: jeho hojně zastoupení v PK je dostatečně přesvědčivým dokladem o tom, že tento druh práva byl v Brně a všude jinde naprostě běžnou součástí tehdejší právní praxe. Srv. *consuetudo*: PK č. 17, 200, 288, 305, 446, 449, 460, 473, 548, 555, 599, 609, 665, 667, 697; *consuetudo iuris communis*: PK č. 336; *consuetudo diversorum locorum*: PK č. 18, 67, 96, 228, 268, 362; *consuetudo civitatis Brunnensis*: PK č. 129, 172, 238, 348, 362, 368, 422, 478, 584, 603, 617, 710; Př. IV.

130 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Doplněno souhrnným odkazem na další zastoupení dané látky v PK. K obsahu srv. PK č. 128. *Protestatio*: srv. PK č. 6. *Obstagium*: srv. PK č. 129.

131 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Insuper*). K příbuznosti obsahu nálezu s římským právem (Inst. 3, 20, 6; Dig. 46, 1, 4 pr.; Cod. 8, 40 (41)) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 98. Srv. PK č. 152. K pravidlu (*fraus*) srv. PK č. 48 a přehled ve III. sv. *Obligatio*: srv. PK č. 120.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

[De concessionibus 132–137]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. K celkové charakteristice zpracování tohoto oddílu srv. výklad k následujícímu č. 132.

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: *De arrestationibus* (95, e), *De damnis* (148).

132 V daném případě naprostě nejde o sentenci, ať již skutečnou či předstíranou, jak se domnívá Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12, resp. Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy, s. 48, nýbrž o zvláštní výklad

zařazený sem až při vlastním zpracování PK notářem Janem podle jeho vlastního uvážení a rozhodnutí. Notář Jan tu nepostupoval nikterak svévolně. Naopak tento postup byl zcela v souladu s brněnskou právní praxí, a tak už tím měl notář Jan zajištěn k jeho aplikaci v podobných (a jen takových) případech i pro PK zásadní souhlas přísežných. Jak bylo již řečeno v Úvodu, platila tehdy v právní praxi města Brna zásada, že tam, kde není možné opřít se při nalézání práva o dosavadní brněnské městské právo, lze se řídit obecným (římským) právem. Tuto zásadu prosadil v brněnském městském právu právě notář Jan a nejlepším dokladem její realizace je sama PK. V tomto tematickém oddíle šlo vskutku o právní látku (*concessio*), která ve starém brněnském městském právu byla slabě propracována a která přitom patřila k otázkám v brněnské právní praxi stále častěji frekventovaným. Notář Jan se snažil již od počátku svého funkčního období prosazovat při řešení těchto otázek římské právo, jak to ostatně i zde ukazují nálezy převzaté sem z knihy sentencí (133–137). Přesto, že již v těchto nálezech bylo mnohé z této problematiky dotčeno i specifikováno, považoval notář Jan při zpracování PK za potřebné doplnit tuto látku úvodním obecným výkladem. Ten měl vytvořit zásadami v něm formulovanými předpoklady k nalézání práva v nejrůznějších sporných otázkách dané tematiky.

Základ tudíž spočívá na římském právu (Dig. 13, 6, 5 § 7; Dig. 13, 6, 8; Dig. 13, 6, 1 § 1; Dig. 13, 6, 18 pr.; Inst. 3, 26, 13), vlastním podkladem výkladu je však text *Azonovy Summy* (lib. 4. tit. 23 §§ 1. 3), který notář Jan skladebně i formulačně upravil, resp. též doplnil. Srv. k tomu výše zmíněné Boháčkovy práce, zejména druhou z nich (s. 48), dále pak Schubart-Fikentscherová, RR, s. 103. Závěrečná věta *Ex istis possunt sumi diverse sentencie* není obecným poukazem na podobnou užitečnost takových legistických textů (jak se domnívá Boháček, *Einflüsse*, s. 156), nýbrž upozorněním pro uživatele PK, že v předchozím výkladu (č. 132) uvedené zásady se mohou stát podkladem pro nálezy. K b) a e) srv. níže č. 133, k c) č. 136. *Commodatum*: srv. PK č. 135, 136, 137, 180.

133 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K možnému vlivu římského práva (srv. Dig. 13, 6, 5 §§ 2. 3; Dig. 13, 6, 10 pr.; Dig. 13, 6, 18 pr.; Dig. 13, 6, 23) srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 103–104. K obsahu srv. předchozí č. 132 (sub b, e).

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

134 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K rozporu nálezu s římským právem srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12. *Fridlinus aurifaber* = brněnský měšťan, majitel kamenného domu na rohu dnešní Zámečnické ul. (Mendl, *Knihy počtů*, podle rejstříku), který zemřel v říjnu 1349 (srv. pam. kniha, rkp. č. 39, f. 143r: *confessus in extremis suis*).

135 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Původní nález je obsažen pouze v úvodní větě a je shodný (až na malý Janův dodatek) s Cod. 4, 23, 4. Následující text (*Unde*), mající charakter doplňujícího výkladu, připojil sem notář Jan dodatečně až pro potřeby PK. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 104. *Commodatum*: srv. PK č. 132.

136 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Na dotaz Hradišťských, jenž byl v brněnské právní praxi asi poměrně častý, odpověděli brněnští přísežní naučením, které notář Jan sestavil zcela z Dig. 13, 6, 12 § 1 a glo. Commonendi. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12; týž, *Einflüsse*, s. 155; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 103. *Commodatum*: srv. PK č. 132. K obsahu srv. PK č. 132, c.

Reedisch = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

137 Převzato znění zápisu v knize sentencí. O příbuznosti nálezu s římským právem (Dig. 13, 6, 21 § 1) srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12 a k tomu Schubart-Fikentscherová, RR, s. 94, 103. *Commodatum*: srv. PK č. 132. *Enderlinus institor* = brněnský měšťan, v Brně doložen v letech 1345–1370, přísežním až v 60. letech 14. století (1363, 1368; blíže srv. Mezník, *Clenové brněnských městských rad z let 1343 až 1473* (rkp.)).

[De conductione 138]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: *De damnis* (149, 150), *De emendis* (237), *De emptionibus* (283).

138 Tento článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Za základ vzal upravená znění nálezu (a–c) z knihy sentencí a ta doplnil řadou textů převzatých z Digest. Tak již v samém závěru odstavce c) připojil upravený text Dig. 19, 2, 9 § 1, zbývající odstavce (d–f) pak výhradně sestavil z uvedeného zdroje: d) upravené znění Dig. 19, 2, 13 § 3; e) upravené znění Dig. 19, 2, 13 § 4 (srv. k tomu Dig. 9, 2, 5 § 3); f) upravené a doplněné znění Dig. 19, 2, 13 § 6. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 12–13; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 102, 132 s odznamem na Schwsp (W) 158. K obsahu srv. PK č. 237.

Chremisir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

[De confessionibus 139–140]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. K vytvoření tohoto oddílu přispěl rozhodující mírou konkrétní sporný případ v č. 139, excerptovaný sem z knihy sentencí. Jako jediný totiž speciálně řešil jednu ze základních otázek problematiky *confessio*. Notář Jan využil okolnost a připojil k případu celou řadu ustanovení z kapitoly *De confessis* v IRM. Takto vzniklý celek postihoval základy dané problematiky natolik, že sám o sobě mohl být uspokojivým zdrojem pro nalézání práva na tomto poli. Následující zde ještě článek č. 140 byl nutně sice zajímavým, avšak ve své osamocenosti nevýrazným protějškem (který ostatně mohl být dán podle svého obsahu na jiné příslušné místo, jak tomu bylo v jiných případech dotýkajících se mimo jiné též otázky *confessio*).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (39–41), *De advocatis* (59), *De armis* (94), *De arrestationibus* (95, 103), *De damnis* (151), *De debitibus* (178), *De furtis* (312).

139 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Za základ vzal znění zápisu v knize sentencí (k nálezu v tomto případě svr. výše nálezy v PK č. 39 a 103). K tomu pak připojil soubor ustanovení, převzatých převážně z IRM IV, 10 § 2: k b) svr. tam *Quinto...*, k c) *Quarto...*, k d) *Secundo...*, k e) *Octavo...* K využití tohoto zdroje pro téma *confessio* svr. výše PK 103 (převzata část *Tertio...*). K odstavci a) svr. výše PK č. 39–41. *Praeiusidicium*: svr. PK č. 56. *Confessio extra iudicium*: svr. PK č. 39. K pravidlům svr. přehled pravidel ve III. sv. K IRM svr. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40; týž, *Einflüsse*, s. 157; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 158.

Hainreichts = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

140 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Podrobný výklad k obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 5, 38, 98n., 101n., 190n., 197. K použití římského práva (Dig. 2, 4, 5) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 118. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Adulterium*: svr. PK č. 53. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. *Ius canonicum*: svr. PK č. 269, 540, 647 a úvodní výklad k oddílu *De iure*.

Broda Hungaricalis = Uheršský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

[De curatoribus 141–147]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Pramenem se opírá o kni-

hu sentencí, odkud byly přejaty převážně jen texty vlastních nálezů. Hojně je tu zastoupení římského práva.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De mulieribus* (493, 504).

141 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K otázce vlivu římského práva (Inst. 1, 20) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 118–119. K užití pojmu *curator-tutor* svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24. Svr. PK č. 609. *Mortuo iudice in Redisch*: svr. PK č. 46.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

142 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. O vlivu římského práva (Inst. 1, 24 pr.; svr. též Dig. 27, 7; Dig. 46, 6; Cod. 5, 42; 57) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 119. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24; dále svr. PK č. 609.

Vrabicz = Vrbice (o. Břeclav), ves patřící k okruhu brněnského městského práva, v PK zastoupena toliko v tomto jediném případě.

143 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. V zásadě sice vyšel ze zápisu v knize sentencí, ten však sem pojal v silné zkratce (stručně předmět sporu a náleza). Hlavní náplní článku učinil pak zdůvodnění nálezu (*Non est enim*). Vyšel tu z Nov. 72, 1; 4 pr.; 6, jejichž text samostatně uspořádal a upravil. K této recepci svr. podrobně Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24–25; dále svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 120. *Obligatio*: svr. PK č. 120. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

144 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Součástí nálezu je notářem Janem upravená verze Inst. 1, 26, 3 (svr. k tomu též Dig. 26, 10, 1 §§ 6. 7; Dig. 26, 10, 8). Svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 120.

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

145 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. K obsahu svr. PK č. 609.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

146 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. K vlivu římského práva (Dig. 27, 3, 1 pr.; 4 pr.; Dig. 26, 7, 33 pr.) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 119–120.

147 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 609. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

[De damnis 148–158]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl zde dodatečně doplněn o č. 158. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Celkem rovnoměrně se zde vyskytují texty celého popisu daného případu a jen texty vlastních nálezů. Pouze v úvodních dvou článcích (148–149) je převzatý text z knihy sentencí provázen obsáhlými doplňujícími výklady (kratší též u č. 151). Zastoupení římského práva je celkově nevýznamné: buď vůbec chybí, nebo je druhotného rázu, jako je tomu v doplňujících Janových výkladech u č. 148 a 149. Toliko v jediném případě (150) se Jan vydatně opřel o římské právo.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De contractibus* (127), *De deposito* (180, b), *De aedificiis* (207, 213), *De emptionibus* (285), *De iudice* (411), *De pignoribus* (553, 554).

148 Za základ zde sloužilo znění zápisu v knize sentencí. K tomu připojil notář Jan právě pro potřeby PK obsáhlé doplňující výklady, a to jednak v návaznosti na jednotlivé nálezy (*Unde sicut*, *Unde si*), jednak v závěru celého článku (*In utroque*). K druhému nálezu a dále pak též k závěru celého článku (*erbschaden-gelobte schaden*) svr. záznam v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, dostupný dnes toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 31). Stopy římského práva jsou zde druhotného rázu: v závěru výkladu k prvnímu nálezu (Inst. 3, 23, 3) a v úvodu druhého nálezu (Dig. 50, 17, 80, 147). Svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 107. K obsahu svr. níže č. 150, 213. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Responsio*: svr. PK č. 1.

Haynreichts = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

149 Za základ zde sloužilo znění zápisu v knize sentencí. K tomu připojil notář Jan právě pro potřeby PK obsáhlé doplňující výklady. Jsou uloženy ve čtyřech závěrečných odstavcích (*Et hic collige*, *Nota eciam*, *Is dampnum*, *Nemo dampnum*) a mají dvojí charakter. Výklad v prvním odstavci se váže k hlavní zde sporné otázce (*actio*), která také byla předmětem nálezu, výklad ve zbývajících třech odstavcích je pak věnován výchozí sporné otázce (*damnum*). K římskému právu (Dig. 50, 17, 169 pr.; Dig. 50, 17, 151) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 106. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. K výkladu v prvním odstavci (*pars tacens*) svr. výše PK č. 8. *Protestatio*: svr. PK č. 6.

Crisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

150 Nelze jednoznačně rozhodnout, zda tento text byl sestaven až pro potřeby PK, či zda vznikl již dříve jako naučení, byl tudíž zapsán v knize

sentencí a odtud pak převzat pro tento článek. Jisté je totiž, že autorem zpracování byl notář Jan, který se tu vydatně opřel o římské právo (*damnum infectum*): pro a)–b) vybral a upravil text Dig. 39, 2, 4 § 10; Dig. 39, 2, 6; Dig. 39, 2, 15 §§ 8, 9; svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 106; Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 6–7. K obsahu svr. PK č. 148, 213.

151 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady (*Sicut enim, Ex hoc patet*).

152 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. výše PK č. 131. K vlivu římského práva (Inst. 3, 20, 6; Dig. 46, 1, 4 pr.; Cod. 8, 40 (41) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 98.

153 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 101. Svr. PK č. 154, 156.

Lignicz = Legnica (Polsko).

154 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 153, 156. *Prespurga* = Bratislava; *Gurein* = Kuřim (o. Brno-venkov).

155 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Puddespicz = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

156 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního naučení. K obsahu svr. výše PK č. 153, 154.

157 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 536; svr. též Schubart-Fikentscherová, RR, s. 141. *Iuramentum columniae*: svr. L I, I 2.

Pysencz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

158 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 16, 243, 207, b, 259; svr. též Schubart-Fikentscherová, RR, s. 137.

Strucz = Troubsko (o. Brno-venkov), ves náležející k okruhu brněnského městského práva, v PK zastoupená ve třech případech: 158 (*De damnis*), 499 (*De mulieribus*), 688 (*De testibus*).

[De debitibus 159–179]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Odtud přebíral notář Jan většinou jen texty vlastních nálezů. Pozoruhodné je tu minimální zastoupení obvyklých Janových doplňujících výkladů (srv. toliko č. 166). Také podíl římského práva je nevýznamný, a to v ohledu kvantitativním i kvalitativním.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (1, 9, 17–19, 21–22, 29), *De arbitris* (89), *De arrestationibus* (95, 108, 109), *De causis absentiae* (115), *De censibus* (116, 117, 122), *De citatione* (124), *De contractibus* (128, 129, 130, 131), *De concessionibus* (135), *De curatoribus* (143), *De damnis* (148, 151, 152), *De dotalicio* (194, 196, 197, 206), *De emendis* (231, 249, 251), *De emptionibus* (284), *De fideiussionibus* (290, 291, 294), *De hereditatibus* (325, 336, 337, 361), *De homicidio* (377), *De interdicto* (389, 390, 391, 393), *De invasione domus* (396), *De iudiciis* (418, 425), *De Iudeis* (429, 433, 435), *De iuramentis* (447), *De iuratis* (466, 467), *De mulieribus* (489, 491), *De mortificatione* (508), *De pignoribus* (544, 547, 549, 554, 555, 556), *De privilegiis* (557, 558, 564, 569), *De procuratoribus* (575), *De promissis* (578, 581), *De querimoniosis* (589, 592), *De renuntiationibus* (596), *De testamentis* (629, 637, 646, 649), *De testibus* (663, 666).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 20; L I, II 15; L II, 32; L V, 4; Př. I., 45, 55, 59, 71; Př. II., A a, I., I 20; Př. II., A a, I. II 15; Př. II., A b, IV, 4; Př. II., B a, 45, 55, 59, 71; Př. II., C, 32; Př. IV., 3; Př. V., 8, 14.

159 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 92, 128n., 130, 164n., 168, 171, 175, 182, 185.

160 Ze zápisu v knize sentencí upravená verze pro PK. V tomto případě učiněný nález zpracoval notář Jan pro svůj výběr nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 53, a); svr. k tomu dále č. 161, 162.

Budespicz = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

161 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento nález zařadil notář Jan do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 53, b); svr. k tomu č. 160, 162.

Budespicz = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

162 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, který

se opíral o staré brněnské městské právo; *antiquum ius*: svr. PK č. 129. Tento nález zařadil notář Jan do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 53, c); svr. k tomu PK č. 160, 161. K samému nálezu (*debita soluta mettercius demonstrare*) svr. PK č. 29, 429.

163 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 46, 3, 1; Cod. 8, 42 (43), 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 93.

164 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 46, 3, 30. 70., resp. Dig. 45, 1, 41 § 1; Dig. 50, 17, 14) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 93; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 16.

165 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento nález zařadil notář Jan do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 54).

166 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Debet tamen*). K vlivu římského práva (Cod. 8, 17 (18), 3 (4); svr. též Dig. 20, 4, 11 pr.) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 95–96; svr. též PK č. 169, 389, 551. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 181. *Obligatio*: svr. PK č. 120.

Iacobus Smelczlini = brněnský měšťan z významné patricijské rodiny, působící přibližně v letech Janova funkčního období (v roce 1356 již mrtev), v letech 1343, 1345 (a zřejmě i dříve) člen městské rady; svr. přehled přísežných ve III. sv.; svr. též níže PK č. 294, 575, 649.

167 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 181.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

168 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17.

Cremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

169 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17; Schubart

Fikentscherová, *Eherecht*, s. 181. K pravidlu sv. přehled ve III. sv. Srv. PK č. 166.

170 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Cremsyr = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

171 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

172 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. k tomu starší naučení v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 18, c). K druhé, závěrečné části nálezu (*spilgeelt*), která je zde označována jako *consuetudo civitatis antiquitus approbata*, srv. níže PK č. 478. *Consuetudo*: srv. PK č. 129. K obsahu srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 15; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 186. K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

173 Text naučení převzat ze zápisu v knize sentencí. K odstavci a) srv. starší naučení v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období, který je dnes dostupný pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 18, b). Dále k obsahu srv. Ssp I, 22; srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 181. *Opus mercenarii* = Lv 19, 13. Srv. níže PK č. 478; Př. II., E, 9, g.

174 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Iura originalia* = L I, II 15. *Testis advena*: srv. PK č. 3.

Geyaw = Kyjov srv. výše výklad k PK č. 13.

175 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Cod. 4, 46, 1) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 96–97. K obsahu sv. PK č. 116, c.

176 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu sv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 142, 144n., 182, 184n.

Cremsyr = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

177 Jde zřejmě o blíže neurčené právní naučení, které bylo zapsáno v knize sentencí a odtud do PK převzato. K obsahu sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17. *Cippus*: srv. PK č. 27.

178 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Inst. 3, 20, 4; Dig. 46, 1, 52 § 3) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 97n., 94. *Protestatio*: sv. PK č. 6.

Rauseins = Rousínov sv. výše výklad k PK č. 8.

179 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Broda Hungaricalis = Uherský Brod sv. níže výklad k Př. IV.

[De deposito 180–183]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Je sestaven ze dvou odlišných skladebních částí. Výchozím základem byly dva zápisy konkrétních sporných případů v knize sentencí jako výsledek excerpte písemných dokladů brněnského městského práva. Pro dané téma, jehož aktuálnost a stále větší složitost byla zřejmá, to zajisté představovalo látku nadmíru skrovnou. Řešení této situace viděl notář Jan podle své koncepce jedině pomocí římského práva. Právě na jeho podkladě sestavil dva obsáhlé soubory nejdůležitějších ustanovení k danému tématu (180, 181). Tyto celky tvoří z hlediska PK hlavní náplň oddílu. Poněvadž pak k oběma dokladům z knihy sentencí připojil notář Jan ještě doplňující výklady, které se rovněž opírají o římské právo, lze oprávněně říci, že celý oddíl spočívá na římskoprávních základech.

K zastoupení této tematiky v PK sv. hlavně: *De actionibus* (7), *De arrestationibus* (95), *De concessionibus* (132, 135).

180 Jde o zvláštní výklad k danému tématu, který notář Jan sestavil až pro potřeby PK a zařadil sem podle svého vlastního uvážení a rozhodnutí, a to zcela v duchu postupu charakterizovaného výše u PK č. 132. I tu je základ založen na římském právu (Dig. 16, 3, 1 pr.; 1 §§ 6. 16. 35; 17 pr.; 31 § 1; 32; Dig. 3, 2, 1 pr.; Dig. 2, 14, 7 § 7; Dig. 13, 6, 5 § 2; Dig. 44, 7, 1 § 5), vlastním podkladem výkladu je však text *Azonovy Summy* (lib. 4. tit. 34 §§ 5. 6. 10), který notář Jan skladebně i formulačně upravil, resp. též doplnil. Srv. k tomu bliže Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 42–44; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 104; dále sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10; týž, *Einflüsse*, s. 156. K pravidlům (*fides*, *contractus*, sv. PK č. 76) sv. přehled ve III. sv. *Praesumptio*: sv. PK č. 26.

181 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci. O jeho závis-

losti na římském právu (Dig. 16, 3, 1 § 41; Dig. 16, 3, 29) svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 11; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 104. Srv. též Boháček, *Einflüsse*, s. 156.

182 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlastnímu nálezu připojil notář Jan pro potřeby PK doplňující výklad (*Unde*). O jeho závislosti na římském právu (Dig. 16, 3, 20) svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 11; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 104. Srv. též Boháček, *Einflüsse*, s. 156. *Scheraticz* = Šaratice (o. Vyškov). *Iohannes Anshelmi* = brněnský měšťan; svr. přehled přísežných ve III. sv.

183 Jde o zvláštní výklad k danému tématu, který notář Jan sestavil až pro potřeby PK a zařadil sem podle svého vlastního uvážení a rozhodnutí, a to zcela v duchu postupu charakterizovaného výše v PK č. 132; svr. též PK č. 180. I tu je Janův výklad založen na římském právu (Dig. 16, 3, 29 pr.; Dig. 16, 3, 1 §§ 5–8, 37; Dig. 16, 3, 5 § 1; Dig. 16, 3, 12 pr. § 1). Výchozí text Digest a příslušných glos notář Jan skladebně i formulačně upravil, resp. též doplnil. Svr. k tomu blíže Boháček, *Římské právní prvky*, s. 11–12; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 44; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 105. Z uvedených doplňků zaslouží zvláštní zmínku ten, který je připojen v závěru e), neboť se opírá o starší nález brněnských přísežných; ten je zaznamenán v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období, dnes dostupném pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 20). *Defensio* (sub h): svr. PK č. 2. *Praga* = Praha; *Wyenna* = Wien.

[De dotalicio 184–206]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Odtud přebíral notář Jan většinou jen texty vlastních nálezů. Obvyklé Janovy doplňující výklady jsou tu zastoupeny jen výjimečně a mají vesměs nepatrný rozsah (svr. 185, 191, 197, 203). Také podíl římského práva je skrovný (svr. 185, 186, 197, 203, 205).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De debitibus* (176), *De hereditatibus* (340).

184 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 131n., 136, 142, 144, 156n., 164, 188.

Thuschnawitcz = Tišnov svr. výše výklad k PK č. 22.

185 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan o doplňující výklad v závěrečném odstavci (*Et hic*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 40, 132, 134n., 139n., 142, 144, 152, 156n., 164, 188. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Urchund*: svr. PK č. 9.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

186 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 38, 142, 158, 164, 166, 188. K otázce vlivu římského práva svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 117. *Adulterium*: svr. PK č. 53.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

187 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 25, 79n., 132, 197.

Chremysyr = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

188 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 133n., 135.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

189 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 138, 142, 164. *Iura municipalia*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure*.

190 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 141, 148, 149, 151, 154.

Thuschnawicz = Tišnov svr. výše výklad k PK č. 22.

191 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Sexui enim*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 130, 132, 135, 144, 149, 151n., 163, 164n., 172, 182. K pravidlům svr. přehled ve III. sv.

Praczaw = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

192 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 92, 128n., 132, 140, 149, 151, 152, 163n., 169, 171, 193. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Cremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

193 Ze zápisu v knize sentencí převzata toliko část vlastního nálezu. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 148, 149, 151, 152, 155.

194 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 138, 142, 164, 167, 168, 182. *Obligatio*: srv. PK č. 120.

Hulein = Hulín (o. Kroměříž), městečko olomouckého biskupa, náležející zřejmě již od sklonku 13. století k okruhu brněnského městského práva. Jeho právní styky s městem Brnem byly (podobně jako v případě blízké Kroměříže) velmi časté, jak dokládá hojný počet případů zastoupených v PK: 194, 205 (*De dotalicio*), 226, 233 (*De emendis*), 275 (*De emptionibus*), 299, 314 (*De furtis*), 337, 350 (*De hereditatibus*), 396 (*De invasione domus*), 448 (*De iuramentis*), 528, 533, 538 (*De poenis*), 660 (*De testibus*), 708 (*De vulneribus*).

195 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 135n., 141, 164, 166n., 170n., 182.

Reedisch = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

196 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 130, 132, 133n., 136n., 141, 144, 148, 156, 159, 164, 166, 173n., 179, 183, 186. *Obligatio*: srv. PK č. 120. *Mathuschus de Thuschnawicz* = Matouš z Tišnova, brněnský měšťan, doložený toliko v jediném případě (rkp. č. 39, f. 260r) z roku 1346.

197 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. V závěru připojil notář Jan pro potřeby PK dvě závěrečné věty (*Est enim, Consonat*) s obecným zdůvodněním nálezu. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 135n., 141, 142n., 144, 164, 181, 183n. K vlivu římského práva (*Cod. 2, 3, 26*) v Janově závěrečném případu sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 129–130. K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

Chrumnaw = Moravský Krumlov srv. výše výklad k PK č. 12.

198 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 143, 163n., 199. Závěrečný odkaz se vztahuje k PK č. 340.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

199 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 136, 141, 145, 164, 173n., 179n. *Chremisir* = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

200 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40, 132n., 134n., 137, 139, 142n., 149, 151n., 154, 156, 163n., 179, 184. Srv. Př. II., E, 9, d.

Budespicz = Moravské Budějovice srv. výše výklad k PK č. 20.

201 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 46n., 132n., 139, 141n., 146, 147.

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

202 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 27, 31, 40, 133, 136, 139, 148n., 151n., 155, 163.

Chremisir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

203 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et hic collige*). K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 47, 132, 136, 141n., 145, 147, 164. K otázce vlivu římského práva sv. táz, *RR*, s. 91n.

Chremisir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

204 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 92, 132, 146. *Obligatio*: sv. PK č. 120.

205 Sestaveno notářem Janem na základě zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (*Dig. 50, 17, 116 pr.; Dig. 4, 2, 1; 21 pr. a § 1*) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 91n. K obsahu sv. táz, *Eherecht*, s. 40, 50n., 132, 144. K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

Hulein = Hulín sv. výše výklad k PK č. 194.

206 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (*Dig. 42, 8; Cod. 7, 75*) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 95; sv. též výše PK č. 122. K obsahu sv. táz, *Eherecht*, s. 130, 132, 146.

Pudespicz = Moravské Budějovice sv. výše výklad k PK č. 20.

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Původní základ (207–212) byl dodatečně rozšířen o dva články (213–214). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Celkem rovnoměrně jsou tu zastoupeny texty celých zápisů nebo jen znění vlastních nálezů. V některých případech (208, 210, 213) došlo k větším či menším úpravám, resp. k rozšíření o doplňující výklad (211). Zastoupení římského práva je výraznější toliko ve dvou případech (213, 214).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De aquis* (77, 79), *De damnis* (148, 149, 150), *De luminibus* (481), *De servitutibus* (603, 604).

207 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Toto naučení do Křižanova zpracoval notář Jan, a to na základě dosavadní brněnské právní praxe. Rozhodně tu nejde o původní naučení z doby kolonizace, jak se domnívá J. Pošvář, *K dějinám městského stavebního práva v Čechách a na Moravě do počátku 19. století*, Právněhistorické studie 2, 1956, s. 179. K b) svr. výše PK č. 158, dále PK č. 16, 243, 259, b; k f) svr. níže PK č. 209, 210. *Ius commune*: svr. PK č. 4. *Ius commune terre*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure*.

Chrysans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

208 Ze zápisu v knize sentencí byla převzata v plném rozsahu toliko vlastní nálezová část, kdežto první část s uvedením podstaty sporu a žádostí o konkrétní nálezy notář Jan vypustil a nahradil úvodní obecně shrnující větu. K vlivu římského práva (Dig. 39, 1, 3 § 1; Dig. 39, 1, 5 § 3; Dig. 43, 8, 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 111; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 6. K dlouholetým sporům, které vedl nový majitel domu bývalého křižanovského rychtáře Petra se svým sousedem, svr. výše PK č. 79.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

209 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Svr. k tomu zápis v pamětní knize (rkp. č. 39, f. 216r) k 9. 7. 1348:

Item inter Iohannem Smelczlini de domo sua sita in acie ex opposito domus Marci Poherliczeri et inter Nicolaum Stainhuseri de domo sua, que olim fuit Mathie Mauricii, pro cloaca, quam Iohannes ad murum ultimum curie dicti Nicolai construxit in spissitudine longitudinis lateris et medii, sentenciatum est, quod eodem modo Nicolaus ad murum Iohannis cloacam construere potest, que Iohanni tam parum noceat, sicut cloaca Iohannis Nicolao et suis edificiis nocet. Actum in domo Iacobi Alrami iudicis per Ottонem dictum Niessel magistrum civium et alios iuratos feria quarta ante Margarete proxima.

Pozoruhodná je rozdílnost formulací obou zápisů vzhledem k zvláštnostem a potřebám PK a pamětní knihy. K obsahu svr. PK č. 207, f. 210. K osobě Janově svr. níže PK č. 649.

210 Základem je tu zápis v knize sentencí, který notář Jan pro potřeby PK nově upravil, a to především po stránce skladebné. Na začátek položil (pro lepší návaznost na předchozí článek 209) svůj obvyklý doplňující výklad k nálezu a teprve za ním ponechal obvyklé uvedení předmětu sporu a následující nálezy. K obsahu svr. PK č. 207, f. 209.

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

211 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady (*Et ex hoc colligitur, Parietem*). *Ulricus gladiator* = brněnský měšťan, doložený ve čtvrti Veselé v letech 1345–1354 (Mendl, *Knihy počtu*, Edice, s. 37, 67, 104, 187, 212). V roce 1350 koupil tamtéž dům po Kateřině, vdově po postříhači Liephardovi (pam. kniha, rkp. č. 39, f. 382v). Po požáru čtvrti Brněnské a Veselé v polovině padesátých let nemáme o něm žádné zprávy.

212 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Toto naučení, často opakované do různých vesnic, původně zpracoval notář Jan, a to na základě dosavadní brněnské právní praxe.

213 Dodatečně zařazený článek je zpracován na základě zápisu v knize sentencí. Odkazuje se tu na PK č. 148, resp. též č. 150. K vlivu římského práva (Dig. 39, 2, 6; Dig. 39, 2, 7 § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 106; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 6–7. *Protestatio*: svr. PK č. 6.

214 Dodatečně (až po doplněném oddílu *De luminibus*) zařazený článek; svr. v I. sv. Úvod, výklad o tomto místě kodexu. Autorem tohoto původně právního naučení je notář Jan. Při jeho sestavování užil pro úvodní odstavec (a) starší nález, který původně též zařadil do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období (dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1; svr. Př. II., E, 51). Další odstavce pak zpracoval zcela na základě římského práva: b) Dig. 8, 2, 40; c) Dig. 8, 2, 8; d) Dig. 8, 2, 9; k závěru odstavce svr. Dig. 50, 17, 55, resp. 155; e) Dig. 8, 2, 11. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 5, 8; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 111. Notář Jan však toto jistě excerptované naučení nakonec do PK nezařadil, poněvadž tomuto tématu (*de luminibus*) věnoval na římskoprávních základech pozornost v logičtější souvislosti oddílu *De servitutibus*. Svr. k tomu PK č. 481. Postup té osoby, která dodatečně zařadila tento text do PK, navíc na zdejší místo, byl tudíž chybný. Nejenže nepochopila obsahovou náležitost do

oddílu *De servitutibus*, nýbrž vůbec nepostřehla, že velice příbuzný text byl již do PK krátce předtím doplněn (PK č. 481).

[De electione 215]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Vzhledem k jeho úzce specifickému zaměření a jednoznačnému řešení není dané téma dále rozvíjeno ani na dalších místech PK.

215 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, který byl často opakován na vyžádání do různých měst a vsí.

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10; *Reedisch* = Uher-ské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46; *Broda Hungaricalis* = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.; *Gostel* = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

[De emendis 216–272]

Nejobsáhejší tematický oddíl PK (svr. *De testibus*, *De actionibus*, *De hereditatibus*). Byl dodatečně rozšířen ještě o článek 272. Tento mimořádný rozsah plně odpovídá hojněmu zastoupení problematiky pokut v brněnské právní praxi. Notář Jan tak měl možnost čerpat z bohaté právní materie. Hlavním pramenem mu přirozeně i tu byla kniha sentencí, kterou však tentokrát využil rozmanitějším způsobem. Možno říci, že v plném rozsahu převzal obsáhlé právní informace k danému tématu, které ve svém funkčním období zpracoval pro různé žadatele (255, 259, 271). Ostatní excerptovanou látku z knihy sentencí pak využil nejen střídavým (podle potřeby) přejímáním celých zápisů, resp. jen textů vlastních nálezů, jak bylo běžné v jiných oddílech. Leckdy sestavoval jednotlivé články z různých zápisů tematicky příbuzných případů (247, 249, 259). Články Janem samostatně sestavované (přirozeně na základě brněnského městského práva, ať již psaného či zvykového) jsou zde vůbec častým zjevem (216, 217, 218, 220, 250, 265, 267). Ostatně na celém elaborátu je patrná snaha postihnout tuto stále aktuální problematiku co nejvícestranněji a pokud možno přehledným a přístupným způsobem. Snad právě naznačený Janův přístup k zpracování oddílu byl také příčinou, že jeho výklady obvykle dodatečně připojované k původním nálezům nejsou zde častým zjevem (svr. PK č. 221, 240–242, 249). Také celkový podíl římského práva je zde nevýznamný.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (10, 27, 33, 37, 41), *De appellationibus* (67, 69), *De aquis* (75), *De arbitris* (81, 82, 88), *De*

armis (94), *De arrestationibus* (95, 102), *De causis absentiae* (117), *De damnis* (158), *De fideiussionibus* (291, 293), *De furtis* (307, 311, 313), *De gratia* (320), *De homicidio* (371, 378, 379), *De iudice* (406, 407, 411, 412, 413, 414, 415), *De iudiciis* (418), *De iuratis* (461, 462, 463, 471), *De iure* (474), *De ludo* (478), *De pace* (517), *De poenis* (533), *De proscriptione* (587), *De querimoniis* (589), *De tormentis* (703).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L II., 16; Př. II., C, 16; Př. III., 9, 11; Př. IV., 1, 2; Př. V., 4.

216 Tento článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK ve snaze dát celému oddílu vhodný úvod. V zásadě se tu opřel o starší nálezy (svr. Př. II., E, 22, b; Př. IV., 1; PK č. 403, 218), jejich strohá ustanovení však rozpracoval v souladu s běžnou praxí brněnského městského práva k detailnímu, pregnantnímu a velice instruktivnímu ustanovení k danému tématu (*de modo recipiendi emendas*). O věcné příbuznosti tohoto článku s ustanovením (16) jihlavského práva (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáre Jana*, BMD 7, 1965, s. 137. Svr. k tomu J. A. Tomaszek, *Deutsches Recht in Österreich im dreizehnten Jahrhundert*, Wien 1859, s. 220.

217 Tento článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK. V zásadě se tu opřel o starší brněnskou právní praxi, jak se v této otázce postupně formovala od počátku 14. století.

Staré brněnské právo, vycházející z městských práv babenberských, užívalo v duchu těchto práv jako běžnou peněžní hodnotu talentum. Se zavedením grošové měny se i v Brně začíná prosazovat jako nová hodnota marca (hřívna). Na tuto spojitost výslovňě poukazuje nadpis německé verze nejstarší úpravy brněnského městského práva (svr. Př. II., B a). Od té doby se pak obě jednotky vyskytují takřka rovnoměrně vedle sebe. Staré talentum se udržuje hlavně díky *iura originalia*, věčnému to zdroji nalézání práva. Tento stav je příznačný pro celou brněnskou právní praxi první poloviny 14. století a projevuje se tak přirozeně i v samé PK. Nešlo ovšem o proces specificky brněnský. Obdobný proces probíhal i v jiných místech, která vesměs odlišnými cestami opouštěla staré talentum až posléze (přibližně kolem poloviny 14. století) formou zvykového práva plně prosadila novou hodnotu (svr. PK č. 268). Pro průběh této přeměny v Brně má zásadní význam nejstarší známá úprava brněnského městského práva z počátku 14. století. Přeměna talentu v marku se tu dala různými postupy (k nimž tudíž může být přihlédnuto jen na příslušných místech výkladu). Jednak se přímo převzal usus jiných práv, jmenovitě práva jihlavského. Tak tomu bylo např. zejména v případě 50 talentů (*homicidium*), jež byly nahrazeny hodnotou 30 marek, marku počítaje po 64 groších (PK č. 366). Většina pokut vyjádřených původně v talentech

se pak běžně počítala podle klíče 1 talent = 20 grošů (PK č. 217). Některé jiné pokuty brněnskí přísežní stanovili nově v markách na základě vlastního rozhodnutí (PK č. 268).

K hodnotám pokut svr. zde zejména následující místa: L I (*iura originalia*): I 1, I 5–6, I 9–10, I 12–13, I 16, I 18–19, I 21–22, II 3, II 17–20, II 22–23. PK č. 14, 23, 27, 37, 88, 94, 98, 102, 158, 217, 221, 238–241, 246–251, 254–257, 259, 261–264, 266, 268, 271, 289, 307, 319, 366, 391, 394, 414–415, 533, 539. Př. I., 1; Př. IV., 2, d; Př. IV., 2, e; Př. IV., 2, f; Př. IV., 2, s; Př. IV., 6. Srv. PK č. 461.

218 Tento článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK. V zásadě se tu opřel o tytéž zdroje, jako tomu bylo v případě úvodního č. 216 (svr. k tomu též č. 403, 404). K obsahu svr. PK č. 533. *Deus iustus iudex* (Ps 7, 12): zde podaná charakteristika patřila k často frekventovaným tématům v soudobé právnické literatuře a odtud ji také znal a užíval notář Jan. *Antiquum ius civitatis*: svr. PK č. 129.

219 Notář Jan tu zřejmě převzal ustanovení ze starší brněnské právní praxe, které v dochovaných písemných dokladech není doloženo.

220 Článek v tomto znění sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Fakticky jen upravil starší jeho verzi v právní informaci do Uherského Brodu z 21. prosince 1354 (Př. IV., 2, n), kterou rovněž sám sestavil. Tam také svr. další doklady. Svr. též níže č. 271, n. Dále svr. L I, II 16; Př. I., 46; Př. II., E, 29; Př. III., 1; Př. IV., 2, n.

221 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ notář Jan rozšířil pro potřeby PK doplňujícími výklady v posledních dvou odstavcích (*Unde tantum, Nec oportet*). K obsahu svr. PK č. 247, 471. *Verba*: svr. PK č. 27. *Geyau* = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

222 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Hulein* = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

223 Ze zápisu v knize sentencí převzata toliko část znění vlastního nálezu.

224 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Verba*: svr. PK č. 27. *Hainreichs* = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

225 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Budepiscz* = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

226 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Hulein* = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

227 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Verba*: svr. PK č. 27. *Budepiscz* = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

228 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

229 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 38, 99, 109n.

230 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. L I, II 21; PK č. 236, 367. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Chremsir* = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

231 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

232 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

233 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Svr. PK č. 463. *Hulein* = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

234 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Officium iurati*: svr. PK č. 6, 463, 470, d. *Gosteel* = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

235 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Verba*: svr. PK č. 27. Svr. PK č. 463. *Gosteel* = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

236 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 230, 367. Dále svr. PK č. 463, 538. *Verba*: svr. PK č. 27. *Iura originalia* = L I, II 21. *Pysencz* = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

237 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 48, 19, 16 § 2) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 132. K obsahu svr. výše PK č. 138. Svr. též PK č. 264; Př. I., 53; Př. V., 1, a. *Chremsir* = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10

238 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Týž text se stal již dříve (roku 1352) součástí právní informace pro Uherské Hradiště (Př. III., 5, c). *Consuetudo*: srv. PK č. 129.

239 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Verba*: srv. PK č. 27. *Cippus*: srv. PK č. 27.

Chremisir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

240 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci. *Prolocutor*: srv. PK č. 47. *Pars tacens*: srv. PK č. 8. K vlivu římského práva (Dig. 14, 4, 1 § 3; Dig. 50, 17, 3) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 158.

Boskowicz = Boskovice srv. výše výklad k PK č. 48.

241 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK krátkou větou a doplňujícím výkladem (*Et eodem modo*). *Querimonia temeraria*: srv. PK č. 6. *Ius Brunnense*: srv. úvodní výklad k oddílu *De iure*. K obsahu srv. Př. V., 4, b.

Antiqua Brunna = Staré Brno, městečko patřící k okruhu brněnského městského práva, které je však zastoupeno v PK jen ve výjimečných případech: 241 (*De emendis*), 520 (*De poenis*).

242 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde*). *Rei illicite operam dedit*: srv. PK č. 243, 373; Boháček, *Einflüsse*, s. 154. O vlivu římského práva (Dig. 48, 19, 11 § 2) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 135n. K pravidlu srv. přehled ve III. sv.

Chlobuk = Klobouky (o. Břeclav), tehdy městečko náležející premonstrátskému klášteru v Zábrdovicích. Patřilo původně k okruhu měnínského městského práva (srv. k tomu blíže výklad k L XX) a s ním po roce 1350 přešlo k brněnskému městskému právu. Zastoupení Klobouk v PK je vzhledem k této skutečnosti poměrně časté: 242 (*De emendis*), 325, 341 (*De hereditatibus*), 666, 682 (*De testibus*).

243 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K otázce vlivu římského práva (Inst. 4, 9; Dig. 9, 1, 1–5) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 137. *Rei illicite operam dedit*: srv. PK č. 242, 373; srv. též Boháček, *Einflüsse*, s. 154. K obsahu srv. PK č. 16, 158, 207, b, 259; Schubart-Fikentscherová, *Brünner Schb.*, s. 477; táž, *Neue Fälle*, s. 452.

244 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

245 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. PK č. 533. *Pysentcz* = Bzenec srv. výše výklad k PK č. 33.

246 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Verba*: srv. PK č. 27. *Chremisir* = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10.

247 Článek v dané podobě sestavil notář Jan ze dvou zápisů v knize sentencí: v prvním případě převzato celé znění, v druhém toliko znění vlastního nálezu. *Verba*: srv. PK č. 27. K obsahu srv. PK č. 221, 471; srv. též (*verba*) PK č. 407, 538.

Pysentcz = Bzenec srv. výše výklad k PK č. 33; *Bessel* = Veselí nad Moravou (o. Hodonín), město, po roce 1356 v držení pánu ze Šternberka, jehož vztah k brněnskému městskému právu je doložen v PK tímto jediným dokladem.

248 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Verba*: srv. PK č. 27. Srv. PK č. 538.

249 Článek v dané podobě sestavil notář Jan ze dvou zápisů v knize sentencí. V obou případech převzal celý text, k prvnímu z nich pak navíc připojil doplňující výklad k vlastnímu nálezu (*Et notandum*). *Verba*: srv. PK č. 27.

Chremisir = Kroměříž srv. výše výklad k PK č. 10; *Gostell* = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

250 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. V zásadě se tu opřel o dosavadní brněnskou právní praxi. *Holung*: srv. PK č. 58. K obsahu srv. též Př. V., 10. K peněžní hodnotě pokutky srv. výše PK č. 217. *Verba*: srv. PK č. 27.

251 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Verba*: srv. PK č. 27. *Byschaw* = Vyškov srv. výše výklad k PK č. 9.

252 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Verba*: srv. PK č. 27.

Pysentcz = Bzenec srv. výše výklad k PK č. 33.

253 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

254 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

255 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Autorem tohoto původního právního naučení, které představuje v brněnském městském právu nejobsá-

hlejší výklad na dané téma, byl notář Jan. K obsahu svr. Př. V., 10; tamtéž 3, b.

Nicoltschitz = Nikolčice (o. Břeclav), ves, v té době již (svr. níže výklad k L XX) náležející k okruhu brněnského městského práva, v PK zastoupená toliko tímto případem.

256 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Naučení zpracované notářem Janem se opírá jednak o ustanovení *iura originalia* (L I, II 17), jednak o ustanovení nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 77). Srv. výklad k L I, II 17; PK č. 257; Př. I., 48; Př. IV., 2, k.

Auspetz = Hustopeče (o. Břeclav), městečko v držení kláštera cisterciáků na Starém Brně. Původně patřilo do okruhu měnínského práva, s nímž po roce 1350 (svr. L XX) přešlo k brněnskému městskému právu. Vzhledem k této okolnosti je zastoupení Hustopečí v PK poměrně časté: 256, 272 (*De emendis*), 329, 362 (*De hereditatibus*), 471 (*De iuratis*), 645, 646 (*De testamentis*), 716 (*De vulneribus*).

257 Notář Jan sem převzal text ustanovení první úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 48), který pro potřeby PK jen částečně stylisticky upravil. Srv. k tomu Př. IV., 2, k, resp. další úpravu v PK č. 271, k. Srv. též předchozí článek č. 256 a dále Př. V., 1, a. O vztazích tohoto článku k ustanovení (11) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáre Jana*, BMD 7, 1965, s. 137, 140.

258 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

259 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Východiskem mu byl zápis konkrétního případu v knize sentencí, který zde nakonec zařadil v silně redukované podobě až v samém závěru sub f. Tento tematický základ pak široce rozvinul do uceleného souboru (a-f, v němž f má věcné vztahy k a), který samostatně zpracoval na základě ustanovení (90, 91, 92a) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) a s přihlédnutím k dosavadní praxi brněnského městského práva. Srv. k tomu J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáre Jana*, BMD 7, 1965, s. 137, 140. K b) svr. PK č. 16, 158, 207, b, 243.

Heinreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

260 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Reedisch = Uheršské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

261 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

262 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

263 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. k tomu PK č. 394.

Pysencz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

264 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Pro potřeby PK připojen odkaz na *iura originalia* (L I, II 22). Srv. k tomu Př. I., 27, resp. Př. I., 12, 53 (*effusio sanguinis*); Př. V., 1, a.

Pysentcz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

265 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to obdobným způsobem jako níže u PK č. 267. Zde se opřel o L I, II 19–21. Srv. k tomu PK č. 415.

266 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. PK č. 593.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

267 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to obdobným způsobem jako výše u č. 265. Zde se opřel o L I, I 10 (*iura originalia*), resp. o jeho rozpracování, které pořídil pro právní informaci do Uherského Brodu (Př. IV., 6). Srv. PK č. 461; Př. II., E, 7, c.

268 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Výchozím základem je zde L I, I 9 (*iura originalia*), resp. jeho úprava z počátku 14. století (Př. I., 13). *Consuetudo*: svr. PK č. 129. K peněžní hodnotě pokuty svr. PK č. 217, 366. Srv. doklady na uvedených místech, dále pak ještě PK č. 271, c; Př. I., 13; Př. II., A a, I, I 9; Př. IV., 2, c; Př. IV., 8.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12; město v té době náleželo pánum z Lipé (*dominus de Lipe*).

269 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Ius canonicum*: svr. PK č. 140.

270 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 8, d). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 92, 113, 115n., 164, 175, 177, 185.

271 Jako původně poslední článek daného oddílu zařadil notář Jan svůj starší elaborát k důležitému tématu v oddílu pokut (*quanta pars cedat iudici*

et quanta civitati), který původně tvoril součást právní informace pro Uherský Brod (Př. IV.). Výchozí text (Př. IV., 2, a–s) nepřevzal ovšem ani celý, ani ne vždy v též znění či věcné podobě. Především zde vypustil závěrečné odstavce o–s věnované otázce pokut v okruhu zbraní, a to z toho důvodu, že je použil v oddílu *De armis* (PK č. 94). Jestliže pak v převzaté části pomíneme drobné textové odchylky (ortografie, přehozená slova, chybějící slova), za slouží si výslovné upozornění následující diference:

- na konci odstavce f) následuje na rozdíl od předlohy za *quam iudex* ještě důležité závěrečné zdůvodnění: *quia maior verecundia fit in excessibus forensibus quam iudici*;
- odstavec g) v zásadě sice souhlasí, má však proti předloze dokonalejší úpravu i verzi. Především v úvodu opět doplňuje za *quam iudex* ještě důležité zdůvodnění *cum plus excedatur contra consilium civitatis in hoc casu quam contra iudicem*. Další výklad logicky člení do zvláštního, odlišně uvedeného odstavce, který má pak již souhlasné znění s předlohou, toliko na samém konci nahrazuje poslední část (za *LXXII halenses*) logičtější větu: *Et si arguens sentenciam pecuniam non haberet, linguam perdat*;
- odstavec h) jako celek je na rozdíl od předlohy pojat v mnohem kratší a navíc neúplné verzi;
- odstavec k) je proti předloze rozšířen o obsáhlý výklad *exceptis institoribus sine pena*;
- odstavec n) věcně souhlasí s předlohou, zde dostal toliko novou, dokonalejší stylistickou úpravu; svr. výše PK č. 220.

Vzhledem k tomu, že právní informaci pro Uherský Brod nemáme dochovánu v originále, nýbrž toliko v mnohem pozdějším opisu, nemůžeme spolehlivě posoudit její původní podobu. Jisté však je, že notář Jan text předlohy pro potřeby PK upravoval, a to v ohledu stylistickém i věcném, a že tak činil ku prospěchu věci. *Talentum-marca*: svr. Př. I., 1, 4. *Urchunt*: svr. PK č. 9. K odstavci a) svr. Př. I., 37, 69; k odstavci c) svr. Př. I., 13; k odstavci d) svr. PK č. 539, 587; k odstavci g) svr. PK č. 67 (závěr); k odstavci h) svr. PK č. 98, Př. I., 50, L I, I 25; k odstavci i) svr. PK č. 609, a; k odstavci k) svr. PK č. 257; k odstavci l) svr. PK č. 379 (*emenda*), Př. I., 16; k odstavci m) svr. PK č. 394; k odstavci n) svr. Př. I., 46, Př. II., E, 29.

272 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Sv. níže PK č. 394; Př. V., 1, a.

Auspetcz = Hustopeče svr. výše výklad k PK č. 256.

[De emptionibus 273–286]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně doplněn o článek 286. Materiálově se převážně opírá o zápis

v knize sentencí. Z nich přejímá vesměs jen texty vlastních nálezů. Obvyklé Janovy doplňující výklady jsou zde naprosto výjimečné (278). Články Janem sestavované až pro potřeby PK tu mají naopak relativně časté zastoupení (282–284). Vztahy k římskému právu jsou běžné a vesměs velmi těsné.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (10), *De arrestationibus* (95, 97), *De censibus* (117, 118, 121, 123), *De contractibus* (127), *De damnis* (150), *De dotalicio* (196), *De furtis* (302, 313), *De hereditatis* (321, 324, 336, 362), *De iudiciis* (419), *De mulieribus* (482), *De testibus* (650).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, II 4; Př. II., A a, I., II 4.

273 Převzato znění zápisu v knize sentencí. O vlivu římského práva svr. O. Peterká, *Der Kauf im Altstadt Prager und Brünner Recht*, ZRG, GA 58, 1938, s. 429–430; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 99–100; svr. též Boháček, *Římské právní prvky*, s. 13.

274 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Pro nález byl užit text Inst. 2, 1, 35. Svr. k tomu Schubart-Fikentscherová, RR, s. 99; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 7. Tato skutečnost (spolu s dalšími) je evidentním dokladem toho, že Janova snaha využívat pro nálezy pomoc římského práva v případech slabosti dosavadního brněnského městského práva byla brněnskými přísežnými plně akceptována a stala se v průběhu Janova funkčního období běžnou součástí brněnské právní praxe.

Kalic = Skalica (o. Senica) svr. výše výklad k PK č. 34.

275 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 281, c. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 14.

Huleyn = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

276 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. K vlivu římského práva (Inst. 3, 17 § 1; Dig. 45, 1, 62; Dig. 50, 17, 133) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 100; Peterka, *Der Kauf*, s. 429; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 13; dále svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 175, 185.

277 Notář Jan převzal tento text zřejmě ze starých zápisů brněnského městského práva, které se nám nedochovaly. Rozhodně šlo, jak je zde ostatně naznačeno, o starou brněnskou právní praxi. K vlivu římského práva svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 101; Peterka, *Der Kauf*, s. 429, 431; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 14. *Antiquum ius*: svr. PK č. 129. *Ius commune*: svr. PK č. 4. *Infra triduum*: svr. PK č. 1.

278 Silně upravené znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Secus autem*). K vlivu římského práva (Dig. 18, 1, 40 § 3; Cod. 4, 49, 15) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 99; Peterka, *Der Kauf*, s. 431; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 13.

279 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K oběma zúčastněným osobám a jejich vztahům sv. výše PK č. 127.

280 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. O emfyteusi sv. PK č. 282, 283, 295, výše pak č. 116. O vztazích k římskému právu sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 111–112; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10.

281 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Jde o právní informaci k danému tématu, kterou původně sestavil notář Jan a kterou poskytli brněnskí přísežní různým místům z okruhu brněnského městského práva. Jan pojal tuto informaci jako nutné rozšíření brněnského městského práva na základě římského práva: a) Dig. 18, 1, 2 § 1; Inst. 3, 24, 1; b) Dig. 21, 2, 12; Dig. 2, 14, 2 pr.; Dig. 14, 4, 1 § 3; c) Dig. 50, 17, 160; d) Inst. 3, 24, 3. Tento výchozí základ notář Jan doplnil a samostatně upravil. Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 13; Boháček, *Einflüsse*, s. 156. K c) sv. výše PK č. 275. K tříleté lhůtě (sub e) sv. PK č. 116. Pravidla (sub b, d) sv. přehled ve III. sv.

282 V daném případě jde zřejmě – zvláště ve spojitosti s následujícím č. 283 – o soubor ustanovení zpracovaný notářem Janem až pro potřeby PK, a to nepochybně na základě římského práva (sv. Inst. 3, 25, 3; Cod. 4, 66, 2; Cod. 4, 66, 3). Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 112–113; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10; Boháček, *Einflüsse*, s. 156. K tříleté lhůtě (*triennium*) sv. PK č. 116. K emfyteusi sv. č. 116, 280, 283, 295.

283 V daném případě jde rovněž – jako v případě předchozího č. 282 – o soubor ustanovení zpracovaný notářem Janem až pro potřeby PK, a to nepochybně na základě římského práva (sv. Inst. 3, 25, 3; Cod. 4, 66, 1; Inst. 1, 2, 1, 2; Dig. 1, 1). Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 112; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10; Boháček, *Einflüsse*, s. 156. K emfyteusi sv. výše PK č. 116, 280, 282, níže PK č. 295. *Ius naturale*: sv. PK č. 428 a úvodní výklad k oddílu *De iure*. *Ius civile*: sv. PK č. 106.

284 Tento soubor ustanovení zpracoval notář Jan s největší pravděpodobností až pro PK. Výchozím podnětem k zpracování takového celku mu byl

často se opakující nález (v knize sentencí) zmínovaný hned v úvodu (a). Jan si zřejmě v této spojitosti uvědomil, že daná problematika není v dosavadním brněnském městském právu dostatečně propracována, a proto hledal nápravu v pomocí římského práva: a) Dig. 19, 1, 17 pr.; b) Dig. 18, 1, 18 § 1; c) Dig. 18, 1, 40 § 1; d) Dig. 18, 1, 63 pr.; e) Dig. 21, 2, 50; f) Dig. 21, 2, 51; g) Dig. 21, 2, 61; h) Dig. 21, 2, 62. Tento výchozí základ notář Jan případně doplňoval a samostatně upravoval. Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 100; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 13–14; týž, *Einflüsse*, s. 156. K obsahu (284, a) sv. níže PK č. 286. K problematice *clavis* sv. níže výklad k PK č. 530.

285 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Projednávání zmíněného případu a hledání odpovídajícího nálezu bylo pro přísežné a zvláště pak pro notáře Jana podnětem k napravení malé propracovanosti dosavadního brněnského městského práva v dané problematice pomocí římského práva: a) Dig. 18, 6, 1 pr.; b) Dig. 18, 6, 1 §§ 1, 2; c) Dig. 18, 6, 1 § 4; d) Dig. 18, 6, 11; e) Dig. 18, 6, 8. Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 101; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 14; týž, *Einflüsse*, s. 155, 156; Peterka, *Der Kauf*, s. 432–433.

Ulricus de Wyschaw = brněnský měšťan, přísežním ve čtyřicátých letech 14. století; sv. přehled přísežních ve III. sv.

286 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Nález sám se opírá o římské právo (Dig. 19, 1, 17); sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 100; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 13. *Exceptio*: sv. PK č. 47. K obsahu sv. PK č. 284, a.

[De feriis 287]

Náleží k nejkraťším tematickým oddílům PK. K zastoupení této tematiky v PK sv. hlavně: L II, 28; *De iudiciis* (423). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva sv. Př. II., C, 28.

287 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Toto právní naučení se právě svým postižením základní problematiky daného tématu stalo vhodným textem k vytvoření samostatného tematického oddílu. *Carcer*: sv. PK č. 39.

Pysentz = Bzenec sv. výše výklad k PK č. 33.

[De fideiussionibus 288–296]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí, které přejímá v celém rozsahu nebo jen v nálezové části, či je nějakým způsobem upravuje. Obvyklé Janovy doplňující výklady jsou zde naprosto výjimečné. Vztahy k římskému právu jsou zde běžné a vesměs velmi těsné.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 1, 6, 14, 22; L I, II 18; *De actionibus* (37), *De contractibus* (127, 131), *De curatoribus* (141), *De damnis* (152), *De debitibus* (178), *De dotalicio* (201), *De gratia* (319), *De hereditatibus* (336), *De homicidio* (376), *De incendio* (385), *De mulieribus* (487), *De pace* (518).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 1, 28, 49; Př. II., A a, I., I 1, 6, 14, 22; Př. II., A a, I., II 18; Př. II., B a, 1, 28, 49; Př. V., 12.

Cautio fideiussoria: PK č. 14, 82, 96, c, 142, 150, 183, h, 185, 216, 289, 291, 293, 295, 322, 335, 369, 376, 417.

288 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ notář Jan rozšířil pro potřeby PK o doplněk v závěrečném odstavci (*In causis*). K tomu účelu užil starší nález, který se nám dochoval v německém znění v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období v rkp. č. 1 (svr. Př. II., E, 33). Svr. k tomu následující č. 289. K otázce vlivu římského práva (Inst. 3, 29 pr.) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 146n.; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 16. Dále svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 139. *Protestatio:* svr. PK č. 6. *Prolocutor:* svr. PK č. 47. *Consuetudo:* svr. PK č. 129.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

289 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento nález se nám dochoval v německém znění v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období v rkp. č. 1 (svr. Př. II., E, 34). Svr. k tomu předchozí č. 288 a následující č. 290.

290 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento nález se nám dochoval v německém znění v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období v rkp. č. 1 (svr. Př. II., E, 35, a–b). Svr. k tomu předchozí č. 288, 289. K otázce vlivu římského práva (Dig. 46, 3, 95 § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 147; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 16. K obsahu svr. PK č. 291, 293.

Geyaw = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

291 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K otázce vlivu římského práva (Dig. 46, 3, 95 § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 147; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 16; dále k tomu svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 154. K obsahu svr. PK č. 290, 293. *Exceptio:* svr. PK č. 47. *Reclamatio:* svr. PK č. 81.

Chnechnicz = Knínice u Boskovic svr. výše výklad k PK č. 6. *Geebitzka, Gebitscka* = Jevíčko (o. Svitavy) svr. PK č. 602.

292 Podstatně upravené znění zápisu v knize sentencí. *Bernuschus de Monte* = brněnský měšťan, doložený do roku 1348. *Cristanus Milher* = brněnský měšťan, doložený rovněž do roku 1348; nejbližší následující doklad k 14. 5. 1351 (rkp. č. 39, f. 16r–v) jej zmiňuje již jako zemřelého. Není sice jisté, avšak zaslouží si pozornost, zda tyto napjaté vztahy nejsou ve spojitosti se vzdáním domu C. Milcherovi (svr. rkp. č. 39, f. 317r, k 4. 11. 1346). *Cippus:* svr. PK č. 27. *Carcer:* svr. PK č. 39.

293 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Dig. 46, 3, 95 § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 147. K obsahu svr. PK č. 290, 291.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

294 Podstatně upravené znění zápisu v knize sentencí. *Iacobus Smelczlini* = měšťan brněnský, svr. PK č. 166, 575, 649. Tamtéž svr. Jakubovy spory o dluhy. K Jakubovým závazkům daného okruhu se v dochovaných brněnských písemnostech vztahuje toliko následující zápis v pamětní knize (rkp. č. 39) na ff. 212v–213r k datu 10. 4. 1346: *Iacobus Smelczlini deputavit Iochlinno Gynoschi de Praga 88 sexagenas grossorum denariorum Pragensium in debitibus magistri Heinrici super villas domini Atlushonis de Lapide, scilicet Chorushe, Swartzia, Schepanaw et Wortirzir, pro vera hereditate per istum modum, quod dictus Iochlinus dicta bona tamdiu tenebit, omnem fructum decem marcarum census de ipsis percipiens, donec ipse Iacobus per pecuniam ipsa ab eo redimat. Potest eciam, si Iacobus dictam redempcionem nimis protraheret, ipse Iohlinus bona prescripta pro dictis 88 sexagenis, quandocumque de ipsis carere noluerit, alteri cuicunque exponere, obligare vel vendere, sicut sue placuerit voluntati. Testes Iacobus de Ror iudex, Luczko de Vitis, Conradus de Saher, Anshelmus iurati et Iohannes Smelczlini, pater Iacobi. Actum feria secunda post Palmas.*

Zmiňovaný mistr Jindřich (*magister Heinricus, gener Strasburgeri de Praga*) byl mj. věřitelem města Brna; svr. Mendl, *Knihy počtu, Úvod*, s. 174, *Edice*, s. 14.

K zdejšímu svědectví Jakubova otce Jana a vůbec k ilustraci rodinných postojů k Jakubově počinání svr. zápis v pamětní knize (rkp. č. 39) na f. 226r

k datu 9. 6. 1354: Item Iohannes Smelczlini corpore sanus et racionis compos exhereditavit Iacobum Smelczlini, filium suum, generum quondam Geblini, civis Brunnensis, protestans, quod in omnibus bonis suis mobilibus et immobilibus, que iam habet et habiturus est in futuro, idem Iacobus nullum habet vel habere debebit ius seu de ipsis aliquam percipere porcionem. Actum coram Iacobo de Ror iudice, Iohanne Iacobi magistro civium, Nicolao Swerczeri, Milotha de Domo Theutunica, Conrado Boller, Conrado pistore, Iohanne Anshelmi, Perhardo de Wisschaw, Henrico Vuchsone, Heimlino pellifice, Bohuschio de Thusschnabicz et aliis iuratis neconon antiquis iuratis Iacobo Alrami, Anshelmo et Iacobo Swerczeri in pleno consilio feria secunda in crastino festi sancte Trinitatis.

K nálezu samému svr. jeho německou verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 35, c). K vlivu římského práva (Inst. 3, 20, 2; Dig. 46, 1, 4 § 1) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 98; Boháček, Římské právní prvky, s. 16.

295 Nejpravděpodobněji byl zde převzat text vlastního nálezu (resp. jeho části) z knihy sentencí. K vlivu římského práva svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 113. K emfyteusi svr. výše PK č. 116, 280, 282, 283. *Cautio fideiussoria:* svr. úvod k tomuto oddílu.

296 Článek v dnešní své podobě sestává ze dvou geneticky odlišných částí: původní jeho část tvoří odstavce a–g, pozdější doplnky představují odstavce h–i. Původní celek sestavil notář Jan až pro potřeby PK a učinil tak – jak sám výslovně uvádí – na základě starších jednotlivých nálezů. Je pozoruhodné a ostatně pro Janův postup příznačné, že nálezy ve speciálních sporných otázkách opíral o římské právo: vedle hlavního zdroje Nov. 4, 1 jsou to Inst. 3, 20, 6 (d); Dig. 17, 1, 38 § 1 (e), Dig. 17, 1, 6 § 2 (f); svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 97; Boháček, Římské právní prvky, s. 16. K pravidlu (sub b) svr. přehled ve III. sv.

[De fuga 297–298]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Opírá se o dva nálezy k základním otázkám dané tematiky.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (12, 37, 47), *De accusationibus* (57), *De fideiussionibus* (288), *De homicidio* (368, 377, 380), *De incendio* (383, 388), *De invasione domus* (395), *De iudice* (409), *De Iudeis* (427), *De mortificatione* (510), *De proscriptione* (586), *De vulneribus* (716).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 19; Př. II., B a, 19.

297 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

298 Ze zápisu v knize sentencí upravil notář Jan pro potřeby PK stručnou shrnující verzi.

[De furtis 299–317]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým odílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o jeden článek (317). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal podle potřeby buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů, či je nějakým způsobem upravoval (302, 310). Někdy sestavil články z různých zápisů příbuzných případů (311, 312). Jeho obvyklé doplňující výklady jsou zde relativně časté (306, 307, 310, 312). Vztahy k římskému právu jsou naopak méně časté a nepříliš výrazné.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (6, 33, 41, 48), *De accusationibus* (56, 57), *De arbitris* (88), *De arrestationibus* (96, 102), *De concessionibus* (134), *De confessionibus* (139), *De emendis* (228), *De hereditatibus* (323), *De iudice* (406), *De Iudeis* (427, 432), *De literis* (477), *De mulieribus* (486), *De poenis* (519, 526, 527, 531, 532, 533, 536, 539), *De testibus* (660), *De tormentis* (703).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 21; L II, 6–7, 26; Př. I., 22, 35; Př. II., A a, I, I 21; Př. II., B a, 22, 35; Př. II., C, 6–7, 26; Př. III., 8, c; Př. V., 13, c.

299 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Svr. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 38). *Spolium:* svr. PK č. 32. *Proclamatio:* svr. PK č. 38. *Iura originalia* = L I, II 12.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

300 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního období, který je dnes dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 39). K vlivu římského práva (Inst. 4, 1, 3; Dig. 47, 2, 2sq) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 137; Boháček, Římské právní prvky, s. 15. *Furtum manifestum-occultum:* svr. PK č. 305.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

301 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho vlastního funkčního obdo-

bí, který je dostupný toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 40). K vlivu římského práva (Inst. 4, 1, 11; Dig. 47, 2, 55 § 4) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 132. K *patibulum* (*suspendium etc.*) svr. PK č. 427, 477, 508, 533; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 143.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

302 Ze zápisu v knize sentencí převzaté znění nálezu notář Jan pro potřeby PK zvlášť upravil. K vlivu římského práva (Inst. 3, 23, 3) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 102; Boháček, Římské právní prvky, s. 13–14; Peterka, *Der Kauf*, s. 433.

303 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části). *Spolium*: svr. PK č. 32.

304 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části). *Triduum*: svr. PK č. 1. *Spolium*: svr. PK č. 32. *Carcer*: svr. PK č. 39. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Proclamatio*: svr. PK č. 38.

305 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K *furtum aperte vel occulte* svr. PK č. 300. K obsahu svr. PK č. 311, b. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

306 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Debent enim*). K *testimonium mulierum* svr. PK č. 497, 650; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 160–162; táz, *Eherecht*, s. 126. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Protestatio*: svr. PK č. 6.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

307 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est notandum*). K vlivu římského práva (Inst. 2, 1, 16; Dig. 41, 1, 5 §§ 5, 6; Dig. 41, 2, 3 § 13) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 115; Boháček, Římské právní prvky, s. 5. *Verba*: svr. PK č. 27. K obsahu svr. Př. V., 1, b.

Chrumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

308 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 187. *Spolium*: svr. PK č. 32. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

309 Zda byl tento text převzat ze zápisu v knize sentencí, nelze spolehlivě říci. Jisté je, že byl zformulován podle pravidla římského práva; svr. k tomu

PK č. 2 a přehled pravidel ve III. sv. Srv. Př. I., 60. *Ius commune*: svr. PK č. 4. *Spolium*: PK č. 32.

310 Na základě zápisu v knize sentencí zpracoval notář Jan pro potřeby PK jeho stručnou shrnující verzi. Ta tvoří úvodní odstavec zdejšího článku. Za tím následuje daleko obsáhlejší Janův doplňující výklad k vlastnímu nálezu. Ten představuje svým rozsahem, zejména však svým významem hlavní část tohoto článku. Celek je dalším názorným a poučným příkladem jednak úrovně nalézání práva v městě Brně a Janově podílu na něm, jednak šíře Janových možností a jejich využití při zpracování PK, jednak nesporných Janových schopností. Srv. k tomu PK č. 533. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Holung*: svr. PK č. 58.

Letabicz = Letovice svr. výše výklad k PK č. 47.

311 Tento soubor nálezů je nepochybně dílem notáře Jana. Nejpravděpodobněji jde o původní právní informaci pro některé místo z okruhu brněnského městského práva, ježíž text byl zapsán v knize sentencí a odtud také převzat do PK. K b) svr. PK č. 305; k c) (*pena crucis*) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 142–143; k d) (*infamis*) svr. tamtéž, s. 160, 161. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Statua (schriat)*: svr. PK č. 27. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

312 Článek je sestaven na základě dvou zápisů v knize sestencí, které se týkají též právní otázky, shodou okolností v obou případech řešené pro potřeby Slavkova. Z prvního případu je reprokováno toliko znění vlastního nálezu, z druhého případu je převzato znění celého zápisu a navíc ještě rozšířeno pro potřeby PK Janovým doplňujícím výkladem k nálezu (*Unde*). K vlivu římského práva svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 105. *Protestatio*: svr. č. 6. *Publicatio*: svr. PK č. 6. Srv. PK 555.

Naussedlitz = Slavkov svr. výše výklad k PK č. 4.

313 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

314 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (hlavní část: Dig. 13, 1, 4; Dig. 13, 1, 7 § 2; svr. též Dig. 47, 2, 41 § 2; doplňková část: Dig. 41, 3, 4 § 20) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 150–151; Boháček, Římské právní prvky, s. 14–15. K obsahu svr. PK č. 34.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

315 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K tomu připojil notář Jan pro potřeby PK závěrečnou větu (*Et hic collige*). *Strassau* = Drásov (o. Brnovenkov). *Spolium*: svr. PK č. 32.

Tuschnabitz = Tišnov svr. výše výklad k PK č. 22.

316 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Nález zde detailně a na podstatně vyšší úrovni rozpracovává jiný, starší nález z Janova funkčního období, který se nám dochoval v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 41). Svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 134–135; táz, *Eherecht*, s. 26–27. Pravidla svr. přehled ve III. sv.

Hostraditz = Velké Hostěrádky (o. Břeclav); jediný doklad v PK o vztahu této vsi k brněnskému městskému právu.

317 Dodatečně připojený článek, jehož právní obsah (*praesumptio*) řešil doplňovatel pouhým odkazem na obširné postižení tohoto tématu (*praesumptio in rebus criminalibus*) v PK č. 716. *Praesumptio*: svr. PK č. 26.

[De gladiis 318]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. O nedokonalém zpracování této časté tematiky v brněnském městském právu svr. výše oddíl *De armis* (94).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 3; L I, I 19; *De actionibus* (23, 27), *De armis* (94), *De concessionibus* (135), *De emendis* (236, 241, 242, 265, 271), *De gladiis* (318), *De homicidio* (376, 380), *De invasione domus* (400), *De iudice* (415), *De iuratis* (461), *De mortificatione* (505), *De pace* (516), *De poenis* (536), *De vulneribus* (716).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 26, 52; Př. II., A a, I., I 3; Př. II., A a, I., I 19; Př. II., B a, 26, 52; Př. IV., 2, f, q.

318 Text nálezu převzat ze starých písemných záznamů, které se nám nedochovaly. *Antiquum ius civitatis*: svr. PK č. 129.

[De gratia 319–320]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Ačkoliv zde jde o téma při nalézáni práva vždy aktuální, navíc velmi citlivé a z právního hlediska

nemálo náročné (široká různorodost situací na straně jedné a právě takové možnosti samostatného rozhodování na straně druhé), dostalo se mu relativně malé pozornosti. Dalo by se z tohoto hlediska říci, že celek vyznívá jako dílo nehotové.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 2; *De actionibus* (27). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 4, 14; Př. II., A a, I., I 2; Př. II., B a, 4, 14.

319 Článek je Janovým výkladem zde v úvodu citovaného závěrečného ustanovení L I, I 2. Vznikl samozřejmě až pro potřeby PK, ovšem jeho přímým podnětem byl zápis konkrétního případu v knize sentencí, který se nebyl přejat ani v nejstručnějším výtahu. Svr. k tomu následující č. 320. K vlivu římského práva (Dig. 48, 19, 11 pr.; Dig. 50, 17, 155 § 2) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 140, 168; Boháček, *Einflüsse*, s. 154, 156.

320 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Unde cum, Potest tamen*). K citovanému zde závěru L I, I 2 svr. předchozí článek 319.

Rauseins = Rousínov svr. výše výklad k PK č. 8.

[De hereditatibus 321–365]

Čtvrtý nejrozsáhlejší tematický oddíl PK (svr. *De actionibus*, *De emendis*, *De testibus*). Původní rozsah (321–361) byl dodatečně rozšířen řadou časově se lišících doplňků (362–365); k jejich časovému původu svr. Úvod v I. sv. (popis kodexu), zde níže pak časové údaje u nejstaršího doplňku (362). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí a činí tak vesměs způsoby obvyklými u většiny tematických oddílů: nad texty celých zápisů mírně převažují pouhé texty vlastních nálezů, relativně často jsou k těmto výchozím textům připojovány pro potřeby PK vysvětlující výklady notáře Jana (323, 326, 336, 339, 345, z doplňků 362, 363). Výjimečně je tu hojně zastoupení případů, kdy z knihy sentencí excerptovaný materiál notář Jan pro jednotlivé články silně pozměnil a samostatně upravil (343, 346, 347, 348, 351, 355, 356, 357). Zastoupení římského práva je zde patrné, ne však významově zvlášť výrazné. Nikoliv náhodou pochází značná část zde zastoupeného materiálu (325, 329, 330, 338, 340, 341, 343, 344, 350, 352, 353 a zřejmě řada dalších) z doby těsně navazující na období morové epidemie v Brně (1349–1350). Tehdy nejen prudce vzrostlo celkové množství sporných případů z okruhu dané tematiky, nýbrž výrazně se rozšířila i jejich právní rozmanitost.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (14, 31, 34, 46), *De aquis* (75), *De arbitris* (89), *De censibus* (117), *De citatione* (124), *De confessionibus* (140), *De curatoribus* (141, 146, 147), *De damnis* (148, 149, 150), *De debitibus* (169), *De dotalicio* (189, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 204), *De aedificiis* (207), *De emptionibus* (280, 286), *De fideiussionibus* (294), *De furtis* (314), *De Iudeis* (433), *De mulieribus* (495), *De mortificatione* (508), *De testamentis* (646, 648), *De testibus* (698).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 1, 6; L I, II 18; L II, 25; L V, 2; Př. I., 37, 49, 55, 61, 69, 71; Př. II., A a, I., 1, 6; Př. II., A a, I., II 18; Př. II., A b, IV., 2; Př. II., B a, 37, 49, 55, 61, 69, 71; Př. II., C, 25.

321 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Autorem rozsáhlého naučení byl notář Jan. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 113; táž, *Eherecht*, s. 137; Peterka, *Der Kauf*, s. 428n., 432, 434n. *Exceptio*: svr. PK č. 47. *Mercipotus*: svr. PK č. 56.

Booskobitz = Boskovice svr. výše výklad k PK č. 48.

322 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

323 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem k nálezu (*Dicit enim*). K zdejšímu užití pravidel římského práva (Dig. 50, 17, 48; Dig. 50, 17, 76) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 91; Boháček, *Einflüsse*, s. 154; svr. přehled ve III. sv. *Obligatio*: svr. PK č. 120.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

324 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Jde zřejmě o právní naučení vyžádané některým z míst okruhu brněnského městského práva a sestavené notářem Janem. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 324. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Urchund*: svr. PK č. 9.

325 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Tempore pestilencie*: je míněno období let 1349–1350; svr. k tomu výklad k Př. III. K obsahu svr. PK č. 364. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Klobuc = Klobouky svr. výše výklad k PK č. 242.

326 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK rozsáhlým doplňujícím výkladem v následujících třech odstavcích (*Et notandum, Dicendum est, Insuper*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 114; táž, *Eherecht*, s. 118. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

327 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Jde zřejmě o právní naučení vyžádané některým z míst okruhu brněnského městského práva a sestavené nepochybě notářem Janem. K vlivu římského práva (Dig. 41, 3, 5) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 114. K otázce vlivu *Summy Hostiensis* a *Goffreda de Trano* svr. ZRG, GA 17, 1896, s. 184–185; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 11, 119. K obsahu dále svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 5. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Proclamatio*: svr. PK č. 6.

328 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 41, 3, 4 §§ 2 sq; Dig. 41, 1, 48 pr. § 1; Dig. 50, 17, 29; Inst. 2, 6, 2, 3; Cod. 3, 32, 22; Cod. 7, 51, 2) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 114; táž, *Eherecht*, s. 119. *Protestatio*: svr. PK č. 6. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Chunicz = Dolní Kounice (o. Brno-venkov), ves v držení ženského premonstrátského kláštera v Dolních Kounicích, stojící v té době v blízkých vztazích k městu Brnu (klášter, vinice) a udržující s ním styky zřejmě i v oblasti právní; v PK je ovšem zastoupena toliko tímto jediným případem.

329 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Praescriptio*: svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 5. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Urchund*: svr. PK č. 9; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 140. *Mercipotus*: svr. PK č. 56. *Tempore pestilencie*: svr. výklad k Př. III.

Auspetz = Hustopeče svr. výše výklad k PK č. 256.

330 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Tempore pestilencie*: svr. výklad k Př. III.

Reschabitz = Řečkovice, původně samostatná ves, dnes součást města Brna. O jejích vztazích k brněnskému městskému právu svědčí v PK tento jediný doklad.

331 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Inst. 2, 6, 9; Dig. 41, 3, 9; Dig. 41, 3, 4–10) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 114; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 5.

332 Svr. jako u předchozího č. 331.

333 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 108; J. Weiske, *Bemerkungen über das Brünner Schöffenbuch privat- und prozeßrechtlichen Inhalts*, Ztschr. f. deutsch. Recht und Rechtswiss. 14, 1853, s. 131. K obsahu svr. zde další

články 334–337. Srv. k tomu Př. I., 55, 71; PK č. 336. *Obligatio*: srv. PK č. 120. *Pysentz* = Bzenec.

334 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. PK č. 333. *Obligatio*: srv. PK č. 120.

335 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. PK č. 333. *Obligatio*: srv. PK č. 120.

Gostell = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

336 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK rozsáhlým doplňujícím výkladem v následujících dvou odstavcích (*Nec per hoc, Unde circa*). K obsahu srv. PK č. 333; Př. I., 55. *Usura*: srv. PK č. 108. *Obligatio*: srv. PK č. 120. *Ius commune*: srv. PK č. 4 a úvod k oddílu *De iure Consuetudo*: srv. PK č. 129.

Bischau = Vyškov srv. výše výklad k PK č. 9.

337 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. PK č. 333.

Hulein = Hulín srv. výše výklad k PK č. 194.

338 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu (*intestatus*) srv. PK č. 609. *Tempore pestilencie*: srv. výklad k Př. III.

Vrischou = Ořechov (o. Brno-venkov), ves tehdy v držení pánů ze Šternberka (část) a brněnského kláštera dominikánek u sv. Anny, mající blízké vztahy k městu Brnu a udržující s ním styky i v oblasti právní; v PK je zastoupena v následujících případech: 338, 339, 360 (*De hereditatibus*), 608 (*De successionibus*).

339 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v následujících dvou odstavcích (*Et insuper, Male autem*). K vlivu římského práva (Dig. 41, 2, 3 §§ 1, 12; Dig. 41, 2, 6 pr. § 1; Dig. 41, 2, 7; Dig. 41, 2, 8; Dig. 50, 17, 153) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 115; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 5.

Vrischou = Ořechov srv. výše výklad k PK č. 338.

340 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 145. K obsahu srv. níže PK č. 351. Srv. PK č. 198. K příslušnosti soudu srv. PK č. 28, 473. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18; Schubart-Fikentscherová,

Eherecht, s. 40, 132, 135n., 137, 141, 183, 188; táž, RR, s. 121, 129. *Tempore pestilencie*: srv. výklad k Př. III. *Urchund*: srv. PK č. 9. Relativně vzácný případ zastoupení apelace k brněnskému městskému soudu v PK; srv. PK č. 56, 57, 500.

Purkban = Borkovany (o. Břeclav), ves v držení kláštera zábrdovického, ve vztahu k brněnskému městskému právu doložena v PK toliko v tomto jediném případě. *Klobuc, Chlobuc* = Klobouky srv. výše výklad k PK č. 242.

341 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Inst. 3, 1 pr. = Dig. 38, 16, 1 pr.; Inst. 3, 2, 6) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 130. *Tempore pestilencie*: srv. výklad k Př. III.

Clobuc = Klobouky srv. výše výklad k PK č. 242.

342 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části).

343 Na základě zápisu v knize sentencí zpracoval notář Jan pro potřeby PK jeho stručnou shrnující verzi se zjevným důrazem na nálezovou část. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40, 149; PK č. 355, 360. *Tempore pestilencie*: srv. výklad k Př. III.

Albertus Ferreus = brněnský měšťan, člen přední brněnské patricijské rodiny (srv. níže PK č. 502). Přísežným v letech 1347 a 1349; srv. přehled přísežných ve III. sv. Zemřel náhle během velkého moru v roce 1349; srv. k tomu zápis v pamětní knize (rkp. č. 39), f. 13r–v, s datem 23. listopadu 1349: Item Albertus Ferreus in extremis suis in remedium anime sue de domo sua sita prope domum Ditlini Mauricii et aliis bonis per eum relictis ordinavit annuatim fieri subscripta: Primo, quod in festo sancti Michaelis eius anniversarius cum marca grossorum Pragensium in ecclesia sancti Iacobi peragatur. Item, quod pauperibus in hospitali in Antiqua Brunna annuatim detur in singulis quatuor temporius unus fert. Item, quod matri sue ematur marca census pro sex marcis, post cuius obitum frater suus, monachus de Zahers, eiusdem marce medium et soror sua, monialis ad sanctam Annam, similiter medium marcam habebit. Item, quod in ecclesia fratrum Minorum fiat vitrum pro una fenestra de sex marcis. Sic testatus est Iacobus Alrami, magister civium, feria secunda ante Katherine, quod predicta coram eo per Albertum prehabitum sint legata.

Albertova manželka Anežka se provdala za brněnského měšťana Jana zlatníka, který se stal též poručníkem Albertových dětí. Jan zlatník byl přísežným v letech 1353, 1355, 1357; srv. přehled přísežných ve III. sv. V roce 1354 byl již podruhé ženat (rkp. č. 39, f. 309r, 340v).

K právnímu případu v PK č. 343 mají v pamětní knize (rkp. č. 39) vztah zápis:

(ff. 223v–224r, s datem 3. prosince 1352)

Item Iohannes aurifaber ratione trium puerorum privingnorum suorum publicavit in consilio se habere de vero debito de sua bursa exposito 36 marcas grossorum Pragensium super domo eorumdem puerorum et eandem pecuniam dixit se expendisse et pro dictis pueris distribuisse partim in losunga civitatis a tempore mortis patris eorum quondam Elblini Ferrei et partim in vestitu in illis, que comparavit pro puella Chunigunde et in claustrum Regine tradita; et addidit, quod particularem rationem de predictis expensis sufficienter potest reddere tempore suo, quando fuerit oportunum. Et prescripte summe 36 marcarum nondum est inclusum, quitquid pro presenti losunga adhuc restat ad solvendum, et eciam 13 marce, quas Iohannes pro prima losunga, cum uxorem suam duxit, expedivit pro se et privingnis suis, prescripte summe non est inclusum, quia super eo prius ratione habita solutum est, quitquid pueris fuerat computandum. Actum in pleno consilio coram Iacobo de Ror iudice, cui Iohannes urchund super eo dedit, Haimlino pellifice magistro civium, Iohanne Smelzlini, Iohanne Anshelmi, Iohanne Iacobi ceterisque iuratis modernis et antiquis feria secunda ante festum sancti Nicolai proxima.

(ff. 19r–20r, s datem 29. července 1353)

Item Agnes, relicta Elblini Ferrei, nunc uxor Iohannis aurifabri, postquam filiam suam Katherinam Henslino, filio Henrici de Pilgreins, civis, Iglaiviensis, in matrimonio copulasset et ei quadraginta marcas grossorum nomine dotis promisisset, accedit, quod Georius Ferreus, qui fideiussor predice dotis fuit, in tantum defecit, quod ad solucionem dictarum quadraginta marcarum non sufficiebat. Mota est ergo questio prescripte uxori Iohannis per filiam suam et eius maritum de Igavia de prefatis quadraginta marcis, quam cum alias solvere non haberet et ob hoc precipue, quod magnos fecerat sumptus cum alia filia sua Chunegunde, quam in claustrum Regine in Antiqua Brunna dederat, venerunt ad consilium iuratorum Iacobus, filius dicti Henrici de Pilgreins, plenum habens mandatum concordandi pro dote nomine fratris sui Henslini, venerunt eciam Petrus, Georius et Bernhardus, fratres dicti Ferrei, et Iohannes aurifaber ac uxor sua. Et cum alio modo dictas quadraginta marcas expedire non haberent, accedente consilio iuratorum in hoc consenserunt, quod domus, quam Elblinus Ferreus relinquerat et est sita prope domum Ditlini Mauricii, vendita est Iohanni aurifabro et uxori sue prefatis pro centum marcas grossorum Pragensium, de quibus statim cesserunt quadraginta filio Henrici de Pilgreins nomine dotis, ita quod idem filius et uxor eius Katherina cetero de nullo habent impetere Agnetem, uxorem Iohannis aurifabri, nec in aliis bonis per Elblinum relictis eadem filia et maritus eius de cetero aliquid ius habebunt. De residuis autem sexaginta marcas ipsi Iohanni aurifabro cesserunt triginta quinque marce, in quibus pueri quondam Elblini Ferrei sibi indebitati fuerant, ut ipse coram iuratis sufficienti ratione demonstravit. Ultime autem viginti quinque marce cesse-

runt Ulrico, filio prenotati Elblini Ferrei, quem ipse Iohannes, vitricus eius, bona fide promisit se velle secum tenere et sibi in victu et amictu in necessariis providere gratis et liberaliter causa pietatis; istis additis specificacionibus et expressis, quod pro viginti quinque marcas pretactis censem debet eidem pueru comparare in ipsius usum futurum cum sorte per Iohannem tollendum et fideliter, usque Ulricus ad maturam etatem perveniat, conservandum. Habet eciam dictus Ulricus decem et octo marcas, de quibus census sibi solvit annuatim in villa Schelschicz iure civitatis redimendus, habet eciam in civitate marcam census pro sex marcas comparatam; et insuper prescriptus Iohannes aurifaber tenetur eidem Ulrico decem marcas, pro quibus vendidit sibi quedam debita incerta, que a morte quondam Elblini Ferrei, patris Ulrici, hucusque non sunt soluta. Quas viginti quinque marcas, decem et octo marcas, sex marcas et decem marcas, hoc est in summa quinquaginta novem marcas, Iohannes, vitricus Ulrici, secundum fidem et conscientiam suam tenere debet et regere et pro utilitate ipsius Ulrici inpendere, donec attingat annos discretionis, et nichil debet defalcare vel aliqualiter computare ipsi Ulrico preter losungam, quam annuatim de dicta pecunia dabit, nam illam Ulrico computabit et defalcabit. Insuper dictus Ulricus habet domum quan-dam sitam in posteriori platea Letorum et fuit Mutnicerinne pistrinis, quam commisit dicto Iohanni, vitrico suo, ut de ipsa disponat, sicut pro utilitate Ulrici sibi melius videbitur expedire. Actum per consilium civitatis et ordinatum finaliter per Anshelnum et Albertum Cum ruffis finibus ad hoc datos et specialiter deputatos feria secunda post festum beati Iacobi apostoli proxima.

344 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu sv. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 85, 86n., 88n. *Tempore pestilencie*: sv. výklad k Př. III. *Intestatus*: sv. PK č. 609. *Mulier concubina*: sv. PK č. 42.

Pudespicz = Moravské Budějovice sv. výše výklad k PK č. 20.

345 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části). Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem (*Unde*), klerý se v jádře opírá o Nov. 74, textově je však blízký příslušnému výkladu Summy Azonovy (Lib. 5 tit. 27 §§ 2–4 vyd. z roku 1583); sv. Schubart–Fikentscherová, *RR*, s. 127–128; Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 18, 24. K obsahu sv. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 38, 41, 42, 43n., 83n., 86n., 88n., 99. Srv. PK č. 610. *Mulier concubina*: sv. PK č. 42.

346 Na základě zápisu v knize sentencí zpracoval notář Jan pro potřeby PK jeho stručnou shrnující verzi se zjevným důrazem na nálezovou část. K obsahu sv. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 25, 37, 39, 40, 41, 42n., 79, 82, 83, 86, 126. Srv. též Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 24;

Schubart–Fikentscherová, *RR*, s. 162. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

347 Nelze jednoznačně rozhodnout, zda text článku byl již dříve součástí určitého nálezu, resp. naučení (a tím také zapsán v knize sentencí a odtud excerptován), či zda byl notářem Janem zpracován až pro potřeby PK. Jisté je, že celý výklad se v jádře opírá o kanonické právo (X 4, 17 c. 2. 8. 10. 14) a je textově velmi blízký příslušným výkladům jednotlivých *Summ* (*Summa Raymundi*, *Azonis*, *Hostiensis*); svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 82–83; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24. Celkově k obsahu svr. dále Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 5, 25, 37, 40, 41, 42n., 46, 79n.

348 Text článku má zjevně ráz obvyklého doplňujícího výkladu, který notář Jan často připojoval k původním nálezům až pro potřebu PK. Je velmi pravděpodobné, že výchozím bodem pro tento článek byl z knihy sentencí excerptovaný konkrétní sporný případ daného zaměření s odpovídajícím stručným nálezem. Reprodukci tohoto textu, byť i v silně redukované podobě, nepovažoval pak notář Jan za nezbytnou, a tak zde ponechal jen svůj doplňující výklad, který původně chtěl připojit k excerptovanému (a posléze třeba i upravovanému) textu. K obsahu tohoto výkladu svr. *Schwsp* 40 (L) (W 37); Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 101–102. *Iura quarumdam regionum*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure Consuetudo*: svr. PK č. 129. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

349 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 40, 43, 156.

350 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 29n., 33, 40. *Privilegia regalia civitatis Brunnensis* = LI, II 10; svr. k tomu Př. I., 42. *In locis pluribus pro iure tenetur*: svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 33; svr. k tomu též PK č. 504. *Tempore pestilencie*: svr. výklad k Př. III. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

351 Text tohoto článku sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Z excerptovaných zápisů v knize sentencí převzal toliko znění jednotlivých nálezů. K obsahu svr. PK č. 340. *Urchund*: svr. PK č. 9.

Byschau = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

352 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Sub pestilencia*: svr. výklad k Př. III.

Pudespicz = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

353 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Ius civitatis Brunnensis*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure*; svr. Př. IV. *Iura originalia* = L I, II 11; svr. k tomu L I, II 9. *Tempore pestilencie*: svr. výklad k Př. III. *Intestatus*: svr. PK č. 609. K obsahu svr. PK č. 356, 609.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

354 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40n., 42, 43.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

355 Na základě zápisu v knize sentencí zpracoval notář Jan stručnou verzi tak, že úvodní vylíčení podstaty sporu shrnul do krátké zobecňující formulace a hlavní pozornost věnoval hlavnímu nálezu. K obsahu svr. PK č. 343, 360, 609; Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 27, 149. *Intestatus*: svr. PK č. 609.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

356 Na základě zápisu v knize sentencí zpracoval notář Jan pro potřeby PK jeho stručnou shrnující verzi se zjevným důrazem na nálezovou část. K obsahu svr. PK č. 353, 609. *Intestatus*: svr. PK č. 609.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod svr. níže výklad k Př. IV.

357 Upravená verze zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Nov. 118 c. 2) svr. Schubart–Fikentscherová, *RR*, s. 129. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 40, 132, 146. *Intestatus*: svr. PK č. 609.

358 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, *RR*, s. 129. Srv. následující č. 359.

359 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40, 93; táž, *RR*, s. 129. Srv. předchozí PK č. 358; dále svr. PK č. 495.

Pudespicz = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

360 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 343, 609. *Vrchow* = Ořechov svr. výše výklad k PK č. 338.

361 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Cod. 2, 3, 26) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 129–130. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 181–182. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

362 Dodatečně připojený článek. Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ byl pro potřeby PK rozšířen o doplňující poznámku v závěrečném odstavci (*Et idem*). *Iura originalia* = L I, II 4. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 188; Peterka, *Der Kauf*, s. 435. Svr. PK č. 321. *Rotlinus, vector de Brunnna* = brněnský měšťan, doložený v Brně od sklonku roku 1359 (pamětní kniha, rkp. č. 39, f. 114r, zápis s datem 12. listopadu 1359) a na počátku roku 1366 zmiňovaný již jako zemřelý (tamtéž, f. 116v, s datem 20. března 1366).

Auspetz = Hustopeče svr. výše výklad k PK č. 256.

363 Dodatečně připojený článek. Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ byl pro potřeby PK rozšířen o doplňující výklad (*Unde*). K vlivu římského práva (Dig. 37, 6; Cod. 6, 20) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 129. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 132, 146.

Nausedlicz = Slavkov svr. výše výklad k PK č. 4.

364 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. výše PK č. 325. K pravidlu (*fraus et dolus*) svr. PK č. 56 a přehled ve III. sv.

Boycobitz = Vojkovice (o. Brno-venkov), ves benediktinského kláštera v Třebíči, mající k městu Brnu blízké vztahy. V PK doložena toliko v tomto jediném případě.

365 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Impedimentum legitimum*: svr. PK č. 55.

Dreswicz = Dražovice (o. Vyškov), ves náležející Puklicům z Dražovic. Ve vztahu k brněnskému městskému právu je v PK zmiňována toliko v tomto případě.

[De homicidio 366–381]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o jeden uměle vytvořený článek (381). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal podle potřeby buď celé zápisu nebo jen text vlaštních nálezů. Jeho obvyklé výklady jsou zde relativně časté (367, 372, 374, 377, 378). Podíl římského práva není významný.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 1–8; L II, 10; *De actionibus* (24, 32, 34, 36–42, 47, 49), *De arbitris* (85), *De confessionibus* (139), *De emendis* (217, 268, 269, 271), *De fideiussionibus* (288–293), *De fuga* (298), *De gratia* (319), *De hereditatibus* (323, 363), *De interdicto* (392), *De invasione domus* (396), *De iudice* (406, 409), *De iudiciis* (420, 425), *De iuramentis* (440, 443, 446, 451), *De mulieribus* (487), *De mortificatione* (505, 510), *De pace* (518), *De poenis* (519, 520, 535, 543), *De proscriptione* (584, 585, 588), *De querimoniis* (594), *De testibus* (650, 677, 695), *De vulneribus* (711, 716).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 1, 2, 4, 16, 17, 37, 56, 67, 69; Př. II., A a, I., I 1–8; Př. II., B a, 1, 2, 4, 16, 17, 37, 56, 67, 69; Př. II., E, 34, 35; Př. IV., 2, a, b, 1, 4; Př. V., 4, b, 5, 9, 11.

366 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Toto právní naučení o základních otázkách daného tématu, určené některému z míst okruhu brněnského městského práva na jeho vlastní žádost, sestavil notář Jan. Věcně se opřel o nejstarší úpravu brněnského městského práva z počátku 14. století: k a) svr. Př. I., 1; k b) Př. I., 2; k c) svr. Př. I., 67; k d) přichází v úvahu některý z mladších nálezů, který se nám písemně nedochoval; k e–f) svr. Př. I., 1, 2, 17, 56. To bylo nezbytné, poněvadž příslušná ustanovení *iura originalia* právě v tomto směru již dávno neodpovídala nové právní skutečnosti. Výchozí základ ovšem notář Jan zpracoval po stránce skladebné a stylistické zcela samostatně. V závěru f) navíc připojil ještě text starého nálezu, který sice v dochovaných písemných záznamech brněnského městského práva není uveden, avšak v PK se nachází na dvou místech: jednak jako doplněk na právě uvedeném místě (366, f) jednak jako samostatná náplň PK č. 451. Svr. příslušné výklady k Př. I. Položení tohoto naučení do čela celého tematického oddílu bylo vzhledem k šíři jeho věcného záběru zcela přirozené. K 366, b svr. PK č. 708; Př. I., 2; k 366, c svr. PK č. 535; Př. I., 2, 67; k 366, e svr. Př. I., 1, 17; Př. II., A a, I., I 8; Př. IV., 4; k 366, f svr. PK č. 129, 535; Př. I., 2, 56. K pravidlu svr. PK č. 2 (a přehled ve III. sv.). *Holung*: svr. PK č. 58. *Antiquum ius civitatis*: svr. PK č. 129. *Talentum-marca*: svr. PK č. 217. K pokutě svr. PK č. 268. O vztahu tohoto článku k ustanovení (68) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 137.

367 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Proprie namque*). *Iura originalia* = L I, II 21; svr. PK č. 230, 236. *Defensio*: svr. PK č. 2.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

368 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Consuetudo*: srv. PK č. 129. *Ius Maidburgense*: srv. PK č. 104; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 16. *Defensio*: srv. PK č. 2.

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

369 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. PK č. 36, 716; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 123.

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

370 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Gosteel* = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

371 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Verba*: srv. PK č. 27.

Praczau = Vracov srv. výše výklad k PK č. 40.

372 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est racio*). *Homagium*: srv. PK č. 39, 89, 376, 714. K pravidlu srv. přehled ve III. sv. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40. *Tyrmannus, iudex de Chrisans*: působil přibližně v době kolem roku 1340; srv. jeho celkově vzácné doložení v listině 1341, ledna 7. Křižanov (*CDM VII*, č. 301; *RBM IV*, č. 858; Šebánek, *Archivy zrušených klášterů*, č. 656).

Chrisans = Křižanov srv. výše výklad k PK č. 23.

373 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 48, 19, 11 § 2) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 136. Srv. *Schwsp.* (W) 155. *Rei illicite operam dedit*: srv. PK č. 242, 243.

Praczaw = Vracov srv. výše výklad k PK č. 40.

374 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde considerandum*). *Preiudicium*: srv. PK č. 56.

Gosteel = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

375 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části).

376 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Homagium*: srv. PK č. 39. *Carcer*: srv. PK č. 39.

Reedisch = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

377 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et ista sententia*). K obsahu srv. L I, I 4; PK č. 409; Př. IV., 2, a. *Obligatio*: srv. PK č. 120. *Olomoncz* = Olomouc.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

378 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et pro dictis*). K zdejšímu užití pravidla srv. PK č. 423 a přehled ve III. sv. *Res iudicata*: srv. PK č. 39. *Principale et accessorium*: srv. PK č. 419, 423, 455, 470, 594. Srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 165, 166; Boháček, *Einflüsse*, s. 156.

379 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Sicut scribitur in iuribus civitatis* = L I, I 7. *Emenda*: srv. Př. IV., 2, 1; PK č. 271, 1; Př. I., 16.

380 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Preiudicium*: srv. PK č. 56.

Strielcz = Střelice (o. Brno-venkov), tehdy zeměpanská (?) ves, ve vztahu k brněnskému městskému právu doložena v PK toliko na tomto jediném místě.

381 Dodatečně připojený článek, vytvořený formou pouhého odkazu na zastoupení daného tématu (*praesumptio*) v PK č. 716. Srv. k tomu PK č. 26.

[De incendio 382–388]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o jeden článek (388). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal podle potřeby buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezu. Jeho doplňující výklady jsou zde relativně časté (382, 383, 384). Podíl římského práva není významný.

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: L II, 7; *De actionibus* (33), *De accusationibus* (57), *De arbitris* (88), *De concessionibus* (134), *De damnis* (155), *De aedificiis* (207, 211), *De emptionibus* (285).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva srv.: Př. I., 19, 22, 23; Př. II., B a, 19, 22, 23; Př. II., C, 7.

382 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obširným doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et*

probatur). Hainricus dictus Hubat, mercator, civis de Czwitavia (Svitavy): není totožný se současnou osobou téhož jména v Brně (*balneator*). *Cunradus de Threbetsch* (Třebíč), *civis Brunnensis*: doložen ve 40.–60. letech. *Ditell, Ditlinus = Ditlinus salsator*: doložen v těchže letech. *Wenceslaus de Borau* (Borov?), *miles*: doložen ve 40.–50. letech (RBM IV, č. 1279, č. 1670; RBM IV, č. 613; svr. k tomu Pilnáček, Staromoravští rodové, Vídeň 1930, s. 448). *Conradus a Ditlinus* se stali sousedy teprve po roce 1350 (svr. Mendl, Knihy počtů). *Gretcz super Albea* = Hradec Králové; *Alta Muta* = Vysoké Mýto (o. Ústí nad Orlicí); *Leutomuschel* = Litomyšl (o. Svitavy); *Brisovia* = Březová nad Svitavou (o. Svitavy); *Letabicz* = Letovice (o. Blansko); *Policz* = Polička (o. Svitavy); *Moedricz* = Modřice (o. Brno-venkov).

383 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est*). K vlivu římského práva (Dig. 47, 9, 9) svr. Schubart–Fikentscherová, RR, s. 142. Svr. Př. I., 19, 23. O vztazích tohoto článku k ustanovením (49, 50) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáče Jana*, BMD 7, 1965, s. 137, 140.

Rauseins = Rousinov svr. výše výklad k PK č. 8.

384 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlým doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est valde*).

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

385 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

386 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. O vztahu k římskému právu svr. Schubart–Fikentscherová, RR, s. 135.

387 Převzato znění zápisu v knize sentencí. O vztahu k římskému právu svr. Schubart–Fikentscherová, RR, s. 135. Dále k obsahu svr. táž, Ehrech, s. 113, 116.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

388 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. Schubart–Fikentscherová, RR, s. 165. *Res iudicata*: svr. PK č. 39.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10. *Peilan* = Bílany (o. Kroměříž), ves kroměřížské kapituly, která se prostřednictvím města

Kroměříže řadila k okruhu brněnského městského práva zřejmě již od konce 13. století. V PK je její vztah k brněnskému městskému právu doložen pouze v tomto jediném případě.

[De interdicto 389–393]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal vesměs jen texty vlastních nálezů. Jeho doplňující výklady jsou zde relativně časté (389, 391). Podíl římského práva není významný.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De emendis* (262). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. II., E, 55.

389 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem ve dvou posledních odstavcích (*Et insuper, In debitibus*). K vlivu římského práva (Cod. 8, 17 (18), 3 (4); svr. též Dig. 20, 4, 11 pr.) svr. Schubart–Fikentscherová, RR, s. 95–96; svr. k tomu též PK č. 166, 169, 551. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

390 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

391 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ doplnil notář Jan pro potřeby PK závěrečnou větou (*Unicuique*). K tomuto pravidlu svr. přehled ve III. sv. Uvedený nález zařadil notář Jan již do svého výběru nejdůležitějších nálezů z vlastního funkčního období, který je dnes dostupný pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 55). K obsahu svr. Schubart–Fikentscherová, Ehrech, s. 181.

392 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

393 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

[De invasione domus 394–401]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal podle potřeby buď celé

zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Jeho doplňující výklady jsou zde poměrně skrovné (396, 398).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 2; L I, II 23; L II, 29; *De emendis* (263, 271, m, 272), *De gratia* (319–320), *De homicidio* (366), *De iuramentis* (443, 451), *De poenis* (535), *De proscriptione* (586).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 3; Př. II., A a, I., I 2; Př. II., A a, I., II 23; Př. II., B a, 3; Př. II., C, 29; Př. IV., 2, m, 4.

394 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Toto právní naučení, postihující právní základy dané problematiky v brněnském městském právu, zpracoval notář Jan na základě iura originalia (L I, II 23), nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 3) a staršího nálezu (PK č. 263). Srv. k tomu Př. IV., 2, m; PK č. 271, 272. Specifické prohloubení těchto základů svr. níže PK č. 399. O vztazích tohoto článku k ustanovení (67) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 137, 140.

Rauseins = Rousinov svr. výše výklad k PK č. 8.

395 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 94, 95, 97n.

Lautscheins = Blučina svr. výše výklad k PK č. 42.

396 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady k prvnímu (*Nec oportet*) a druhému (*Et notandum*) nálezu. K pravidlům svr. přehled ve III. sv.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

397 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

398 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámku v závěrečném odstavci (*Et secundum hoc*). *Iura originalia, rubrica de stupro* = L I, I 23; *iura originalia, rubrica de invasione domus* = L I, II 23.

Letabitz = Letovice svr. výše výklad k PK č. 47.

399 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Toto naučení, jehož autorem byl nepochybně notář Jan, významně prohlubuje právní základy dané problematiky v brněnském městském právu (svr. výše PK č. 394).

Heinreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

400 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Presumptio*: svr. PK č. 26. *Cippus*: svr. PK č. 27. *Spolium*: svr. PK č. 32.

401 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Pudespicz* = Moravské Budějovice svr. výše výklad k PK č. 20.

[De iudice 402–415]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah (402–413) byl dodatečně rozšířen o dva články (414–415). Materiálově se vesměs opírá o zápisu v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Od obvyklých doplňujících výkladů zde upouštěl. Zcela zvláštní pozornost věnoval úvodním článkům 402–405, v nichž usiloval o věstranné postižení rychtářovy funkce a které chápalo jako základ celého oddílu. Vyšel sice rovněž ze starších právních naučení k tomuto tématu, avšak tyto texty podstatně přepracoval a rozšířil. Navíc pak takto daný tematický rozsah dále v žádoucí míře rozvinul z příslušných pasáží IRM. Postavení římského práva v tomto oddíle se projevuje jednak právě prostřednictvím převzatých textů IRM, jednak v nálezech a jejich zdůvodnění u PK č. 413, resp. u připojeného PK č. 414.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (10, 13, 20, 23, 27, 33, 37, 41, 49, 50), *De accusationibus* (56), *De advocatis* (58, 59), *De arbitris* (81, 88), *De armis* (94), *De arrestationibus* (95, 96, 102), *De censibus* (116), *De damnis* (149), *De debitis* (160, 177), *De aedificiis* (208), *De electione* (215), *De emendis* (216, 221, 224, 225, 229, 231, 239, 241, 242, 243, 244, 260, 261, 262, 271), *De emptionibus* (284), *De fideiussionibus* (291, 293), *De furtis* (299, 307, 308), *De hereditatibus* (321, 324), *De homicidio* (374), *De incendio* (388), *De iudiciis* (419), *De iuratis* (470), *De poenis* (525, 536), *De testamentis* (639), *De testibus* (651, 691, 692), *De tormentis* (703).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, II 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 26; L II, 8; L III; Př. I., 13, 14, 15, 16, 20, 26, 37, 38, 41, 46, 48, 50, 52, 53, 58, 61, 63, 66, 69; Př. II., A a, I., II 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 26; Př. II., A b, II., VIII.; Př. II., B a, 13, 14, 15, 16, 20, 26, 37, 38, 41, 46, 48, 50, 52, 53, 58, 61, 63, 66, 69; Př. II., 13, 14, 15, 16, 20, 26, 37, 38, 41, 46, 48, 50, 52, 53, 58, 61, 63, 66, 69; Př. II., C, 8; Př. IV., 1; Př. V., 1, 2, 3, 4, 10, 16.

402 Tento úvodní článek celého oddílu je třeba posuzovat v těsné spojitosti s následujícím č. 403 a vidět též jeho širší genetické vztahy k dalším článkům 404–405. Prioritní postavení má zde právní látka čerpaná z knihy sentencí,

kterou notář Jan při zpracování PK rozdělil do dvou článků (402–403). Učinil tak poté, kdy se na základě tohoto výchozího textu rozhodl položit do úvodu oddílu co nejširší charakteristiku rychtářovy funkce. Poněvadž písemné doklady brněnského městského práva, hlavně kniha sentencí, neposkytovaly v tomto směru dostatečný materiál, využil notář Jan v bohaté míře jako pramen IRM (404–405). Vytvořil tak komplex (402–405) následující skladby: *de iudice, qualis in officio suo esse debeat – de officio iudicis, quantum ad iuratos – … quantum ad sentencias – … quantum ad partes.*

Původ výchozí látky (402–403) naznačuje sám notář Jan v úvodu k č. 402: byla to právní naučení na dané téma, určená různým místům okruhu brněnského městského práva, z nichž některá jsou zde jmenovitě uvedena (Uherský Brod, Uherské Hradiště, Podivín). Pouze ve dvou případech se nám dochoval – ať již přímo či zprostředkován – příslušný text. Starší, neznámého určení, máme dnes toliko v německé verzi z Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období (rkp. č. 1, Př. II., E, 22). Mladší je naučení do Uherského Brodu z 21. prosince 1354, známé z pozdějšího opisu (srv. Př. IV., 1). Právě tato naučení spolu s výsledným textem v PK naznačují, že a) texty jednotlivých naučení měly v zásadě tutéž strukturu, avšak lišily se navzájem různým stupněm svého propracování, b) výchozí texty notář Jan pro potřebu PK rozmanitě doplňoval a upravoval.

Tento jeho postup je dobře patrný právě u č. 402. Skladebně se v zásadě přidržuje schématu doloženého v dochovaných pramenech v Př. II., E, 22, a, jehož jednotlivé body potom zmíněným způsobem rozvíjí. Také v bodě d) je 402 po skladebné stránce v souladu s tímto zdrojem, formulačně však přejímá verzi naučení do Uherského Brodu (Př. IV., 1). K pravidlům srv. přehled ve III. sv.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV. *Reedisch* = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46. *Gosteel* = Podivín srv. výše výklad k PK č. 18.

403 Srv. úvodní výklad u předchozího č. 402. Postup je zde v podstatě týž, jako u 402, d: po skladebné stránce soulad s Př. II., E, 22, b–d, resp. též začátek e), formulačně přejímá verzi naučení do Uherského Brodu (Př. IV., 1), ovšem s tím rozdílem, že vynechává tamní začátek daného textu: *Item iudex maniloquium et consilium iuratorum, nisi per eos vocatus vel si de factis suis ipsis habuerit loqui, non debet intrare.* Taktoto vzniklá absence této části textu v PK naprostě neznamená zpochybňení či přímo ztrátu platnosti daného ustanovení, nýbrž je nepochybň důsledkem Janova přesvědčení, že výslovné uvedení této zásady (oprávněné do mimobrněnského prostředí, zvláště do města, které se donedávna řídilo jiným právem) není v PK vzhledem k jejimu mimosoudnímu významu vhodné. K obsahu srv. PK č. 216, 218; Př. II., B b (78, a). *De sigillo et privilegiis civitatis...se non intromittere:* srv. k tomu

urovnání sporu mezi rychtářem a měšťany v Jemnici (o. Třebíč), které z příkazu markraběte Karla a zemského hejtmana moravského Viléma z Landštejna provedli brněnští a znojemští přisežní (1344 prosince 31. Brno – CDM VII, č. 573; RBM IV, č. 1362): *item cistam, ubi littere, privilegia, sigilla et alia huiusmodi civitati deservientia clauduntur, iuratis presentabit, ita quod ipsi cistam eandem cum clavibus servabunt et irrequisito iudice eam sua custodia tenebunt, sicut iuxta eorum fidem iuramenti virtutem et conscientiam melius et pro honore civitatis eis videbitur utilius expedire.*

404 Srv. úvodní výklad u č. 402. Ideovým východiskem je v podstatě i tu Př. II., E, 22, konkrétně jeho poslední odstavec e). Srv. PK č. 218. K vlastnímu naplnění článku žádoucím obsahem čerpal notář Jan hlavně z IRM: a) IRM IV, 18 pr., § 1; b) IRM IV, 18 § 1; d) IRM IV, 18 § 7; f) IRM IV, 18 § 8. K IRM svr. PK č. 58. K pravidlu srv. přehled ve III. sv.

405 Srv. úvodní výklad u PK č. 402. Tento článek sestavil notář Jan ze dvou různorodých částí. První z nich (a–c) pokračoval týmž způsobem, jako v předchozím případě (404), tj. čerpal z IRM: a–b) IRM IV, 18 § 11; c) IRM IV, 18 § 12; základem druhé (d–f) učinil menší soubor ustanovení, který původně zřejmě tvořil naučení k danému tématu do některého z míst okruhu brněnského městského práva. *Cippus:* srv. PK č. 27. *Spolium:* srv. PK č. 32. IRM: srv. PK č. 58.

406 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Carcer:* srv. PK č. 39. *Spolium:* srv. PK č. 32.

Lautscheins = Blučina srv. výše výklad k PK č. 42.

407 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. výše PK č. 247. *Verba:* srv. PK č. 27.

408 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Praczau* = Vracov srv. výše výklad k PK č. 40.

409 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu srv. L I, I 4; PK č. 377; Př. IV., 2, a.

410 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části).

411 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Usura:* srv. PK č. 108.

412 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části). K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

413 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Cod. 3, 1, 13 pr.; Cod. 3, 11, 1 sq.) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 164–165. *Verba*: sv. PK č. 27.

Chrumnaw = Moravský Krumlov sv. výše výklad k PK č. 12.

414 Dodatečně připojený článek. Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Dig. 22, 5, 10; Cod. 4, 20, 10) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 153. K obsahu sv. PK č. 50, 458. *Verba*: sv. PK č. 27. K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

Gurde = Kurdějov (o. Břeclav), poddanská ves náležející v té době pánum z Lipé; spolu s právem blízkých Hustopečí se po roce 1350 dostala do okruhu brněnského městského práva.

415 Dodatečně připojený článek. Byl vytvořen z nálezů vnesených ve třech sporných případech, které městečko postupně předložilo brněnskému městskému právu. *Iura originalia* = L I, II 19–21; sv. k tomu PK č. 265. *Verba*: sv. PK č. 27. *Cippus*: sv. PK č. 27.

Jedawicz = Jedovnice (o. Blansko), městečko náležející od roku 1349 pánum z Holštejna. Základy jeho vztahů k okruhu brněnského městského práva byly zřejmě položeny již v době před rokem 1349, kdy městečko drželi páni z Lipé.

[De iudiciis 416–425]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Poměrně často připojoval k těmto textům doplňující výklady (416, 418, 421, 423, 424). Zastoupení římského práva je zde nepatrné (417, 419, 423).

K zastoupení této tematiky v PK sv. hlavně: *De actionibus* (1, 5, 10, 11, 12, 13, 17, 21, 27, 28, 31, 39, 41, 44, 45, 47), *De accusationibus* (57), *De advocatis* (60), *De arbitris* (93), *De armis* (94), *De arrestationibus* (95, 96, 97, 103, 104, 106, 108, 109, 110), *De censibus* (116, 123), *De citatione* (124, 125, 126), *De contractibus* (128), *De confessionibus* (139), *De curatoribus* (145), *De damnis* (148), *De debitibus* (165, 172, 174), *De aedificiis* (214), *De electione* (215), *De emendis* (221, 241, 247, 250, 252, 253, 255), *De emptionibus* (284), *De fериis* (287), *De fideiussionibus* (293), *De furtis* (305, 311, 312), *De hereditatibus* (321,

322, 324, 325, 336, 340, 350, 361), *De incendio* (388). *De invasione domus* (397, 400), *De iudice* (407), *De iuramentis* (444, 445, 447, 450, 451), *De iuratis* (464, 467), *De iure* (473), *De mulieribus* (495, 498), *De poenis* (520, 538), *De pignoribus* (553), *De proscriptione* (582, 584, 585, 587), *De testamentis* (647), *De testibus* (653, 658, 661, 669, 676), *De vulneribus* (712, 713).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva sv.: L I, I 2; L II, 8, 10, 30; L V, 2; L XIII, 4; Př. I., 54, 61, 63; Př. II., A a, I, I 2; Př. II., A b, IV., 2; Př. II., A b, IV., 4; Př. II., B a, 54, 61, 63; Př. II., E, 52, a; Př. II., C, 8, 10, 30; Př. V., 4, 6.

416 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující větou v závěrečném odstavci (*Et similiter*).

417 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho části. K otázce vlivu římského práva (Dig. 48, 3, 3; Dig. 48, 3, 4; Cod. 8, 40 (41), 26) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 97, 146; Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 31.

418 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující větou v závěrečném odstavci (*Et similiter*). *Verba*: sv. PK č. 27. *Holung*: sv. PK č. 58.

419 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*principale et accessoriū*) sv. výše PK č. 378. *Infra triduum causam absencie legitime ostendere*: sv. PK č. 1.

Chremsir = Kroměříž sv. výše výklad k PK č. 10.

420 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Triduum*: sv. PK č. 1. K pravidlu sv. přehled ve III. sv. *Lex divina* = Dt 1, 17.

Praczav = Vracov sv. výše výklad k PK č. 40.

421 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v následujících dvou odstavcích (*Si enim, Nec ex obmissione*).

422 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Podkladem nálezu se stala starobylá brněnská praxe, kterou máme v dochovaných pramenech bohatě doloženu. *Consuetudo*: sv. PK č. 129. *Liber, ubi census et alia notantur acta* = dochovaná pamětní kniha (rkp. č. 39), pořízená notářem Janem po jeho nástupu do funkce, která ovšem již měla předchůdce; sv. výklad v Úvodu v I. sv. *Ante proxime futurum peremptorium iudicium*: sv. PK č. 425.

423 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlými doplňujícími výklady v následujících odstavcích (*Et nota* a další). *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Dicunt enim leges* (v závěru nálezu) = Dig. 50, 17, 129 § 1; k tomu se pojí následující pasáž (*Et nota*) známá jako *regula iuris* již z PK 378, pochází patrně z některé Summy; svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 166; Boháček, *Einflusse*, s. 154–155. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. *Principale et accessorium*: svr. PK č. 378. Dále k obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 135, 141, 164. *Leecz* = Ledce (o. Brno-venkov); *dominus de Leecz*: doložen kolem roku 1351 (ZDB II 18). *Gobals* = Kobylí (o. Břeclav).

Lautscheins = Blucina svr. výše výklad k PK č. 42.

424 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et similiter*). *Holung*: svr. PK č. 58.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

425 Nelze jednoznačně rozhodnout, zda text tohoto článku vznikl již dříve jako naučení pro některé z míst okruhu brněnského městského práva a byl do PK převzat z knihy sentencí, či zda byl sestaven až pro potřeby PK. Nepochybně však byl jeho autorem notář Jan. K obsahu svr. PK č. 422.

[De Iudaeis 426–436]

Oddíl byl zařazen omylem až na toto místo. Správně patří už před oddílem De iudice. Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 436. Materiálově se opírá o zápisu v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezu. K vlivu římského práva svr. PK č. 428, 431, 434.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (13, 18), *De emendis* (240), *De hereditatibus* (336), *De iudiciis* (425), *De poenis* (521).

426 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Gebitzka* = Jevíčko (o. Svitavy). *Boscowicz* = Boskovice svr. výše výklad k PK č. 48.

427 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Dicunt iura et privilegia Iudeorum* = L II 6. *Dominus de Lantstain, capitaneus Moravie* = Vilém z Landštejna, zemský hejtman moravský 1345–1351. *Scribitur in privilegio iurum civitatis* = L I, I 21. *Patibulum*: svr. PK č. 301.

428 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Privilegium Iudeorum dicat* = L II 1. *Ius naturale*: svr. PK č. 283. K pravidlu ve zdůvodnění nálezu svr. PK č. 2 (a přehled ve III. sv.).

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

429 Článek sestavil notář Jan ze dvou příbuzných případů, které excerptoval z knihy sentencí. K nálezu (*debita soluta mettercius ostendere teneretur*) svr. PK č. 29, 162.

Nausedlicz = Slavkov u Brna svr. výše výklad k PK č. 4.

430 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

431 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K pravidlu svr. PK č. 2 (a přehled ve III. sv.).

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

432 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Prolocutor*: svr. PK č. 47. *Testimonium iuratorum*: svr. PK č. 458. *In generali privilegio Iudeorum scribatur* = L II 1.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

433 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

434 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlým doplňujícím výkladem (ve dvou odstavcích *Et est*, *Et nota*) k prvnímu nálezu a krátkou doplňující poznámkou (v závěrečném odstavci *Unde nota*) k druhému nálezu. K prvnímu nálezu (*pacta per conventionem*) svr. PK č. 76. K prvnímu případu svr. Př. V., 14, k druhému tamtéž, 13, a. *In privilegio Iudeorum scribitur* (v druhém odstavci výkladu *Et nota*) = L II 23. *In privilegio Iudeorum scribitur* (v druhém nálezu) = L II 7. *Publicatio*: svr. PK č. 6. *Urchund*: svr. PK č. 9. *Usura*: svr. PK č. 108. K pravidlu svr. přehled ve III. sv. (k PK č. 76).

435 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Usura*: svr. PK č. 108. *Ius divinum*: svr. PK č. 595 a úvodní výklad k oddílu *De iure*.

436 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

[De iuramentis 437–457]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 457. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Do jejich původního znění výrazněji zasahoval jen zcela výjimečně (445). Také obvyklé Janovy doplňující výklady k textům jsou zde řídkým zjevem: vedle jednoduchých vět (442, 445) také dva články (441, 446) s obsáhlějšími výklady. Třebaže systematika dané problematiky byla jednoduchá, nepodařilo se ji důsledně aplikovat na shromážděnou látku, a to i přesto, že pokusy v tom směru se daly ještě při psaní čistopisu; svr. k témtu úpravám výklad k ff. 74va–76ra kodexu v I. sv. (Úvod).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (26, 33, 37, 39, 40, 42), *De accusationibus* (57), *De advocatis* (59), *De appellationibus* (71), *De arrestationibus* (96, 98, 99, 100, 102, 108), *De censibus* (116), *De citatione* (124), *De damnis* (149, 157), *De debitibus* (172, 177), *De deposito* (182), *De emendis* (225, 232, 233, 241, 250, 252, 253, 255), *De feriis* (287), *De furtis* (310, 311, 313), *De gladiis* (318), *De homicidio* (376), *De invasione domus* (396), *De iudice* (405, 406), *De iudiciis* (421, 425), *De Iudeis* (430, 433), *De iuramentis* (443, 444), *De iuratis* (459, 460), *De mulieribus* (482, 487, 490, 491), *De mortificatione* (510), *De officio pastoris* (512), *De poenis* (535), *De proscriptione* (584), *De querimoniis* (592), *De testamentis* (634), *De testibus* (651, 652, 656, 667, 668, 684).

Z ostatních dochovaných dokladů svr.: L I, I 2, 14, 15; L II, 2–7, 19; Př. I., 66; Př. II., A a, I., I 2, 14, 15; Př. II., B a, 66; Př. II., C, 2–7, 19; Př. IV., 4–5; Př. V., 4, 8, 10.

437 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 24). *Prolocutor*: svr. PK č. 47.

Nenabitz = Brněnské Ivanovice (o. Brno-město), ves cisterciáckého kláštera na Velehradě, v PK zastoupena jen v tomto jediném případě.

438 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 36–37).

439 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 4. *Pronuntatio*: svr. PK č. 81.

440 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

441 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady ve dvou následujících odstavcích (*Et nota, Nota eciam*). *Spolium*: svr. PK č. 32.

Parfuez = Bosonohy (o. Brno-město), ves kláštera cisterciaček v Tišnově, v PK zastoupena jen v tomto jediném případě.

442 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámku (*Non est*).

443 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, které pak notář Jan pro potřebu PK silně přepracoval; svr. Př. V., 8. *Iuramentum calumniae*: svr. L I, I 2. K obsahu svr. dále L I, I 14; L I, I 15. K otázce vlivu římského práva (Dig. 48, 16, 1 § 1; Cod. 2, 58 (59); též Inst. 4, 16 § 1; Dig. 48, 16, 11; Dig. 39, 2, 7 pr.; Dig. 39, 2, 13 § 3) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 147–148. Dále svr. táz, *Eherecht*, s. 121. Svr. též PK č. 444; Př. IV., 5.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

444 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Iuramentum calumniae*: svr. L I, I 2. Svr. k tomu starší soubor nálezů (*Von weiben manigerlai recht*), který se nám dochoval pouze v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 8, f). Dále svr. PK č. 443; Př. IV., 5.

445 Ze zápisu v knize sentencí upravil notář Jan pro potřeby PK stručnou verzi s důrazem na vlastní sentenci. K tomu pak ještě připojil doplňující větu (*Defectus*). *Impedimentum legitimum*: svr. PK č. 55. *Prolocutor*: svr. PK č. 47. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Reuchlinus de Modritz* (Modřice) není v brněnských písemnostech té doby doložen. *Pesoldus institutor* musel zemřít v průběhu roku 1345 (svr. Mendl, *Knihy počtu*, podle rejstříku).

446 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Quia tamen, Nichilominus*). *Iura originalia*: L I, II 23. *Holung*: svr. PK č. 58. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. K obsahu svr. PK č. 448, 452; Př. V., 10.

Praczau = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

447 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. PK č. 13, 28, 31.

448 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Iura originalia*: L I, II 23; svr. výše PK č. 446. *Scriptura sacra*: Dt 19, 15. K obsahu svr. PK č. 446, 452.

Huleins = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

449 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Protestatio: svr. PK č. 6. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

Zahers = Žďár nad Sázavou svr. výše výklad k PK č. 80.

450 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Protestatio: svr. PK č. 6.

451 Srv. výše výklad k PK č. 366, 535.

452 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Praesumptio: svr. PK č. 26. *Holung*: svr. PK č. 58. K obsahu svr. PK č. 446, 448.

Cremsier = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

453 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

454 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

455 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
K obsahu (*principale et accessorium*) svr. PK č. 378, 419, 423, 470, 594.

456 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

457 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Protestatio*: svr. PK č. 6. Doplňující poznámka v závěrečném odstavci (*In arrestationibus*) správně náleží až za větu *Sic sententiam est in Chremsir*, neboť jde o dodatek, sestavený až při zařazení článku do PK. *Sicut superius in sentenciis de arrestationibus continetur*: svr. PK č. 98, 99, 100.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

[De iuratis 458–471]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah (458–470) byl dodatečně rozšířen o jeden článek (471). Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisové nebo jen text vlastních nálezů. Od obvyklých doplňujících výkladů (s výjimkou č. 464) upouštěl. Zcela odlišným způsobem zpracoval původně závěrečný článek 470 (také dodatečně připojené č. 471 má odlišné zpracování). K zastoupení římského práva svr. PK č. 458, 462, 468, 470.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (6, 23, 27, 29, 47, 50), *De accusationibus* (57), *De arbitris* (81, 85, 86, 88), *De armis* (94), *De debitibus* (160), *De aedificiis* (208), *De electione* (215), *De emendis* (216, 233, 234, 235, 236, 251), *De fideiussionibus* (288), *De hereditatibus* (323, 324), *De homicidio* (374), *De iudice* (403, 404, 410, 413), *De iudiciis* (423), *De Iudeis* (427, 429, 436), *De iuratis* (463, 470), *De poenis* (520, 533, 537, 538), *De privilegiis* (569, 571), *De querimoniis* (591), *De testamentis* (639), *De testibus* (653, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670), *De vulneribus* (708).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 1, 2, 3, 8, 9, 10; L I, II 16; L V, 1; Př. I., 2, 3, 21, 39, 46, 52, 61, 62, 63, 67; Př. II., A a, I., I 1, 2, 3, 8, 9, 10; Př. II., A a, I., II 16; Př. II., A b, IV, 1; Př. II., B a, 2, 3, 21, 39, 46, 52, 61, 62, 63, 67; Př. III., 2; Př. IV., 1; Př. V., 1, 2, 9.

458 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 50, 414 (Dig. 22, 5, 10; Cod. 4, 20, 10). Srv. přehled pravidel ve III. sv.

459 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu (resp. jeho hlavní části).

460 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Consuetudo: svr. PK č. 129.

461 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Nález (*emenda*) se opírá o L I, I 10 bez zřetele k pozdější úpravě pokut (svr. PK č. 217); svr. též PK č. 267 a Př. IV, 6.

Pysentz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

462 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
K vlivu římského práva (Dig. 2, 2, 1 pr. § 1; svr. IRM II, 3 § 9) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 140. Srv. Př. I., 21; PK č. 591. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

463 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. v oddílu *De emendis* č. 233–236.

Cremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

464 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady ve dvou následujících odstavcích (*Si autem, Obstant enim*). *Protestatio*: svr. PK č. 6.

465 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 57. Srv. Př. IV., 7.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

466 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

467 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu (*testimonium iuratorum extra iudicium proprium*) svr. PK č. 57. *Pro causis legitimis absencie*: svr. PK č. 1.

468 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K nadepsanému tématu svr. PK č. 57. K uplatnění římského práva (Dig. 22, 5, 12) v nálezu svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 164.

469 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Gostel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

470 Tento článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Použil k tomu různé starší nálezy (a, c, d), které upravil a částečně též rozšířil doplňujícími výklady (svr. a, též pak k němu se vztahující zvláštní odstavec b). K vlivu římského práva (Dig. 50, 17, 132, resp. Dig. 19, 2, 9 § 5 pro odstavec b; Dig. 50, 17, 128 pro odstavec c) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 153–154; Boháček, Římské právní prvky, s. 5; týž, *Einflüsse*, s. 156. *Officium iurati*: svr. PK č. 6, 234, 463. *Accessorium-principale*: svr. PK č. 378. K odstavci d) svr. L V, 1.

471 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí pořízen krátký výtah. K obsahu svr. PK č. 221, 247. *Verba*: svr. PK č. 27.

Auspetz = Hustopeče svr. výše výklad k PK č. 256.

[De iure 472–474]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. O postupném a poměrně složitému vzniku tohoto oddílu svr. v I. sv. (Úvod) popis kodexu k ff. 78va–79vb. Jeho specifičnost vzhledem k ostatním částem se jeví i v genezi jednotlivých skladebných článků, jak je na příslušných místech bliže ukázáno.

V celé PK se setkáváme s početnou řadou konkrétních označení různých práv, o nichž je podle potřeby podán bližší výklad na příslušných místech. V přehledu se tento stav jeví následovně: *ius divinum* 435, 595; *ius*

humanum 595; *ius naturale* 283, 428; *ius generale et speciale* 596 (svr. též *ius commune*); *ius ecclesiasticum* 106; *ius canonicum* 140, 269, 540, 647; *ius seculare* 647; *ius civile* 106, 125, 283, 472, 582; *ius publicum et privatum* 596, svr. 353; *ius commune* 4 a dále 54, 98, 127, 207, 277, 309, 336, 561, 596, 623; svr. *consuetudo* (u č. 129); svr. níže *ius commune terre*; *ius scriptum* 67, 667; *ius consuetum* 667, 697; *ius commune terre* 207; *iura quarumdam regionum* 348; *ius enphiteoticum (purchrecht)* 116, 282; *iura municipalia* 189, 609; *ius civitatis* 617; *ius civitatis Brunnensis* 353, Př. IV.; *antiquum ius civitatis (Brun.)* 16, 218, 318, 451, 579; *antiquum ius* 95, a, 129, 162, 277, 687; *iura originalia (Brun.)* svr. početné doklady u L I; *ius Brunnense* 241, 697; *ius Maidburgense* 104, 368; *ius Chremsirensse* 104; *ius in villis de novo locatis* 207; *iura Iudeorum* 427; *ius patronatus* 44; *ius hereditarium* 330; *ius vinearum* 473; *ius novalium* 474; *ius abschuten* 362.

472 Jeden z nejrozsáhlejších článků PK. Sestává z krátkého nálezu, jehož verze se opírá o zápis v knize sentencí, a z neúměrně obsáhlého doplňujícího výkladu notáře Jana. Jedině takto disproporční konstrukce umožnila Janovi realizovat v dané souvislosti vzniklý záměr na té úrovni, kterou považoval vzhledem k povaze tématu za nutnou a již by také běžnými postupy nemohl dosáhnout. Podnětem tu byl nález, který si notář Jan vypsal z knihy sentencí a který se posléze rozhodl položit do čela tematického oddílu o právech. Dotýkal se zasahování řemeslníků do záležitostí (zde přijímání měšťanů) náležejících vyhradně do pravomoci přísežných, tudíž otázky, která v té době byla nadmíru aktuální. Počátky podobných snah v Brně sahají až do druhé poloviny 13. století. Tehdejší reakcí na ně bylo ustanovení privilegia krále Václava II. z 13. března 1292 (L V, 6). Další vývoj těchto snah měl pak rychle vzestupnou tendenci, právě tak však rostl i odpor proti nim ze strany vedení města za podpory panovníka. Jednu z těchto podpor postavil notář Jan do čela svého zdejšího doplňujícího výkladu (odjinud nedochovaný mandát markraběte Karla; k datování svr. B. Mendl, *Sociální krise měst ve stolní čtrnáctém*, ČČH 30, 1924, s. 70). Poslední takovou oporu před vznikem PK byla listina markraběte Jana ze 4. listopadu 1352 (L XXII). V době Janova funkčního období tento boj rozhodně dospíval do své vrcholné fáze. Za těchto okolností považoval notář Jan za potřebné připojit k nálezu velmi konkrétní výklad nejrůznějších nebezpečí, která z uvedených snah řemeslníků pro město vyplývají, maje tu na mysli především poučení budoucích uživatelů právní knihy, zejména příštích brněnských přísežných.

Pramenný význam Janova výkladu pro poznání napjaté atmosféry postupné geneze cechů byl již právem vyzvednut (Mendl, *Sociální krise*, s. 71). Bylo ovšem též zdůrazněno (svr. tamtéž), že Janovo stanovisko je tu stranické, tj. stranické v negativním smyslu. Není sporu o tom, že poměr mezi městskou radou (reprezentovanou dlouhodobě úzkou vrstvou patricijů) a ši-

rokou vrstvou řemeslníků byl i v Brně trvale provázen obvyklým napětím složek mocensky a sociálně odlišně postavených. Nebylo tu však žádných výraznějších výkyvů náhle zostřujících dosavadní stav a důrazně formulujících mocenské požadavky (srv. J. Mezník, *Brněnský patriciat a boje o vládu města ve 14. a 15. století*, BMD 4, 1962, s. 245n.). Přesto celou situaci soustavně zneklidňoval – a to již od sklonku 13. století – postoj řemeslníků. Tento postoj bývá zpravidla hodnocen jako jeden z tehdy běžných projevů snah přeměnit řemeslná bratrstva v cechy a dosáhnout prostřednictvím těchto organizací jak lepších hospodářských podmínek, tak zejména spoluúčasti (vedle patricijské rady) na správě města, a i proti vůli městské rady, která byla rozhodným odpůrcem těchto cílů. Podobný obraz – zvláště ve vyhraněném zdůraznění hospodářské a sociální podmíněnosti na straně jedné a mocenského tlaku patricijské městské rady (navíc zneužívající své moci) na straně druhé – není pro brněnské poměry té doby (tj. konec 13. století až 1. polovina 14. století) přijatelný.

Postoj brněnských řemeslníků rozhodně nemohl být v uvedeném období motivován záměrným a nadměrným útlakem ze strany městské rady, která by bezohledně a snad přímo na úkor řemeslnictva prosazovala úzké zájmy a prospěch svých členů. Dvě skutečnosti už předem brání takové představě. Především by bylo podobné jednání městské rady nepochyběně zcestné, přímo pošetilé, neboť by v záplétě přineslo dva nepřijemné důsledky: výrazný pokles hospodářské úrovně města a neméně výrazný vzestup nespokojenosti městského obyvatelstva se všemi z toho plynoucími reakcemi. Nejvážnější z nich by byla reakce pána města, který měl přirozeně eminentní zájem na prosperujícím a klidném městě a který by zajisté neváhal takto jednající radu sesadit. O těchto postupech se můžeme v Brně ostatně velmi snadno poučit z pozdějšího, ne příliš vzdáleného vývoje. Druhou skutečností pak je, že o zmíněném stavu nemáme v soudobých brněnských pramenech – a není jich málo – žádné doklady. Naopak, prameny té doby nás přesvědčují o zcela jiné situaci. Ukazují totiž, že zde již dlouhou dobu existoval oficiální propracovaný systém úzké spolupráce mezi městskou radou a řemeslníky k řízení záležitostí jednotlivých řemesel (k písemné fixaci tohoto staršího úzu došlo nejpozději na počátku Janova funkčního období; srv. německou verzi v Př. II., E, 23, latinskou verzi, kterou Jan nepojal do PK, srv. Rösslerovu edici č. 409). Partnerem městské rady tu byl sbor vybraných mistrů jednotlivých řemesel každoročně ustanovovaných a braných při té příležitosti do přísahy (*magistri iurati*). Na tomto fóru se měly průběžně řešit všechny vyvstalé problémy a potřeby jednotlivých řemesel i řemeslnictva jako celku. Obnovování sborů probíhalo souběžně s obnovováním rad. Nová rada měla především za úkol vyslechnout přísežné výpovědi mistrů odstupujícího sboru o nevyřešených sporných záležitostech i jejich žaloby na rebelanty a narušovatele řádu a posléze samozřejmě zajistit nápravu uvedených nedostatků i exem-

plární potrestání obžalovaných. Poté se táž rada musela postarat o ustavení nového sboru přísežních mistrů a přjmout od každého jednotlivce přísahu, že bude dbát prospěchu svého řemesla i dodržování platných řádů. Spolupráce městské rady a řemeslnictva na této bázi přirozeně vylučovala, aby městská rada samostatně, či dokonce svévolně rozhodovala o tak důležité záležitosti, jako bylo stanovení závazných zásad provozování příslušného řemesla. Některá dochovaná statuta (*rezníci, mlynáři*) nám přímo ukazují, s jakou odpovědností a zvláštními ohledy na řemeslníky tu městská rada postupovala: obstarání příslušných statut z jiných měst jako srovnávacího materiálu, okulární vizitace postupů a zařízení v cizích městech, úzkostlivé dbaní na přítomnost zástupců daného řemesla při všech jednáních, dlouhé diskuse o konečnou podobu statut ve snaze dosáhnout co nejpřijatelnějšího výsledku pro obě strany (srv. Př. III.). Výsledná statuta (pokud se nám dochovala) také nikdy nenesou stopy výrazných a záměrně škodlivých projevů vůči dotyčným řemeslům a jejich mistrům.

Přes tuto velmi příznivou situaci negativní postoje řemeslnictva – či přesněji řečeno části řemeslnictva – narůstaly. Svědčí o tom nejen opakování zákazy řemesnických spolků, nýbrž i celá řada dílčích projevů, sahajících od drobného porušování platných řádů až k otevřené vzpourě celého řemesla (o známé vzpourě řezníků srv. podrobně Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 233–238). Svědčí o tom ovšem i obsáhlý výčet případů uváděný zde notářem Janem. V těchto postojích není výrazná ani proklamovaná sociální či hospodářská motivace. Jejich nositelé jsou řemeslníci nejrůznějších sociálních stupňů a hospodářské vyspělosti. Hlavní formou a cílem jsou tajné, neoficiální a nepsané dohody (*uniones*) mistrů (ne vždy všech mistrů příslušného řemesla, resp. i společně některých řemesel) k prosazování určitých postupů v praxi tak, aby tito mistři byli chráněni proti jakémkoliv konkurenci a sami si organizovali výrobu z hlediska svého vlastního prospěchu. Fakticky to byla vzpoura proti platným řádům, ovšem vzpoura sledující výhradně dosažení maximálních osobních výhod bez ohledu na prospěch města i jeho obyvatel a bez zřetele k ekonomické únosnosti a perspektivnímu růstu řemesel a zlepšování hospodářských poměrů města vůbec. Proti dohodám (*uniones*) takové povahy se vedení města muselo zcela nutně postavit. Podobné tendence byly nebezpečné nejen svou zcestností, nýbrž i tím, že hrozily přeruštění v hospodářský diktát cechů. Nebylo třeba velké jasnozřivosti k rozpoznání tohoto nebezpečí a jeho důsledků pro další vývoj. Daleko náročnější byla obrana proti podobným praktikám. Zde se totiž městská rada octla v nepříznivé situaci. Zmíněné postoje části řemeslnictva nebyly způsobeny objektivními nedostatkami v řízení hospodářských poměrů města městskou radou, tudíž přičinami, které by mohla brněnská městská rada – vycházející ostatně v řízení hospodářského života vstříc řemeslům jako málokteré soudobé město – odstranit, zmírňovat, postupně napravovat atp. V tomto případě stála

brněnská městská rada proti šíření (z ciziny i z jiných měst v českých zemích) myšlenek ryze ekonomicky sice velmi zcestných, u úzkého subjektivního hlediska některých mistrů však silně atraktivních. Proti nim mohla bojovat jediným způsobem: jako nebezpečné pro hospodářství města je jednoznačně zakazovala a pronásledovala. Úspěch pak mohla mít (a také měla) jenom tehdy, dokud pevně pokračovala ve své dosavadní správě města. Právě touto schopností získávala i nadále podporu značné části řemeslnictva a navíc i chudších vrstev obyvatelstva, které by jinak musely nejdříve a také nejcitelněji poznat nepříznivé důsledky šířících se zcestných myšlenek mezi řemeslnickými mistry.

Stanovisko, které zaujal notář Jan k tomuto tehdy velice aktuálnímu problému ve zdejším doplňkovém výkladu, bylo nejen zcela v souladu se stanoviskem městské rady a s názory většiny tehdejšího obyvatelstva města Brna, nýbrž plně odpovídalo i jeho osobnímu přesvědčení. To, co ve svém elaborátu uvedl jako tvrdé výtky na adresu mistrů podléhajících novotám, nebyly ani výmysly, ani pomluvy, nýbrž holá skutečnost, jejíž nebezpečí Jan správně rozpoznal a později vývoj také potvrdil. Byly to prohřešky tehdy i později běžné a kritizované (srv. mj. též W. Wostry, *Ein deutschfeindliches Pamphlet aus Böhmen aus dem 14. Jahrhundert*, MVGDB 53, 1915, s. 193–238; srv. k tomu ČČH 21, 1915, s. 298–300).

In privilegio regis Wenceslai in penultimo paragrafo = L, V,6. Ius civile: srv. PK č. 106. K článku srv. Př. III.

473 Dodatečně připojený článek. Byl v této podobě sestaven až pro tuto aktuální potřebu. Výchozí základ představovaly příslušné zápisové v knize sentencí. Jejich stručným shrnutím vznikl text nynějšího druhého odstavce (*Et ergo*). Před něho pak autor položil jako úvod výklad, v němž obširně rozváděl základní myšlenku obsaženou v listu brněnských přísežných purkrabímu na hradě Veveří (*Habent enim vinee... terminari*). K ní srv. v PK č. 28, 340. *Consuetudo*: srv. PK č. 129.

Lautscheins = Blučina (o. Brno-venkov); *Auspetz* = Hustopeče - (o. Břeclav); *Falkenstein* = Falkenstein (NÖ); *Aichorns* = hrad Veveří (o. Brno-město).

474 Dodatečně připojený článek. Tento soubor ustanovení byl převzat z některého ze starších záznamů v brněnské kanceláři: mohl to být právě tak záznam v knize sentencí, jako zápis v některé jiné speciální knize, resp. opis v dalších písemnostech. V každém případě šlo o hojně frekventovaný text, určený pro široký okruh vesnic majících vztah k brněnskému městskému právu. Vzhledem k tomu, že většina tohoto selského obyvatelstva byla německého původu a že vesnice vesměs trpěly nedostatkem vzdělaných správních sil, stala se jazykem takto speciálního právního souboru němčina. Fakticky

šlo o shrnutí dosavadních zvyklostí v této oblasti u brněnského městského práva. Podle povahy zpracování textu se dá předpokládat, že jeho iniciátorem a posléze autorem byl notář Jan. Skutečnost, že se soubor dostal do PK v původní německé verzi a nikoliv v latinském znění, se dá přijatelně vysvětlit jedině zvláštnimi okolnostmi jeho zařazení do PK.

K vlivu římského práva (Cod. 7, 39) v odstavci q) srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 114–115.

[De litteris 475–477]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápisové v knize sentencí. V jediném případě (476) je odtud převzatý text rozšířen doplňujícími výklady notáře Jana.

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: *De actionibus* (43), *De accusationibus* (57), *De arbitris* (87, 90), *De censibus* (117), *De debitibus* (166), *De hereditatibus* (364), *De incendio* (382, 388), *De iuratis* (467), *De ludo* (478), *De mortificatione* (510), *De poenis* (524), *De privilegiis* (557, 558), *De proscriptione* (584, 586), *De renuntiationibus* (596), *De testamentis* (636, 638, 649), *De testibus* (661).

475 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

476 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v následujících dvou odstavcích (*Ex qua sentencia, Ultrum autem*). *Michael* = *Michael de Nicolspurga* (Mikulov, o. Břeclav), měšťan brněnský, měl dům v Sedlářské ulici ještě v roce 1350; poté zde již není uváděn, naopak se záhy na něm uvádí *Nicolaus de Schirnauvitz* = Černovice, o. Brno-město (srv. Mendl, *Knihy počtu*, podle rejstříku). Vlastního sporu se týká zápis v pamětní knize (rkp. č. 39, f. 48r) s datem 20. května 1353:

Item Bentla, uxor Ditlini salsa toris, mortuo Nicolao de Schirnauvitz impetravit domum in platea Sellatorum sitam, dicens eam ex obitu Michaelis, quondam fratri sui, ad se esse hereditarie devolutam. Margareta vero, relictus dicti Michaelis et modo secunda relicita Nicolai predicti, dicebat, quia domus eadem tantum fuisse Michaelis ex propriis bonis hereditariis eius, agris et vineis venditis comparata. Bentla autem dicebat, quia omni anno protestacionem urchund dando iudici de dicta domo fecerit Michaele, fratre suo, adhuc vivente, addiciens eciā, quod domus ex communibus bonis eius et Michaelis fuerit empta, et hoc probare vellet per bonos homines de Nicolspurga, quibus hoc constaret. Termino itaque partibus dato ad consilium per Bentlam statuti

sunt pro testibus Michael dictus Schepf et Henslinus, iudex de Eisgrueb, Petrus Steindil et Henslinus Gerrat, qui ad eorum fidem et conscientiam super dicenda veritate more solito requisiti deposuerunt, quod Michael habuissest vineas et agros tamquam bona propria, in quibus Bentla, soror eius, partem non habebat, et ex talium bonorum venditione fuerit domus prescripta pro Michaele comparata. Super qua atestacione iurati se fundentes sentenciaverunt, quod domus non ad Bentlam, sed ad Margaretam ex morte mariti sui Michaelis esset legitime devoluta, et sic inpositum fuit silencium ipsi Bentle. Pensaverunt eciam iurati, quod protestacio, quam Bentla per urchund dicebat se fecisse, ultra annum vigorem non habuit, cum semper potuit Michaelem, fratrem suum, de dicta domo impetrare, quod, cum anno et die neglexerit, ex prescripcione ius, quod dicebat sibi competere, fuit extinctum. Actum in consilio sub Nicolao Ellendi, magistro civium, Marco Poherliceri, Iacobo Alrami, Alberto Cum ruffis finibus, Anshelmo et aliis iuratis novis et antiquis feria secunda in crastino festi sancte Trinitatis.

477 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K případu svr. výše výklad k PK č. 43. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 132, 143, 154, 155. *Patibulum*: svr. PK č. 301.

[De ludo 478–480]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Oddíly *De ludo* a *De luminibus* byly do PK zařazeny dodatečně; svr. v I. sv. (Úvod) popis kodexu k ff. 81va–83rv. Svým charakterem se tyto doplňky navzájem liší. Zdejší oddíl byl zpracován způsobem v PK převažujícím, tj. převzetím vybraných zápisů knihy sentencí v různém rozsahu a úpravě. To bylo možné a nutné ze dvou základních důvodů. Jednak šlo o tematiku v brněnské právní praxi často zastoupenou, jednak tato tematika nebyla v obsahovém rozvrhu PK do té doby existujícím zastoupena, a to ani příbuznou paralelou. Jinak tomu bylo v následujícím oddíle (svr. tam).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, II 7; *De dotalicio* (195, 196), *De emendis* (269), *De invasione domus* (400), *De poenis* (528).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 32, 76; Př. II., A a, I., II 7; Př. II., B a, 32, 76.

478 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu (*secundum approbatam ab antiquo consuetudinem servamus*) svr. výše PK č. 173. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

Geyau = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

479 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Iura originalia* = L I, II 7. Srv. Př. I., 32.

Crisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

480 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. k tomu Př. I., 76; PK č. 528.

[De luminibus 481]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Srv. úvodní výklad k předchozímu oddílu *De ludo*. Odlišnost zdejšího oddílu (ve srovnání s předchozím *De ludo*) ovšem zdaleka nespočívá jen v tom, že je tvořen pouze jediným článkem, který byl navíc sestaven z římskoprávních textů. Hlavní rozdíl tkví v naprosté nelogičnosti tohoto doplňku, který je výrazem neporozumění podstatě jeho zaměření i neznalosti obsahové skladby PK.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De aquis* (79), *De aedificiis* (214).

481 Tento článek sestavil původně notář Jan až pro potřeby PK, nikoliv ovšem pro oddíl *De luminibus*, který ani sám nezamýšlel realizovat, nýbrž pro oddíl *De servitutibus*. O tom svědčí nejen sám obsah tohoto elaborátu, ale též zdroj i způsob recepce, zcela odpovídající charakteru zpracování oddílu *De servitutibus* (svr. tam; svr. též PK č. 214). Zdejší článek je vybudován na základě Digest, a to následujícím postupem: odstavec a–b podle Dig. 8, 2, 4–5; odstavec c podle Dig. 8, 2, 9 a Dig. 50, 17, 55, resp. 155; odstavec d podle Dig. 8, 2, 23 pr. a § 1; odstavec e podle Dig. 8, 2, 40; svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 8; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 111. Svým zaměřením se vlastně tento článek řadil v oddílu *De servitutibus* za č. 603 a bylo tam s ním nepochybně počítáno (svr. výše PK č. 214). Proč se na toto původně určené místo nedostal, nedovedeme dnes spolehlivě říci. Je pravděpodobné, že to byl důsledek pouhého opomenutí. Tento nedostatek byl potom dodatečně napravován tak, že se zcela mechanicky podle incipitu textu (ovšem v logickém rozporu s hlavním obsahovým zaměřením) hledalo dostupné místo pro jeho uplatnění, až se posléze našlo v násilném vytvoření samostatného oddílu.

[De mulieribus 482–504]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 503, 504. Materiálově se opírá o zápisu v knize

sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Do jejich původního znění zasahoval výrazněji jen zcela výjimečně (srv. č. 483). Obvyklé Janovy doplňující výklady k textům mají zde významné postavení (491, 493, 495, 500, 502). K zastoupení římského práva srv. 493, 494, 496, 497, 498, zejména pak 502. Zvláštní charakter mají doplněné texty č. 503, 504.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (42, 43), *De confessionibus* (140), *De curatoribus* (144), *De emendis* (229, 242, 270), *De furtis* (306), *De iudiciis* (418), *De iuramentis* (444), *De poenis* (519, 521, 522, 529, 543), *De stupro* (605, 606), *De successionibus* (607–613), *De testamentis* (617), *De testibus* (650).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 23, 24; Př. I., 5; Př. II., A a, I., I 23, 24; Př. II., B a, 5.

482 Ze zápisu v knize sentencí převzat vlastní text právního naučení. *Responsio*: svr. PK č. 6. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 91n., 113n., 119, 121, 122, 143, 164, 168, 180. Srv. Př. II., E, 8, a.

Crumnaw = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

483 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Naučení bylo určeno pro Rousínov, který se po roce 1350 stal nováčkem brněnského městského práva, a proto se danému tématu dostalo tak obšírného zpracování. Autorem elaborátu byl notář Jan, který se tu opřel o úpravu brněnského městského práva z počátku 14. století. Výchozí materiál Jan ovšem po formální stránce výrazně upravil do ještě ušlechtilější a srozumitelnější podoby:

a) Zpracováno podle úpravy brněnského městského práva Př. I., 5 (viz tam). Tento základ rozšířil zde notář Jan o doplňující výklady ve dvou následujících odstavcích (*Et quia*, *Ad terrorem*). V obou vycházel z *iura originalia* = L I, I 23. V posledním odstavci se pak vrátil k tématu (*oppressio mulieris communis*), které bylo v předloze organickou součástí celku, učinil tak ovšem pouhým odkazem na L I, I 24. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 65, 71, 108, 116, 121.

b) Zpracováno podle úpravy brněnského městského práva Př. I., 6 (viz tam). Důležité je tu Janovo objasnění textu (*poena*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 36, 108n.

c) Zpracováno podle úpravy brněnského městského práva Př. I., 7 (viz tam). K odezvě římského práva – *actio per procuratorem* (Dig. 48, 1, 13 § 1; Cod. 9, 20, 2; Cod. 9, 22. 16; Cod. 9, 9, 19; Dig. 3, 2, 6 § 2; Dig. 37, 15, 2 pr.; Dig. 49, 9, 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 154–155; *interfictio adulteri* (Dig. 48, 5, 21 (20)–25 (24); 33 pr.; 39 (38) § 9; 43 (42); Cod. 9, 9, 4; Nov. 117, 15 pr.) svr. tamtéž s. 133. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 38, 96, 98n., 100, 102n., 108.

d) Zpracováno podle úpravy brněnského městského práva Př. I., 8 (viz tam). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 36, 40.

e) Zpracováno podle úpravy brněnského městského práva Př. I., 70 (viz tam). Srv. k tomu níže PK č. 504, 605. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 36, 43, 46–47, 55, 64n., 68.

O vztazích tohoto článku k ustanovením (55, 57, 58, 59, 62) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáre Jana*, BMD 7, 1965, s. 137–140. *Adulterium* (sub. c): svr. PK č. 53. *Non per procuratorem agere, sed propria in persona* (sub c): PK č. 43.

Rauseins = Rousínov svr. výše výklad k PK č. 8.

484 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Causa legitima absentiae*: svr. PK č. 1. *Responsio*: svr. PK č. 1. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 116, 119.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

485 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Responsio*: svr. PK č. 1. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 120; táz, *Eherecht*, s. 71, 116.

Hainreichs = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

486 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Spolium*: svr. PK č. 32.

487 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 117, 119n.

Boskobitz = Boskovice svr. výše výklad k PK č. 48.

488 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. k tomu úvodní ustanovení starého naučení v Janově výboru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 8, a). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht* s. 113, 117.

Boscobicz = Boskovice svr. výše výklad k PK č. 48.

489 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Responsio*: svr. PK č. 1. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 117, 123, 189.

490 Převzato ustanovení starého naučení v Janově výboru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německém

znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 8, b). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 115.

491 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et est ratio*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 91n., 123.

Chrumnau = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

492 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 92, 169, 170n. Svr. níže PK č. 503.

Pysentz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

493 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v následujícím odstavci (*Mulieres tamen*). K vlivu římského práva (Cod. 5, 35, 2; Nov. 118, 5) svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24. *Iura originalia* = L I, II 9. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 149.

Redisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

494 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. *Regula iuris civilis* = Dig. 50, 17, 2 pr.; svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 169. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 113. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

495 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v následujícím odstavci (*Vir enim*). Nález sám se opírá o ustanovení starého naučení v Janově výboru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E, 8, c). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 53, 92n., 128. Svr. k tomu výše PK č. 359.

496 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 48, 19, 3; Dig. 25, 4) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 140, 141. Svr. PK č. 519, o.

497 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Dig. 25, 4) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 160, 162. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 27, 125, 126. K *testimonium mulierum* svr. výše PK č. 306, 650.

498 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K vlivu římského práva (Cod. 5, 14, 8) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 117–118. Nález sám se opírá o ustanovení starého naučení v Janově výboru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německém znění v rkp. č. 1 (Př. II., E 8, e). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 163, 173, 180, 199.

499 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 40, 132, 142, 144, 148, 156, 172, 174; Boháček, *Einflüsse*, s. 154.

Strucz = Troubsko svr. výše výklad k PK č. 158.

500 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et insuper*). Poměrně řídký doklad apelace k brněnskému městskému právu v PK (svr. č. 56, 57, 340). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 136, 172n., 174, 177, 179n.

Stikcabricz = Tikovice (o. Brno-venkov), ves, jejíž vztah k brněnskému městskému právu je v PK doložen toliko v tomto jediném případě.

501 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K vlivu římského práva (Cod. 1, 2, 1) svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 122; svr. k tomu PK č. 644. K obsahu svr. táž, *Eherecht*, s. 136, 143, 172, 178.

502 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ doplnil notář Jan pro potřeby PK textem z Nov. 22, 15 §§ 1–2, který byl při původním soudním jednání (vedené za předsednictví markraběte Jana) přečten. Svr. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 116n., 174; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 25–26; též, *Einflüsse*, s. 155, též 115. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 12, 28, 94, 102, 132, 139, 142, 146, 155, 169, 190n.

O době sporu, pramenech a literatuře svr. výklad v Úvodu v I. sv. Zde budí uveden zmíněný tam zlomek zápisu v pamětní knize (rkp. č. 39, f. 162v): Item Georius Ferreus cum rebus et persona adiudicatus fuit gracie domini marchionis hac sentencia facta iuxta processum iudiciarum sub verbis theutonicis subnotatum:

Es fuegt sich, daz Goerg Eisnen Peschleins Smalcz tachter Katrein, di pei zehen iaren waz, zu einer elichen hausfrawn pat; di gab man im, daz er sei scholt halden, sam ein elich man sein eleich frawn von recht pilleich und zertleich haben schol. Darnach da er sei wol ein iar wehalten het, da ward er sei ubelhandeln und slahen on alle schold und unzitleich mit ir leben, daz ir frewt in darumb zu red saczten; und da gelobt er, daz er daz furbaz nicht

mer tuen wolt, sunder er wolt sei halden, als ein man billeich, frewntleich und erleich sein frawn halten schol. Darnach über etleich zeit, da ward Goerg Eisnen siech und wegunt mit seiner hausfrawn Katrein aber ubelleben und wegung si slahen; da pat Peschel und sein vater Iohannes der alt Smalcz, daz man scheppfen zue Goergen sant...

K důsledkům sporu (a tudíž i k době jeho dokončení) se vztahuje též další zápis v pamětní knize (rkp. č. 39, f. 307r) s datem 5. března 1353:

Item Otto Niesil, Petrus et Wernhardus, fratres Ferrei, Iohannes aurifaber, Hainlinus Neczenczand et Voitlinus carnifex fideiussorie pro Georio Ferreo dabunt Iohanni Smelczlini vel, si decederet, nepti sue domine Katharinne ad instans festum Penthecostes 30^a marcas grossorum Pragensium divisim, ita quod quilibet eorum cum quinque marcis transeat absolutus. Actum [coram] Nicolao Swerceri, Heinrico Fuchs, Chunrado pistore et aliis iuratis feria tercia post Letare.

Jiný zápis tamtéž, f. 19r–20r s datem 29. července 1353 svr. výklad k PK č. 343.

Spor postihl citelně celou rodinu Ferreů v ohledu hospodářském i společenském a měl zajisté nemalý podíl na tom, že její vliv v Brně upadal a vedl poměrně rychle k zániku její přítomnosti v tomto městě. Obě zúčastněné strany (*Georgius Ferreus*, rodiče Kateřiny) patřily k zámožným a vlivným brněnským rodinám a byly dále spřízněny s předními patricijskými rodinami v Brně (Anshelmové, Goblinové, Poherlitzerové); svr. o všech těchto rodinách přehled přísežných ve III. sv.

503 Dodatečně připojený článek. Zpracováno na základě zápisů v knize sentencí. Celý případ se odehrával až v šedesátých letech 14. století. *Syndramus ferrator*, brněnský měšťan, doložený v letech 1343–1365. Měl dům v první předměstské čtvrti (proti židovskému hřbitovu) v hodnotě (1365) 4 hřiven; svr. Mendl, *Knihy počtů*, podle rejstříku; O. Vičar, *Místopis Brna v polovice 14. století* (Předměstí), BMD 8, 1966, s. 229. V letech 1350–1354 se uvádí též na domě Jindřicha železníka na Horním trhu, poblíž ulice Ostružnické (dnešní Radnická); byl poručníkem jeho sirotků; svr. k tomu Mendl, *Knihy počtů*, podle rejstříku; pamětní kniha (rkp. č. 39), f. 351r (zápis z roku 1350), f. 21v, zápis z roku 1355. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 169–171; svr. též PK č. 492.

504 Dodatečně připojený článek. Podnětem k neobvyklému zařazení textu podobné povahy do PK byla zřejmě soudobá potřeba postavit důrazným užitím takových statut účinné překážky k potlačení, resp. omezení velkého rozsahu těchto trestních činů, potřeba, která zdaleka nebyla tíživou záležitostí jen brněnského prostředí; svr. vyhlášení obdobných statut s obdobnou motivací v Jihlavě, údajně z roku 1365. J. A. Tomášek,

Der Oberhof Iglau in Mähren und seine Schöffensprüche aus dem XIII.–XVI. Jahrhundert, Innsbruck 1868, s. 117, č. 217. Původce tohoto doplňku sem dal opsat text obsáhlých statut (*Statuta super sexus feminei decepcionem*). Odkud text čerpal, zda z případného originálu či některého z opisů snad v knize statut, nelze s určitostí říci. Přesto však formální i obsahová stránka statut nám poskytuje řadu pevných bodů k posouzení jejich původu a významu. Především je zřejmé, že statuta v dané podobě pochází z funkčního období notáře Jana a jsou také jeho dilem. Úvodní charakteristika poměrů a přičin vydání této verze statut se tudíž vztahuje právě na tuto dobu. Text výslovně uvádí, že jde o inovaci starých statut. Podstata inovace nepochybňuje spočívala ve větší obsárnosti a srozumitelnosti výkladu i ve vytríbenějším stylistickém podání, jak bylo obvyklé při Janových úpravách starých právních textů. Pokud jde o stáří původních statut, je třeba myslet nejspíše na první třetinu 14. století. Zásadně bylo postižení daných právních otázek v brněnském městském právu regulováno jeho úpravou z počátku 14. století (svr. Př. I., 5–8, 70; PK č. 483, 605). Zřejmě až s odstupem času se vzhledem k zhoršujícím se poměrům ukázala potřeba postihnout provinile i v případě, že unikali stanovenému potrestání těchto činů. Stalo se tak způsobem, který vycházel z původního domácího práva kolonistů, byl tudíž starobylý a dotýkal se prakticky celoživotního (50 let) zákazu návratu do města a ztráty nároků na majetek. K obsahu jednotlivých ustanovení svr.: a) Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 36, 53, 55n., 58n., 61n., 66n., 68, 70; b) tamtéž, s. 53, 55, 57, 58n., 61, 70; c) tamtéž, s. 27, 36, 55, 69n., d) tamtéž, s. 18, 22n., 36, 53, 55n., 59n., 61n.; e) tamtéž, s. 27, 34, 40, 50, 51; f) tamtéž, s. 53, 57, 60, 61n.; g) tamtéž, s. 36, 53, 55, 57, 61n.; h) tamtéž, s. 36, 53, 57, 62; i) tamtéž, s. 29n., 33, 36, 40, 43, 46, 55, 57n. Dále zde (i) svr.: *Quia cum dicitur (privilegium)* = L I, II 10; svr. Př. I., 42; *sentencia dicit* = PK č. 483, e; svr. též PK č. 605. K obsahu dále svr. PK č. 350. K pravidlům (d: *malicia*; i: *arbitrium vidue*) svr. přehled ve III. sv.

[De mortificatione 505–511]

Omylem zařazeno až za oddíl *De mulieribus*. Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 511. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisné nebo jen text vlastních nálezů. Ve dvou případech tyto zdroje výrazněji upravoval: u č. 505 a zejména v případě č. 508.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L II, 20; *De actionibus* (34, 41, 47), *De accusationibus* (52, 57), *De advocatis* (61), *De arbitris* (88), *De*

citatione (125), *De invasione domus* (396), *De iuramentis* (441), *De proscriptio-*
ne (586, 588). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva
srv. k tomu Př. II., C, 20.

505 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Autorem tohoto právního naučení byl notář Jan. Při sestavování odpovědi na dotaz přísežných z Moravských Budějovic (*differencia mortificationis, spoli et homicidii*) se mohl opřít o starý nález (nejpravděpodobněji ještě z třicátých let 14. století), který se nám dochoval toliko v německém znění v rkp. č. 1 (*Von mord un von mordern*; Př. II., E, 7, d). Použil ho v odstavcích a, b, e, ovšem tento základ ve smyslu dotazu rozvedl a stylisticky upravil. K e) srv. L I, I 1; L I, I 4; PK č. 125–126, resp. 582, 515 a 507. Spolium: srv. PK č. 32.

Pudespicz = Moravské Budějovice srv. výše výklad k PK č. 20.

506 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho části.

507 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Citatio-proscriptio*: srv. L I, I 1; L I, I 4; PK č. 125–126, resp. 582, 515, 505. *Iuramentum calumniae*: srv. PK č. 26.

508 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě různých zápisů o průběhu tohoto procesu a jeho důsledcích. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 4, 9, 47n., 132, 138n., 142, 145, 164, 181, 183n. Srv. PK č. 34. *Triduum*: srv. PK č. 1. *Patibulum*: srv. PK č. 301.

Stephlinus de Tracht = Štěpán ze Strachotína (o. Břeclav), brněnský měšťan, pocházející ze zámožné a vlivné brněnské rodiny. Jeho dědeček Jiří (*Georius de Tracht*) nejednou vypomáhal finančně i městu Brnu (Mendl, *Knihy počtu*, s. 29). Vlastnil velmi rozsáhlý dům na rohu Dolního tržiště a Malé ulice (vedoucí ke kostelu sv. Jakuba); platil městskou dávku v rozmezí 6,5–9,5 hřivny. Tento dům byl často svědkem důležitých jednání: srv. např. rozhodčí řízení za vedení litomyšlského biskupa Jana 22. října 1346 (pamětní kniha, rkp. č. 39, f. 338r–v), resp. finanční jednání mezi zástupci města a Janem Očkem z Vlašimi, proboštem Všech svatých na Pražském hradě (Mendl, *Knihy počtu*, s. 49). Majitelem tohoto domu se stal posléze syn Štěpán, který se měl podle testamentu postarat o zajištění zádušních mší v kostele sv. Jakuba, kde oba prarodiče byli pohřbeni (pamětní kniha, rkp. č. 39, f. 352v. z 3. června 1353). O době vraždy a konání soudu srv. Úvod v I. sv. Po těchto událostech se stopy po rodině v Brně poměrně rychle ztrácejí. *Gebitschca* = Jevíčko (o. Svitavy); *Byenna* = Wien; *Stilfrid* = Stillfried (Niederösterreich); *Peternel* = Petronell (Niederösterreich);

Haimburg = Hainburg (Niederösterreich); *Pohelicz* = Pohořelice (o. Břeclav); *Aichorns* = Veveří, hrad (o. Brno-město).

509 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. k tomu následující č. 510.

Iacobus dictus Dresbicer, Dreswiczer, sladovník, je zmiňován v brněnských pramenech naposled v roce 1351 (Mendl, *Knihy počtu*, podle rejstříku – Dražovice, Dreswiczer; pamětní kniha, rkp. č. 39, f. 220r z 28. srpna 1350). *Leo Planco*, rovněž sladovník, se uvádí jako žijící ještě v roce 1345 (Mendl, *Knihy počtu*, s. 46), jako zemřelý již v roce 1348 (pamětní kniha, rkp. č. 39, f. 261v ze 4. června 1348).

510 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění jednotlivých nálezů. K obsahu srv. předchozí č. 509. *Iuramentum calumniae*: srv. L I, I 2.

511 Dodatečně připojený článek, řešící vytčené téma (*praesumptio*) pouhým odkazem na jeho zastoupení v jiném článku (716); srv. obdobně č. 381. Srv. k tomu výše č. 26.

[*De officio pastoris* 512]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Tento úzce specifický oddíl byl sem zařazen s ohledem na hojnou frekvenci daného tématu ze strany venkovských míst okruhu brněnského městského práva.

512 Znění tohoto právního naučení bylo převzato z knihy sentencí. Autorem naučení byl nepochybně notář Jan, který je sestavil jednak na základě dosavadní brněnské právní praxe, jednak s přihlédnutím ke zvyklostem a zkušenostem v jednotlivých vesnicích. Sedláči se pak s těmito závaznými ustanoveními postupně seznamovali jak cestou soustavného naučení, tak prostřednictvím nálezů v jednotlivých sporných případech. K starším dokladům z okruhu této problematiky srv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 21).

[*De pace* 513–518]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Výrazněji upravil text toliko v jediném případě (514).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (23, 47), *De citatione* (126), *De aedificiis* (212), *De emendis* (247), *De feriis* (287), *De fideiussionibus* (292, 293), *De homicidio* (374, 377), *De iuramentis* (441), *De proscriptione* (584, 586).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 9; Př. II., B a, 9; Př. V., 12.

513 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.
Cremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

514 Ze zápisu v knize sentencí upravená zkrácená verze s důrazem na znění vlastního nálezu. Srv. k tomu Př. I., 9.

Nicolaus Ade a Otto de Cremsir byli brněnští měšťané. *Nicolaus Ade* patřil k zámožným měšťanům. V letech 1343–1345 platil městskou dávku ve výši 19, resp. 16 hřiven, v pramenech se relativně často objevuje v držení různých domů, resp. ve spojitosti s vysokými finančními částkami. K dotčené události došlo v roce 1345. Jednak *Otto de Cremsir* v roce 1346 již nežil (Mendl, *Knihy počtů*, podle rejstříku), jednak je o Mikulášově tehdejším náhlém odchodu z města přímá zpráva: *Item de losunga Nicolai Ade adhuc restant 4 marce, quibus non solutis recessit* (Mendl, I. c., s. 50). Jak byl Mikuláš postižen a kdy a za jakých podmínek se do města vrátil, nevíme. Jisté je, že v roce 1348 je již opět doložen v Brně, že v té době a ještě v první polovině 50. let platí městskou dávku toliko ve výši 7–10 hřiven, ale již v průběhu druhé poloviny 50. let opět ve výši 12–16 hřiven (Mendl, I. c., podle rejstříku).

515 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Totéž znění se opakuje v PK pod č. 126 (s pozměněným nadpisem). Srv. PK č. 505, 507.

Drocholcz = Drnholec svr. výše výklad k PK č. 126.

516 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Wischau = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

517 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Iura originalia* = L I, I 25.
Verba: svr. PK č. 27. K obsahu svr. Př. I., 9.

Pisentz = Bzenec svr. výše výklad k PK č. 33.

518 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Sahers = Žďár nad Sázavou svr. výše výklad k PK č. 80.

[De poenis 519–543]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o PK č. 543. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo jen text vlastních nálezů. Do jejich původního znění výrazněji zasahoval jen zcela výjimečně (svr. č. 537). Obvyklé Janovy doplňující výklady k textům mají zde významné postavení (522–525, 533, 537). Řada článků byla v dané podobě zpracována až pro potřeby PK (519, 520, 531, 532, svr. též 542). Některé z nich jsou upravenou verzí starého brněnského městského práva z počátku 14. století (531, 532), jiné zpracoval notář Jan na základě římského práva (úvodní články 519, 520). K zastoupení římského práva svr. 519, 520, 523, 536, 540.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (33, 37, 39), *De accusationibus* (57), *De appellationibus* (68), *De arbitris* (81, 82, 85, 93), *De armis* (94), *De arrestationibus* (98), *De emendis* (234, 235, 259), *De furtis* (303, 311), *De gratia* (319, 320), *De homicidio* (373), *De incendio* (383), *De invasione domus* (394), *De iudice* (406), *De Iudeis* (427), *De iuramentis* (441), *De iuratis* (462, 263), *De litteris* (477), *De ludo* (480), *De mulieribus* (496, 504), *De mortificatione* (505), *De pace* (514), *De stupro* (606), *De tormentis* (703).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 19, 21, 23, 25, 26; L I, II 23; L II, 10, 14, 16, 18, 21, 26; Př. I., 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 17 20, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 34, 35, 36, 50, 51, 52, 74, 76; Př. II., A a, I., 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 19, 21, 23, 25, 26; Př. II., A a, I., II 23; Př. II., B a, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 17, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 50, 51, 52, 74, 76; Př. II., C, 10, 14, 16, 18, 21, 26; Př. IV., 2, 6; Př. V., 3, 16.

519 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Chtěl takto předeslat shromázděné látce obecně pojatý úvod, který by bohatě postihoval rozmanitost sledované problematiky a mohl být solidní oporou při řešení jednotlivých případů ve sféře, která patřila v brněnské právní praxi k hojně frekventovaným tématům. V duchu své koncepce PK řešil i tento úkol příklonem k římskému právu. Za základ tu vzal Dig. 48, 19, 16, jak ostatně činily v podobných případech mnohé Summy, a to v textovém podání, které má nejbliže k verzi v Rogeriově *Summě Codicis*. Také ostatní texty (s jedinou výjimkou sub mm) pocházejí z různých míst 48. knihy Digest. Převzaté zákonné texty mají zde vesměs odlišnou podobu, způsobenou převážně vynechávkami či naopak různými doplnky z glos k příslušným místům. Naznačené vztahy se jeví v přehledu následovně: a) předsunutý odstavec (jako v Rogeriově *Summě*) podle Dig. 48, 19, 11 § 2; b) Dig. 48, 19, 16 pr.; c) tamtéž § 1; d) tamtéž § 2; e) tamtéž § 3; f) tamtéž § 4; g) tamtéž § 5; h) tamtéž § 6; i) tamtéž § 7; k) tamtéž § 8; l) Dig. 48, 19, 20; m) Dig. 48, 19, 16 § 9; n)

tamtéž § 10; o) Dig. 48, 19, 3, závěrečný doplněk (*et sic prodest*) podle glosy *praegnas* (srv. k tomu Dig. 1, 5, 7; Dig. 50, 16, 231); p) ? ; q) Dig. 48, 19, 11 pr.; r) tamtéž § 1; s) Dig. 48, 19, 28 §§ 8–9; t) Dig. 48, 19, 6 § 2; Dig. 48, 19, 7; Dig. 48, 10, 8 pr., § 1; u) Dig. 48, 19, 8 §§ 1, 3, 9; v) Dig. 48, 19, 28 pr., závěrečné doplnky podle glosy *coercitio* a glosy *deportatio*; w) první část (*-infamant*): Dig. 48, 19, 28 § 1, závěrečný doplněk podle glosy *subicitur*; druhá část (*Sed-afficiuntur*): tamtéž § 2, závěrečný doplněk podle glosy *qui liberis*; x) ? ; y) Dig. 48, 5, 14 § 5 s rozšířením z § 2 (srv. též Dig. 48, 5, 2 §§ 2–7); z) Dig. 48, 5, 14 § 2; aa) Dig. 48, 13, 2; Dig. 48, 13, 3 (srv. též Dig. 48, 6, 2; Inst. 4, 18, 9); Dig. 48, 13, 5 pr.; bb) první část (*Qui dolo-magestatis tenentur*) Dig. 48, 4, 1 pr.; § 1; druhá část (*Et similiter-sacrilegii tenetur*) ?; třetí část (*-effregerunt*) Dig. 48, 13, 7 (6), srv. též Dig. 48, 19, 38 § 2; cc) Dig. 48, 8, 1 § 3; dd) tamtéž, § 4; ee) Dig. 48, 8, 2; ff) Dig. 48, 8, 3 pr. a § 1 (srv. též Inst. 4, 8 § 5); gg) Dig. 48, 14, 1 § 3 (srv. též Dig. 48, 6, 12); hh) Dig. 48, 8, 8; ii) Dig. 48, 8, 9 pr.; kk) Dig. 48, 8, 14; ll) Dig. 48, 8, 15; mm) Dig. 50, 17, 46; nn) Dig. 48, 9, 1. Srv. blíže Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 26–28; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 44, 47; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 12, 38, 99n. 110n.; táz, *RR*, s. 117, 131, 136, 140, 143. *Exilium*: srv. PK č. 27. K pravidlu (sub 1) srv. přehled ve III. sv. K o) srv. PK č. 496.

520 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Učinil tak i v tomto případě obvyklým pro něho způsobem: za základ tu vzal znění zápisu v knize sentencí (*Licet pena-tunc indebite puniretur*) a k tomuto textu připojil obsáhlé doplňující výklady (od *Dicunt enim leges* až do konce) podle římského práva. V tomto ohledu není na článku nic výjimečného, rozhodně nic, co by opravňovalo jeho klasifikaci jako akademický trestněprávní příklad, jak se marně snažil prokázat F. Čáda, *Sententia Brunensis* 536, in: *Sborník prací k poctě J. Kallaba* (1939), s. 63–75; srv. k tomu Boháčko-vy pochybnosti (*Einflüsse*, s. 157–158) poté, kdy se s PK hlouběji seznámil a změnil své starší názory o úrovni Janovy práce. Zvláštním se může do jisté míry jevit toliko převzatý zápis v knize sentencí. Ostatně sám ve svém úvodu výslovně zdůrazňuje svou mimořádnost a také ji vysvětluje. V případu totiž nedošlo k vynesení konečného nálezu (*sententia definitiva*) k vlastnímu dotazu předloženému zásečními Starého Brna (*qualiter dicta esset mulier punienda*). Brněnští záseční Starého Brna si musí dát nejdříve ověřit příčetnost zločinné ženy, neboť v případě šílenství by její potrestání bylo nenáležité. Zřejmě byla žena uznána za nepříčetnou a Starobrněnští se přiklonili k názoru brněnských zásečních a nesledovali již dále otázku jejího možného potrestání (zejména, když se již od počátku spíše klonili – třebaže z jiných důvodů – k upuštění od potrestání). Takto se pro Starobrněnské

případ uzavřel, pro brněnské záseční zůstal v původně požadovaném smyslu nedokončen: nebylo tudíž možné vynést konečný nález a poté vložit příslušný zápis do knihy sentencí. Složitost případu a nejednotnost při jeho prvotním řešení však vedly brněnské záseční k rozhodnutí, zaznamenat alespoň tuto fázi ve zvláštním zápisu do knihy sentencí, a to pro trvalou paměť a poučení (úvodní údaj o tom je v PK organickou součástí textu, jak tomu bylo v excerptované předloze, nikoliv pozdější marginální rubrikou; Čáda, I. c., s. 75).

Následující Janovy doplňující výklady jsou jednak zdůvodněním stanoviska většiny brněnských zásečních (tj. Janova), jak se projevilo v dílčím nálezu a v prvotním postoji k trestu zločinné ženy, jednak popřením dalších dvou odlišných stanovisek menšího zásečního, to vše na základě římského práva: *Furiosi-absente* Dig. 50, 17, 40; Dig. 50, 17, 124; srv. též Dig. 48, 8, 14; *Quitquid-fuisse* Dig. 50, 17, 48; srv. Dig. 24, 2, 3; *Infans-excuset* Dig. 48, 8, 12; *Omnia-extraneos* Dig. 48, 19, 28 § 8; srv. Dig. 48, 9, 1; *Si superiores-sustinebit* Dig. 48, 9, 1; tamtéž 9 pr.; tamtéž § 1; Inst. 4, 18, 6; Cod. 9, 17, 1; *nemo-facere potest* Dig. 50, 17, 134 § 1; *Si mulier-releganda* Dig. 48, 8, 8; Dig. 48, 19, 38 § 5; Dig. 47, 11, 4; srv. Dig. 48, 19, 39; *secundum legem Moysi* Dt 2, 21, 22; Dt 3, 12, 2–6. Srv. Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 28; týž, *Einflüsse*, s. 154–155, 157–158; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 135, 138n., 143. *Sbarczavia* = řeka Svratka.

Antiqua Brunna = Staré Brno srv. výše výklad k PK č. 241.

521 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 94; Peterka, *Der Kauf*, s. 431. Ozelení k roku 1348 Mendel, *Knihy počtu*, s. 164.

522 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Si enim*).

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

523 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et quod*), a to na základě pravidla římského práva (Dig. 48, 8, 14). Boháček, *Einflüsse*, s. 154; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 18, 23. K pravidlu serv. přehled ve III. sv.

Pysentz = Bzenec srv. výše výklad k PK č. 33.

524 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Et reducitur*). *Iura originalia* = L I, I 4.

Broda Hungaricalis = Uherský Brod srv. níže výklad k Př. IV.

525 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Unde considerandum*).

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

526 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. též Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval také v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 26). *Modricz* = Modřice (o. Brno-venkov).

527 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K nálezu svr. Př. I., 29. O vztazích tohoto článku k ustanovení (51) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD, 1965, s. 137.

Byschov = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

528 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K nálezu svr. odlišnou verzi jeho základu v Př. I., 76; svr. též PK č. 480.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

529 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K nálezu svr. Př. I., 30.

Geyau = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

530 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Sám nález sleduje textově ustanovení nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 33). O vztazích tohoto článku k ustanovení (41) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 137. K širší problematice (*claves*) svr. v dochovaných dokladech jednak výše PK č. 284, jednak ustanovení (nejspíše z poloviny roku 1353), jehož text je zaznamenán v rkp. č. 40 AMB, f. 11r (*Quot claves in foro non vendantur*): Item, quia per claves, que in foro ante ecclesias et [per] penesticos et per seratores et alios diversos homines frequenter venduntur, multis hominibus dampna contingunt, statutum est, quot omnes tales claves de cetero vendi non debent, sed quicunque clavem invenerit, debet eam subiudici vel preconibus vel predicatori in ecclesia tradere, ut proclametur et isti, per quem est perdita, restituatur; alioquin quicumque cum clave tali repertus fuerit, si est honesta persona, solvet pro emenda sexaginta parvos, si autem est levis persona denariis carens, in cippum prangerum ponatur vel ad statuam cum virgis cedatur. *CDM VIII*, č. 249.

Byschau = Vyškov svr. výše výklad k PK č. 9.

531 Janem pro potřeby PK upravená verze ustanovení nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 34). K trestu svr. PK č. 533.

532 Janem pro potřeby PK upravená verze ustanovení nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 35).

533 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan obsáhlými doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Unde, Unde eciam*). K základnímu zde trestu svr. L I, I 21; PK č. 531. *Suspendium*: svr. PK č. 301. K nálezu a jeho zdůvodnění svr. např. PK č. 56, 310, 218, 245. *Iura originalia* = L I.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

534 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 25). Svr. PK č. 541.

535 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. K obsahu svr. Př. I., 2, b, 67; PK č. 366, c, f; 451.

536 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Nález a jeho zdůvodnění (*talio, poena talionis*) podle římského práva (Cod. 9, 46, 7. 8. 10; Cod. 9, 12, 7; Cod. 9, 3, 2); Schubart-Fikentscherová, RR, s. 141. Svr. PK č. 33, 85, 537. K obsahu svr. PK č. 157.

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

537 Původní znění zápisu v knize sentencí silněji zkráceno v úvodní části se zřetelným důrazem na vlastní nález. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK závěrečnou větou (*Unde*). Svr. předchozí č. 536. *Praesumptio*: svr. PK č. 26. *Pena thalionis*: svr. PK č. 536.

Praczau = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40.

538 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 247, 236, 248. *Verba*: svr. PK č. 27.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

539 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Text v PK je zjevně deformovaný, neboť druhá věta je v dané podobě nesprávná: za *hospitaverit* chybí pokuta pro toho, kdo proskribovaného uchovával, před *de introitu* naopak chybí uvedení proskribovaného, na něhož se vztahuje stanovená zde pokuta. To nám ostatně potvrzuje německá verze Janova

výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 27), která je sice rovněž deformovaná, ale na jiném místě. Z porovnání německé a latinské verze plyne jako přijatelná úprava: ...*hospitaverit, [pene duorum talentum suiacebit, proscriptus autem] de introitu...* K obsahu svr. Př. IV., 2, d; L I, I 16 (*iura originalia*); PK č. 271, d; 587. *Spolium*: svr. PK č. 32.

540 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. K vlivu kanonického (X 4, 1 c. 29) a římského (Dig. 45, 1, 134 pr.; Dig. 35, 1, 71 § 1. 2) práva svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 20n., 40. *Ius canonicum*: svr. PK č. 140.

541 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. Na konci připojil notář Jan odkaz na PK č. 534.

542 Tento článek zřejmě zpracoval notář Jan až pro potřeby PK (i když lze na druhé straně připustit možnost jeho původního uplatnění při některém nálezu, resp. naučení a tím i jeho zastoupení v knize sentencí). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 62. *Amissio civitatis*: svr. PK č. 27.

543 Dodatečně připojený článek. Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 86. *Mulier concubina*: svr. PK č. 42.

[De pignoribus 544–556]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Jen malá část tohoto oddílu je založena na materiálu čerpaném z knihy sentencí (549–551, 553–555). Převahu tu mají články sestavené notářem Janem až při vlastním zpracování PK, a to na základě římského práva (544–547, 556), starého zvykového práva (548), resp. starší brněnské právní praxe (552). Materiál převzatý z knihy sentencí je tu podán obvyklým způsobem, tj. v celém rozsahu nebo pouze zastoupením vlastního nálezu, resp. v silněji upravené verzi původního zápisu (553). Převzatý základ je v jednom případě (555) rozšířen obsáhlým doplňujícím výkladem. Postavení římského práva je zde jednoznačně dominantní (k uvedeným článkům svr. ještě č. 551, 552).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (9), *De appellationibus* (72), *De censibus* (116, 119, 120, 122), *De debitis* (160, 173), *De emendis* (216, 251), *De emptionibus* (284), *De furtis* (312), *De hereditatibus* (335, 336), *De iudice* (411), *De iudiciis* (422), *De Iudeis* (427, 433, 434).

Z ostatních dochovaných dokladů svr.: L II, 2–7, 23, 25, 27, 28, 29; L IIa; Př. I., 31, 39, 55, 71; Př. II., B a, 31, 39, 55, 71; Př. II., C, 2–7, 23, 25, 27, 28, 29; Př. V., 13.

544 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Cod. 8, 13 (14), 24; b) tamtéž, 6. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 9; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 107; táž, *Eherecht*, s. 187.

545 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a–c) Cod. 8, 14 (15), 1–3. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 8–9; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 108. K odstavci a) svr. též PK č. 111; svr. J. Weiske, *Bemerkungen über das Brünner Schöffenbuch privat- und prozeßrechtlichen Inhalts*, Ztschr. f. deutsch. Recht u. Rechtswiss. 14, 1853, s. 131.

546 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: Cod. 8, 16 (17), 9. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 9; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 108.

547 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: Cod. 8, 17 (18), 1. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 108.

548 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě starého zvykového práva. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 187; J. A. Tomaschek, *Der Oberhof Iglau in Mähren und seine Schöffensprüche aus dem XIII.–XVI. Jahrhundert*, Innsbruck 1868, s. 114. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

549 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

550 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. k tomu německou verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 16). *Hospes (actor)*: svr. PK č. 5.

551 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Nález sám se zakládá na římském právu: Cod. 8, 17 (18), 4; svr. též Dig. 20, 4, 11 pr. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 10; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 95–96; táž, *Eherecht*, s. 181. Svr. též PK č. 166, 169, 389.

552 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 31). K vlivu římského práva (Cod. 1, 2, 21, resp. Cod. 8, 16 (17), 3) sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 9; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 108. Dále k tomu svr. táz, *Neue Fälle zum Brünner Recht*, Deutsches Archiv für Geschichte des Mittelalters 3, 1939, s. 441. Srv. také L II, 5.

553 Pro potřeby PK notářem Janem silně upravená verze původního zápisu v knize sentencí. Srv. Př. II., E, 15.

Chrumnau = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

554 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

555 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlým doplňujícím výkladem (*Unde nota*). Závěrečné upozornění (*Item*) odkazuje na PK č. 312.

Consuetudo: svr. PK č. 129.

556 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Cod. 8, 17 (18), 9; b) tamtéž, 6; c) Cod. 8, 19, 4; d) Cod. 8, 22 (23), 3; e) Cod. 8, 25 (26), 10; f) Cod. 8, 27 (28), 1; g) tamtéž, 3; h) tamtéž, 6; i) tamtéž, 7; k) tamtéž, 8; l) tamtéž, 16; m) Cod. 8, 30 (31), 1. Tato skutečnost naprosto není v rozporu s úvodním Janovým konstatováním, že uvedená ustanovení byla podkladem četných nálezů. U mnohých z nich tak tomu skutečně mohlo být a právě to se posléze stalo podnětem k soustavnějšímu využití tohoto zdroje pro zpracování daného tematického oddílu (*De pignoribus*); svr. k tomu úvodní č. 544–547, která čerpají z Cod. 8, 13–17, Srv. též PK č. 120 (*obligatio*).

[De privilegiis 557–572]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí, které notář Jan zpracovával i zde obvyklými způsoby: převzetí celých zápisů nebo jen textů vlastních nálezů, výraznější zásahy do původních textů (563, 564), připojování doplňujících výkladů (560, 569). Významný je tu podíl staršího souboru ustanovení o listinách (Př. II., E, 42–46), jehož texty jsou v různé podobě zastoupeny v celé řadě článků (560, 562, 568, 570–572).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (26), *De arbitris* (84, 87), *De damnis* (148), *De Iudeis* (427, 432, 434), *De renuntiationibus* (596), *De testibus* (698).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr. Př. IV., 1.

557 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

558 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K tématu svr. níže PK č. 560. Dále svr. PK č. 669.

559 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu (a pravidlu římského práva) svr. výše PK č. 67, b. K pravidlu svr. též přehled ve III. sv (k č. 67). *Pelbicz* = Velké Bílovice (o. Břeclav). *Iohannes de P.* je doložen se svým domem v Brně v letech 1347–1348; Mendl, *Knihy počtů*, s. 78, 171.

Gostel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

560 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK o rozsáhlé zdůvodnění, které převzal ze staršího souboru ustanovení o listinách. Tento soubor dnes známe toliko v německé verzi Janova výboru nejdůležitější nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 42–46); v tomto podání je zdejší text uveden pod č. 43. Odtud převzatý text pak pro náš článek (560) ještě doplnil o odstavec e (*Unde*). K pravidlům svr. přehled ve III. sv. K vlastnímu nálezu svr. PK č. 698. K tématu svr. PK č. 558.

Reedish = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

561 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního naučení. Srv. Boháček, *Einflüsse*, s. 158. *Ius commune*: svr. PK č. 4.

Gosteel = Podivín svr. výše výklad k PK č. 18.

562 Tento článek zpracoval notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě staršího souboru ustanovení o listinách (svr. o něm výše výklad k PK č. 560), konkrétně ve smyslu textu dochovaného v Př. II., E, 42. Srv. níže PK č. 572.

563 Silně zkrácená a upravená verze zápisu v knize sentencí. *Fratres Minoreres (ad s. Iohannem)* = klášter minoritský u sv. Jana v Brně.

564 Silně zkrácená a upravená verze zápisu v knize sentencí.

565 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění obsáhlého zdůvodnění vlastního nálezu. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

566 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Alba Ecclesia = Hranice svr. výše výklad k PK č. 52.

567 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko zdůvodnění vlastního nálezu.

568 Tento článek zpracoval notář Jan až pro potřeby PK. V zásadě vyšel ze staršího souboru ustanovení o listinách (srv. o něm výše výklad k č. 560), konkrétně z textu dochovaného v Př. II., E, 46, a. Tento text rozvedl a stylisticky upravil ve snaze vybudovat na jeho bázi článek o základním utřídění privilegií. K zdejší dvojici *privilegium temporale-perpetuum* (odstavec b-d) připojil v předsunutém, úvodním odstavci a) dvojici *privilegium speciale-generale*. K b-c srv. Dig. 50, 17, 196; srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 167. K obsahu sv. PK č. 596; Př. II., E, 44.

569 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK obsáhlými doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Unde considerandum, Item potest*). *Obligatio*: sv. PK č. 120.

Případ se udál přibližně v polovině 40. let 14. století. Zmíněná listina s pečetí Mikulášovou pocházela z Mikulášova funkčního období pro rok 1343 (tj. někdy od velikonoc 1343 do téže doby roku 1344). Mikuláš pečetil takto cizí listiny dosti často, jak alespoň nasvědčují další dva případy z roku 1343 (rkp. 39, f. 108r-v z 9. května; tamtéž, f. 305r z 10. prosince). *Nicolaus de Monte* (Kutná Hora) sv. blíže přehled přísežních ve III. sv. *Nicolaus de Poherlicz* (Pohořelice), brněnský měšťan, zemřel za moru někdy v říjnu roku 1349; sv. rkp. č. 39, f. 381v (21. X.: *uxor... Nicolao decumbente*), tamtéž, f. 339r (29. XI.: *relicta...*). Vlastnil dům na Dolním trhu, z něhož platil městskou dávku ve výši 5 čtvrtí hřivny až 2 hřivny a který měl často zatížen dluhy; sv. Mendl, *Knihy počtu*, podle rejstříku; rkp. č. 39, f. 279r, 381v, 339r, 45v–46v. *Ekhardus, civis Znoymensis* (Znojmo): jak dalece ho lze ztotožnit s přísežním téhož jména, uváděným ještě 8. května 1341 (CDM VII, č. 318), nelze na tomto místě spolehlivě říci.

570 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Nález sám vychází ze staršího souboru ustanovení o listinách (srv. o něm výše výklad k č. 560), konkrétně z textu dochovaného v Př. II., E, 46, b.

Reedisch = Uherské Hradiště sv. výše výklad k PK č 46.

571 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu (*testes rogati*) sv. PK č. 84; Př. II., E, 42, a. *Perhardus de Bischau* (Vyškov), brněnský měšťan, ve 40.–60. letech 14. století častý člen městské rady; sv. blíže přehled přísežních ve III. sv.

572 Tento článek je nejspíše založen na textu zápisu v knize sentencí, jmenovitě na obsaženém v něm nálezu, resp. jeho zdůvodnění. Jeho znění věcně i slovně vychází z IRM IV, 14 § 3, nikoliv z příslušné části staršího

souboru ustanovení o listinách (srv. o něm výše výklad k č. 560), která byla rovněž rozpracována na tomto zdroji (Př. II., E, 42, b-c). Vzhledem k tomu, že obojí pochází z Janova funkčního období, lze předpokládat, že zde (572) použitý nález byl starší než zmíněný soubor ustanovení a Jan jej převzal již při excerpti knihy sentencí (a proto nevychází z verze zmíněného souboru, jak tomu bylo v jiných případech). Srv. výše PK č. 562.

[De procuratoribus 573–575]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Notář Jan v něm rozšířil původně excerptovanou látku o úvodní (573) obecný výklad k danému tématu na základě římského práva.

K zastoupení této tematiky v PK sv. hlavně: *De actionibus* (29, 43), *De accusationibus* (53), *De arrestationibus* (95, 108), *De damnis* (149).

K dané funkci (*procurator*) sv. výše oddíl *De advocatis*.

573 Článek zpracoval notář Jan až pro potřeby PK, a to ve snaze uvést tento důležitý oddíl (srv. výše *De advocatis*) vhodným obecným výkladem. Jako v jiných podobných případech opřel se i tu o římské právo (Inst. 4, 10 pr. – § 1), podané v obvyklé textové úpravě (pozměněné znění, vynechávky, doplňky). Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 30; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 154. K obsahu (b) sv. PK č. 29.

574 Ze zápisu v knize převzato toliko znění vlastního nálezu.

575 Zkrácená verze zápisu v knize sentencí s důrazem na znění vlastního nálezu. K osobě Jakuba Smelclina a jeho dluhům sv. výše PK č. 166, 294.

[De promissis 576–581]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o jeden článek (581). Podstatnou část oddílu sestavil notář Jan až pro potřeby PK, převážně na základě římského práva.

K zastoupení této tematiky v PK sv. hlavně: *De arbitris* (88), *De arrestationibus* (107, 108), *De contractibus* (127–131), *De damnis* (151, 152), *De debitibus* (166, 178), *De dotalicio* (186, 190, 193, 197, 200, 201, 203–206), *De homicidio* (376), *De poenis* (541).

576 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK (ve snaze dát oddílu vhodný úvod), a to na základě římského práva (srv. Inst. 3, 19, 11; Dig. 2, 14, 27 § 4; Dig. 45, 1, 7; 8; Dig. 50, 17, 185). Jak dalece pracoval samostatně a jak dalece použil příslušnou literaturu, nelze spolehlivě říci. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 15; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 92–93.

577 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko vlastní zdůvodnění nálezu. K pravidlu srv. přehled ve III. sv.

578 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Peterka, *Der Kauf*, s. 434.

Reedisch = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

579 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Jde v zásadě o obvyklý Janův výklad k nálezům, tentokrát k staré zásadě brněnského městského práva, která v dochovaných písemnostech není zastoupena. *Antiquum ius civitatis*: srv. PK č. 129. Dále srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 15. K pravidlům srv. přehled ve III. sv.

580 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Cod. 8, 39, (38), 1. 4. 5); srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 15; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 93.

581 Dodatečně připojený článek. Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. Boháček, *Einflüsse*, s. 154–155.

Gureyn = Kuřim srv. výše výklad k PK č. 66.

[De proscriptione 582–588]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Shromážděný zde soubor nálezů velmi užitečně rozšiřuje a konkretizuje základní ustanovení brněnského městského práva v této oblasti. Zvláště cenné jsou i Janovy doplňující výklady k č. 584. Zastoupené zde duplicitní užití téhož textu v různých tematických oddílech (582=125) patří k vzácným výjimkám v PK.

K zastoupení této tematiky v PK srv. hlavně: L I, I 4; *De actionibus* (12, 37), *De citatione* (125), *De emendis* (244, 271), *De homicidio* (374, 377), *De invasione domus* (396), *De iudice* (409), *De iudiciis* (420), *De iuratis* (467), *De litteris* (477), *De mortificatione* (505, 507, 510), *De pace* (514, 515), *De poenis* (524, 539).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva srv.: Př. I., 4, 25, 37, 69; Př. II., A a, I., I 4; Př. II., B a, 4, 25, 37, 69; Př. IV., 1, 2, a.

582 Totéž jako výše PK č. 125.

583 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. *Tota dies*: srv. PK č. 1.

584 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v závěrečných třech odstavcích (*Cum ergo dicitur*, *Licet eciam*, *Unde eciam*). *Iuramentum calumniae*: srv. L I, I 2. *Testimonium iuratorum extra iudicium*: srv. PK č. 57. *Consuetudo*: srv. PK č. 129. Výklad v závěrečných dvou odstavcích, týkající se vlastního jádra článku, je mj. konkrétním vysvětlením, proč se v tehdejším brněnském městském právu neprosadil odpovídající článek nejstarší úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 25). Ukazuje se, že jednoznačná tendence ze strany zeměpanské se těžko prosazovala a že spíše než odlišné právní nazírání (jak pro brněnské městské právo uvádí notář Jan, sám stoupenec řešení sub 25) tu asi nemnoze hrály roli praktické důsledky z ní plynoucí. *Colonia* = Kolín.

585 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Hainreichs* = Velká Bíteš. *Thuschnabitz* = Tišnov srv. výše výklad k PK č. 22.

586 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Bitko piscator, civis Brunnensis* je doložen ještě v roce 1350 (srv. Mendl, *Knihy počtů*, podle rejstříku; rkp. č. 39, f. 15v). *Sbarczavia* = řeka Svratka.

Thuschnabicz = Tišnov srv. výše výklad k PK č. 22.

587 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími odkazy v závěrečných dvou odstavcích (*Ipse autem*, *Qualiter autem*). K obsahu srv. PK č. 271, d; 539; Př. II., E, 27; Př. IV., 2, d. *Iura originalia* = L I, I 16. *Quere supra sub titulis de penis*: srv. PK č. 539.

588 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Spolium*: srv. PK č. 32.

[De querimoniis 589–594]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PL. Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 593, 594. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí, které přejímá v celém rozsahu, resp. jen v jejich nálezové části.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, II 18, 23; L II, 22; *De actionibus* (5–9, 14, 17–25, 27–30, 32–33, 38–43, 46–49), *De accusationibus* (52), *De advocatis* (66), *De damnis* (148), *De emendis* (241), *De furtis* (303), *De homicidio* (366, 370), *De iudice* (405), *De iudiciis* (425).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 3, 28, 49, 54, 58; Př. II., A a, I., II 18, 23; Př. II., B a, 3, 28, 49, 54, 58; Př. II., C, 22; Př. II., E, 52, a; Př. IV., 3; Př. V., 4, a, 6, 7, 8.

589 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního naučení. Srv. k tomu Př. I., 54, 68, 73 a pozdější naučení pro Uherský Brod (Př. IV., 3), resp. pro Uherské Hradiště (Př. V., 4, a); srv. též PK 590, 592, 593. O vztazích tohoto článku k ustanovení (18) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) srv. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 137.

590 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. PK 589, 592.

591 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. Srv. Př. I., 21; PK č. 462.

592 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. výše č. 589, 590. *Responsio*: srv. PK č. 6.

Geyau = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

593 Dodatečně připojený článek. Vznikl na základě nálezu v PK č. 266 pod vlivem jeho nesprávné aplikace na další oblast v konkrétním případě. Srv. PK č. 589, 590, 592.

594 Dodatečně připojený článek. Zpracováno na základě zápisu v knize sentencí. *Principale-accessorium*: srv. PK č. 378. *Henslinus Meczner (Mo-, subiudex civitatis* – brněnský měšťan nepříliš velkého majetku (dům v Panenské ulici svr. Mendel, *Knihy počtů*, podle rejstříku; prodán v roce 1353, rkp. 39, f. 163r; vinice na Starém Brně, zahrada aj. v ulici Švábka, rkp. 39, f. 123r), trvale zadlužený. Jeho manželka Markéta se v druhé polovině roku 1355 uvádí jako vdova (rkp. 39, f. 341r, 342r).

[De renuntiationibus 595–597]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. V jediném případě (596) je převzatý základ bohatě rozšířen doplňujícími výklady notáře Jana, a to na základě římského práva.

K zastoupení této tematiky v PK svr.: *De actionibus* (6, 38), *De dotalicio* (196).

595 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Ius divinum*: svr. PK č. 435. *Ius humanum*: svr. úvodní výklad k oddílu De iure. *Hainreichs* = Velká Bíteš svr. výše výklad k PK č. 25.

596 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady (od *Et est simile* až do konce), a to na základě římského práva a pomocí glos; svr. Boháček, *Einflüsse*, s. 156. *Ius generale et speciale*: svr. úvodní výklad k oddílu De iure. *Ius publicum et privatum*: svr. tamtéž. *Duplex est ius seu privilegium*: svr. PK č. 568. *Dos*: svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132, 135n., 141, 164, 166, 173; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 16. *Ius commune*: svr. PK č. 4. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. K obsahu svr. PK č. 568.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

597 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části.

[De rescriptis 598]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Dodatečně připojený tematický oddíl; svr. k tomu v I. sv. (Úvod) popis kodexu.

598 Dodatečně připojený článek. Text článku zpracován na základě zápisu v knize sentencí. *Capitolum sancti Petri ecclesie* = brněnská kapitula na Petrově (*Mons sancti Petri*).

[De sententiis 599–602]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. V jediném případě (602) je tento základ provázen doplňujícími výklady notáře Jana.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (46), *De appellationibus* (67), *De arrestationibus* (109), *De causis absentiae* (113), *De emendis* (233, 271), *De fideiussionibus* (288), *De iudice* (404, 415), *De Iudeis* (436), *De iuratis* (470), *De privilegiis* (561).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. IV., 1, 2; Př. V., 15.

599 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

600 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části.

601 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části.

602 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Tamen*, *Quando*). K možnému vlivu římského práva (Cod. 7, 44, 2) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 166.

Geebitzca = Jevíčko (o. Svitavy), královské město (svr. CDB V, č. 160). Zde doložený přímý vztah Jevíčka k brněnskému městskému právu je v PK zcela ojedinělý a byl nepochybně vzácný v podobných stycích těchto měst vůbec. I k tomuto styku došlo ostatně jen z toho důvodu, že přísežní města Jevíčka brali v pochybnost postup přísežných města Boskovic v případě nálezu, který Boskovičtí vynesli v záležitosti jevičského měšťana a s nímž se proto obrátili k posouzení raději na přísežné město Brna.

[De servitutibus 603–604]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. Notář Jan jej vytvořil až při vlastním zpracování PK, a to výlučně na základě římského práva. Sv. výklad k PK č. 481.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně oddíly *De aquis*, *De aedificiis* a *De luminibus*.

603 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: k úvodu svr. Inst. 2, 3; a) Dig. 8, 4, 1 pr. § 1; b) tamtéž, 4; c) tamtéž, 5; d) tamtéž, 6 pr.; e) tamtéž, 6 § 1; f) tamtéž, 9; g) tamtéž, 10; h) tamtéž, 11 pr.; svr. též glo. *quae non servant*; i) tamtéž, 11 § 1; k) tamtéž, 12; l) tamtéž,

13 § 1; m) ?; n) tamtéž, 15; o) tamtéž, 16. Svr. Boháček, *Ještě k římsko-právnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 44; též, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 109, 174. K obsahu svr. PK č. 75, 77, 79, 80. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

604 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Dig. 8, 6, 1; b) tamtéž, 2; c) tamtéž, 3; d) tamtéž, 4; svr. též glo. *amittitur*; e) tamtéž, 5; f) tamtéž, 8 pr.; g) tamtéž, 10 pr.; h) tamtéž, 15; i) tamtéž, 17; k) tamtéž, 16; l) tamtéž, 18 pr.; m) tamtéž, 18 § 1; n) tamtéž, 18 § 2; svr. též glo. *interpellavit*; o) tamtéž, 20. 24; p) tamtéž, 19 pr. Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 7–8; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 109. K obsahu svr. PK č. 75, 77, 79, 80.

[De stupro 605–606]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. O jeho ne dosti uváženém vzniku svr. I. sv., Úvod.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: L I, I 23, 24; *De arbitris* (88), *De invasione domus* (398), *De mulieribus* (483, 484, 485, 486), *De poenis* (519, 535). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. I., 5; Př. II., A a, I., I 23, 24; Př. II., B a, 5.

605 Převzato znění v knize sentencí. K nálezu svr. PK č. 483, e, 504; Př. I., 70. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 36, 42, 46, 55, 64n., 70.

Geyau = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

606 Převzato znění v knize sentencí. *De civitate repellere*: svr. PK č. 27.

[De successionibus 607–613]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. O dodatečném včlenení tohoto oddílu do PK (za oddílem *De stupro* původně následoval oddíl *De teloneis*) svr. v I. sv. (Úvod) popis kodexu k ff. 106va–107rb. Obsahově jde o látku, která náležela do oddílu *De hereditatibus* a tam také již byla bohatě zastoupena. Vytvoření speciálního oddílu bylo zřejmě vedeno snahou poskytnout uživatelům rychlou a mnohostrannou orientaci v časté a leckdy nesnadné problematice intestátní posloupnosti. To bylo nejlépe možné na podkladě propracovaného římského práva, ovšem se stálým zřetelem k přezívajícím tu zásadám dosavadního domácího práva. Výsledkem byla ucelená řada takto

vzniklých článků (609–613), k níž se pak ještě připojily dva konkrétní případy převzaté z knihy sentencí (607–608).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně oddíly *De hereditatibus* a *De curatoribus*.

607 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et possunt*). *Privilegium regis Iohannis* = L XIV. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18, 24; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 132; táz., RR, s. 128.

608 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18.

Vrchau = Ořechov svr. výše výklad k PK č. 338.

609 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě brněnského městského práva a římského práva. K obsahu svr. PK č. 360, 355, 253. *Intestatus*: svr. PK č. 621. *Privilegia, iura civitatis, iura municipalia, consuetudo* svr. v daném případě (*maritus intestatus moriens*): L I, II 9 (svr. k tomu L I, II 11); Př. I., 41; PK č. 141, 142, 145, 147, 271, 338, 344, 353, 355, 356, 357. Svr. též PK č. 621. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. *Iura municipalia*: svr. PK č. 189. K římskému právu svr. Nov. 118 (též Dig. 38, 10, 10); Dig. 30, 96 § 1 (*fiscus*); Dig. 38, 11, 1pr. (*relicta*). Svr. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 127.

610 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Nov. 74), zřejmě s podporou příslušného výkladu Summy Azonovy (Lib. 5 tit. 27 §§ 2–4 vyd. z roku 1583); svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 127–128; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18; týž, *Einflüsse*, s. 156; svr. výše PK č. 345. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 84, 88.

611 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Nov. 118 c. 2; Nov. 127 c. 1) a s přihlédnutím k domácímu právu. Svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 128; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18.

612 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Nov. 118 c. 1, c. 3); svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 128; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18.

613 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to s přihlédnutím k domácímu i římskému právu. Svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 128; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 18.

[De teloneis 614–616]

Náleží ke krátkým tematickým oddílům PK. Třebaže v brněnské právní látce byla tato tematika nepochybně zastoupena ve velkém rozsahu a jistě i v nemalé různorodosti, převzal z ní notář Jan pro PK zjevně jen specifické případy.

K zastoupení této tematiky v PK svr. vedle privilegií (L I, I 17; L II, 12; L IV; L VI; L VIII; L XI) *De actionibus* (4), *De pignoribus* (545). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: Př. II., A a, I., I 17; Př. II., A b, III; Př. II., A b, V; Př. II., A b, VII; Př. II., C, 12.

614 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Ten sám se zjevně opírá o ustanovení privilegia L IV.

615 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Debet enim-non dormire*: svr. PK č. 37, 674; svr. též přehled pravidel ve III. sv. (k PK č. 37).

Alba Ecclesia = Hranice svr. výše výklad k PK č. 52.

616 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

[De testamentis 617–649]

Náleží k velmi rozsáhlým tematickým oddílům PK. Materiálově se opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápis, nebo jen text vlastních nálezů. Do jejich původního znění výrazněji nezasahoval. Také obvyklé Janovy doplňující výklady k textům mají zde relativně skrovné zastoupení (623, 625, 644). Naopak výrazný je tu podíl článků, které notář Jan zpracoval až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (617–621, 626–627, 629, 648). Postavení římského práva v tomto oddílu je zcela mimořádné.

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (9), *De appellationibus* (72), *De citatione* (124), *De curatoribus* (141), *De dotalicio* (186, 198, 199, 200), *De emendis* (271), *De hereditatibus* (329, 330, 338, 340, 341, 344, 353, 355, 356, 357), *De mulieribus* (498, 499, 500, 501), *De successionibus* (607–613), *De testibus* (668, 669, 670, 700).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, II 11, 12; L XIV, 1, 2; Př. I., 41, 47; Př. II., A a, I., II 11, 12; Př. II., A b, X., 1, 2; Př. II., B a, 41, 47.

V pamětní knize (rkp. č. 39, f. 368v) je zaznamenáno ustanovení markraběte Jana o testamentech (*cura testamentorum*) z doby druhé morové vlny v roce 1356: Item cum magnificus princeps, dominus noster naturalis, dominus Iohannes, marchio Moravie, in epidimia seu pestilencia novissime regnante iuratis ac consulibus civitatis, ut cavere deberent, ne testata et legata moriencium et maxime notabilium personarum per aliquam extraneam personam seu advenam sub obtentu sue gracie, rerum et personarum perdicione aliqualiter distraherentur, strictissime precipisset, iurati Brunnenses non modicum mandatum huiusmodi ponderantes matura prehabita deliberacione Nicolaum Swerceri, Anshelnum, Hainricum Fuchs, Iohannem Alberti, Haimlinum pellificem et Iohannem pistorem curam testamentorum ipsis committentes unanimiter elegerunt.

V téže pamětní knize je na různých místech zaznamenáno množství testamentárních sporů i textů vlastních testamentů. Srv. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 341n., 359.

617 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Inst. 2, 10 pr.; b) Inst. 2, 10 §§ 2. 3; c) Inst. 2, 10 § 6; d) Inst. 2, 10 § 8; e) Inst. 2, 10, § 10; Inst. 2, 10 § 11; f) Inst. 2, 10 § 12; g) Cod. 6, 23, 21 pr. Srv. k předchozím též Dig. 28, 1, 22; Dig. 29, 3, 4. 5; Cod. 6, 22, 9 §§ 1. 10; Cod. 6, 32, 1. 2. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 19–22; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 121–122, 162, 163; táž, *Eherecht*, s. 12, dále též 124, 177. K odstavci b), větě *Tamen-admittuntur* srv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, e). *Numerus testium*: srv. PK č. 57. *Consuetudo*: srv. PK č. 129. *Ius civitatis*: srv. úvodní výklad k oddílu *De iure*.

618 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Inst. 2, 12 pr.; b) Inst. 2, 12, 1; srv. k tomu Dig. 28, 1, 5; c) Inst. 2, 12, 1; d) Inst. 2, 12, 2; srv. glo *prodigus*; e) Inst. 2, 12, 3; srv. Dig. 28, 1, 6 § 1; k následujícímu Janovu výkladu (*Et loquimur*) srv. Cod. 6, 12, 10 a glo. *certis*; f) tamtéž; g–h) Dig. 28, 1, 8; i) Dig. 28, 1, 14–15; k) Nov. 131 c. 13; l) Inst. 2, 14, 9–10; m) Inst. 2, 14, 11; n) Inst. 2, 14, 12; o) Inst. 2, 15 pr.; p) srv. Inst. 2, 16. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 19–21; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu právní knihy*, s. 44–45; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 122; táž, *Eherecht*, s. 3, 27, 177. K odstavci b) srv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, a).

619 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Inst. 2, 17 pr., 1; b) Inst. 2, 17, 1; c) Inst. 2, 17, 2. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 21; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 124. K odstavci c) srv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, b). Srv. k tomu níže PK č. 635, 646.

620 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva: a) Inst. 2, 20, 4; b) Inst. 2, 20, 5; c) Inst. 2, 20, 6; d) 2, 20, 8; e) tamtéž; f) tamtéž; g) Inst. 2, 20, 10; h) Inst. 2, 20, 11; i) Inst. 2, 20, 12; k) tamtéž; l) Inst. 2, 20, 13–14; m) Inst. 2, 20, 15; n) tamtéž; o) Inst. 2, 20, 18–19, v závěru *Accursiova glo. cedere*; p) Inst. 2, 20, 21; q) Inst. 2, 20, 29. Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22–23; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 45; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 124; táž, *Eherecht*, s. 143. K pravidlům srv. přehled ve III. sv.

621 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Inst. 3, 1 pr.; srv. Dig. 38, 16 pr. a glo. *non fecit, non iure fecit, ruptum*). Srv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 17; týž, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 45; týž, *Einflüsse*, s. 156; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 127. *Intestatus*: srv. PK č. 609.

622 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 31, 40. *Nicolaus calcifex* = brněnský měšťan, totožný zřejmě s tím, který měl dům v Lugeku a je uváděn v letech 1345, 1348; Mendl, *Knihy počtu*, s. 37, 104.

623 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v následujících dvou odstavcích (*Nec obstat, Et confirmatur*). *Ius commune*: srv. PK č. 4. *Testimonium iuratorum extra iudicium proprium*: srv. PK č. 57. *Iura originalia*: L I, II 15 (*Volumus eciam*), L I, II 12 (*Item volumus*). *Testis advena*: srv. Př. I, 45; PK č. 3, 174. K římskému právu (Dig. 28, 1; Inst. 2, 10, 12) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 124.

624 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K římskému právu (Dig. 28, 6, 23) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 124; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 21.

Byschau = Vyškov srv. výše výklad k PK č. 9.

625 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím odkazem v závěrečném odstavci (*Et de hoc*). K římskému právu (Cod. 6, 23, 29 pr.) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 20. *Privilegium regis Iohannis* = L XIV. *Verba*: sv. PK č. 27. K obsahu sv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 113. *Chracovia* = Kraków (Polsko).

Chrumnaw = Moravský Krumlov sv. výše výklad k PK č. 12.

626 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (Inst. 1, 26, 12–13; sv. Dig. 26, 10, 5. 6. 8). Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 125; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 24; týž, *Einflüsse*, s. 156. K pravidlu sv. přehled ve III. sv.

627 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (sv. Dig. 26, 7, 3 pr.; -51). Sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 125; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22.

628 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K římskému právu (Dig. 26, 10) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 126; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22, 24.

Chrumnaw = Moravský Krumlov sv. výše výklad k PK č. 12.

629 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Východiskem tu patrně byl nález v konkrétním případě týkajícím se okruhu *debita*, zpracovaný zjevně na základě římského práva (Dig. 39, 5, 26; Dig. 15, 1, 49 § 2); sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 130. Toto excerptum z knihy sentencí bylo pro Jana podnětem k aplikaci nálezu pro oblast *testamenta* (*Eiusdem iuris est*) a k použití obojího pro vytvoření zdejšího článku.

630 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K římskému právu (sv. Inst. 2, 14, 4. 5; Dig. 28, 5, 51 § 2) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 125.

631 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu sv. Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, h.).

Chobelnic = Kobylnice (o. Brno-venkov), ves, jejiž část v té době (do roku 1355) držel brněnský měšťan *Albertus Cum ruffis finibus* (ZDB III., 9). Její přirozené vztahy k brněnskému městskému právu jsou v PK doloženy toliko v tomto jediném případě.

632 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 125.

Prostains = Prostějov, zeměpanská trhová ves, jejiž vztahy k brněnskému městskému právu jsou v PK doloženy toliko na třech místech: 632–633 (*De testamentis*), 716 (*De vulneribus*).

633 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22. K pravidlu sv. přehled ve III. sv. *Prostains* = Prostějov sv. předchozí č. 632.

634 Ze zápisu v knize sentencí převzato znění vlastního naučení. Jeho autorem byl nepochybně notář Jan. K obsahu sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 21; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 124.

Lautscheins = Blučina sv. výše výklad k PK č. 42.

635 Ze zápisu v knize sentencí převzato znění vlastního naučení. Jeho autorem byl nepochybně notář Jan. K tématu sv. výše č. 619, c, níže č. 642, 645; k jeho ovlivnění římským právem (Dig. 32, 22 pr.; Dig. 28, 3, 2; Inst. 2, 17, 3. 7; Dig. 28, 3, 11; Dig. 36, 1, 30; Dig. 34, 4, 4) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123–124; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 21. K naučení sv. též Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 47). Sv. též Př. II., E, 44; Př. II., E, 9, b.

Budespicz = Moravské Budějovice sv. výše výklad k PK č. 20.

636 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 19; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 113, 165, 177. *Mathias Mauricii* (a jeho příbuzní) sv. blíže přehled přísežných ve III. sv.

637 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Sv. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, g). K nálezu sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22; A. Gál, *Totenteil und Seelteil nach süddeutschen Rechten*, ZRG, GA 29, 1908, s. 236.

638 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K římskému právu (Dig. 28, 1, 21 pr. § 1; Inst. 2, 10, 3. 14; Cod. 6, 23; 30; 31) sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123; Boháček, *Římské právní prvky*, s. 19, 20.

639 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Sv. Boháček, *Římské právní prvky*, s. 22.

640 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Srv. Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 22; Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 169, 170, 172, 174.

641 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK pramenným odkazem v závěrečném odstavci (*Et confirmantur*). *Privilegium Iohannis* = L XIV.

642 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K němu (a k jeho římskoprávním základům) srv. PK č. 635, 645. Srv. Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 21; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123–124. K pravidlu srv. přehled ve III. sv. Dále srv. Př. II., E, 9, b. *Reedisch* = Uherské Hradiště srv. výše výklad k PK č. 46.

643 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Srv. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, c). K nálezu srv. dále Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 21; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123.

644 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím zdůvodněním v závěrečném odstavci (*Et fundatur*). Srv. k tomu Janův výběr nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období, který se nám dochoval toliko v německé verzi v rkp. č. 1 (Př. II., E, 9, a). Srv. k tomu výše PK č. 501. *Iura originalia* = L I, II 12. K římskému právu (Cod. 1, 2, 1) srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 122; k pravidlu srv. přehled ve III. sv.

Pudespicz = Moravské Budějovice srv. výše výklad k PK č. 20.

645 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Zdůvodnění nálezu se opírá o římské právo (Dig. 32, 22 pr.; Dig. 34, 4, 4); srv. Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 21; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123. K nálezu srv. výše PK č. 635, 642. *Verba*: srv. PK č. 27.

Auspetzs = Hustopeče srv. výše výklad k PK č. 256.

646 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Zdůvodnění nálezu se opírá o římské právo (Dig. 28, 3, 3; Dig. 37, 11, 3); srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 125. K nálezu srv. výše PK č. 619.

Auspetzs = Hustopeče srv. výše výklad k PK č. 256.

647 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Ius canonicum*: srv. PK č. 140. *Ius seculare*: srv. úvodní výklad k oddílu *De iure*.

648 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě římského práva (k prvnímu odstavci srv. Dig. 50, 17, 12; Dig. 33, 6, 3 § 1); srv. Boháček, *Rímské právní prvky*, s. 21, 24; Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 123.

649 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K rodině Smelclinů srv. blíže v přehledu přísežných ve III. sv. Zde v PK srv. č. 127, 166, 209, 294, 502, 575. *Conradus Goeblini* srv. blíže rovněž přehled přísežných ve III. sv.

[De testibus 650–702]

Druhý nejrozsáhlejší tematický oddíl PK (srv. *De emendis*, *De actionibus*, *De hereditatibus*). Původní rozsah byl dodatečně rozšířen o č. 701, 702. Materiálově se opírá o zápisu v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu, nebo jen text vlastních nálezů. Do jejich původního znění výrazněji nezasahoval. Obvyklé Janovy doplňující výklady k textům mají zde významné postavení (658, 661, 663, 666, 670, 672, 674, 677, 679, 697). K začlenění římského práva serv. č. 651, 657, 658, 660, 666, 674, 683, 697, zejména pak 650. IRM serv. 650, 653, 674. Z kanonického práva serv. 699.

K začlenění této tematiky v PK serv. hlavně: *De actionibus* (3, 6, 9, 10, 26, 29, 33), *De accusationibus* (56, 57), *De arbitris* (84, 85, 86, 87, 90), *De armis* (94), *De arrestationibus* (96, 97, 98, 99, 100, 112), *De damnis* (148), *De debitibus* (167, 174), *De dotalicio* (201, 203, 206), *De emendis* (225, 232, 233, 271), *De fideiussionibus* (293), *De furtis* (306, 311), *De hereditatibus* (321, 329, 359, 364), *De homicidio* (376, 380), *De incendio* (382), *De invasione domus* (401), *De iudice* (405, 414), *De iudiciis* (418), *De Iudeis* (428, 429, 432, 433), *De iuratis* (458, 459, 461, 464, 465, 466, 467, 468, 469), *De litteris* (476), *De mulieribus* (485, 490, 497), *De mortificatione* (510), *De officio pastoris* (512), *De poenis* (533), *De privilegiis* (558, 560, 571), *De proscriptione* (584), *De renuntiationibus* (596, 597), *De testamentis* (617, 635, 641, 647).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva serv.: L I, I 25; L I, II 14, 15; L II, 1; Př. I., 44, 45, 50; Př. II., A a, I., I 25; Př. II., A a, I., II 14, 15; Př. II., B a, 44, 45, 50; Př. II., C, 1; Př. IV., 2, h.

650 Článek v této podobě vznikl až při zpracovávání PK. Byl také při té příležitosti záměrně koncipován jako vstupní článek celého tematického oddílu. Notář Jan učinil jeho základem původní naučení do Rousínova (a–q) a k tomu připojil pro potřeby PK na způsob svých obvyklých doplňujících výkladů další texty, tentokrát v mimořádně velkém rozsahu (r–dd). Obě skladebné části, tudíž článek jako celek, plně založil na římském právu.

Rousínov (*Rauseins*) byl nováčkem brněnského městského práva (od roku 1350) a jako takový přirozeně vyžadoval základní a pokud možno obsáhlé naučení o jednotlivých otázkách. Tak tomu bylo i v daném případě. Vzhledem k tomu, že pro podobné naučení nebyl v dosavadních písemných dokladech brněnského městského práva dostatek potřebných opor, obrátil se notář Jan i tu k obecným zdrojům, zásadně římskému právu. Výchozími oporami se mu staly příslušné texty (*de testibus*) IRM (IV, 12) a Digest (22, 5). Pro část a–c měl za základ IRM IV, 12 §§ 1–8 a text staršího právního naučení, který původně sám z téhož zdroje zpracoval (je dochován toliko v německé verzi Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1; svr. Př. II., E, 10, b). Z nich sestavil pro naučení do Rousínova novou verzi, kterou pak pro zdejší článek opět stylisticky upravil. Pro další část (d–q) přejímal texty Digest: d) 22, 5, 3 s drobnými úpravami; e) 22, 5, 3 pr. s drobnými úpravami; f) 22, 5, 3 §§ 1–2 s výraznějšími úpravami; g) 22, 5, 6–7 s úpravou v druhé větě; h) 22, 5, 9, 17 s drobnými úpravami; i) 22, 5, 10; k) 22, 5, 11; l) 22, 5, 12 s drobnými úpravami; m) 22, 5, 15 § 1 s drobnými úpravami; n) 22, 5, 21 § 3 s drobnými úpravami; o) 22, 5, 23; p) 22, 5, 24; q) 22, 5, 25.

Když pak notář Jan včleňoval právní naučení do PK, využil pro zamýšlené doplňující výklady týchž zdrojů (IRM, Dig.), zejména pak glos: r–s) IRM IV, 12; Dig. 22, 5, 3 pr., glo. *inimicitiae*; t–u) Dig. 22, 5, 3 § 1, glo. *quanta fides*; v–x) Dig. 22, 5, 3 § 5, glo. *impubes*; y) Dig. 22, 5, 6, glo. *imperari*; z–aa) Dig. 22, 5, 10, glo. *in re sua*; bb) Dig. 22, 5, 21 § 3, glo. *impari numero*; cc–dd) Dig. 22, 5, 21 § 3, glo. *assistit*. Svr. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 40–42; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 160–161. *Edictum de testibus* (a, r): svr. níže č. 692. *Testimonium mulierum* (b): svr. č. 306, 497. *Numerus testium* (1): svr. Pk č. 57. IRM: svr. PK č. 58. K pravidlům svr. přehled ve III. sv.; svr. též PK č. 48 (malus). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 12, 27.

Rauseins = Rousínov svr. výše výklad k PK č. 8.

651 Ze zápisu v knize sentencí převzato znění vlastního právního naučení. Jeho autorem byl notář Jan, který se zde opíral opět o zdroje obecného práva. K f) svr. níže č. 653. *Usura*: svr. PK č. 108.

652 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 49.

653 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. závislost nálezu na IRM IV, 12, 15; Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 42. Svr. výše č. 651, f.

654 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. PK č. 657.

655 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

656 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

657 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K příbuznosti s římským právem (Dig. 22, 5, 3 § 5) svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 161. Svr. výše č. 654. K pravidlu svr. přehled ve III. sv.

658 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Est enim*). K příbuznosti s římským právem svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 161.

659 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K příbuznosti s římským právem svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 161.

660 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. K příbuznosti s římským právem svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 161.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

661 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K tomuto celku připojil notář Jan pro potřebu PK doplňující poznámku v závěrečném odstavci (*Unde*). *Testimonium iuratorum extra iudicium*: svr. PK č. 57.

Praczau = Vracov svr. výše výklad k PK č. 40; *Kalicz* = Skalica svr. výše výklad k PK č. 34.

662 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

Geyau = Kyjov svr. výše výklad k PK č. 13.

663 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Vaga enim*).

664 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Preiudicium*: svr. PK č. 56.

Knechnicz = Knínice u Boskovic svr. výše výklad k PK č. 6.

665 Převzato ze staršího právního naučení, jehož text se nám dochoval také v německé verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 12, d). *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

666 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňujícími výklady v závěrečných dvou odstavcích (*Et similiter, Et quando*). *Generalis regula*: svr. PK č. 2. Srv. přehled pravidel ve III. sv. (k PK č. 2).

Chlobuc = Klobouky svr. výše výklad k PK č. 242.

667 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 12. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. *Ius scriptum*: svr. PK č. 67.

668 Tento článek zpracoval notář Jan až pro potřebu PK, a to na základě staršího naučení, které máme dochováno také v německé verzi Janova výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 11). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 47–49. Srv. následující č. 669–670.

669 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. *Numerus testium*: svr. PK č. 57. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 47–49. Srv. PK č. 558, 670; Př. I., 2.

670 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Dictus enim*). K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 48. Srv. č. 668–669.

Lautscheins = Blučina svr. výše výklad k PK č. 42.

671 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu.

672 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující větou v závěrečném odstavci (*Est enim*). K užitému zde pravidlu svr. přehled ve III. sv.

Nausadlitz = Slavkov svr. výše výklad k PK č. 4.

673 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního naučení.

674 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v následujících třech odstavcích (*Nam in, Frequenter eciam, Nec oportet*). *Proverbium commune*: svr. Dig. 17, 2, 55; svr. přehled pravidel ve III. sv. *Vigilantibus enim*: svr. Dig. 42, 8, 24; IRM IV,

18 § 7; svr. PK č. 37 a přehled pravidel ve III. sv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 146–147. Závěr článku (včetně odkazu na doplněné č. 702) na f. 116rb je psán na razuře; svr. Úvod v I. sv., popis kodexu k ff. 114ra–118ra.

Chremisir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

675 Převzato znění zápisu v knize sentencí.

Chrumnau = Moravský Krumlov svr. výše výklad k PK č. 12.

676 Notář Jan tu převzal ustanovení staršího právního naučení, jehož text máme dochován také v německé verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 12, e).

677 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícími výklady v následujících třech odstavcích (*Nec tamen, Considerandum est, Unde*).

Calicz = Skalica svr. výše výklad k PK č. 34.

678 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu.

679 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující závěrečnou větou (*Et ex ista sentencia*). *Verba*: svr. PK č. 27.

680 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu.

681 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. *Excepcio*: svr. PK č. 47.

Chrisans = Křižanov svr. výše výklad k PK č. 23.

682 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. *Excepcio*: svr. PK č. 47.

683 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního právního naučení. Jeho autorem byl notář Jan, který je samostatně zpracoval na římskoprávních základech. Srv. Schubart-Fikentscherová, *RR*, s. 160–161. *Verba*: svr. PK č. 27.

684 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. *Excepcio*: svr. PK č. 47.

685 Ze zápisu v knize sentencí převzato také znění vlastního nálezu. *Excepcio*: svr. PK č. 47.

686 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Excepicio*: svr. PK č. 47.

Crepitz = Křepice (o. Břeclav), ves v držení pánů z Křepic, v PK uváděná toliko v tomto jediném případě.

687 Zpracováno na základě starých zápisů, které se nám dnes nedochovaly. *Antiquum ius*: svr. PK č. 129.

688 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Strutz* = Troubsko svr. výše výklad k PK č. 158.

689 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

690 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Podkladem tu bylo ustanovení staršího právního naučení, které se nám dochovalo v německé verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 12, c). *Impedimentum legitimum*: svr. PK č. 55. *Triduum*: svr. PK č. 1.

Eybantschicz = Ivančice (o. Brno-venkov), královské město, do roku 1350 u měnínského práva (svr. L XX), odtud u brněnského městského práva.

691 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Podkladem tu bylo IRM IV, 13. Svr. též ustanovení staršího právního naučení, které se nám dochovalo v německé verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 12, b).

Chnechnicz = Knínice u Boskovic svr. výše výklad k PK č. 6.

692 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. k tomu ustanovení staršího právního naučení, které se nám dochovalo v německé verzi v Janově výběru nejdůležitějších nálezů z jeho funkčního období v rkp. č. 1 (Př. II., E, 12, a). *Edictum de testibus*: svr. PK č. 650, a, r. K pravidlům svr. přehled ve III. sv. (k č. 650, 692).

Chnechnicz = Knínice u Boskovic svr. výše výklad k PK č. 6.

693 Převzato znění zápisu v knize sentencí. *Salczpurga* = Salzburg. *Subemptor (untercheufl)*: svr. Př. I., 44; Př. II., E, 4. *Vinum gallicum* = vlašské víno. K obsahu svr. O. Peterka, *Der Kauf im Altstadt Prager und Brünner Recht*, ZRG, GA 58, 1938, s. 428.

694 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu (*reus*) svr. L I, I 23; Př. I., 6.

Eybantschiz = Ivančice svr. výše výklad k Pk č. 690.

695 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu.

696 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě obecného práva s použitím blíže neznámého přímého zdroje. Svr. Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 42.

697 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*nec per hoc*). K poslední zde větě svr. Dig. 1, 3, 32–35; 35–40; jmenovitě pak 32 § 1; svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 164. Svr. přehled pravidel ve III. sv. *Consuetudo*: svr. PK č. 129. *Iura Brunnensium*: svr. úvodní výklad k oddílu *De iure*.

Lautscheins = Blučina svr. výše výklad k PK č. 42.

698 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K obsahu svr. PK č. 560; Př. II., E, 43. *Obligatio*: svr. PK č. 120.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

699 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Pro první odstavec převzal text z X 2, 20 c. 4; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 162–163. V druhém odstavci uvedl odkazy na řešení dané otázky v konkrétně uvedených tematických oddílech, v třetím, závěrečném odstavci pak odkaz na PK č. 57 *Numerus testium*: svr. PK č. 57.

700 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho zdůvodnění. K obsahu svr. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 47. *Protestatio*: svr. PK č. 6. *Urkund*: svr. PK č. 9.

701 Dodatečně připojený článek, jehož existence je zřejmě založena na výkladu některých částí PK č. 716, na něž se zde odkazuje.

702 Dodatečně připojený článek. Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. výše č. 674.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

[De tormentis 703]

Náleží k nejkratším tematickým oddílům PK. K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De confessionibus* (139), *De Iudeis* (427), *De mortificatione* (508). Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr. Př. V., 16.

703 Článek v dané podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Za základ vzal znění zápisu v knize sentencí. K znění vlastního nálezu svr. text v Př. V., 16). To mu také dalo podnět k myšlence vytvořit z poměrně specifické problematiky (*tomentum*), která navíc v dosavadním brněnském městském právu nebyla dostatečně rozpracována, samostatný tematický oddíl PK. Učinil tak obvyklým způsobem: sestavil na základě římského práva obsáhlý soubor ustanovení, který tentokráte z formálních důvodů připojil k jedinému zde zastoupenému textu z knihy sentencí (tudíž na způsob častých doplňujících výkladů, někdy rovněž velmi rozsáhlých a také vesměs zpracovaných na základě římského práva, které Jan připojoval k převzatým textům z knihy sentencí). Pramenou oporu tu byla Dig. 48, 18 (Dig. 48, 18, 1 §§ 1. 2. 18. 23. 24. 26. 27; 7; 9 pr.; 10 §§ 3. 5; 15 § 1; 18 pr. §§ 1. 2) v upraveném podání, mj. s využitím Azo novy *Summy Codicis* (lib. IX. tit. 41 § 8 i. pr.). Svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 159–160; Boháček, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*, s. 48; týž, *Einflüsse*, s. 156. *Hohung*: svr. PK č. 58. K pravidlům svr. přehled ve III. sv.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46. *Nap-paidl* = Napajedla (o. Zlín), zeměpanské městečko, mající zřejmě od počátku vztahy k uherskohradišťskému a odtud k brněnskému městskému právu.

[De vulneribus 704–716]

Náleží k středně rozsáhlým tematickým oddílům PK. Původně připravený materiál v rozsahu 704–714 byl posléze při psaní kodexu doplněn ještě o další dva články (715, 716). Materiálově se vesměs opírá o zápis v knize sentencí. Notář Jan odtud přejímal buď celé zápisu nebo (převážně) jen text vlastních nálezů. Ojediněle přistoupil k výraznější úpravě textu (713). Od obvyklých doplňujících výkladů zde upouštěl (svr. ovšem č. 715, 716). Řadu článků (704, 710, 711) naopak samostatně zpracoval až pro potřebu PK, a to na základě starší brněnské právní praxe (zvlášť pak svr. č. 716, C–D).

K zastoupení této tematiky v PK svr. hlavně: *De actionibus* (22, 23, 24, 25, 42), *De accusationibus* (55), *De advocatis* (66), *De armis* (94), *De conductione* (138), *De confessionibus* (140), *De emendis* (232, 233, 237, 242, 243, 244, 263, 265, 266, 267, 268, 269, 271), *De gratia* (320), *De homicidio* (367, 379, 380), *De incendio* (383), *De invasione domus* (394, 395, 400), *De iudice* (408, 415), *De Iudeis* (431), *De iuramentis* (451), *De iuratis* (461, 465), *De mulieribus* (503), *De pace* (514), *De poenis* (523, 536), *De proscriptione* (587), *De querimoniis* (589, 593, 594), *De testibus* (666, 675), *De tormentis* (703).

Z ostatních dochovaných dokladů brněnského městského práva svr.: L I, I 9, 10, 12, 13, 14, 16, 22; L II, 9, 18; Př. I., 9, 10, 14, 17, 18, 23, 26, 51;

Př. II., A a, I., 9, 10, 12, 13, 14, 16, 22; Př. II., B a, 9, 10, 14, 17, 18, 23, 26, 51; Př. II., C, 9, 18; Př. IV., 2, 6, 7, 8; Př. V., 3.

704 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě starších nálezů ze zápisů v knize sentencí. K odstavci e) svr. níže Př. II., E, 7, c. *Iura originalia* = L I, I 9 a násled. *Triduum* (sub b): svr. PK č. 1

705 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části.

706 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu, resp. jeho hlavní části. *Triduum*: PK č. 1.

707 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. L I, I 10; Př. IV., 6.

Chremsir = Kroměříž svr. výše výklad k PK č. 10.

708 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. *Iura originalia* = L I, I 9–10. Svr. k tomu Př. I., 2, 3, 67, 72; PK č. 366.

Hulein = Hulín svr. výše výklad k PK č. 194.

709 Ze zápisu v knize sentencí převzato toliko znění vlastního nálezu. Svr. Př. II., E, 7, b; Př. IV., 6. *Iura originalia* = L I, I 10.

710 Článek sestavil notář Jan až pro potřeby PK, a to na základě zvykového práva. *Consuetudo*: svr. PK č. 129.

711 Článek v této podobě sestavil notář Jan až pro potřeby PK. Jeho základem učinil zápis excerptovaný z knihy sentencí (sub c). K tomu jako úvod (a–b) položil obecný výklad o vollaist, který samostatně zpracoval na základě brněnské právní praxe (svr. Př. I., 18). *Triduum*: svr. PK č. 1. O vztazích tohoto článku k ustanovení (78) jihlavského privilegia (CDB IV, č. 177) svr. J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 137.

Reedisch = Uherské Hradiště svr. výše výklad k PK č. 46.

712 Převzato znění zápisu v knize sentencí. K nálezu svr. římské (Cod. 3, 13, 2. 5), resp. kanonické (C XI q. 1 cc. 15. 16) právo; svr. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 144–145. Svr. k tomu výše PK č. 13 (a přehled pravidel ve III. sv.).

713 Ze zápisu v knize sentencí pořízena zkrácená verze s důrazem na vlastní

nález. *Licet uni delicto correspondeat una pena*: srv. výše výklad k PK č. 39.
srv. Schubart-Fikentscherová, RR, s. 165.

Thuschnabicz = Tišnov srv. výše výklad k PK č. 22.

714 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Za tento text připojil notář Jan samostatný odstavec s obšírným odkazem na zastoupení dané látky (*de vulneribus*) v jiných tematických oddílech PK. To nasvědčuje tomu, že zdejším článkem končil v Janově konceptu celý oddíl *De vulneribus* a uvedený odstavec s odkazy byl jeho přirozeným závěrem. Při psaní vlastního kodexu byla pak za článek zařazena ještě další látka (715, 716), nalezená v Janových písemnostech. *Homagium*: srv. PK č. 39.

Thuschnabicz = Tišnov srv. výše výklad k PK č. 22.

715 Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan pro potřeby PK doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et licet*). K zařazení článku do PK srv. předchozí č. 714. *Henslinus scriptor*: doložen k roku 1353 na předměstí (*super Anger*), kde měl dvůr, z něhož tehdy platil městskou dávku ve výši čtvrt hřívny; Mendl, *Knihy počtu*, s. 204 (v roce 1367 byl tento dvůr prodán za 7 hřiven; rkp. č. 39, f. 236r). V roce 1360 vystupuje zde již jeho bratr; Mendl, *l. c.*, s. 269.

716 Článek sestává ze čtyř (A–D) různorodých částí, jejichž pojítkem je téma *praesumptio*. Jde o materiál, který si notář Jan předběžně připravoval, zřejmě však ještě bez rozhodnutí, do jakého oddílu texty zařadí a zpracuje. Když posléze při psaní kodexu byly tyto texty nalezeny, došlo k jejich zařazení na konec oddílu *De vulneribus*, ovšem bez jakékoliv jejich další úpravy. Zůstal tak nadměrně obsáhlý celek bez dostatečné diferenciace a logického sledu, tudíž také málo přehledný. Kupodivu tu zůstala bez povšimnutí nejpřirozenější cesta, totiž rozdelení shromážděné látky do jednotlivých článků a jejich logické seřazení do samostatného tematického oddílu (*De praesumptionibus*).

A) Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňující poznámkou v závěrečném odstavci (*Et hic nota*). Srv. PK č. 36, 369.

Auspetz = Hustopeče srv. výše výklad k PK č. 256.

B) Převzato znění zápisu v knize sentencí. Tento základ rozšířil notář Jan doplňujícím výkladem v závěrečném odstavci (*Et nota*). *Iura originalia* = L I, I 3.

Prostais = Prostějov srv. výše výklad k PK č. 632.

C) Sestavil notář Jan až pro potřeby PK.

D) Sestavil notář Jan až pro potřeby PK. K pravidlu (*semel malus*) srv. přehled ve III. sv. (k PK č. 48). *Prostais* = Prostějov srv. výše výklad k PK č. 632. *Solus cum sola et nudus cum nuda* (X 2, 23 c. 12) srv. Schubart-Fikentscherová, *Eherecht*, s. 100. K zařazení tohoto článku do PK srv. výše č. 714; srv. PK č. 317. *Presumpcio*: srv. PK č. 26. Srv. PK č. 701.

L II

O předpokládaných privilegiích pro brněnské židy srv. Úvod v I. sv. Nejstarší bezpečně doložené privilegium pochází od Přemysla Otakara II. z 23. srpna 1268. Jeho originál se sice nedochoval, víme však, že existoval ještě v polovině 14. století. V té době se totiž stal podkladem opisu, který z něho dalo pořídit město Brno pro Uherské Hradiště. Ten sám se pak v druhé polovině 14. století stal podkladem pro opis v *Liber negotiorum* města Uherského Hradiště (ff. 32r–33v), jak bylo již blíže doloženo v I. sv. (Úvod). Město Brno nepochyběně také mělo ve svých písemnostech opis tohoto privilegia, zřejmě však již od konce 13. století dávalo přednost textu konfirmace Přemyslova privilegia Václavem II. Ta nám také dnes poskytuje nejkvalitnější textovou verzi privilegia. Nejnovější edici (včetně starého německého překladu v rkp. č. 1) a diplomatické zhodnocení srv. CDB V, č. 566.

Privilegium Václava II. (jako konfirmace Přemyslova privilegia) vzniklo na žádost moravských židů. Bylo známo převážně prostřednictvím formulářové verze (*Cod. Zdenonis de Trebecz*) s určením pro znojemské židy (RBM II, č. 2390). Originál tohoto privilegia se ani v Brně, ani ve Znojmě nedochoval. Staré opisy, resp. německé překlady, postrádají úvodní a závěrečné formule, takže mj. chybí datum těchto privilegií. Běžně se doba jejich vzniku vyznačuje širokým časovým vymezením léty vlády Václava II. (1283–1305). Mezi oběma privilegií je řada odchylek. Znojemské privilegium je nejdříve doloženo formulářovou verzí a poté německým překladem z druhé poloviny 14. století v tzv. Ortolfově kodexu (rkp. Z/II-287/2 AM Znojma; srv. F. Čáda, *Znojemské rukopisy*, Jižní Morava 1975-II, s. 39, č. 3). U brněnského privilegia je z prvních dokladů starší německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 224v–226r; edici srv. v I. sv., Příloha II., C); latinská verze je zastoupena opisem v PK (rkp. č. 2, ff. 125v–126v). K čl. 1 srv. PK č. 428, 432; 5: PK č. 552; 6: PK č. 427; 7: PK č. 434; 11: Př. V., 1, a; 21: Př. V., 1, a; 23: PK č. 434; 25: PK č. 120 (*obligatio*). *Usura* (čl. 23): srv. PK č. 108.

L IIa

Orig. v AMB. *CDM VII*, č. 764; *RMB V*, č. 320; *RI VIII*, č. 634.

Město Brno získalo tímto privilegiem významnou oporu při řešení choulostivé a trvale aktuální problematiky zástav, jmenovitě zástav přijímaných židy. Obviňování židů z přejímání věcí kradených bylo obvyklým a dávným jevem (srv. např. zprávu olomouckého biskupa Bruna pro papeže Řehoře X. o církevních a politických poměrech v Německu a sousedních zemích z 16. prosince 1273; *CDB V*, č. 719), který namnoze nepostrádal reálných podkladů. Zvláště v rozvinutých městských aglomeracích 14. století šlo o stále častější praxi, která ovšem přesahovala i do řad nežidovského obyvatelstva. Nejinak tomu bylo i v Brně samém. Zatímco podobná provinění u nežidovského obyvatelstva mohlo město účinně řešit stávajícími prostředky, nedostávalo se městu v případě židů, kteří patřili ke královské komoře, náležitého právního podkladu. Ten mohli získat toliko od krále. Lze říci, že dosažené privilegium vycházelo plně vstříc požadavkům města.

L IIb

Srv. níže výklad k L XV.

L III

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2, ff. 126v–127r); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 227v–228r; edici srv. zde v I. sv., Příl. II., A b, II). Nejnovější edici (včetně uvedeného německého překladu), diplomatické zhodnocení a pečeť srv. *CDB V*, č. 815.

Město Brno tu získalo významné, do té doby neobvyklé právo, navíc v oblasti velmi citlivé pro obě zúčastněné strany. Mohlo totiž napříště soudit i ty poddané cizích vrchností, kteří bydleli v brněnských předměstích, resp. v těsném sousedství města, a to z provinění, kterých se dopustili v městě Brně. Privilegium sice označuje dosavadní praxi, kdy tito provinilci náleželi před soud svých pánů, za starobylou, nevhodnou a navíc přetravávající jen v některých částech provincií, fakticky to však byl u teprve mladých českých měst stav běžný. Vždyť ustanovení privilegia pro město Žatec z 30. prosince 1265 (*CDB V*, č. 464), dávající městskému rychtáři soudní právo až do vzdálenosti

jedné míle od města, bylo jevem mimořádným a navíc platilo pouze v období výročních trhů a toliko pro jejich účastníky. Podobného rázu bylo nejspíše i původní ustanovení, které mj. potvrdil král Jan městu Kadani z 24. prosince 1319; *RBM III*, č. 548; Čelakovský, *Privilegia II*, č. 111. Úsilí Brněnských o toto privilegium nebylo naprostě motivováno snahou o rozšířování jejich soudní pravomoci, nýbrž – a v tom je třeba věřit tvrzení listiny – trvalým záměrem upevňovat právní rád ve městě. Častý pobyt těchto předměstských obyvatel v Brně činil z nich výraznou skupinu potencionálních provinilců nejrůznějších stupňů, která se poměrně rychle stávala vážným nebezpečím pro pořádek města. Přispívala k tomu zejména ta okolnost, že většina provinilců z jejich řad, které město původně předávalo k potrestání příslušným jim vrchnostem, zůstala bez trestů, což přirozeně jen zvyšovalo recidivitu a vůbec aktivitu těchto osob. Jediným účinným řešením této svízelné situace mohlo být přenesení soudní pravomoci i nad těmito lidmi na městského rychtáře, ovšem za předpokladu, že se tak nestane zcela na úkor druhé strany, tj. vrchnosti těchto poddaných. Přicházel tudíž v úvahu nutný kompromis tak, jak je vyjádřen v privilegiu. To ovšem neznamená, že se výsledek setkal s kladným přijetím u všech účastníků, resp. že toto přijetí bylo trvalé. V každém případě to totiž byl zásah do pravomoci vrchností, navíc zásah ze strany nově se formující a stále mohutnější síly, která se přitom navíc stávala významnou oporou královské moci. Připomeňme si již zde, že to byla jen jedna z třech ploch mezi městem Brnem a stavy. Fakticky bylo jen otázkou času, kdy se vytvoří příznivé podmínky pro otevřený odpor vrchností proti ustanovení tohoto privilegia. Stalo se tak až po námi sledovaném období, za markraběte Jošta; srv. materiál k potvrzení Přemyslova privilegia v roce 1386 v rkp. č. 40 AMB, ff. 40v–41r (srv. též poznámku u *CDB V*, č. 815). K obsahu srv. PK č. 129.

L IV

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 228r; edici srv. zde v I. sv., Př. II., A b, III). *CDM IV*, č. 298; *RBM II*, č. 1547.

Město Brno mělo již z doby před rokem 1243 výroční trh o Letnicích (7. neděle po velikonocích; L I, II 8). Zřízením výročního trhu svatohavelského (16. října) získalo tak významný jeho protějšek v podzimním období. Ještě v době vzniku PK udělil markrabě Jan Brnu privilegium na další výroční trh počínaje nedělí Esto mihi (7. neděle před velikonocemi). Toto privilegium z 19. září 1357 (*CDM IX*, č. 71; *RBM VI*, č. 651) nebylo již pojato do opisů privilegií v PK. K ustanovení privilegia L IV srv. PK č. 614.

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 228r–229r; edici svr. zde v I. sv., Př. II., A b, IV). *CDM IV*, č. 303; *RBM II*, č. 1569. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I*, s. 85–86.

Nejvýznamnější Václavovo privilegium pro město Brno (a pro města v českých zemích vůbec). Privilegium je především dalším dokladem již tehdy soustavného a intenzívního zájmu vedení města o budování solidní právní báze jeho existence; tentokráté šlo hned o celou řadu důležitých a velmi aktuálních problémů, pro jejichž příznivé řešení potřebovalo město nezbytný právní základ ze strany panovníka. Současně pak privilegium odráží náklonost krále Václava II. k městu Brnu. Ta nepochyběně měla velký podíl na tom, že se městu podařilo dosáhnout na jeden ráz tolika privilegií, navíc citelně zasahujících do práv krále, jeho úředníků a šlechty.

/1/ Brněnští měšťané získali tímto privilegiem písemně fixované právo volit samostatně v době kolem oktávu velikonoční neděle jednomyslným rozhodnutím celé obce na dobu jednoho roku přísežné města; připadalo jim v tom smyslu i právo sesazovat před uplynutím funkční doby ty z přísežných, kteří se něčím provinili, a na jejich místo volit nástupce. Králi, resp. jeho zástupcům zůstávalo toliko právo prezentace. Srv. PK č. 470. Čelakovského výklad (*O středověkém radním zřízení v královských městech moravských*, ČMM 29, 1905, s. 102) není správný. K skladbě brněnských městských rad v daném období svr. J. Mezník, *Brněnský patriciát a boje o vládu města ve 14. a 15. století*, BMD 4, 1962, s. 247n. K přísežným v našem období svr. přehled ve III. sv.

/2/ Další právní úprava v záležitosti majetku měšťanů mimo město. První z nich v privilegiu z roku 1243 (L I, II 2) byla pozoruhodná svým raným výskytem. Druhá úprava ve zdejším privilegiu (1292) je významná především tím, že je tu součástí širšího komplexu regulujícího postavení brněnských měšťanů a šlechty v jejich vzájemných vztazích. Šlo totiž o problém, který už v té době svojí tehdejší úrovní a hlavně svými vývojovými tendencemi narůstal do konfliktních dimenzií. V případě vyjmutí majetku měšťanů mimo město z pravomoci zemských soudů (*iudicium terrae*) šlo již dlouho o velmi napjatou situaci, a to nejen tím, že majetek šlechty v Brně příslušel před soud městského rychtáře (PK č. 31). Formulace příslušného článku privilegia z roku 1243 (L I, II 2) mohla vést v praxi k řadě nesprávných výkladů a tak usnadňovat napadání této výsady brněnských měšťanů ze strany šlechty. Z těchto důvodů město Brno chtělo po Václavovi nejen potvrzení onoho starého a zřejmě častěji zpochybňovaného práva, nýbrž i přesnou specifikaci případů, v kterých mohl být brněnský měšťan jako majitel podobných statků

poháněn před zemský soud (neboť jednoznačně spadaly do pravomoci tohoto soudu a nikterak neomezovaly dosavadní výsady měšťanů). K tomuto druhu majetku brněnských měšťanů svr. J. Mezník, *Venkovské statky brněnských měšťanů ve 14. a 15. století*, ČMM 79, 1960, s. 129–147.

/3/ Toto ustanovení úzce souvisí s předchozím článkem, představuje jeho významný doplněk. Měšťané zřejmě již dlouho usilovali o to, aby jejich statky mimo město nebyly zdaňovány královskými úředníky v rámci obecné berně (pozice měšťanů k uhájení spravedlivé míry tu byla slabá), nýbrž přísežnými v rámci městské sbírky. Dosažením tohoto cíle naplňovali i širší snahu o maximální vyjmutí náležejících jim statků i lidí z pravomoci královských úředníků a jejich podřízení městské jurisdikci. Toto právo si také pečlivě střežili a dávali si ho od panovníků potvrzovat; svr. privilegium z 23. prosince 1319 (L X), resp. privilegium Jana, markraběte moravského z 24. března 1353 (L XXIII); svr. též privilegia Jana Lucemburského z 31. března 1316 (L IX) a z 21. září 1333 (L XV, 3).

/4/ Brněnští měšťané si tu vymohli na králi důležitou právní oporu pro své spory s příslušníky šlechty, kteří bývali jejich velkými dlužníky. Tento problém byl velmi naléhavý. Především se množil počet příslušníků šlechty, kteří přicházeli do trvalejšího kontaktu s brněnskými měšťany. Město bylo již tehdy důležitým politickým a hospodářským centrem a pobyt šlechty v něm byl pro ni takřka nezbytností: pravidelná shromázdění šlechty čtyřikrát do roka, častá přítomnost panovníka, různá jednání politická, právní, hospodářská atd. Mnozí šlechtici měli v Brně svůj dům i jiný majetek. Na druhé straně se s hospodářským vzestupem města zvyšoval počet měšťanů schopných poskytnout velké peněžní částky. Postupem doby také narůstaly finanční nároky šlechty. Tak se přirozeně rozšiřoval okruh šlechticů zadlužených u brněnských měšťanů. Vymáhání těchto dlužních částek bývalo zpravidla zdlouhavé a obtížné a také na soudním foru šlechtickém pro měšťany nesnadné. Pomoc panovníka (prostřednictvím komorníka) bývala namnoze nezbytná.

/5/ Původně skrovny počet šlechtických domů v Brně narostl na sklonku 13. století již do takových dimenzií, že pro město bylo napříště neúnosné, aby se jejich majitelé nepodíleli příslušnými částkami na městské sbírce. K dalšímu vývoji otázky šlechtických domů (a také domů církevních osob) v Brně svr. níže L XXIV.

/6/ První významná ochrana města před snahami řemesel a živností ovládnout řízení hospodářského života ve městě. Další vývoj a hodnocení tohoto problému svr. PK č. 472. Svr. též Př. III., 13.

/7/ Tuto speciální výsadu je třeba posuzovat v souvislosti se snahou měšťanů získat právní podporu pro řešení aktuálního problému města na straně jedné a zabránit jakémukoliv možnému vlivu cizí jurisdikce ve městě na straně druhé. Svr. PK č. 129.

L VI

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 229r–v; edici svr. zde v I. sv., Pr. II., A b, V). *CDM IV*, č. 312; *RBM II*, č. 1605.

Fakticky je nutno chápát toto privilegium jako jistou kompenzaci Brněnským za údržbu příměstských mostů a cest (a spolu s tím též příkopů a hradeb města), kterou již dosud vykonávali a i nadále měli vykonávat a která byla přirozeně dosti nákladná. O tomto mostním mýtu, mostním (*teloneum pontium, prukmaut*) a jeho místu ve finančním hospodaření města svr. Mendl, *Knihy počtů*, s. 155, 173–174; svr. výše Př. II., D.

L VII

Orig. ztracen. Z období do vzniku PK se dochoval toliko opis v PK (rkp. č. 2). *CDM V*, č. 65; *RBM II*, č. 1744. Pozoruhodné je též, že toto významné privilegium neuvedl notář Jan z Gelnhausen při svém pořádání originálů brněnských listin. Nelze totiž předpokládat, že originál byl již v té době ztracen. Objevil se ještě daleko později, a to v tom okamžiku, kdy město Brno mohlo uplatnit privilegium – snad vůbec poprvé – v praxi (nálezy rud v Želešicích a v Oslavanech a s tím související privilegia krále Ladislava ze 17. a 18. listopadu 1457); svr. J. Pošvář, *Horní oprávnění Brněnských ve 13. až 16. století*, ČSPS 59, 1951, s. 58–59.

L VIII

Orig. privilegia krále Rudolfa se nedochovalo. Zřejmě zaniklo nedlouho poté, kdy privilegium konfirmoval král Jan Lucemburský. Janova konfirmace od té doby reprezentovala Rudolfovo privilegium v souboru privilegií města Brna. Orig. této konfirmace je dodnes dochován v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): Toliko jediný (Janovy konfirmace) právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 230v–231r; edici svr. zde v I. sv., Př. II., A b, VII). *CDM IV*, č. 67; *RBM III*, č. 100.

Janova konfirmace byla prvním a také posledním speciálním potvrzením platnosti Rudolfova privilegia. To ovšem neznamená, jak se domnívá Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 260, že později ztratilo privile-

gium svůj význam. Již samo zařazení jeho opisu v PK svědčí o trvající účinnosti a obdobně je tak tomu i u Jana z Gelnhausen, který zařadil originál do hlavní řady pod č. VII. s označením *Quod non debemus dare thelonium in Bohemia et Moravia*. Platnost privilegia byla totiž u dalších panovníků zajištěna jejich obecným potvrzením všech městských privilegií (svr. níže).

L IX

Orig. v AMB. Z období do vzniku PK se dochoval toliko opis v PK (rkp. č. 2). *CDM VI*, č. 100; *RBM III*, č. 303.

Listina je odměnou Brněnským za jejich finanční i přímou vojenskou podporu krále v bojích proti Jindřichovi z Lipé a jeho stoupencům, zvláště při dobývání hradu Obřan, který byl v držení Jindřicha z Lipé: dostalo se jim od krále jednak statků náležejících k obřanskému hradu, jednak na žádost městské rady významného privilegia, osvobojujícího jejich venkovské statky (pronajaté od šlechticů či duchovních osob) od placení obecné královské berně. Podstatná část této odměny, totiž ta, která se týkala majetku obřanského hradu a která podle slov listiny měla být trvale spojena s městem Brnem, byla však nadmíru pomíjivým darem. Spor mezi Jindřichem z Lipé a jeho stoupenci na straně jedné a králem Janem na straně druhé se záhy urovnal a Jindřich se dokonce stal podporovatelem králových záměrů. Tak tomu bylo i v boji o Budyšínsko, v němž měl Jindřich z Lipé velkou zásluhu o konečnou dohodu s Jindřichem Javorským. A právě jedna z podmínek této dohody se dotýkala dalšího osudu obřanského majetku. Jindřich z Lipé totiž v dané chvíli velmi pohotově a umně zkombinoval potřeby královny i své a realizoval dílo, jež pro něho samého mělo životní význam a králi podstatně usnadnilo dosažení důležitého politického cíle. K uspokojení nároků Jindřicha Javorského nabídl králi své rozsáhlé statky na severočeském pomezí s tím, aby mu náhradou za ně byly dány statky na českomoravském pomezí a na Moravě, kam chtěl přenést (v souvislosti s odchodem bývalé královny Rejčky do Brna) středisko své moci. Součástí této náhrad byla zjevně též obnova držení statků, které Jindřich z Lipé na Moravě ztratil za svého sporu s králem, tudíž i majetku obřanského hradu. K témuž přesunům docházelo postupně v období od konce srpna 1319. Svr. Josef Šusta, *České dějiny II.*, 2, s. 225n., 298n. Jindřich z Lipé je pak v roli držitele Obřan doložen v listině z 28. února 1322 pro klášter ždářský; *CDM VI*, č. 200; *RBM III*, č. 760.

Za této situace ztrácela Janova listina podstatně na svém významu (toto privilegium také nebylo pojato do nejstaršího souboru brněnského městského práva) a tím poněkud klesala i hodnota zastoupení důležitého privilegia o osvobození venkovských statků brněnských měšťanů. Proto se

brněnská městská rada obrátila na krále Jana se žádostí o vydání nové, samostatné listiny na toto privilegium a ten (vědom si toho, s jakým nepatrnným oceněním se nakonec setkaly zásluhy Brněnských) ji ochotně vyhověl; svr. následující L X. Dále svr. též L XV.

Přes všechny zmíněné proměny bylo rozhodnutí notáře Jana zařadit Janovo privilegium z roku 1316 do PK správně: neztratilo úplně svou platnost a bylo vlastně prvním samostatným Janovým privilegiem pro město Brno.

L X

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): tolko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 231r–v; edici svr. zde v I. sv., Př. II., A b, VIII). CDM VI, č. 155; RBM III, č. 547.

Ke genezi privilegia svr. předchozí výklad k L IX. V tomto oproti L IX šířejí koncipovaném privilegiu se dostalo potvrzení oběma článkům (2, 3) privilegia Václava II. z roku 1292 (L V); svr. tam další výklad.

L XI

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): tolko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). CDM VI, č. 176; RBM III, č. 643.

Toto privilegium mělo obecný charakter, nebylo určeno speciálně pro město Brno; listina, kterou město obdrželo, byla toliko dokladem (*littera confirmationis*) existence takového privilegia. Pro brněnské měšťany by ostatně zisk podobného privilegia neměl v té době valného významu, neboť nedlouho předtím (v roce 1312, svr. L VIII) získali od krále Jana potvrzení privilegia krále Rudolfa z roku 1307 o osvobození všech mýt v Čechách a na Moravě. Listina z roku 1321 se také neobjevila mezi privilegií v nejstarším souboru brněnského městského práva z počátku 30. let 14. století. Její (svým způsobem překvapující) zařazení do PK bylo důsledkem změněné situace v otázce rousínovského mýta. Nástupem nového markraběte Jana v roce 1350 se dostal do jeho rukou mj. i Rousínov se svým mýtem. Když pak markrabě Jan někdy před rokem 1354 předal mýto své manželce, markraběnce Markétě, došlo zřejmě ze strany brněnských měšťanů ke sporu o placení rousínovského mýta. Markraběnka zprvu nejspíše odmítala uznat osvobození měšťanů od mýta a i posléze jim přiznávala toliko určité úlevy (*relaxatio*): městská rada jí jako úhradu mýta splácela ročně předem stanovenou paušální

částku. Sv. výdaje z druhé sbírky v roce 1354 (po sv. Havlu), Mendl, *Knihy počtů*, s. 224: *Item domine marchionisse pro thelonio in Rauseins 10 mar.*; výdaje ze sbírky v roce 1356, tamtéž, s. 242: *Item eodem tempore domine marchionisse pro theloneo in Rausseins 10 mar.*; výdaje ze sbírky v roce 1357, tamtéž, s. 248: *Primo domine marchionisse pro relaxacione theolonii in Rausseins 30 aureos, qui faciebant 7 mar. et lot.* Městská rada takovou úpravu nepovažovala za uspokojivou a usilovala nadále o úplné osvobození od mýta. Nakonec markraběnku Markétu přesvědčila poukazem na stará privilegia (nikoliv však na osvobození od rousínovského mýta, jak se mylně domnívá Čáda, *Rousínov*, s. 15). Hlavním argumentem tu byla *iura originalia* (L I, L 17), jak ukazují stylistické odesvy v příslušné pasáži nového privilegia; svou roli tu mělo i zmíněné privilegium krále Rudolfa z roku 1307 v potvrzení králem Janem z roku 1312. Důležitý byl zajisté nepochybný poukaz Brněnských na souborné potvrzení všech privilegií Karlem IV. i samým markrabětem Janem (svr. níže L XVII, L XIX). Po těchto jednáních vydala markraběnka Markéta Brnu 25. října 1357 privilegium, jímž osvobodila jeho měšťany a obyvatele od placení mýta v Rousínově a také uznala platnost starých privilegií v tomto směru; svr. CDM IX, č. 72; RBM VI, č. 674. Právě tyto boje ovlivnily notáře Jana při zařazování privilegia krále Jana z roku 1321 do PK. Ukázaly totiž velmi názorně, jak snadno zranitelné jsou mýtní výsady a jak důležitou roli při jejich obhajobě hrají soustavně rozmnzožovaná a dobře dochovaná privilegia. Sv. F. Čáda, J. Janák, S. Hladký, *Rousínov, dějiny a socialistická přítomnost*, Brno 1982, s. 15, 45 (s některými faktografickými omyly a nesprávnými závěry).

L XII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): tolko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 231v–232r; edici svr. zde v I. sv., Př. II., A b, IX). CDM VI, č. 240; RBM III, č. 904.

Král Jan Lucemburský vydal za svého pobytu v Brně (konec srpna až první polovina září 1323) dvě totožná privilegia pro přední moravská města Olomouc (6. září) a Brno (8. září). Dotýkala se tehdy aktuálních a pro obě města (zejména pro jejich finanční hospodářství) důležitých problémů. První výsada (1) zaváděla stanovení výše příspěvku na městskou sbírku mj. podle hodnoty městiště. Dosavadní způsob zdanění podle hodnoty obytného domu na městiště stojícího již zřejmě nevyhovoval. Stále častěji se totiž ukazovalo, že představuje pro daný účel značně nedokonalou bázi. Byl nedokonalý především tím, že umožňoval manipulovat výši daňové povinnosti, a to

záměrnou stavbou spíše menších a méně kvalitních domů, resp. nízkou úrovní péče o jejich údržbu. Důsledkem byl nejen daňový únik, nýbrž i špatné využití stavebního prostoru, zhoršující se stav domovního fondu (podřadná výstava, chátrající stavby, pustá městiště), narůstání nebezpečí požárů a nárazů, stále nepříznivější celkový vzhled města. Zdanění městišť všechny tyto základní neduhy odstraňovalo. Hodnota městišť nebyla – a také nemohla být – stanovena ryze mechanicky, např. jen na základě plošné výměry. Šlo v zásadě o individuální posouzení (které muselo být po vydání privilegia provedeno na celém území města!) z nejrůznějších aspektů. Rozsah těchto hledisek, jejich hierarchii a jejich aplikaci při oceňování neznáme dobře ani v Brně, kde zatím výzkum pokročil nejdále, díky Mendlovi (srv. *Knihy počtů, Úvod*, s. 126n.) a Vičárovi (*Místopis Brna v polovici 14. století. Prostor uvnitř městských hradeb*, BMD 7, 1965, s. 274n.). Hlavní role tu zajisté připadala poloze městišť v areálu města a její plošné výměře. Celý tento zatím nezpracovaný problém vyžaduje řadu analytických studií i možnost porovnání s postupy v různých dobách a v různých městech.

Dalším problémem, který znepokojoval brněnskou městskou radu, byl narůstající únik příjmů města v souvislosti s církevními institucemi a osobami. Městská rada musela těmto otázkám věnovat soustavnou pozornost a hledala oporu v panovníkovi a jeho privilegiích (srv. níže L XIV, L XXIV). Zdejší výsada (2), která v dané oblasti byla prvním takovým počinem, se dotýkala významného zdroje poplatků, který tamtéž zůstával pro město nedosažitelný: odkazů a darů, učiněných brněnskými měšťany pro spásu jejich duší (*pro remediis animarum*) církvi. Napříště již zamezovala tento daňový únik městu tím, že podrobovala uvedené odkazy či dary týmž poplatkům, které měšťané platili z každé hřivny majetku. Výsada tu zjevně vycházela ze stanoviska, že jde o majetek i nadále sloužící jeho původnímu majiteli.

Poslední výsada (3) platila pro všechna královská města na Moravě: podle rozhodnutí panovníka se mohlo obchodovat s ušlechtilými belgickými sukny na Moravě také v těchto městech. Srv. Př. III., 7. K obchodu se sukny v té době srv. F. Graus, *Český obchod se sukny ve 14. a počátkem 15. století (K otázce významu středověkého obchodu)*, Praha 1950.

L XIII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): také jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 229v–230v; edici srv. zde v I. sv., Př. II., A b, VI). CDM VI, č. 283; RBM III, č. 1066.

Potvrzení všech dosavadních brněnských privilegií tu provádí řada královských ustanovení, jež se dotýkají aktuálních naléhavých problémů

města. První z nich (1–2) je věnováno výčepu rakouských vín. Ve městě, v němž většina měšťanů vlastnila vinice a jež samo leželo v blízkosti rozsáhlých vinařských oblastí, to zajisté byla otázka nadmíru důležitá. Mezi dováženými víny zaujímala rakouská vína zvláštní postavení. Rozhodně nepatřila k vínům exkluzivním, jako např. vína řecká, italská, nýbrž k vínům dováženým ve velkém rozsahu a představovala tak významnou protiváhu domácí produkce. K udržení žádoucí konkurence v přijatelných mezích dosáhla městská rada u panovníka řešení v tom smyslu, že zákaz čepování rakouských vín trval od počátku šenkování domácího vína až do velikonoc následujícího roku. Sankce za nedodržování tohoto ustanovení je obvyklá konfiskace vína a pokuta 5 hřiven. Příznačné je pak zdůraznění, že toto ustanovení jako takové může panovník vzhledem k případně změněným podmínkám kdykoliv odvolat (o této stránce statut sv. bliže výklady k Př. III.).

Předmětem druhého ustanovení (3) je otázka měr, jmenovitě měřice jako míry násypné (obilí), která zřejmě byla tehdy častým zdrojem podvodů a tím (vzhledem k svému značnému rozšíření v praxi) i neklidu mezi obyvatelstvem. Nešlo zde o obvyklý případ užívání nespravedlivé míry (*mensura iniusta*). K tomu nebylo třeba zvláštního vybídnutí rychtáře a přísežných, neboť sledování těchto otázek a trestání provinilců (L I, II 17) patřilo k jejich důvěrným a běžným povinnostem. Příčina nesrovnanosti spočívala v paralelním užívání různě velikých měřic, jak to odpovídalo jejich rozdílnému původu a tím i zvyklostem obyvatelstva městského a obyvatelstva na venkovských statcích brněnských měšťanů. Ustanovení směřovalo k nezbytnému cíli vytvořit v rámci městské jurisdikce jednotnou míru a pověřovalo tímto úkolem městského rychtáře a přísežné.

Třetí ustanovení (4) je první oficiální reakcí na množící se spory města Brna s olomouckým biskupstvím, které trvaly i v dalších desetiletích a nabývaly někdy (srv. spor na sklonku 40. let 14. století; Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I*, s. 110n.) až hrozivých rozměrů. Hlavní příčinou těchto sporů bylo nedbání brněnských královských privilegií ze strany úředníků olomouckého biskupství. Nešlo vesměs o neznalost či špatný výklad jejich ustanovení, nýbrž o záměrně a soustavně negativní postoj k jejich akceptování. Postupné rozšiřování pravomoci města Brna v některých případech i na lidí podléhající jiné jurisdikci nebylo zajisté nikde přijímáno jako samozřejmost. Vedlo naopak, zvláště v počátečním období, v některých případech i k jistému odporu. Postupem doby, kdy sama právní praxe ukázala neškodné hranice podobných zásahů na straně jedné i zjevnou prospěšnost podobných opatření na straně druhé, však spory opadávaly a město Brno nebylo v těchto svých právech výrazněji napadáno. Jedinou výjimkou zůstávalo olomoucké biskupství. Král proto tímto ustanovením podpořil Brněnské v tom smyslu, že výslově popřel jakoukoliv specifickost postavení lidí olomouckého biskupství v jeho království. Srv. PK č. 129.

Poslední ustanovení (5) je věnováno úpravě postupu při získávání nových měšťanů z řad obyvatelstva jednotlivých dominií. Šlo o záležitost, která měla pro existenci města zcela mimořádný význam. Byla to ovšem mnohdy otázka nadmíru složitá. Už samo získání pouhého, avšak nezbytného, vysvědčení o zachovalosti (nemluvě o dalších doporučeních a souhlasech) bylo pro dotyčné obyvatele velmi nesnadné, leckdy přímo nemožné. Ostatně o všech těchto nesnázích a překážkách svědčí nejlépe samo ustanovení, které je – přísně vzato – v podstatě návodem k využití všech možných bočních cest k překonání odporu nadřízených orgánů žadatele. Je to svým způsobem z té doby zcela ojedinělý pramenný doklad. O účinnosti těchto opatření (a uvědomme si, že to bylo maximum, co v té věci mohl král podniknout!) lze však mít dosti skeptické názory. Důležité je transponovat tuto situaci do mnohem komplikovanějších poměrů, např. v dobách po období velkého moru na sklonku 40. a v první polovině 50. let 14. století. Dále není pochyb o tom, že odpor proti vystěhování nebyl u všech vrchností stejný. Z řady oblastí či míst byl odchod do města mnohem snadnější, což přirozeně ovlivňovalo i provezení skladbu nových měšťanů. Navíc celková obížnost zajistění přílivu nových obyvatel z poddanských vesnic a městeček, resp. vůbec z domácích zdrojů, poskytovala na jedné straně zvýšenou přiležitost měšťanům Českého království, na druhé straně otevírala cestu příchodu obyvatelstva z cizích zemí.

L XIV

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2); starší je německý překlad vzniklý původně na počátku 30. let 14. století a dochovaný v záznamu z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 232r–v; edici srv. zde v I. sv., Př. II., A b, X). *CDM VI*, č. 429; *RBM III*, č. 1823.

Další Janovo privilegium upravující na žádost brněnských přísežných sporné poměry ve dvou důležitých oblastech. První z nich (1–2) se týká testamentů, konkrétně testamentů pořizovaných v nejkritičtější životní fázi zůstavitele (*in extremis*). V tom byl jeden z hlavních zdrojů sporných jednání o testamentech. Brněnský přísežní ve snaze zeslabit toto nebezpečí a také usnadnit jednání o podobných sporech, vymohli u panovníka první dvě ustanovení tohoto privilegia. Úvodní ustanovení je však právě v této tak choulostivé záležitosti formulováno nedokonale, takže mohlo být naopak leckdy samo přičinou rozporů, dohadů a dalších sporů. Základní vymezení (*in extremis*) je totiž dosti neurčité. Kdyby se mělo vztahovat na celou, mnohdy i delší dobu trvající kritickou fázi, znamenalo by to značné podvázání plné testamentární schopnosti. Nebyl zde myšlen ani stav, kdy zůstavitel

přestával vládnout rozumem, jak ostatně naznačuje privilegiem předpokládaná schopnost odkazovat hotové peníze. V úvahu přicházela tudíž toliko situace náhle a rychle se blížící smrti, kdy zůstavitel byl sice *compos rationis*, avšak nebylo možno předpokládat, že učiní testament o celém svém majetku *matura praehabita deliberatione* a že budou dodrženy všechny testamentární náležitosti (srv. rkp. č. 39, oddíl T). Druhé ustanovení značně ulehčovalo zatištění městského soudu těmito častými a nezřídka vleklymi spory tím, že je přenášelo do sféry rozhodčího zřízení (srv. k tomu níže PK č. 625). Srv. PK č. 607, 641.

Druhou oblastí (3–4) je majetek duchovních osob ve městě. Byla to záležitost dlouhodobá (srv. výše L XII) a postupně stále citelnější svým narůstáním. Brněnským přísežným se podařilo získat od panovníka základní právní podklady pro řešení celého problému: a) především (3) všechny statky v městě Brně, nacházející se v držení duchovních osob, musí podléhat (bez ohledu na jakákoli privilegia) všem městským břemenům; b) napříště pak (4) žádná duchovní osoba se nesmí dostat v držení statků odedávna náležejících k městu Brnu. Přínos těchto práv pro město byl značný a proto jim i v následujících desetiletích byla věnována náležitá pozornost (srv. níže L XXIV).

L XV

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VI*, č. 465; *RBM III*, č. 2039.

Poslední z Janových privilegií s řadou rozmanitých výsad. Na prvním místě (1) stojí nejdůležitější z nich, změna směru hlavní cesty z jihu na sever: napříště již nemá vést přes Blučinu a Měnín, nýbrž přes Brno. Je to jeden ze dvou konečných oficiálních zásahů, které definitivně zlomily staré dominující postavení Měnína ve prospěch Brna (srv. níže L XX). Nový směr této důležité mezinárodní cesty potvrdil Brněnským králem Karel IV. (L XVIII). K průběhu cesty srv. literaturu uvedenou níže v L XVI. V druhém případě (2) se vedení města podařilo získat od krále právo jistého zdanění brněnských židů, aby totiž i oni museli přispívat částkou přiměřenou k platebním povinnostem měšťanů na udržování městského opevnění. K postavení této výsady mezi privilegií týkajícími se brněnských židů srv. výše L IIb; dále též v I. sv. (Úvod) přehled listin. Další výsada (3) významným způsobem doplňuje osvobození měšťanských venkovských statků od placení obecné berně (srv. výše L V, 3, L X, níže L XXIII). Vztahuje totiž toto osvobození i na statky, které měšťané mají pronajaté za plat od klášterů a duchovních osob. Navazuje tak na dřívější Janovu výsadu v privilegiu L IX, které přičiněním Janovým fakticky

hodně ztratilo na svém významu; srv. výše výklad k L IX–X a níže k L XXIII. V poslední (4), relativně dosti speciální výsadě realizoval král Jan žádost měšťanů o právo vstupovat do Čech se svými věcmi a zbožím po silnicích podle vlastní volby.

L XVI

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VII*, č. 102; *RBM IV*, č. 256. K pražskému (ztracenému) originálu srv. Čelakovský, *CIM I*, č. 27.

Obsah listiny je výsledkem delšího jednání a posléze dohody mezi českým králem Janem Lucemburským a uherským králem Karlem. Jejich vlastní přičinou byl neuspokojivý stav na starých mezinárodních obchodních cestách procházejících těmito královstvími, který negativně působil na hospodářské poměry. Úsilí o nápravu směřovalo předenším k dvěma hlavním cílům: k zajištění bezpečnosti na těchto cestách a k stanovení pevného rádu v odvádění celních a mýtních poplatků. Takový rád byl vypracován na uherské straně pro úsek cesty od moravsko-uherského pomezí až do Budína. Jeho znění bylo na žádost zvlášť zainteresovaných měst (mezi nimi patřilo Brno na jedno z předních míst) jim sděleno ve formě královské listiny.

Průběh této uherské cesty s jejími pevnými body byl následující: Při vstupu do uherského království Holíč (*Alba Ecclesia, vulgo Bybar, o. Senica*) – Šaštín (*Saasbar, o. Senica*) – Senica – (*Stinche*) – Jablonica (*Iabluncza, o. Senica*) – hrad Korlátka (*Kurlaku*) – Buková (*Bikzaad, o. Trnava*) – Bíňovce (*Reyn, o. Trnava*) – Trnava (*Tyrnavia*) – Vlčkovce (*Forcosbida, o. Trnava*) – Šintava (*Semptei, o. Galanta*) – Nové Zámky (*Rarhil*) – Dvory nad Žitavou (*Vdbord, o. Nové Zámky*) – Esztergom (*Strigonium, Maďarsko*) – Pilis-Csaba (*Chabia*) – Szentjakabfalve (*Villa Sancti Iacobi*) – hrad Starý Budín (*Vetus Buda*) – Budín (*Buda*). Srvice k tomu smlouvu ostřihomského arcibiskupa Chanadina (s cizími kupci) z 24. prosince 1337 (*CDM VII*, č. 183).

O této mezinárodní cestě srv. V. Chaloupecký, *Staré Slovensko, Bratislava* 1923, s. 78n., příloha č. 3; F. Graus, *Český obchod se suknem ve 14. a počátkem 15. století*, Praha 1950, s. 112n.; L. Hosák, *Zemské stezky a podružné cesty na Moravě v době předhusitské*, ČSPS 59, 1951, s. 82n.; R. Vermouzek, *Měninská cesta*, Jižní Morava 1974-I, s. 143n.; týž, *Brno – křížovatka starých cest*, in: *Brno mezi městy střední Evropy*, Brno 1983, s. 186n.

Berencz = Branč (o. Nitra); Bulunduch = Beckov (o. Trenčín); Semp-tei = Šintava (o. Galanta); Herdruch = Hedervár (Maďarsko).

L XVII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VII*, č. 752; *RBM V*, č. 287.

Toto základní privilegium krále Karla IV. (potvrzení všech dosavadních privilegií města Brna; srvice k tomu obdobné potvrzení z roku 1340 jako markrabě moravský v přehledu listin v I. sv.) stojí na počátku celé řady jeho listin pro město Brno, vydaných v březnu uvedeného roku v Praze: srvice výše L IIa, níže L XVIII a dále přehled listin v Úvodu k I. sv. Tím fakticky končí Karlův zvláštní zřetel k potřebám města Brna. Jeho roli záhy nato přejímá jím nově ustanovený moravský markrabě Jan (srvice L XIX a další). Srvice L XI.

L XVIII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VII*, č. 761; *RBM V*, č. 317.

Fakticky jde o potvrzení privilegia krále Jana Lucemburského z roku 1333 (L XV, 1). Srvice k tomu vydání města z peněz městské sbírky za rok 1347: *Item cancellario, qui ordinavit civitati litteras a rege, quod annuatim debent recipere a Judeis pro subsidio losunge 100 sex. [1348 březen 23.] et quod communis strata non debet transire per Meneys [1348 březen 23., L XVIII], et quod de vineis suis in Auspecz et alibi non debent dare decimas in denariis, set tantum in vino [srvice. Úvod v I. sv.], propinate fuerunt 12 ulne de Bruchsel et pelles varie pro 8 mar. Item scriptoribus regis 5 mar. Item subscriptoribus fert. et pro registracione et sigillo aureum pro 12 gr. (srvice. Mendel, Knihy počtu, s. 77).*

L XIX

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VIII*, s. 27.

Toto první, základní privilegium moravského markraběte Jana (potvrzení všech dosavadních privilegií města Brna) uvádí početnou řadu jeho privilegií pro město Brno. Přejímá znění obdobného privilegia krále Karla IV. z roku 1348 (L XVII). Srvice k tomu vydání města z peněz městské sbírky za rok 1350: *Item eidem cancellario [i. e. domini marchionis] pro littera confirmationis iurium civitatis 8 sex. (srvice. Mendel, Knihy počtu, s. 182).* Srvice L XI.

L XX

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VIII*, č. 60.

Nejvýznamnější privilegium moravského markraběte Jana pro město Brno. K jeho významu pro postavení a další rozvoj brněnského městského práva srv. výklad v Úvodu k I. sv. Již ze stručných (a zdaleka ne úplných) údajů listiny je zřetelně patrné, že oblast měninského práva byla a) ještě v polovině 14. století relativně velmi rozsáhlá; b) do značné míry kompaktní a spjatá s německými kolonizačními oblastmi na jih a východ od Brna: pásmo od Ivančic přes Pohořelice, Hustopeče a obloukem přes Měnín až k Rousínovu; c) oblast svým původem starobylá a ještě dlouho po vzniku a rozvoji Brna v důležité právní středisko rozširovaná; d) oblast prostřednictvím svého střediska Měnina těhnoucí k cizím právním střediskům (vzhledem k přicházejícímu obyvatelstvu připadá v první řadě v úvahu směr na rakouské země).

Rekonstrukce oblasti měninského práva (byť nutně v mezerovité a často jen hypotetické podobě) si vyžádá delšího výzkumu a bude podmíněna detailním studiem jednotlivých lokalit z hlediska jejich geneze a vývoje (zejména ve vztahu ke kolonizaci) a z hlediska jejich majetkové i právní příslušnosti. Cesty k měninskému právu mohly být ovšem dosti odlišné, jak ukazuje relativně pozdější příklad Klobouk z konce 13. století. Král Václav II. listinou z 18. června 1298 (*CDM V*, č. 95; *RBM II*, č. 1804) povýšil Klobouky (náležející klášteru zábrdovickému) na trhovou ves, učinil je samostatným právním střediskem okolních vsí v majetku zábrdovického kláštera a přidělil je (jako celek zdejšího majetku zábrdovického kláštera) k měninskému právu. Vedle Klobouk šlo o následující vsi: Šaratice (o. Vyškov), Nikolčice (o. Břeclav), Zbýšov (o. Vyškov), Čenkovice (zaniklá ves u Těšan, o. Brno-venkov), Borkovany (o. Břeclav), Kamenec (zaniklá ves u Bohumilic, o. Břeclav), Částkovice (zaniklá ves u Borkovan, o. Břeclav), Bohumilice (o. Břeclav), Přestavlký (zaniklá ves u Klobouk). Tyto vesnice leží v pásmu sahajícím od sousedství Hustopečí kolem Měnina až k Rousínovu.

K získání privilegia srv. vydání města z peněz městské sbírky za rok 1351: *Item scriptoribus domini marchionis de littera super ungelto pavimentacionis 5 mar. die Concepcionis b. Marie Virginis [1350 prosinec 8., CDM VIII, č. 56]. Item eisdem scriptoribus pro privilegio, quod Menesenses de cetero iura in Brunna recipiant, 2 mar. in vigilia Nativitatis domini [L XX];* srv. Mendel, *Knihy počtu*, s. 192.

L XXI

K významu této listiny a k přičinám jejího zařazení do PK srv. výklad v Úvodu v I. sv. (přehled listin).

L XXII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): starší v rkp. č. 40, ff. 5r–7r (stará foliace: 22r–24r), mladší v PK (rkp. č. 2). *CDM VIII*, č. 180. Originál a uvedené opisy zaslouží pozornost z jazykového hlediska.

Verze originálu je následující:

Wier Iohannes, von gotes gnaden marchraf ze Merhern, bechennen an disem brief, daz unser lieben getrewen rychter und schephfen zue Brunne an uns pracht haben, daz di freyung, di wier durch zueneung und durch nuecz und durch frum der stat von gnaden vier iar gegeben haben, von den cechen und von den aynnungen, di die hantwerker in selben zue nucze und gemainlichleich der stat zue schaden under in haben und von tag zue tag machen, allermayst wiert gehindert, und darumme, daz unser stat zue neme paydew an lewten und an guet und daz sich ein yecleicht man creileich zu der stat habt, leg wier ab und verpieten ewikleich all cech, al aynunge und saczung, di allerlay hantwerker unczen her in unser stat getrieben haben, und wellen und gepieten bey unser hulden, sam auch unser vorvordern, di hochgeborenn fuersten chunyg ze Beheim und marchrafen ze Merhernn, hantfesten und bri darueber der stat gegeben haben, daz nyemant anders auf allew hantwerch gesecz mach den sunder rychter und schephfen, di got und uns darumme gesworen haben. Und wanne di grosigste clage uber di flaischhaker van irem chaufen und vorchaufen tegleich geschicht, darumb bestetig wier alle di saczung, di von demselben hantwerch hernach geschriben sind:

/a/ Zu dem ersten verpiet wier, daz chain fleischhacker an dem viechmarcht chain andern man, er sey seins hantberchs oder nicht, seines marchtes hindern oder irren schol.

/b/ Si schollen auch nyemant sein viech versten, daz er in es leichter muezz geben, denn is wert sei.

/c/ Si schullen auch mit chainer schaczung slahen, denn sunder ein yecleicher mag slahen zue welher zeit her wil und alls wil sam in zumpt, daz er verchaufen muege.

/d/ Weder ochsen, weder rynder, di man under den fleischpenken verchaufen wil, schol man nindert anderswo slahen, den in dem slachhaus, und man schol nicht ee slahen, es haben denn di gesworn maister, di von den scheppfen alle iar darueber gesaczt sint, zue dem ministen zwen, vorbesehen, ob daz viech alls vaist und als gesund sey, daz man es schulle schlahren; und was si puezbirdich sagen, daz schol man von danne treiben; und schullen im di maister den zagal abslahen, daz man es derpei erchenne.

/e/ Ein yesleicher flaischhakker schal nuer ein flayschpanch haben, er hab sei an dem obern march oder an dem nideren, und in derselben flaischpank schol er zu dem ministen selbander sten und mit der hant schol er flaisch /h/akchen on chnechte, den sunder witiben und waysen, di mugen daz hantwerch mit chnechten bestellen.

/f/ Swer auch fleysch verchauft, der schol innerhalb seiner panch sten; als oft er daz pricht, als oft geyt er zwen schilling haller; und swelcher fleischha-cher fleisch verchauf, daz schol er ab dem weg tuen, daz er icht zu iemant sprech, es /sei/ verchauft, pei sechciz haller.

/g/ Es schol auch niemant prueswein noch prueseiten under den fleisch-pchen schroten, es haben danne der gesworn maister czwen ee beschaut, ob es rein sein oder nicht; und wer es daruber ungeschauet auf di pench schrotet, der schol zu pueze geben sechcig haller, es sei rain oder nicht.

/h/ Phinnachcz fleisch und seueins flaisch, daz schol man auserthalb der pench fayl haben, daz man merke, daz es semleich fleisch sei; und daz gepot hat ein pfunt haller zue puez, wer es pricht.

/i/ Man schol auch all seinnein lempoten in di wuerste hakchen, wer si anders verchauft, der gibt ye als oft zwen schilling haller, als oft er es tuet.

/k/ Man schol auch weder kra noch mitiger in di smer noch in di smerlayb nicht winten; wer daz pricht, der geit ye als oft sechcz/i/k haller.

/l/ Es schol ein yecleicher flayschhaker sein fleisch sundern, daz puchkein von dem schefein, und schol ein iecleich fleisch dafuer geben; und es ist, als oft er daz pricht, als oft geyt er sechcig haller.

/m/ Aller tag tegleich, wenn man fleisch isset, so schol man an dem obent flaysch fayl haben, man veyer oder nicht; swer daz pricht, der gibt ye als oft sechcig haller, es wer denne, daz er daheim nicht wer, daz er sein nicht mocht werayten.

/n/ Es schol auch chain flaischhaker an dem freytag vor mittemtag chain viecht toten zwischen ostern und sand Michelstag; swer daz pricht, der gibt ye von dem hapt viech sechcig haller.

/o/ Man schol auch chain vrisches fleysch lenger fayl haben den zwey tag; wer daz pricht, der gibt ye als oft sechcig haller.

/p/ Es schol auch niemant chain flaisch on gancz pench verchaufen, den mit der wag; und schullen auch di maister sein werayt, daz si ir vag und ir geloet haben, daz darzu gerecht sei und daz gezaychent sey mit der purger czaichen.

/q/ Und swer daz gesecz nicht leiden wold und darumme nicht flaisch fayl hiet, der schol ein iar hantwerch nicht treiben.

/r/ Und wie man daz pfunt schull geben an iegleichelem flaisch, daz schullen di schepfen und der rat von der stat seczen und schullen daz hoehen oder nidern nach dem chauf des wiechs vierstund in dem iar zu den quotempern oder als oft sein not ist und schullen daz bewaren und besorgen, daz armen oder als oft sein not ist und schullen daz bewaren und besorgen, daz armen und reychen ein gleicher und ein zeitlicher chauf verd und daz auch di flaischhakker sein muegen gewesen und gewin und narunge von irer harbayt haben.

/s/ Es mag auch ein igleicher flayschman rindreinew haubt und fues, sweineinew haubt und fuezz und sweinein praten on di wag verchaufen, so er hoeest mag.

/t/ Chelber schol man auch nicht slahen, si haben danne di maister e besehen.

/u/ Man schol auch chain chalp slahen, es sein denne vier wochen alt, und man sol auch chaines slahen, daz uber zehn vochen alt ist.

/v/ Di flaysch/h/akker schullen auch niemant ubelhandeln mit worten in iren penchen pei sechcig hallern.

/w/ Und der freymarcht an flaisch von sand Merteins tag unczen hincze ostern, der schol in alle dem rechten beleiben, sam er von alter her chumen ist.

/x/ Und auch in der wreyung, di alle iar an sand Gylgen abent anget und viercehen tag wert, muegen gest fleisch in di stat fueren und vorchauffen.

/y/ Di flaischhaker schullen auch niemant mi vorten noch werchen hindernn, der zu irem hantwerch keren wil, won wanne er sei, er sei von flaischhaker geslecht geporen oder von andern leuten. Do poz gewonhait, di si auch von alter habent gehabt, daz niemant fleisch scholt hakken, er wer denne eins fleischhakers sun oder er nem sein tochter, der schullen si fuerbas ewychleichen gesweigen und si nimmer mer getreibien, als lib in unser huld und under gnad ist zu behalten.

Und dez zue ainer ebigen sicherung und bestetigung hab wier gegeben disen brief mit guter vorbedechtenusse und mit rat unser stat ze Brunne da under groezes insigel an ist gehangen nach Cristes gepurd uber dreuczehenhundert iar, darnach in dem czweinundfunfczigsten iar, an dem nehest suntag nach Allern heiligen tag.

K úvodní otázce cechů sv. PK č. 472. O genezi následujících statut sv. Př. III., 9. K získání listiny sv. vydání města z peněz městské sbírky za rok 1353: *Item plebano de sancto Iacobo de littera statutorum carnificum 2 mar.* (sv. Mendl, *Knihy počtu*, s. 207). *Plebanus de s. Iacobo*: mínen je Beneš, který se stal notářem kanceláře markraběte Jana.

L XXIII

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jediný právě zde v PK (rkp. č. 2). CDM VIII, č. 200.

Privilegium navazuje na všechna předchozí privilegia tohoto druhu: L V, 3, L IX, L X, L XV. Je fakticky jejich shrnutím. Jeho znění je záměrně formulováno tak široce, aby postihlo všechny možné druhy a formy venkovských majetků brněnských měšťanů k jejich osvobození od obecné berně.

L XXIV

Orig. v AMB. Dochované opisy (do roku 1360): toliko jedinný právě zde v PK (rkp. č. 2). *CDM VIII*, č. 203. Orig. a opis zaslouží pozornost z jazykového hlediska. Verze originálu je následující:

Wir Iohannes, vom gotes genoden markraf zu Merhern, wechennen an disem brief, daz unser lieben getrewen purger unser stat zu Brunn von steuer und von losunge wegen gresleich beswert sint und das diselb beswerung von tag czu tag ie mer wegset davon, das lantherren und auch pfaffen geistleich und weltleich heuser in unser stat chauffen, di czu der losung luczel czu steuer geben, wann geben si ichtesich von iren hofstetenn. Doch ist unser stat ungeleichs pesser, das in denselbenn heusernn purger statichleisch siczzenn mit irem gesinde, wann diselben losung nicht allein von den hofsteten, sunder auch von anderm irem guet, und wenn sein not geschicht, so chumen si der stat czu hilfe mit wachtenn, mit cirken und mit manigueltiger anderr hilf, der unser stat von lantherrenn und von pfaffenn enperenn mues. Und darumb, das unser stat czu nem und unser getrewenn purger di losung rinchleicher tragenn und uns des derpas czu stewerr mugenn chumen und mit grosser menig gedienn, wann wir si darumb besenten, so verpiet wier pei unsern huldenn, das chain lanther, chain edelmann, chain bladik, noch chein geistleicher man, er sei abt, probst, prelat, techent, erczpriester, tuemher oder an welcher beltleicherr oder pfefleicher wirdichait oder ampt er sei, furbas ewichlich in unser stat czu Bruen noch in irem gepiet chein haus chauff, noch darauf leich noch sich sein in einer andernn weis, welherlai si sei, underwind. Und was heuserr auch czu diser czeit diselbenn herrenn in der stat haben, di schullen si nuer czu irem leben haben und nicht schaffen, noch verchaufenn, noch geben, noch enpfelhen andern semleichen leutenn, den sunder einem purger, der mit seinem gesind alle czeit in demselben haus siczzze und unsren purgern und unser stat paide czu losung und czu ander hilf fugleich sei. Chain purger, auch der asant in unser stat wehauset ist, scholl sein haus derselben herren chainem, si sein lain oder pfaffen, verchauffen, noch schaffenn, noch verseczen, noch enpfelhen, noch in cheiner weis geben. Und wer wider dasselb unser gepot furbas tuet, dert scholl sein haus verloren haben und es scholl an der stat nucz geuallen. Und ob wir furbas von vergessung oder von imanst pet unsren purgern czu Bruen ein anders enputen von ettesbem, daz man in ein haus lies chauffenn, da schullen si sich nicht ankeren, als lieb in unser huld sei. Und daran unser ungenad und unsren czoren nicht verdienenn, wann wir des wol underweist sein, das das gepot uns und unser stat ein ewigen nucz pringet. Und des czu einer bestetigung ist unser insigel an diesen brief gehangen. Geben czu Brunn nach Cristes gepurde uber dreuczehnen hundert iar, darnach in dem drei und fumfczigistem iar, des achten tages nach osternn.

Privilegium navazuje na dřívější snahy města regulovat složitý problém majetku šlechtických a duchovních osob ve městě z hlediska jeho daňového přenosu; sv. L V, 5, L XII, 2, L XIV, 3, 4. Nelze říci, že by dosavadní privilegia

byla v tomto směru neúčinná. Pouze zatím neřešila a nemohla tak ani odstranit podstatu tohoto problému, který právě v době kolem poloviny století přerůstal ve vážné nebezpečí. V Brně se množil počet domů, přecházejících do držení šlechtických a duchovních osob. Snižovala se tudíž možnost usídlení nových měšťanů. Tím se zeslabovala síla města po mnoha stránkách. Hlavní tu však byl citelný daňový únik (šlechta a duchovní platili na městskou sbírku také z městště, kdežto měšťané navíc z celého svého majetku, ve městě i mimo město) a skutečnost, že tito lidé neplnili takové povinnosti vůči městu (netrpěli s městem) jako měšťané. Jediným řešením z hlediska města i jeho pána byl prostý zákaz dalšího získávání městských domů těmito osobami.

K získání privilegia sv. vydání města z peněz první městské sbírky za rok 1354: *Item scriptoribus domini marchionis pro litera, quod nobiles de cetero non emant domos in civitate, 3 mar. et 1/2 fert. Item eisdem pro litera pavimentacionis civitatis 1 1/2 mar. et 1 1/2 fert.* (sv. přehled listin v Úvodu v I. sv.); sv. Mendl, *Knihy počtu*, s. 218.

L XXV

K významu této listiny a příčinám jejího zařazení do PK sv. výklad v Úvodu v I. sv. (přehled listin).

Přílohy

I. Nejstarší úprava brněnského městského práva z počátku 14. století

Text souboru byl dosud běžně známý a užívaný v německé verzi rkp. č. 1 (ff. 220ra–223vb), kterou zpřistupnil Rösler, *Deutsche Rechtsdenkmäler II.*, s. 356–366. Německá verze byla až do nové doby považována za původní a také jedinou. Přitom však starobylé rukopisy, uchovávající latinské znění tohoto souboru, byly v literatuře známy již v době, kdy Rösler připravoval edici PK.

Původní zápis latinské verze se nedochoval. Její nejstarší známý opis je obsažen v rkp. CO 328 (ff. 99r–102v) olomoucké kapitulní knihovny v SOA Opava, pob. Olomouc), z doby působení Jana z Gelnhausen ve funkci brněnského městského notáře. Ač na tento důležitý rukopis brněnského městského práva upozornil již G. H. Pertz, *Reise nach Böhmen, Oesterreich, Salzburg und Mähren im September 1843*, Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 9, 1847, s. 484–485 (Olomouc) a W. Wattenschach, *Reise nach Österreich in den Jahren 1847, 1848, 1849*, tamtéž, 10, 1851, s. 671–685 (Olomouc) a po nich další, zůstal tento opis dosud nevyužit, někdy dokonce i neznámý. Ani F. Hoffmann – J. Štěpán, *K „záhadě“ Otakarových práv*, StR 24, 1985, s. 126, pozn. 71, resp. ani F. Hoffmann, *Brněnské městské právo*, in: *Brno mezi městy střední Evropy*, Brno 1983, s. 168, k tomu pozn. 24 jej nezmiňuje, třebaže v jimi citované práci J. Dřímal, *Brněnské městské knihy, právo a listiny za písáře Jana z Gelnhausen*, SAP 8, 1958, seš. 1, s. 120 je uváděn. Cenný je dále pozdější středověký opis v rukopise AMB č. 7248 (dříve SOA Brno G 10, č. 198), ff. 88r–91v, na který v této spojitosti poukázal Hoffmann, *Brněnské městské právo*, s. 168, pozn. 24; Dřímal, *Archiv města Brna*, s. 138 sice tento text již

dříve také zaznamenal, neporozuměl však tehdy jeho obsahu. Mnohem mladší opis latinského znění v rkp. Strahovské knihovny v Praze DB V 58, ff. 309r–319v, který uvádí E. Schwab, *Erörterungen zur Kontinuitätsfrage, I. Wie alt ist Igau?*, Deutsches Archiv für Landes- und Volksforschung 8, 1944, s. 273–274, má tu podřadný význam. Rösler, který olomoucký rukopis zaznamenává naprostě zmateně (*Deutsche Rechtsdenkmäler II.*, s. XLIX), uvedený opis neznal a nemohl jej tudíž využít ve svých úvodních výkladech. K německému překladu v rkp. č. 1 AMB svr. níže Př. II.

Rekonstrukce textu v naší edici se opírá o uvedené opisy a přihlíží též jednak k starému německému překladu (Př. II., B a), jednak k latinskému znění příslušných článků PK, které čerpaly z jednotlivých ustanovení této nejstarší úpravy brněnského městského práva.

Otzáka, zda byl původní text opatřen nějakým nadpisem, resp. úvodní pasáží s naznačením příčin a okolností daného souboru práv, není jednoznačně řešitelná. U latinské verze nacházíme podobné uvedení toliko v rkp. č. 7248 AMB (a v rukopise strahovském, který je na jeho podání závislý): *Incipit opusculum iurium civilium originalium per necessaria collectorum, que contenta sunt in ipso opere.* Německá verze pak má na tomto místě následující znění: *Da neue muencz in dem lant wert, da hat man di vorgescreben alteu recht also ausgeleit, sam hernach stet.* Z nesoustavnosti výskytu takového úvodu v dochovaných zápisech, z jejich rozdílnosti a zjevné vázanosti na textové souvislosti v daných rukopisech by právem mohly být vyvozovány pochybnosti o jeho původním zastoupení. Přesto nelze vylučovat možnost pozitivního řešení. Právě takové by totiž mohl naznačovat nadpis německé verze, pocházející v dané podobě z počátku 30. let 14. století a celkem dobře postihující okolnosti vzniku tohoto starého souboru práva, což nemuselo být samozřejmé při pouhé ústní tradici.

Pokud jde o označení jednotlivých článků záhlavními tituly, je s největší pravděpodobností již původní, tj. z doby vzniku prvního záznamu této úpravy. Do jaké míry se tak stalo vlivem jihlavské předlohy, resp. vlivem tehdejších zvyklostí, nelze spolehlivě rozpoznat.

Dobu a okolnosti této úpravy brněnského městského práva přímo naznačuje nadpis německé verze v rkp. č. 1. Spojení úpravy s počátkem 14. století a tam konkrétně se zavedením nové měny jako vlastní příčinou je v zásadě přijatelné už proto, že úroveň úpravy dobře odpovídá této fázi vývoje brněnského městského práva (svr. výklad o *ius antiquum* v PK č. 129). Zavedení nové měny mohlo pak být vskutku první příčinou záměru upravit brněnské městské právo, rozhodně však nezůstalo při vlastním provádění úpravy příčinou jedinou a už vůbec ne příčinou hlavní. Původní nezbytnost reagovat na nové měnové poměry se posléze rozšířila v soustavný pokus nového výkladu brněnského městského práva (jmenovitě *iura originalia*) a jeho doplnění, resp. rozšíření, a to v duchu proměn samého brněnského

městského práva i s přihlédnutím k vývoji práva v českých zemích, jmenovitě práva městského. Základními oporami úpravy se tak staly dva přirozené zdroje: výsledky vývoje brněnského městského práva od roku 1243 a shrnutí jihlavského městského práva, jak bylo podáno na přelomu 13. a 14. století v exempláři B privilegia. Způsob provedení této úpravy je detailně popsán v níže uvedeném komentáři. Z něho plyne především nutnost korektury tradiční představy o úloze jihlavského městského práva. Jeho podíl na úpravě brněnského městského práva je sice dominantní, nikoliv však výhradní. V případech prokazatelných vztahů k jihlavskému právu pak nejde o mechanické převzetí výchozího zdroje. Ten je spíše užíván jen jako vodítka, z něhož se leckdy vybírají pouze části vhodné, přijatelné, resp. na jehož základě dochází k samostatnému zpracování jihlavských ustanovení či zvyklostí, někdy spíše v duchu brněnské právní praxe.

Právě na tomto prokazatelném a relativně silném vlivu jihlavského práva se nezřídka rozvíjely představy o jeho mimořádném působení na vývoj brněnského městského práva ve 13. a 14. století vůbec. Takto vzniklé změny v brněnském městském právu (na které podrobně upozornil J. A. Tomášek, *Deutsches Recht in Österreich im dreizehnten Jahrhundert auf Grundlage des Stadtrechtes von Iglau*, Wien 1859, resp. které ve spojitosti s PK sledoval J. Mezník, *K prvkům jihlavského práva v právní knize písáře Jana*, BMD 7, 1965, s. 136–141; svr. k tomu naposled J. Štěpán, *Ke vzájemným vztahům brněnské a jihlavské knihy sentencí městského práva*, Právně-historické studie 29, 1989, s. 27–42) potom vyznávaly ve smyslu trvalého ovlivňování brněnského městského práva jihlavským právem, což neodpovídalo skutečnosti. Takový poměr, jak se jeví v daném případě na počátku 14. století, nikdy předtím a také nikdy potom neexistoval. V druhé polovině 13. století tu spíše převládal vliv brněnského městského práva, v druhé čtvrtině 14. století se pak brněnské městské právo otevřalo vlivům římského práva. Situace na počátku 14. století byla rozhodně výjimečná a vycházela jednak z dobových potřeb reformy práva, jednak z tehdejšího mimořádného vzniku významu jihlavského privilegia. Na druhé straně nelze ovšem pomíjet zjevnou otevřenosť brněnského městského práva cizím právům a mezi nimi i právu jihlavskému. Právě jeho privilegium bylo v Brně dobře zastoupeno (nejen německým překladem v rkp. č. 1) a bralo se asi nejednou v potaz při řešení různých právních otázek (svr. např. jeho užití Janem při práci na PK u č. 259, resp. 216).

1 Vychází z L I, I 1, jehož úvod tu doslově přejímá, další však upravuje ve smyslu čl. 68 jihlavského privilegia (konkrétně exempláře B; svr. *homicidio*). Německý překlad v Př. II., B a, 1 souhlasí. Ustanovení článku notář Jan volně upravil pro PK č. 366, a. Uváděné zde hodnoty jsou zmiňovány též na jiných místech PK, svr. např. č. 37, 271. Poměr *talentum-marca* ve sféře

brněnského městského práva je ovšem daleko složitější; svr. blíže výklad u PK č. 217. Svr. Př. II., A a, I., I 1; Př. IV., 2, b.

2 Vychází rovněž z L I, I 1 a sleduje nadále text čl. 68 jihlavského privilegia, věcně však upravuje nikoliv podle jeho znění, nýbrž ve smyslu jihlavské právní praxe, jak se ozývá v případě a) (náhrada přísežného dvěma měšťany) v čl. 67 (*invasio domus*), zejména v podání německobrodského privilegia z roku 1278 (čl. 2), CDB V, 2, č. 873; b) (ocíštění pomocí přísežného) např. v čl. 21 (zejména v podání čl. 18 německobrodského privilegia z roku 1278) a 26; c) (*holung*) v čl. 29 (A), resp. 29a (B).

Úprava sub a) není formulována přesně a nevystihuje také podstatu věci. Podle L I, I 1 byl přísežný nutnou součástí počtu očišťovatelů, mělo zde být tudíž nejdříve dodáno *ut sit unus de iuratis vel...*; jeho náhrada byla původně možná toliko ordálem, a právě ten tu byl vystřídán ve smyslu jihlavského práva dvěma měšťany; pak se ovšem obžalovaný očišťoval *metoc-tavus* a nikoliv *metseptimus*, jak nesprávně uvádí text. Tak ostatně bylo této úpravě v Brně správně rozumně a tak také celou věc na jejím základě notář Jan v PK č. 366, e; svr. též zde níže čl. 17. Důležité v daném případě je to, že úprava je nejstarším písemným dokladem jak odstranění ordálů v brněnském městském právu, tak současně i způsobu jejich nahrazení. Toto spojení, v němž navíc k odstranění ordálů byla zcela nutná jejich konkrétní náhrada, by mohlo být přesvědčivým důkazem o době i okolnostech provedení těchto a dalších změn. Nelze ovšem pouštět ze zřetele ještě tu možnost, že jednotlivé změny, resp. alespoň část z nich, byly v praxi zaváděny postupně a teprve dodatečně došlo k jejich shrnutí a případnému doplnění v daném elaborátu. Odstranění ordálů je v obecné rovině třeba chápat jako dlouhodobý proces, který ovšem má svá specifika (vývojově od sebe odlišná) v ohledu teritoriálním, podle druhů práv, resp. typů ordálů (svr. J. Markov, *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.–XVII. století*, Praha 1967, s. 104n.). Pro nás je důležité, že poměrně záhy se odbourávají ordály vodou a železem a že se tento pokrok zprvu týká jen určitých druhů práv. Pro města v českých zemích se v tomto směru vytváří obecně příznivá situace již v druhé polovině 13. století. Právě zde pokročilé právo jihlavské mohlo být svou praxí již v poslední čtvrtině 13. století pozitivním a účinným příkladem pro jiná města. Odstranění ordálů v brněnském městském právu bylo provedeno právě v souvislosti s touto právní úpravou, tudíž nejpozději na počátku 14. století. Svr. jak na tuto novou situaci reagoval na počátku 14. století sestavovatel nejstaršího souboru brněnského městského práva při překladu L I, I 1 (Př. II.). K náhradě přísežného svr. PK č. 669.

Úprava sub b) zajisté směřovala ke kompletaci možných postupů v dané otázce a měla zřejmě podobu kombinace postupu v případě jednoduché pře s ustanovením o vedení pře pomoci přísežného, jak je tomu již zde

v následujícím č. 3 (*De invasione domus*), resp. v č. 67 a jak to také odtud písář Jan převzal pro PK č. 366, b. Zdejší absenci postupu v případě jednoduché pře je (vzhledem k naznačeným souvislostem) třeba chápát jako pouhé opomenutí nám dnes dostupné verze, které musíme v uvedeném smyslu napravit; svr. PK č. 535. Naznačené souvislosti s jihlavským právem není ovšem nutné posuzovat tak, že tu šlo o zavedení novot v brněnském městském právu do té doby neznámých. Spíše je pravděpodobné, že text jihlavských práv byl v daném případě toliko podnětem k výslovnému uvedení těchto v Brně již praktikovaných postupů v prováděné úpravě. Svědčí pro to jednak L I, II 23, jednak široké a v rozmanitých souvislostech rozvíjené zastoupení těchto zásad v PK (k otázce pře pomocí přísežného tam svr. zvláště č. 708). Svr. k tomu též PK č. 669; Př. I., 72; Př. IV., 4.

Úpravu sub c) na základě další brněnské právní praxe rozpracoval notář Jan v PK č. 366, f (svr. k tomu PK č. 451); k *holung* dále svr. PK č. 58.

Německý překlad zdejšího článku v Př. II., B a, 2 souhlasí. Svr. Př. II., A a, I., I 1.

3 Doplnění brněnského městského práva (svr. L I, II 23) je tu provedeno na základě čl. 67 jihlavského privilegia (spíše však některé z verzí sdělení či převzetí jihlavského práva než textů verze A či B jihlavského privilegia). Dochovaný latinský text není přesný a nesouhlasí ani s německým překladem v rkp. č. 1 (Př. II., B a, 3), ani s latinskou verzí, kterou z této úpravy přejímal notář Jan pro naučení do Rousínova (PK č. 394). Tak bylo třeba v tomto dochování doplnit: *tali autem modo; et* (místo zde nesprávného *ut*, resp. *unde*) *si eundem virum; morientem detinuerit violenta manu* (místo pouhého *invenerit*) *in domo sua; si viros idoneos habere poterit duos; za in cruce se expurgabit: si autem plano modo querimoniam super ipsum fecerit, solus in cruce se expurgabit.* K obsahu svr. PK č. 708.

4 Jde o zajímavý případ úpravy, kdy původní ustanovení v L I, I 5 se mění textem, který formulačně sleduje spíše čl. 70 jihlavského privilegia, věcně se však s ním rozchází a přidržuje se brněnského privilegia. Důležitá je odchylka v německém znění (Př. II., A a, 5; Př. II., B a, 4), kde je řeč pouze o hřivně: zřejmě nejde o pouhé opomenutí (*marca argenti*), spíše je v překladu již myšlena pokuta *marca grossorum*, jak ji na základě tohoto latinského článku formuloval (v roce 1354) notář Jan v právní informaci pro Uherský Brod (svr. níže Př. IV., 2, a), což pak přejal do PK č. 271. *Exilium:* svr. PK č. 27.

5 Doplnění brněnského městského práva (svr. L I, I 23–24) je tu provedeno na základě čl. 55–56 jihlavského privilegia. Celý takto rozšířený soubor k dané otázce notář Jan užil pro právní naučení do Rousínova (PK č. 483), s tím pozoruhodným rozdílem, že tu tehdy čerpal z původní verze jihlavského

privilegia (svr. *sive sit pastor sive alius*), což v našem textu chybí a ani zřejmě v prvotním textu úpravy nebylo, jak svědčí německý překlad, který souhlasí se zdejší latinskou verzí; svr. tam doplňující Janovy výklady. Úprava se tudíž nedotkla původního ustanovení brněnského privilegia (*iura originalia*), což by znamenalo, že tam mj. ponechala očištění ordálem žhavého železa. Německý překlad článku L I, I 23 v nejstarším souboru brněnského městského práva podržel tuto původní verzi, na rozdíl od svého postupu v případě L I, I 1. Janův výklad v PK č. 483 přirozeně už ordál nezmiňuje, neuvádí však také žádnou jeho nahradu. Svr. PK č. 504.

6 Doplnění brněnského městského práva (L I, I 23) je tu provedeno (věcně i formulačně) na základě čl. 57 jihlavského privilegia. V případě *sentencia pali* se tu prameny rozcházejí: CO 328 má *sentencia pari* a rovněž tak i německý překlad k rkp. č. 1 (*leichs urtail*), kdežto č. 7248 *sentencia pali*. Svr. k tomu, jak zkomoleně byla tato část textu tradována v pražském právu: Rösler, *Deutsche Rechtsdekämäler I*, s. 125, č. 87; k tomu též Tomaschek, *Deutsches Recht in Oesterreich*, s. 251n. Rozhodující je tu skutečnost, že notář Jan přejal tento článek do právní knihy pod č. 483 s jednoznačným určením *sentencia pali*; připojil dokonce k tomu i vysvětlení tohoto trestu, zřejmě ve snaze odstranit nejistotu, která se v brněnských pramenech projevovala. Brněnská textová úprava zpřesňovala výchozí jihlavský článek v tom smyslu, že výslovně uváděla postížení obou, muže i ženy (*vir et mulier*), tímto trestem. Svr. PK č. 504, 694.

7 Doplnění brněnského městského práva (svr. L I, I 23) je tu provedeno (věcně i formulačně) na základě čl. 58 jihlavského privilegia. V případě *sentencia pali* je zde táz situace jako u předchozího článku. Rozhodující je tu opět skutečnost, že notář Jan přejal tento článek do PK pod č. 483 s obdobným určením jako v předchozím případě. *Adulterium:* svr. PK č. 53. Svr. PK č. 504.

8 Rozšíření brněnského městského práva je tu provedeno na základě čl. 59 jihlavského privilegia, věcně v plném souladu, formulačně v poněkud odlišné podobě. Pozoruhodné je, že notář Jan převzal tento článek do PK č. 483 ve verzi, která je bližší spíše znění v jihlavském privilegiu. Svr. PK č. 504.

9 Tematicky (a převážně i skladebně) sice odpovídá čl. 81 jihlavského privilegia, liší se však od něho věcně i formulačně. Článek ve zdejší zde verzi není jako celek zastoupen v PK, avšak jednotlivá jeho ustanovení tvoří součást nálezů v případech sem přejatých z knihy sentencí (PK č. 514, 517) a jsou tam také náležitě konkretizována. *Verba:* svr. PK č. 27

10 Tematicky sice navazuje na čl. 74 jihlavského privilegia, liší se však od něho věcně i formulačně. Článek byl koncipován spíše se zřetelem k L I, I 9, jmenovitě k potřebě úpravy zde stanoveného způsobu očištění obžalovaného (možnost náhrady přísežného). Místo *metquintus* bychom tu ovšem očekávali *metquartus*, a to nejen vzhledem k jihlavskému privilegiu, nýbrž i vzhledem k možnému souladu s brněnským privilegiem. V naučení pro Uherský Brod z roku 1354 (Př. IV., 8) se brněnstí přísežní přidrželi znění brněnského privilegia (L I, I 9). Pokuta z *iura originalia* upravena níže v čl. 13.

11 Nenavazuje na čl. 80 jihlavského privilegia. Věcně odpovídá L I, I 12. Srv. níže čl. 51; též srv. čl. 15.

12 Přímé doklady na vazbu s jihlavským privilegiem či s výsledky praxe brněnského městského práva (třebaže obojí je možné) nemáme. Stupeň očištění (*solus in cruce*), daný povahou činu, byl ovšem spíše běžný než specifický. Skladebně tato část souvisí s níže uvedeným čl. 53. Srv. PK č. 264.

13 Tematicky sice navazuje (jako výše čl. 10) na čl. 74 jihlavského privilegia, liší se však od něho věcně i formulačně. Upravuje se tu ustanovení v L I, I 9, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných (proměna *talentummarca*); tomu nasvědčuje Janův výklad v PK č. 268. Z této úpravy bylo čerpáno pro naučení do Uherského Brodu (srv. Př. IV., 2, c), které pak Jan převzal do PK 271, c. Srv. Př. IV., 8. Německý překlad v rkp. č. 1 podává výši pokut zkomoleně. Srv. Př. II., A a, I, I 9.

14 Upravuje se tu ustanovení v L I, I 10, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných (srv. předchozí článek).

15 Latinský text nedochován, zde rekonstruován na základě německého překladu v rkp. č. 1. Upravuje se tu ustanovení v L I, I 12, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných. Srv. výše čl. 11.

16 Úprava ustanovení L I, I 7 na základě článku 77 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. Z úpravy byla v brněnském městském právu přijata toliko druhá část (*emenda*), nikoliv část prvá (*expurgatio*). Srv. Př. IV., 2, 1; PK č. 271, 1; 379.

17 Úprava brněnského městského práva (L I, I 8, *notwer*) v duchu jihlavského práva (srv. čl. 69, 79), která se však neujala; srv. PK 366, e: srv. k tomu zde výše výklad k čl. 2. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

18 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 78 jihlavského privilegia, ovšem formulačně i věcně v odlišné verzi (zde formulováno pouze pro *volleist*). Tak i v PK č. 55 (naučení do Kroměříže). Srv. též Př. IV., 3; PK č. 711. *Triduum*: srv. PK č. 1. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

19 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 49 jihlavského privilegia. K jeho převzetí v PK sv. č. 383. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

20 Upravuje se tu ustanovení v L I, I 11 (v zásadě však opět v jeho zkomolené podobě), a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

21 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 31–32 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. K první části sv. v PK č. 462. Dále sv. PK č. 591. Německý překlad v rkp. č. 1 nemá určení *alicui barroni*.

22 Rozšíření brněnského městského práva na základě úvodního ustanovení čl. 50 jihlavského privilegia v samostatnější formulaci. Srv. k tomu L I, I 21. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

23 Rozšíření brněnského městského práva na základě druhého a třetího ustanovení čl. 50 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Srv. odlišný postup v PK č. 383. Srv. Př. V., 1, a. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

24 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 54 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci a též věcně odlišném podání. Srv. Př. V., 1, a. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

25 Rozšíření brněnského městského práva na základě ustanovení čl. 71 jihlavského privilegia v samostatné formulaci a věcném podání. Srv. k tomu ovšem PK č. 584. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

26 Rozšíření a úprava brněnského městského práva (L I, I 19) podle čl. 83 jihlavského privilegia ve skladebné, věcné i formulační odlišnosti. K druhé části (*gladius*) sv. výklad k L I, I 19; sv. PK č. 94. Dále sv. Př. IV, 2, p; Př. V., 1, a. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

27 Úprava brněnského městského práva (L I, II 22) podle čl. 53 jihlavského privilegia, ovšem ve věcné i formulační odlišnosti. Srv. k tomu PK č. 264;

Př. V., 1, a. Německý překlad v rkp. č. 1 vynechává *in pena unius marce subiacebit* a pokračuje hned *der geit dem geslagen...*

28 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 40 jihlavského privilegia, ovšem podle verze německobrodské z roku 1278 (CDB V, 2 č. 873, čl. 30), která je tu formulačně upravena. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. *Responsio:* svr. PK č. 6.

29 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 51 jihlavského privilegia v odlišném podání. Srv. k tomu PK č. 527. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

30 Rozšíření brněnského městského práva základě čl. 64 jihlavského privilegia v odlišném podání. Srv. k tomu PK č. 529. Německý překlad v rkp. 1 je odlišný hlavně v tom, že místo *evocando-tradiderit* má *czu posen dingen oder czu ermorden...*

31 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 52 jihlavského privilegia v odlišném podání. Srv. k tomu PK č. 552. Německý překlad v rkp. č. 1 je odlišný hlavně v tom, že místo *nisi sub certo testimonio* má *mit rechter gewissen, daz nicht verstoln sei...*

32 Vedle staršího L I, II 7 nyní v podstatě totéž podle prvního ustanovení čl. 65 jihlavského privilegia. Srv. k tomu PK č. 479 (s odvoláním na *iura originalia*). Německý překlad v rkp. č. 1 má v úvodu *daz kayns mans chint oder knet oder ander gesinde...*

33 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 41 jihlavského privilegia v odlišném (skladebně, věcně i formulačně) podání. Srv. k tomu PK č. 530. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

34 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 88 jihlavského privilegia, ovšem v samostatném podání. Srv. PK č. 531. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

35 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 88 jihlavského privilegia v poněkud odlišném znění. Srv. PK č. 532. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

36 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 89 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Německý překlad v rkp. č. 1 částečně deformován (svr. v souvislosti s *und dy haut mittreit*).

37 Úprava brněnského městského práva (L I, I 4) zřejmě pod vlivem jihlavského práva (svr. čl. 69 jihlavského privilegia), ovšem v odlišném podání. Srv. k tomu PK č. 271, a, které přejímá původní postup L I, I 4. Dále svr. k tomu zde níže čl. 69; Př. IV., 2, a. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

38 Do ustanovení *iura originalia* (L I, II 1–2) se prolínají odesvty čl. I–II jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

39 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. III jihlavského privilegia ve věcně i formulačně odlišné verzi. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

40 S drobnými formulačními odchylkami se tu opakuje znění L I, II 5. Německý překlad v rkp. č. 1 smyslem odpovídá, formulačně je však odlišný.

41 S drobnými formulačními odchylkami se tu opakuje znění L I, II 9 a 11; svr. k tomu čl. 1 a 3 jihlavského privilegia. Srv. PK č. 609. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

42 S drobnými formulačními odchylkami se tu opakuje znění druhé části L I, II 10; svr. k tomu čl. 2 jihlavského privilegia. Srv. PK č. 504, i, 350. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

43 Opakuje tu volněji čl. L I, II 12–13; svr. k tomu čl. 4–6 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

44 Opakuje tu volněji čl. L I, II 14; svr. k tomu čl. 7 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. *Underkewfft:* svr. PK č. 693; Př. II., E, 4.

45 Opakuje tu volněji čl. L I, II 15; svr. k tomu čl. 8 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. *Testis advena:* svr. PK č. 3.

46 Opakuje neúplně čl. L I, II 16; svr. k tomu čl. 9 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. Srv. PK č. 220, 271, n; Př. III., 1.

47 Rozšíření brněnského městského práva volně podle čl. 10 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 má některé formulační odlišnosti (svr. *mit gesuntem leib; weip noch chinder*), věcně však souhlasí.

48 Úprava čl. L I, II 17 volně podle čl. 11 jihlavského privilegia. Německý překlad souhlasí. Srv. k tomu Př. IV., 2, k; PK č. 271, k; PK č. 257; Př. V., 1, a; svr. též výklad k PK č. 256.

49 Úprava čl. L I, II 18 podle čl. 24 jihlavského privilegia. Srv. PK č. 14 (výklad článku). Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

50 Upravuje se tu ustanovení v L I, I 25, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných (bez vztahu k čl. 43 jihlavského privilegia). Srv. PK č. 98, 271, h; Př. IV., 2, h. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

51 Upravuje se tu druhá část ustanovení L I, I 12, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných (nikoliv ve vztahu k čl. 86 jihlavského privilegia). Ve zdejší úpravě brněnského městského práva (Př. I.) se tento článek (51) doplňuje s článkem 11 (oba = L I, I 12). Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

52 Rozšíření brněnského městského práva, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných. Srv. čl. 84 jihlavského privilegia. Srv. PK č. 94, 4, c; srv. též Př. IV., 2, q. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

53 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 76 jihlavského privilegia, ovšem věcně i formulačně odlišné. Srv. k tomu PK č. 264, resp. též č. 237; Př. V., 1, a. Skladebně tato část souvisí s výše uvedeným čl. 12. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

54 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 18 jihlavského privilegia, ovšem v poněkud odlišné formulaci. Formulace jihlavského privilegia je však zastoupena v naučení do Rousínova (PK č. 589) a do Uherského Hradiště (Př. V., 4, a); srv. též Př. IV., 3. Německý překlad v rkp. č. 1 se liší (od obou verzí) formulačně i věcně.

55 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 23 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Srv. k tomu též níže čl. 71. K obsahu srv. PK č. 336, resp. č. 333. Německý překlad v rkp. č. 1 v odlišné verzi.

56 Rozšíření brněnského městského práva, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných. Srv. k tomu PK č. 366, f; č. 451. *Holung*: srv. PK č. 58. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

57 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 30 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

58 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 17 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

59 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 21 jihlavského privilegia, ovšem v odlišné formulaci a hlavně s vynecháním závěrečné věty (*Sic de omni simplici querimonia*). Německý překlad v rkp. č. 1 (omylem připojený k čl. 58, tudíž samostatně neexistuje) souhlasí; srv. k němu též níže čl. 69.

60 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 47 jihlavského privilegia, ovšem věcně i formulačně odlišné. Srv. k tomu PK č. 309. *Spolium*: srv. PK č. 32. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

61 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 25 jihlavského privilegia, ovšem věcně i formulačně odlišné. Německý překlad v rkp. č. 1 (omylem připojený k čl. 60, tudíž samostatně neexistuje) souhlasí.

62 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 12 jihlavského privilegia, ovšem skladebně, věcně i formulačně odlišné. K obsahu srv. Př. V., 1, b. Německý překlad v rkp. č. 1 (omylem připojený k čl. 60, tudíž samostatně neexistuje) souhlasí.

63 Rozšíření brněnského městského práva v návaznosti na čl. 14 jihlavského privilegia, ovšem věcně i formulačně odlišné. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

64 Rozšíření brněnského městského práva na základě čl. 48 jihlavského privilegia, ovšem věcně i formulačně odlišné. Německý překlad v rkp. č. 1 formulačně poněkud odlišný (srv. *in der vanchusse czu dem nachrichter*).

65 Rozšíření brněnského městského práva, a to zřejmě vlastním, samostatným postupem přísežných. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

66 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 66 a 87 jihlavského privilegia, ovšem ve věcně i formulačně odlišné verzi. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. *Exilium*: srv. PK č. 27.

67 Rozšíření brněnského městského práva, a to v první větě v návaznosti na čl. 68 jihlavského privilegia a v druhé větě v návaznosti na čl. 26 jihlavského privilegia. Srv. k tomu výše čl. 2; k druhé větě srv. zde níže čl. 72. K obsahu srv. PK č. 366, c, 535, 708. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

68 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 36 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Srv. obdobné ustanovení zde níže v čl. 73. K obsahu srv. PK č. 589. Německý překlad v rkp. č. 1 (omylem připojený k čl. 67, tudíž samostatně neexistuje) souhlasí.

69 Latinská verze vyznívá jako zkomolená úprava L I, I 4, německá verze pak spíše jako zkomolený doplněk k L I, I 1. Srv. k tomu též výše čl. 37. Podstatné v této souvislosti je to, že platnost si zde podržela *iura originalia* (přirozeně s případnou úpravou *talentum-marca*); srv. k tomu PK č. 271, a, resp. Př. IV., 2, a. Německý překlad v rkp. č. 1 je rovněž omylem připojený k čl. 67 a za ním pak ještě v podobné návaznosti následuje článek, který na tomto místě v latinské verzi chybí, avšak je obsažen výše pod č. 59.

70 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 62 jihlavského privilegia, ovšem v odlišné formulaci. Srv. k tomu PK č. 483, e, 504, 605. Německý překlad v rkp. č. 1 neuvádí část *iudicio tali iudicabitur coram iuratis et viris idoneis*.

71 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 23 jihlavského privilegia, ovšem v odlišné formulaci. Srv. k tomu též výše čl. 55. Srv. PK č. 333. *Publicatio*: srv. PK č. 6. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

72 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 26 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Srv. k tomu též výše čl. 67. K obsahu srv. PK č. 708; Př. I., 2. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

73 Rozšíření brněnského městského práva podle čl. 36 jihlavského privilegia, ovšem v samostatné formulaci. Srv. k tomu výše čl. 68. K obsahu srv. PK č. 589. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

74 Rozšíření brněnského městského práva vlastním, samostatným postupem přísežných. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

75 Rozšíření brněnského městského práva vlastním, samostatným postupem přísežných. Německý překlad v rkp. č. 1 je poněkud odlišný (v úseku *ut iudex et cives*).

76 Rozšíření brněnského městského práva, snad v návaznosti na čl. 65 jihlavského privilegia. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí. Srv. k tomu PK č. 528, dále též č. 480.

77 Rozšíření brněnského městského práva vlastním, samostatným postupem přísežných. K obsahu srv. PK č. 256. Německý překlad v rkp. č. 1 souhlasí.

II. Nejstarší soubor brněnského městského práva (z počátku 30. let 14. století) v rozšířeném podání notáře Jana (1353)

O dochování, smyslu a pramenném významu tohoto souboru srv. výklad v Úvodu k I. sv. Na tomto místě je třeba ještě zdůraznit důležitost jazykové stránky souboru. Celek je právě vzhledem k své genezi a rozsahu i přirozeným východiskem studia o postavení a charakteru němčiny v brněnském prostředí, východiskem, které je pak navíc ještě provázeno příznivou pramennou základnou v oblasti právních rukopisů, městských knih i listin. V Brně je však mimořádně příznivá situace k postižení rané fáze zdejší němčiny, a to jak v rovině jazykově společenské, tak i specificky jazykové (zejména vzájemné stýkání různých dialektů). Ačkoliv jde o tematiku nemalého významu, jsou zatím dosažené výsledky skrovné. V prvém z naznačených okruhů bylo mnohé již a priori deformováno nacionalistickými tendencemi, v druhém pak došlo spíše jen k dílčímu studiu. Základní význam v tomto směru mají práce E. Schwarze a Z. Masaříka. Ernst Schwarz: *Untersuchungen zur deutschen Sprach- und Volkstumsgeschichte Mittelmährens*, Brünn-Leipzig 1939; *Sudetendeutsche Sprachräume*, München 1962; *Volkstumsgeschichte der Sudetenländer. II. Teil: Mähren-Schlesien*, München 1966; Die bairisch-schlesische Überschichtung in Mähren, Zeitschrift für Phonetik 2, 1948, s. 274–287. Zdeněk Masařík: *Die mittelalterliche deutsche Kanzleisprache Süd- und Mittelmährens*, Brno 1966; *Die frühneuhochdeutsche Geschäftssprache in Mähren*, Brno 1985; Zur Bedeutung des Bairischen für die frühneuhochdeutsche Schreibsprache in Mähren, Göppinger Arbeiten zur Germanistik, Bd. 409, 1984, s. 181–190.

Pokud jde o transkripci textů, je třeba výslově zmínit tu zásadu, že oddělené psaní částí slov, které je zde časté, přepis nerespektuje, poněvadž funkčně již nemá hodnotu a pro obsahovou stránku je irrelevantní.

Překlad je spíše volný, formulačně bližší potřebám tehdejších uživatelů, věcně však správný. Pokud dochází k určitým věcným odchylkám, je na to výslově upozorněno.

A a
/I Pragae 1243 m. ian/
Výraznější odchylky:

I 1 Překlad souhlasí s latinskou verzí, ovšem v závěru vypouští důležité ustanovení o ordálu vodou. Je to důsledek právní úpravy z počátku 14. století; srv. Př. I., 1–2 a její německou verzi zde sub B a, 1–2.

I 5 Překlad souhlasí s latinskou verzí, toliko v závěru uvádí pouze hřivnu, jak je tomu v německém překladu úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (B a, 4).

I 8 Překlad souhlasí s latinskou verzí, ovšem v závěru vypouští důležitá ustanovení o ordálech vodou a žhavým železem. Je to důsledek právní úpravy z počátku 14. století; srv. Př. I., 2 a její německou verzi zde sub B a, 2. Je samozřejmé, že tam uváděný způsob náhrady ordálů se vztahuje i na zdejší případ (*notwer*), jak to ostatně potvrzuje i PK č. 366, e.

I 9 Překlad souhlasí s latinskou verzí, neuvádí však výši odškodnění (*X tanta*); překládá toliko *passo dampnum componet*. To ovšem souhlasí s tím, jak notář Jan cituje toto ustanovení z *iura originalia* v PK č. 268. K úpravě tohoto ustanovení na počátku 14. století srv. Př. I., 13 a její německý překlad zde B a 13.

I 13 Překlad podává výši pokut zkomoleně.

I 17 Překlad neodpovídá plně smyslu latinské verze.

I 21 Překlad rozšiřuje latinskou verzi o *man schol in vuren czu der schrayat*.

I 23 Překlad souhlasí s latinskou verzí, tentokrát včetně ponechání ordálu!

Závěr listiny I a úvod listiny II nebyl přeložen.

II 3 Tento článek nebyl přeložen.

II 6 Překlad souhlasí s latinskou verzí, ovšem u písáře vypouští držení mincovny.

II 20 Překlad souhlasí s latinskou verzí, ovšem nepřevádí *ceso V talenta*.

II 22 Překlad neuvádí. Srv. níže oddíl B c (79, a).

II 23 Překlad neuvádí. Srv. níže oddíl B c (79, b).

Závěr listiny nebyl přeložen.

B a

K odchylkám a povaze německého překladu svr. komentář k latinské verzi v Př. I.

B b

Tento soubor různých ustanovení brněnských přísežných patří k vzácným zbytkům statutární povahy ze starší doby. Přesnější určení doby jeho vzniku není možné, i když by to s ohledem na některá ustanovení (a, c, d) bylo velmi žádoucí. S jistotou lze toliko říci, že soubor pochází z první třetiny 14. století, spíše z mladší části tohoto časového úseku. Většina těchto ustanovení byla v pozdější brněnské právní praxi častěji využívána, jak alespoň naznačuje jejich zastoupení v dochovaných textech:

- a) první ustanovení užito v Př. II., E, 22, b (začátek); Př. IV., 1; PK č. 403; druhé ustanovení užito v Př. IV., 1;
- b) svr. zde vývojové varianty v Př. III., 5, c;
- c) svr. Př. III., 9, c; svr. též Př. III., 3 (*signum publicum*);
- d) toto ustanovení známe jenom odtud, v mladších dokladech se již jako nadbytečné neuvádí; je výrazem staré praxe, kdy teprve docházelo k ustálení doby soudního jednání na dopolední hodiny; svr. k tomu PK č. 1;
- e) svr. Př. III., 9, a (první část).

B c

Jde fakticky toliko o opomenutou závěrečnou část německého překladu *iura originalia*: a) = L I, II 22; b) = L I, II 23; svr. výše A a.

C

K tomuto privilegiu a jeho německému překladu svr. výše L II.

D

K zařazení tohoto oddílu do zdejšího souboru práva svr. výklad v Úvodu v I. sv. Vedle záznamu zdejších textů v rkp. č. 1 je významný jejich zápis v rkp. č. 2. Není sice organickou součástí PK, byl sem však dodatečně zařazen nedlouho po jejím vzniku, a to před její úvodní část na zvlášť předsunuté binio (svr. popis kodexu v I. sv.). Na prvním místě je tu uvedeno brněnské

mýto náležející na hrad Špilberk (v jazykově odlišné německé verzi) a poté text téhož mýta náležejícího městu Brnu, a to v latinském znění (známém jen odtud) a ještě v jazykově odlišné německé verzi:

Das ist di maut czu Brunne, di auf das haus Spilberc gehoert

- /1/ Welch bagen fuert getraid, belherlai chorn iz sei, ane mahan und an malcz, ist daz, daz er es in der stat bil vorchaufen, gibt der euncbagen czben pfenning und der deichselbagen vier pfenning. Ist daz aber, daz er fuerpas bil farn, so gipt der euncenbagen vir pfenning und der deichselbagen acht.
- /2/ Item, und wer da fuert mahan oder malcz, der gibt von dem eunczenbagen sechs pfenning und von dem deichselbagen XII.
- /3/ Item, und ber do fuert preter oder holcz, daz mit der parten ist gesniten oder schusslen oder was von holcz ist gemacht, ist daz, daz er es in der stat wil vorchaufen, so gibt der euncbagen czwen pfanning; ist daz aber, daz er furbas wil farn, so gibt der euncbagn vier pfenning und der deichselbagen acht. Diselb maut gibt man von den choelern und von den heefen.
- /4/ Item, wer do fuert obs, das do wirt in dem paumgarten, der gibt von dem euncenbagen vier pfenning und von dem deichselbagen acht.
- /5/ Item, wer do fuert waltobs oder welherlai frucht es sei, daz gehoert czu den pfragnerinnen, es sei pforn oder czbifal oder knoblauch oder ruebn oder swas sulches sei, das den pfragnerinnen czugehoert, der gibt von dem wagen czwen pfenning; und von dem craut gibt man nichttesnicht.
- /6/ Item, wer do fuert eisen oder stahel oder was dovon eisen gemacht ist, der gibt von dem euncbagen in der stat czwen pfenning; ist daz aber, daz er fuerbas wil varen, so gibt der euncbagen vier pfenning und der deichselbagen acht.
- /7/ Item, welherlai salcz man fueret, so gibt der euncbagen vir pfenninge und der deichselbagen acht. Und wer in der stat salcz choufet, wil er es furbas fueren, so gibt der euncbagen czwen pfenning und der deichselbagen vier.
- /8/ Item, wer do fuert hoenik, auf belherlai wagen das sei, der gibt von dem czubr vier pfenning und von dem schaf czwen pfenning und von dem emmer ainem pfenning und von dem hafen, der also groz ist als ain emmer, ain pfenninge; fuert er es aber in aim fasse, so gibt der euncbagen sechs pfenning und der deichselbagen czwelf.
- /9/ Item, auf welherlai wagen man fuert aier, chees, biltpret oder was sulches sey, der gibt in der stat von dem wagen czwen pfenning; wil er aber furbaz, so gibt er vier.
- /10/ Item, swer do fuert pley oder cyn oder chuppfer oder wein oder hoppfen oder kaufschatz von cremrey oder tuch oder gesalczen fisch wi si sein oder vehe werch oder was di chursner angehoert oder wachs oder wolle, der gibt von dem euncbagen sechs pfenning und von dem deichselbagen czwelf.

- /11/ Item, welher man im lande gesezzen ist und daz chauft, daz dovor geschriben ist, und daz fuert, der gibt von dem evncwagen czwen pfenning und von dem deichselbagen vier.
- /12/ Item, welch chaufman arbait mit altem geband als mentler und kursner und leinbater und cramer und woller, der gibt von dem euncbagen in der stat czwen pfenning und von dem deichselbagen vier; wil er aber furbaz, so gibt er von dem euncbagen vier pfenning und von dem deichselbagen acht.
- /13/ Item, wer do fueret hering, auf welherlai bagen daz sei, der gibt von der maisen czwen pfenning.
- /14/ Item, und welherlai wagen fueret pachen, der gibt von dem pachen ainem pfenninge.
- /15/ Item, wer do treibet oder furet viech, als ringer oder swein, si sein tot oder lebendic, der gibt von dem haupt ainem pfenning.
- /16/ Item, wer do fuert chalpfleischs oder lampfleischs, der gibt von dem euncbagen czben und von dem deichselbagen vier pfenninge.
- /17/ Item, wer furet oder treibet gaiss oder schaff, der gibt von dem haubt ainem helblinc und von ainem pfert an satil czben pfenning.
- /18/ Item, wer do furt mulstain oder slifstayn, der gibt in der stat von dem stain czben pfenning; wil er aber furbaz, so gibt er von dem stain vier.
- /19/ Item, wer do furt prot, der gibt von dem euncbagen in der stat czwen pfenning; wil er aber furbaz, so gibt der euncbagen vier pfenning und der deichselbagen acht.
- /20/ Item, wer do fuert uenslid oder smer, auf welherlai wagen das sei, der gibt von dem centner czben pfenning.
- /21/ Item, wer do fueret pech, der gibt von dem euncbagen in der stat czwen pfenninge; wil er aber furbaz, so gibt er von dem euncbagen vier pfenning und von dem deichselbagen acht.
- /22/ Item, wer do fuert waid, der gibt von dem euncbagen czben pfenning und von dem deichselbagen vier.
- /23/ Item, wer sich czeucht in di stat oder in der statgerichte, der gibt czwen pfenning.
- /24/ Item, ayn iud, ist er geriten oder get er czu fuez, der gibt ain pfenning.
- /25/ Item, wer sich czeuhet aus der stat oder aus der statgerichte, er cziche sich danne auf das pischtum, der gibt vierczehen pfenninge.
- /26/ Item, ob ain man oder weip icht choufschatz tragen auf irem ruk oder furen auf ainem rosse oder czihen auf garren, di gebent nicht.
- /27/ Item, und di geriten und di geunden, di gebent nicht.
- /28/ Item, ob kain prelat, er sei gaistlich oder werltleich, oder pfarrer oder lanther icht ires gutes in di stat senden czu verkaufen oder ainem purger domit wellen gelten, di gebent nicht.

- /1/ Notandum, si aliquis ducat bona alicuius concivis nostri in curru suo, quem pro precio convenerit, debet esse liber a thelonio pontis et omni thelonio.
- /2/ Item, si aliquis mercator vel laborator indigena huius terre ducat currum, quique duxerit in curru, dabit unum denarium in renovacione monete et cum ferro signabitur sibi currus; et hoc durat quamdiu campsor sedet in concambio. Et qui dedit denarium, sit liber usque ad secundam plagam, preterquam mercatores extranei, qui debent dare de plumbo, de stangno, de cupro, de humulo, de lana, de mercimoniis institutorum, de allecibus, de piscibus salsis, preterquam usionibus, semper de curru denarium quo ciens intraverit. Idem est de vino.
- /3/ Item, si quis duxerit husiones, in qualicumque curru duxerit, dabit de usione unum quentinum, sive salso sive non salso.
- /4/ Item, si quis ducat currum cum triginta centenariis cere, dabit unum fertonem argenti; si quindecim centenarios dicit, dabit medium fertonem argenti; si dicit octo centenarios, dabit lottonem. Si minus duxerit quam octo centenarios, dabit de centenario quatuor denarios, de dimidio centenario duos denarios, de quarta parte centenarii dabit unum denarium; si minus duxerit quam quartam partem centenarii, nichil dabit.
- /5/ Item, in qualicumque curru adducuntur panni nobiles, videlicet de Ipra, de Gent et aliis locis, dabit de summa dimidium fertonem; si minus duxerit quam summam, debet de pannis, quorum duodecim faciunt summam, dare de quolibet panno sex denarios.
- /6/ Item, de levioribus pannis si minus dicit quam summam, dabit quatuor denarios de quolibet panno.
- /7/ Item, si hospes alterius terre veniat, qui vult emere pannos, dabit medianum mutam.
- /8/ Item, mercatores, qui vocantur hantsneider et institores, huius terre dabunt unum denarium ad plagam et sit liber.
- /9/ Item de pannis Polonicalibus, qui sunt in foro duarum marcarum, dabunt duos denarios.
- /10/ Item, si pannus valuerit tantum unam marcam, dabitur unus denarius.
- /11/ Item de curru deichselbagene, qui ducat cutes ducentes vel plures, fertonem argenti.
- /12/ Item, de centum cutibus medium fertonem.
- /13/ Item, de quinquaginta cutibus lottonem.
- /14/ Item, de vigintiquinque cutibus septimum.
- /15/ Item, si minus ducat quam vigintiquinque cutes, dabit de quaue obulum.
- /16/ Item, de cutibus temperatis nichil dabatur, nisi denarius unus.

- /17/ Item, quicumque adducit currum cum sale et deponat ipsum sal de curru, dabit unum denarium.
- /18/ Item, quicumque adduxerit sal vel vinum, frumentum vel triticum sive aliam annonam, dabit custodi de curru unum denarium.
- /19/ Item, si illa die cum venerit voluerit deponere vel reponere, bene potest audacter, ita si non vult vendere, et tunc nichil dabit.

Predicta scriptura latini sonat in theutunico sic:

- /1/ Wer do fuert aines purger guet von Bruen auf seinem wagn, den der purger um lon gemiett hat, der schol ledic sein der prukmaut und aller maut.
- /2/ Item, ain kaufman oder ain ander arbaiter, der in dem lant gesezzen ist, was der auf seim wagn fuert, der geit von dem slag, wann man im seinen wagn czaichtet mit einem eisen, ainn haller und ist domit ledic unczen czu dem andern slag. Es sein dann fremde koufleut, di schullen gebn von plei, von cyn, von kupfer, von hopfen, von woll, von chramgewant, von heringen, von gesalzen fischen, alz oft si in di stat varn, von iglechem wagen ainn haller; doch hausen weegen sint des ubrik. Also schol man auch gebn von dem wein.
- /3/ Item, auf welherlai wagen man hausen fuert, do geit man von dem hausen ainen grossen pfenninc, der hausen sei gesalzen oder nicht.
- /4/ Item, wer do fuert ainen wagn mit dreizig centnern wachs, der geit ainen fierdunk silbers; fuert er awer fumczehen centner, so geit er ainen halben fierdunc; fuert er aber acht centner, so geit er ain lot. Fuert er aber minner denn acht centner, so geit er von iglechem centner vier haller und von dem halben centner czwen haller und von ainem viertail des centners ain haller; fuert er aber minner den ain viertail, so geit er nicht.
- /5/ Item, auf welherlai wagen man furt tuech von Geent, von Eyper oder andre sulche tuech von andren steten, do schol man gebn von dem saumer ainen halben virdunc; fuert man aber minner denn ainen saumer, so schol man gebn von iglechem tuech, der czwelefeu ainen saumer machen, sechs haller. Von ringern tuechern aber, der man minner fuert denn ainn saumer auf ainem wagen, geit man von iglechem tuch vier haller.
- /6/ Item, kuempt ein gast von aim andren lant und wil tuch choufen, der geit halbe maut.
- /7/ Item, koufleut, di haizzent hantsneider und cramer, di in dem lant gesezzen sint, di gebnt zu dem slag ainn haller und sint leedic.
- /8/ Item, von Polanischem tuech, der ainz czwaier marc wert ist, dovon geit man czwen haller; ist das tuch aber nuer ainer marc wert, so geit is nuer ainn haller.
- /9/ Item, von ainem deichselwagn, der do fuert czwai hundert heut oder mer, geit man ainen fierdunc silbers; und von hundert heuten ainen halben fierdunc; und von fumtzig heuten ain lot; und von fumfundczwainzig heuten

ain settein; waz aber minner ist den fumfundzwainzig heut, do geit man von
igleicher haut ainn helblinc; aber von geworchten heuten geit man nictes-
nicht denn ainn haller.

/10/ Item, wer do pringt ainen wagn mit salcz und legt das salcz ab von dem
wagen, der geit ainn haller; und wer do kauft salcz in der stat und ladet das
auf sein wagen, der geit auch ainn haller.

/11/ Item, wer do pringt salcz, wein, korn oder waicz oder ander getraid, der
geit dem huetter von dem wagen ainn pfenninc; und wil er diselb kaufman-
schaft an dem tag, so er kumpt, ablegen oder czu behalten gebn, daz mag er
wol tun; also ob er es nicht wil hingebn und so geit er nictesnicht.

Jak je dobře patrné, k jazykovým odlišnostem tu přistupují nemalé
rozdíly textové i v členění látky do jednotlivých odstavců. Jen o málo mladší,
ze 60. let 14. století, je zápis textu mýta náležejícího na hrad Špilberk (*Theloneum Spilberg*) v rkp. č. 40 ABM, ff. 20v–21r. V zásadě je opisem záznamu
v rkp. č. 2, liší se však od něho po stránce jazykové. Jeho otisk svr. *CDM VIII*,
č. 248; rozbor svr. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 257–260;
k datování svr. Dřímal, *Brněnské městské knihy, právo a listiny za písáre Jana z Gelnhausen*, SAP 8, 1958, č. 1, s. 123. Doba písemného zpracování
této starobylých mýtních rádů spadá nejpozději do 20. let 14. století.
Prukmaut (theloneum pontis) svr. L VI.

A b

- II (Znoimae 1276 maii 28.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L III.
- III (Pragae 1291 iul. 13.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L IV.
- IV (Brunae 1292 mart. 13.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L V.
- V (Brunae 1293 febr. 25.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L VI.
- VI (Znoimae 1325 apr. 5.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L XIII.
- VII (Brunae 1312 aug. 29.)
K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L VIII.

VIII (Pragae 1319 dec. 23.)

K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L X.

IX (Brunae 1323 sept. 8.)

K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L XII.

X (Pragae 1331 sept. 10.)

K obsahu listiny i k jejímu zdejšímu překladu svr. výklad k L XIV.

E

K původu a charakteru této závěrečné části celého souboru práva svr.
již zmiňovaný výklad v Úvodu v I. sv.

1–2 Starobylý soubor ustanovení brněnských přísežných někdy z 20. let
14. století. V dochovaných písemnostech brněnského městského práva není
jinak zastoupen.

3–5 Zřejmě převážná část starobylého souboru ustanovení brněnských pří-
sežných někdy z 20. let 14. století. V dochovaných písemnostech brněnského
městského práva nacházíme jeho další stopy. Především jsou to statuta kroje-
čů suken, krejčích a výčepu vína, vydaná brněnskými přísežnými 11. listopadu
1328 (*CDM VI*, č. 374; *RBM III*, č. 1505). V nich postupně nacházíme
zdejší ustanovení sub 3 a 5. Některá z pozdějších textových variant těchto
statut byla pak předlohou pro naučení do Uherského Hradiště z 9. srpna
1352 (Př. III.), kde odstavce 7 a 8 se opět stýkají se zdejšími ustanoveními sub
3 a 5. Ad 4: *unterchauffel*: svr. Př. I., 44; PK č. 693.

6 Jde rovněž o starobylé ustanovení brněnských přísežných někdy
z 20. let 14. století. V dochovaných písemnostech brněnského městského
práva není jinak zastoupeno.

7 Starobylé nálezy vzniklé někdy v 30. letech 14. století. K 7 a svr. PK
č. 26, 27; k 7 b svr. PK č. 709; Př. IV., 6; k 7 c svr. PK č. 267, 704, e; Př. IV.,
6; k 7 d svr. PK č. 505.

8 Zde začíná Janův výběr nejdůležitějších nálezů a naučení z jeho vlastní-
ho funkčního období. V daném případě jde o naučení přísežných blíže
neznámému místu, které sestavil notář Jan. a) svr. PK č. 488, 482; b) svr. PK
č. 490; c) svr. PK č. 495, d) svr. PK č. 270; e) svr. PK č. 498; f) svr. PK č. 444,
Př. IV., 5.

9 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu; sestavil
je notář Jan. a) svr. PK č. 644, 618, b) svr. PK č. 619, c, 635, 642; c) svr.
PK č. 643; d) svr. PK č. 200, L I, II 9; e) PK č. 617, b; g) svr. PK č. 637, 173;
h) svr. PK č. 631.

10 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sesta-
vené notářem Janem. K b) svr. PK č. 650, a–c.

- 11 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 668, dále též č. 669, 670.
- 12 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. a) svr. PK č. 692; b) svr. PK č. 691; c) svr. PK č. 690; d) PK č. 665; e) svr. PK č. 676.
- 13 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 113, 114.
- 14 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. a) svr. PK č. 124, b–c; b) svr. PK č. 124, d; c) svr. PK č. 124, e; d) svr. PK č. 124, f; e) svr. PK č. 124, g; f) svr. PK č. 124, h; g) svr. PK č. 124, a.
- 15 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 553.
- 16 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 550.
- 17 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. následující odstavec č. 18.
- 18 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. PK č. 172, 173, též č. 120.
- 19 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem.
- 20 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 183, e.
- 21 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 512.
- 22 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 216, 402–404; Př. II., B b, 78, a; Př. IV., 1.
- 23 Soubor ustanovení správní povahy, který pro brněnské přísežné sestavil notář Jan. Původní latinskou verzi, která se dochovala v mladších rukopisech PK, vydal Rössler ve své edici pod č. 409. Notář Jan záměrně nepojal tento soubor do PK, a to právě vzhledem k jeho charakteru. K pramennému významu souboru svr. výklad k PK č. 472; svr. dále Př. III., 2.
- 24 Naučení brněnských přísežních určené zřejmě do Brněnských Ivanovic a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 437.
- 25 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 534.
- 26 Zřejmě záznam na základě nálezu brněnských přísežních k případu, který se udál v Modřicích. Srv. k tomu PK č. 526.
- 27 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 539, 587.
- 28 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 94; Př. IV., 2, o–r.

- 29 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu Př. IV., 2, n; PK č. 271, n; PK č. 220.
- 30 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. a) svr. PK č. 100; b) svr. PK č. 96, c; c) svr. PK č. 96, b; d) svr. PK č. 96, a.
- 31 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 148 (závěr článku).
- 32 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. následující články 33–35.
- 33 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem (svr. zde č. 32–35). Srv. k tomu PK č. 288, závěrečný odstavec.
- 34 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem (svr. zde č. 32–35). Srv. k tomu PK č. 289.
- 35 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem (svr. zde č. 32–35). K a–b svr. PK č. 290 (nález do Kyjova); k c) svr. PK č. 294 (nález v záležitosti dluhů brněnského měšťana *Jacobus Smelczlinus*).
- 36 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem (svr. následující č. 37). Srv. k tomu PK č. 438, a.
- 37 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem (svr. předchozí č. 36). Srv. k tomu PK č. 438, b.
- 38 Zdejší naučení je zřejmě totožné s naučením do Hulína, které nám zachycuje PK č. 299.
- 39 Zdejší naučení je zřejmě totožné s naučením do Uherského Brodu, které nám zachycuje PK č. 300.
- 40 Zdejší naučení je zřejmě totožné s naučením do Uherského Brodu, které nám zachycuje PK č. 301.
- 41 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu Schwsp (W) 193; Schubart-Fikentscherová, RR, s. 134–135; svr. též PK č. 316.
- 42 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Články 42–46 je třeba chápát v daných souvislostech jako určitý soubor (svr. PK č. 560). K odstavci a) svr. PK č. 84 (nález do Vracova) a PK č. 571 (nález v brněnské záležitosti); k b–c) svr. PK č. 572. Srv. PK č. 562.
- 43 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 560 (nález do Uherského Hradiště). V PK svr. ovšem též č. 698. K souboru svr. zde č. 42.
- 44 Naučení brněnských přísežních určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. K obsahu svr. PK č. 635, resp. zde níže č. 47; svr. též PK č. 568. K souboru svr. zde č. 42.

- 45 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. K souboru sv. č. 42.
- 46 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. K obsahu sv. u a) PK č. 568, u b) PK č. 570 (nález do Uherškého Hradiště). K souboru sv. výše č. 42.
- 47 Zdejší naučení je zřejmě totožné s naučením do Moravských Buděovic, které nám zachycuje PK č. 635.
- 48 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. K obsahu sv. oddíl De successionibus.
- 49 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem.
- 50 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. K a) sv. PK č. 106 (naučení do Kyjova), k b) sv. PK č. 97, a.
- 51 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 214, a.
- 52 Zdejší naučení je zřejmě totožné s naučením do Rousína (tudíž z doby po roce 1350), z něhož část a) byla převzata do PK pod č. 28 (sv. též č. 9, 13, 109), část b) pod č. 110.
- 53 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Snad je tu možno myslet na Moravské Buděovice; sv. PK č. 160–162.
- 54 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 165.
- 55 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 391.
- 56 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 15.
- 57 Naučení brněnských přísežných určené blíže neznámému místu a sestavené notářem Janem. Srv. k tomu PK č. 16.
- 58 Zdejší naučení je totožné s naučením do Podivína, které nám zachycuje PK č. 116.

III. Právní informace rychtáře a přísežných města Brna pro Uheršké Hradiště z 9. srpna 1352

O dochování a pramenném významu tohoto naučení sv. výklad v Úvodu k I. sv. Jak tam bylo již zdůrazněno, není toto naučení pouhým sdělením vybraných statut, nýbrž spíše právnickým výkladem o povaze, funkci a genezi statut, který byl provázen několika vybranými ukázkami, jakožto příklady

pro možné využití v podmínkách uherskohradišťských. Celé naučení je dílem notáře Jana.

1 Úvodní část výkladu o statutech sestavil pro tento účel notář Jan. Jako její závěr a v jistém smyslu i přechod k vlastním statutům položil článek brněnských městských práv z roku 1243 (L I, II 16), přisuzující tvoření statut v rámci města toliko 24 přísežným a zdůrazňující závaznost těchto jejich rozhodnutí. Toto právo bylo v brněnském prostředí často zdůrazňováno, zejména právě v souvislosti s řemesly a obchodem. Pro naše období sv. např. statuta městské rady brněnské z 11. listopadu 1328 (*CDM VI*, č. 374; *RBM III*, č. 1505), listinu markraběte Jana ze 4. listopadu 1352 (*CDM VIII*, č. 180) a zejména PK č. 472; sv. též PK č. 220. Po celé naše období trvá totiž na tomto poli boj mezi městskou radou a řemeslníky, proměňuje se toliko jeho intenzita. Srv. Př. I, 46; Př. IV, 2, n.

Zmiňované tu období moru (*tempore generalis pestilencie*; sv. též níže 6, 1; 11, e) se dotýká let 1349–1350; sv. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I*, s. 359–360. Mor tehdy citelně zasáhl do života brněnských měšťanů (četné doklady v pamětní knize, rkp. č. 39) i do celého organismu města Brna; nejinak tomu ostatně bylo i v případě notáře Jana (sv. Úvod v I. sv.). Období moru se uvádí v PK velmi často, zejména v oddílu *De hereditatibus* (č. 325, 329, 330, 338, 340, 341, 343, 344, 350, 352, 353). K trvání moru a jeho rozšíření v českých zemích sv. F. Graus, *Chudina městská v době předhusitské*, Praha 1949, s. 124–127; též, *Autour de la peste noire au XIVe siècle en Bohême*, Annales E. S. C. 18, 1963, s. 720–724.

2 Statut *De magistris operariorum statuendis*, který uvádí vlastní statutární část naučení, je znám v tomto znění toliko odtud. Vychozí oporou mu byl soubor statut o nových přísežných (*De iuratis novis*), který vznikl v době Janova funkčního období a nepochybě také jeho prací. Původní podobu tohoto souboru máme dochovánu toliko v německém znění v nejstarším souboru brněnského městského práva, a to v rozšířeném podání notáře Jana z roku 1353 (rkp. č. 1, ff. 235v–236r; sv. edici v I. sv., Př. II., E, 23). Jeho latinská verze se ozývá z pozdějšího rozšířeného zpracování, které bylo dodatečně zařazeno do mladších rukopisů PK (sv. Rössler, *Rechtsdenkmäler II*, č. 409). Pro notáře Jana nepřicházelo včlenění těchto statut do PK vůbec v úvahu, a to jednoznačně z věcných důvodů.

3 Statut o překupnících je znám v tomto znění toliko odtud. K *signum publicum* sv. zde v naučení níže 9, b; dále sv. též Př. II., B b, 78, c.

(4–5) Pod společnou rubrikou (*De rebus comedibilibus*) a krátkým úvodním zdůvodněním jsou postupně sdělena statuta o mlynářích a o pekařích.

4 Text statut o mlynářích (*de molendinatibus*), sdělených 9. srpna 1352 do Uherškého Hradiště, vykazuje úzké vztahy k statutům publikovaným brněnským rychtářem a přísežnými v německém znění takřka o čtvrt roku později, 22. října 1352 (*CDM VIII*, č. 177; orig. s městskou pečetí je ztracen,

soudobý opis v rkp. č. 40, ff. 7r–8v). Tato mladší a také obsáhlejší statuta byla konečným výsledkem delších jednání, která vedla brněnská městská rada s místními mlynáři a pekaři, s nimiž byla v Brně častá nespokojenost. Při něm se snažila pro objektivnější postižení poměrů přihlédnout též k cizím zkušenostem a zásadám. Obrátila se v tomto smyslu na město Olomouc. Nespokojila se pouze s vyžádáním jejich statut, nýbrž vyslala do Olomouce skupinu zástupců brněnských mlynářů a pekařů i městské správy včetně rychtářova písáre. Ti si spolu se svými olomouckými protějšky prohlédli zařízení tamějších mlýnů a na místě prodiskutovali otázky přicházející v úvahu. Při odchodu pak převzali od městské rady olomoucké list, sdělující brněnské městské radě jí požadované znění místních statut (*CDM VIII*, č. 176; orig. nedochován, soudobý opis v rkp. č. 40, ff. 1v–2r). Po návratu do Brna došlo v oné věci zřejmě k několika dalším jednáním, v jejichž průběhu se prvotní návrh statut, koncipovaný původně s přihlédnutím k stručným statutům olomouckým, rozšiřoval a zpřesňoval až do své konečné podoby z 22. října 1352. Kdy celý tento proces začal, nelze s určitostí říci, ale byl zjevně zdlouhavý. Z jeho průběhu a z výše naznačených souvislostí se dá tolíko předpokládat, že doba vypracování prvních statut po návratu z Olomouce spadá před 9. srpen 1352. Brněnští tudíž sdělovali Hradištěm v tomto případě právě vytvořená statuta. K uvedeným jednáním zjevně došlo až v roce 1352. Statuta z 9. srpna svým charakterem zřetelně odrážejí vztah k olomouckým statutům na straně jedné, hlavně však ke konečnému znění z 22. října na straně druhé, jak lze porovnáním těchto textů v příslušných edicích snadno zjistit.

5 Oddíl statut o pekařích (*de pistoribus rubrica*) sestavil notář Jan v podstatě tolíko z dílčích ustanovení obecné povahy. Do čela (a) postavil charakteriku dvou typů pekařů rozdílného zaměření. Sub b) zařadil starší ustanovení, jehož existenci nám nepřímo dokládá PK č. 472. Sub c) převzal text staršího ustanovení, který později v též znění přejal do PK č. 238. Srv. Př. II., B b, 78, b. Uvedené skutečnosti svědčí mj. o tom, že v Brně ještě v té době nebylo obsáhlejších statut o pekařích.

6 Statuta o tkalcích a postřihačích (*de textoribus et pannipariis*), která se tu sděluji do Uherského Hradiště, představují celek vzniklý nejdříve na počátku 50. let 14. století (ca 1351; zmínka o moru v letech 1349–1350). Je však docela pravděpodobné, že celý soubor sestavil notář Jan pro toto naučení na základě starších statut. V řadě bodů jsou tu totiž patrné těsné souvislosti s torzem statut o tkalcích a postřihačích ze 14. července 1348 (vydal Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, příl. VIII.), zaznamenaných v rkp. č. 39, f. 8r–v).

7 Uváděná zde statuta o kroječích suken (*pannicidae*) se v zásadě opírají o privilegium krále Jana Lucemburského z 8. září 1323 (L XII, 3), přímou předlohou jim pak byla některá z pozdějších textových variant statut kroječů suken, krejčích a výčepu vína, vydaných brněnskou městskou radou 11. listopadu 1328 (*CDM VI*, č. 374; *RB M III*, č. 1505); srv. též Př. II., E, 3.

8 Statuta o krejčích (*De sartoribus*) měla tutéž předlohu jako statuta v předchozím případě; srv. též Př. II., E, 5.

9 Tento text statut o řeznících (*De carnificibus*) je v Brně dochován ještě v širším a přesnějším záznamu (rkp. č. 40, f. 1r–v; na některé rozdíly poukázal již Krška, *Brněnská právní naučení*, s. 206). Přesto jejich opis v naučení pro Uherské Hradiště není bezvýznamný. Je totiž mimo jiné dalším, ještě výmluvnějším dokladem stáří těchto statut. Svou dataci jejich textu do doby před 9. srpnem 1352 (s přihlédnutím k brněnskému záznamu v rkp. č. 40) jednoznačně prokazuje, že jde o starší typ statut o řeznících, přesněji řečeno, o poslední redakci staršího typu statut, rozšířených záhy nato novými statuty, která na žádost Brněnských potvrdil markrabě Jan 4. listopadu 1352 (L XXII; podkladem těchto statut byla norimberská statuta, sdělená Brněnským na jejich vlastní žádost; otisk obou statut v *CDM VIII*, č. 179 resp. č. 180). Tím se upravuje a zpřesňuje dosavadní chronologie dochovaných statut o řeznících. Když Bretholz vydával text statut z rkp. č. 40 (*Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 420, č. VI.), datoval je do doby kolem roku 1353. Považoval je totiž za mladší doplněk statut ze 4. listopadu 1352, a to na základě jejich úvodního údaje statutum est iterum de novo (je uveden pouze v rkp. č. 40, nikoliv ve sdělení do Uherského Hradiště), který uvedl v souvislosti se statuty ze 4. listopadu 1352 (tamtéž, s. 237). To u Bretholze překvapuje, třebaže víme o jeho vztahu k hradistskému *Liber negotiorum*. Jednak mu při studiu rkp. č. 40 nemohlo ujít, že statuta jsou zde zaznamenána v chronologickém sledu, jednak pak sám odkazoval (tamtéž, pozn. 2) na souvislosti vydávaných statut se stopami starších statut o řeznících v nejstarším souboru brněnského městského práva (rkp. č. 1; Př. II., B b, 78, c). Právě k těmto dávným statutům se vztahuje údaj *statutum est iterum de novo*. Srv. Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, s. 233–238. Srv. též Př. II., B b, 78, e.

10 Jak dalece se tato stručná charakteristika diferenciace kožedělných řemesel, jmenovitě koželuhů, ševců a jirchářů, opírá o nedochované starší záznamy, resp. jak dalece je samostatným dílem notáře Jana, sestaveným speciálně pro toto naučení, nelze jednoznačně říci. Spiše je pravděpodobnější, že tento text vznikl až v souvislosti s naučením do Uherského Hradiště. Statuta těchto řemesel v Brně z období před vznikem PK nemáme dochovaná.

11 Zde zastoupená statuta o výčepu vína patří k starším brněnským statutům tohoto zaměření. Jednoznačně to vyplývá ze závěrečného odstavce e), který výslově praví, že se zde upouští od sdělení statut vzniklých po období moru, jež se navíc neustále mění. Jedním z produktů těchto častých úprav jsou statuta z roku 1355, která se nám dochovala v rkp. č. 40, f. 13r–v (*CDM VIII*, č. 331). Jsou cenná mj. i tím, že v jejich úvodu je názorně popsán způsob vzniku těchto statut. V každém případě je třeba mít na paměti, že výčep vína byl v Brně častým předmětem sporů. Neustále se musel přizpůsobovat.

bovat novým, podmínkám a požadavkům. Z toho přirozeně vyplývala častá obměna statut a tím pak i hojnost jejich výskytu. Dochovaná dvojí statuta z období před vznikem PK představují tudíž nepatrný zlomek původního stavu (srv. např. též statuta městské rady z 11. listopadu 1328; *CDM VI*, č. 374; *RBM III*, č. 1505). Nelze zapomínat též na to, že některé důležité problémy byly též regulovány panovnickými privilegiemi; srv. výše L XIII, 1–2 (privilegium krále Jana Lucemburského z 5. dubna 1325). *Cippus* (11, c): srv. PK č. 27.

12 Zde naučení přímo navazuje na úvodní (1) obecnou charakteristiku statut a pokračuje zvláštním poukazem na příslušnost soudní cesty při řešení odtud vzešlých sporů. Jde opět o Janův výklad sestavený pro potřeby tohoto naučení.

13 Do tohoto závěrečného odstavce celého naučení zařadil notář Jan vlastní charakteristiku postoje města Brna k tehdy velmi aktuální, stále trvající a dokonce sílící snaze cechů vytvářet vlastní statuta a jejich prostřednictvím ovlivňovat hospodářské poměry ve městě ve svůj prospěch. Tento problém tížil městskou správu v Brně (i v jiných městech) již na sklonku 13. století (srv. Václavovo privilegium z 13. března 1292, L V, 6). O jeho vážnosti svědčí posléze i sama PK, kde se mu dostalo relativně velké pozornosti (č. 472); srv. k tomu též poznámky k úvodnímu odstavci (1).

Statutární činnost přísežných tvořila jeden z hlavních sloupů jejich moci a významu. Zasahovala do všech oblastí vnitřního života města a byla neodmyslitelným nástrojem pro výkon jeho správy. V Brně se tato činnost právně opírala o ustanovení Václavova privilegia z roku 1243 (L I, II 16), kterého se také přísežní při různých příležitostech často dovolávali. Byla to především činnost nutně permanentní, jak to vyplývalo z přirozeného vývoje: ten jednak přinášel jevy zcela nové a statuty dosud nepostižené, jednak vytvářel odlišné podmínky, kterým bylo třeba se přizpůsobit. Právem tudíž brněnští přísežní zdůrazňovali ve svém naučení pro Uherské Hradiště na prvním místě, že statuta nikdy nejsou a ani nemohou být stabilní, nýbrž že nutně podléhají změnám. Byla to však také po celé sledované období činnost intenzívní, k čemuž vydatně přispíval kvantitativní i kvalitativní růst obyvatelstva města a jeho hospodářské potence a samozřejmě též v Brně tradičně vyspělý smysl pro právo. Byla to však i činnost všeestranná, postihující všechny sféry života středověkého města. Je nasnadě, že měla své těžiště a že jím byla hospodářská sféra jako oblast v tomto směru nejpřebějnější, protože byla nejrozsáhlejší, nejrozmanitější a také nejproměnlivější. Skutečnost, že se nám z původního množství statut dochovala jen malá, resp. nepatrná část, není jen důsledkem úrovně vedení písemné agendy v příslušné době a pozdějších podmínek pro dochování pramenů, nýbrž především odrazem přechodné platnosti statut, tudíž postupné ztráty jejich významu a tím snížení péče o jejich zachování.

Jak víme již z dřívějších výkladů (srv. Úvod v I. sv.), nechyběla v městě Brně (v období do vzniku PK) péče o písemnou agendu. Je možno naopak

říci, že smysl pro ni – jako vůbec pro celou oblast práva – tu byl velmi vyvinutý. Nejinak tomu bylo i v případě statut. Celý vývoj těchto poměrů tu samozřejmě nemůžeme podrobněji rekonstruovat, už také proto, že pro počáteční období jsme při naprostém nedostatku dokladů odkázání na pouhé domněnky. V zásadě lze jen říci, že starší doba evidovala statuta nejspíše ve spojitosti s privilegiemi a jinými právními doklady (nálezy). Stopy toho můžeme sledovat v nejstarším souboru brněnského městského práva (Př. II.). Velmi poučný by v tomto směru mohl být dnes již ztracený fragment knihy statut a privilegií, který měl v rukou ještě Bretholz (srv. Úvod v I. sv.). Na něm se také dochoval závěr pozoruhodných statut lékařů a lékárníků (snad někdy z první poloviny 14. století); vydal jej Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, př. IX. Místem záznámů statut mohla být i dnes již ztracená pamětní kniha, předchůdkyně nejstarší dochované pamětní knihy (rkp. č. 39), vedené od roku 1343. Výše (Úvod v I. sv.) bylo již vyloženo, jak tuto otázku řešil notář Jan ve svém funkčním období. Odtud také víme, že ze zvláštní knihy statut (jím založené) se dochovala v dnešním rkp. č. 40 na ff. 1–14 její druhá, závěrečná část (stará foliace 18–31), kdežto první, obsáhlější část (stará foliace 1–17) je ztracena. V dochované části jsou opisy následujících statut:

- f. 1r–v (18r–v) statuta o řeznících z doby před. 9. srpnem 1352; otiskl odtud Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, př. VI.; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 9.
- f. 1v–2r (18v–19r) statuta města Olomouce o mlynářích z doby před 22. říjnem 1352; *CDM VIII*, č. 176; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 4.
- f. 2r–5r (19r–22r) statuta města Norimberka o řeznících z doby před. 4. listopadem 1352; *CDM VIII*, č. 179; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 9.
- f. 5r–7r (22r–24r) markrabě Jan potvrzuje městu Brnu statuta o řeznících, 4. listopadu 1352; *CDM VIII*, č. 180; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 9.
- f. 7r–8v (24r–25v) statuta o mlynářích z 22. října 1352; *CDM VIII*, č. 177; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 4.
- f. 11r (28r) statut o prodeji klíčů z roku 1353; *CDM VIII*, č. 249.
- f. 11r–12r (28r–29r) statuta o nevěstkách z 19. října 1353; *CDM VIII*, č. 230.
- f. 12r–v (29r–v) statuta o vaření piva z roku 1353; *CDM VIII*, č. 250.
- f. 13r–v (30r–v) statuta o výčepu vína z roku 1355; *CDM VIII*, č. 331; srv. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 11.
- f. 13v (30v) statut o hašení požárů z března 1356; odtud vydal Bretholz, *Gesch. der Stadt Brünn I.*, př. X.

Místem zápisu statut bývala někdy též pamětní kniha. Dálo se to tehdy, když o to požádali příslušníci toho kterého řemesla v případě, že jim byla

statuta nově schválena. V nejstarší dochované pamětní knize brněnské (rkp. č. 39) nacházíme z období námi sledovaného toliko zlomek statut tkalců a postřihačů; svr. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 6.

V listinné formě se dochovala následující statuta: statuta o kroječích suken, krejčích a o výčepu vína, vydaná brněnskou městskou radou 11. listopadu 1328; svr. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 7; statuta o řeznících, vydaná markrabětem Janem 4. listopadu 1352; svr. ve zdejším naučení pro Uherské Hradiště č. 9.

IV. Právní informace rychtáře a přísežných města Brna pro Uherský Brod z 21. prosince 1354

Jak již bylo řečeno (svr. Úvod v I. sv.), Uherský Brod patřil k nejmladším místům, která se dostala k brněnskému městskému právu až po roce 1350 (zřejmě nuceným přechodem od dosavadního hlubčického práva). V tom smyslu bude třeba odstranit dosavadní nejistoty a dohadovat, svr. I. Starha, *Okruh brněnského městského práva v době předbělohorské*, BMD 8, 1956, s. 186; týž, *Městská správa na jihovýchodní Moravě*, Slovácko 8–9, 1966–7 (1968), s. 127; týž, *Okruh brněnského městského práva*, in: *Brno mezi městy střední Evropy*, Brno 1983, s. 161; F. Hoffmann, *Brněnské městské právo, tamtéž*, s. 173. Právní informace z roku 1354 (sama zastoupená v PK č. 402 a č. 271) spolu s řadou dalších dokladů v PK svědčí svojí početností i povahou o významném městu s rozvinutým soudnictvím, které je v brněnském městském právu novicem a musí se tudíž obracet do Brna o radu tak často a nezřídka dokonce v základních otázkách. Na úrovni obdobné právní informace jsou v PK ještě zastoupena téma *De advocatis* (č. 58), *De electio- ne officialium civitatis et iudicis* (č. 215) a *De furtis* (č. 300–301). Ostatní doklady se dotýkají postupů a řešení v jednotlivých soudních případech, a to v následujících tematických okruzích: *De actionibus* (č. 7, 30, 50), *De arrestationibus* (č. 105), *De contractibus* (č. 131), *De debitibus* (č. 179), *De dotalicio* (č. 186), *De furtis* (č. 313), *De hereditatibus* (č. 140, 323, 355, 356), *De homicidio* (č. 293, 377), *De poenis* (č. 522, 524).

1 Podkladem je starší naučení z doby Janova funkčního období, které se nám dochovalo toliko v německém překladu (Př. II., E, 22). Svr. PK č. 402–403, dále pak č. 216; Př. II., B b, a.

2 Úvodní konstatování, že pramenem následujících ustanovení jsou městská privilegia, souhlasí v tom smyslu, že výchozí oporu představují vesměs články brněnského privilegia z roku 1243. Namnoze se však přejímá verze jejich úpravy na počátku 14. století, resp. v pozdějších naučených a nálezech.

Vůbec se tu pak projevuje silný vliv autorových (Janových) formulací. Původem těchto ustanovení jsou ovšem dány i hranice rozsahu zmíňovaných pokut. Podobné přehledy pokut naležely k častým a také důležitým pomůckám městské právní praxe. Janův přehled pro Uherský Brod představuje však asi první pokus svého druhu v brněnském městském právu, který záhy našel pokračování v různých formách. Svr. např. obsáhlý přehled, který ve stručné formě zaznamenává pokuty náležející rychtáři: *Nota iura iudicis, qui in omnibus emendis graciam facere tenetur delinquenti* (tudíž nikoliv „seznam připadů, v nichž rychtář může dáti delikventovi milost“, jak uvádí Dřímal, *Brněnské městské knihy*, s. 120, pozn. 83). Je zaznamenán v rkp. CO 328, f. 98r z roku 1386, jenž je brněnské provenience a vedle Manipulu obsahuje další důležité texty brněnského městského práva (k němu svr. výše Př. I.).

Nota iura iudicis, qui in omnibus emendis graciam facere tenetur delinquenti etc.

- /1/ De wolleyst iudex habet unum fertonem grossorum.
- /2/ De amputacione manus, pedis aut nasi aut alterius membra nobilis V talenta.
- /3/ De amputacione seu mutilacione digiti, pedice aut alterius membra ignobilis salvuntur duo talenta.
- /4/ De simplici vulnere unum talentum.
- /5/ De emenda pluruns X grossos.
- /6/ De vulnere puderoso ut de digito duo talenta.
- /7/ De evaginato gladio in die forensi duo talenta.
- /8/ De extraccione gladii aut cultelli V grossos, de intrusione V grossos.
- /9/ De tensione baliste ad rixam tria talenta.
- /10/ De iniusta ulna aut pondere quinque talenta.
- /11/ De fustigacione honestiorum duo talenta.
- /12/ De fustigacione illius, qui non est de honestioribus, unum talentum.
- /13/ De alapa, qui est de honestioribus, unum talentum.
- /14/ De alapa, qui non est de honestioribus, medium talentum.
- /15/ De dimissione iuramenti in iudicio simplici unum grossum.
- /16/ De dimissione iuramenti in iudicio peremptorio quinque grossi.
- /17/ De percussione cum gladio non evaginato habet tantum sicut de fustigacione.
- /18/ De plabsleg unum talentum et quot sunt plage in numero, tociens solvitur ipsa emenda.
Et nota, quod quodlibet talentum non plus nisi XX^{ti} grossos facit.
- /19/ De depilacione habet iudex V grossos.
- /20/ De percussione cum pugno in faciem, qui est de honestioribus, usque ad sanguinis effusionem XX^{ti} grossos.
- /21/ De percussione cum pugno in faciem, qui non est de honestioribus, X grossi solvuntur.

- /22/ De excussione dentis tantum sicut de digito.
- /23/ De compositione homicidii aut alterius excessus capitalis iudex terciam habet partem bonorum suorum.
- /24/ De proscripto de vulneribus et raptus in civitate de interitu domus X talenta et de exteritu X talenta solvet pro emenda, hoc est sexagena et tres fertones, in quibus iudex terciam habet partem.
- /25/ De emenda violationis nundinarum et statutorum civitatis habet terciam partem.
- /26/ De emenda holung unum grossum.
- /27/ De emenda blasphemie solvuntur centum grossi et in illis habet iudex duas partes.
- /28/ De emenda non probantis maiorem invasionem domus iudex habet XL^a grossos.
- /29/ De emenda non probantis minorem invasionem domus habet iudex sex grossos.
- /30/ De emenda nominantis alium hereticum solvuntur X talenta et in illis iudex habet terciam partem.
- /31/ De gladio prefixorali iudex habet tres fertones.
- /32/ De emenda verborum indecencium multiplices sunt, nam quandoque fiunt coram iuratis et quandoque non et quandoque iurant tacentibus et quandoque ipsis disciplinam mandantibus servare; et secundum hoc variantur, quia iuratis tacentibus quilibet vituperancium solvet I talentum, iuratis vero disciplinam servare mandantibus quilibet vituperancium dat V talenta.
- /33/ Iudici non cedit pro insolenciis verborum sedatorum subito emenda, nisi coram iuratis tales insolencie sunt commisae, quibus merito est parcendum.

K tomu srv. přehled zcela jiného druhu (*Iura notarii iudicij Brunensis*) z roku 1384 v rkp. č. 40 AMB, f. 14r.

- Iura notarii iudicij Brunensis
- /1/ De uno fideiussore II denarii, quorum VIII grossum faciunt.
- /2/ De uno insolente II denarii similiter.
- /3/ De livoribus II denarii.
- /4/ De plabslegin II denarii.
- /5/ De simplici vulnere aperto I grossus.
- /6/ De vulnere pudoroso II grossi.
- /7/ De minori mutilacione II grossi.
- /8/ De maiori mutilacione IIII grossi.
- /9/ De vollaist homicidii IIII grossi.
- /10/ De homicidio simplici I ferto.
- /11/ De invasione domus non probata I grossus.

- /12/ De invasione domus probata cum vicinis I ferto.
- /13/ De stupro perpetrato et probato iure VIII grossi.
Et sic de singulis ex hiis crescentibus secundum graciam et personam pauperis.

- a** Základem je tu: pro první část L I, I 5 (srv. k tomu Př. I., 4, 37, 69; Př. II., A a, I., I 5; Př. II., B a, 4, 37, 69; PK č. 271, a; pro druhou část L I, I 4 (srv. k tomu I 6; Př. II., A a, I., I 4; PK č. 377, 409).
- b** Vychází z L I, I 6, s přihlédnutím k dílčí úpravě z počátku 14. století (Př. I., 1). Srv. Př. II., A a, I., I 6; PK č. 271, b.
- c** Vychází z úpravy L I, I 9 na počátku 14. století (Př. I., 13). Srv. Př. II., B a, 13; Př. IV., 8; PK č. 268, 271, c.
- d** Opírá se o dílčí ustanovení L I, I 16, z něhož přejímá i tam uvedenou hodnotu pokuty, kterou však hned doplňuje jejím novým vyjádřením v duchu úpravy z počátku 14. století a podle převodního klíče (PK č. 217). Srv. PK č. 271, d; 587; 539.
- e** Vychází z L I, I 18, jehož stanovení pokuty mění v duchu úpravy z počátku 14. století a podle převodního klíče (PK č. 217). Srv. PK č. 271, e; 94, b.
- f** Vychází z L I, I 19, jehož stanovení pokuty mění v duchu úpravy z počátku 14. století a podle převodního klíče (PK č. 217). Srv. PK č. 271, f; 94, f. Dále srv. Př. IV., 2, p.
- g** Základem je tu zřejmě starší ustanovení (vzniklé v reakci na čl. 34 a 35 jihlavského privilegia), které se nám ovšem nedochovalo. Zdejší verze přináší jeho podstatné rozvedení v souladu s brněnskou právní praxí. Srv. k tomu PK č. 271, g.
- h** Základem je tu L I, I 25 (nikoliv jeho úprava z počátku 14. století Př. I., 50), tvořící toliko úvod k celému článku. Další text je již formulace postupů brněnské právní praxe. Srv. Př. II., A a, I., 25; Př. II., B a, 50; PK č. 271, h.
- i** Opírá se o L I, II 12, samostatně však upravuje i formuluje jeho znění. Srv. Př. II., A a, I., II 12; PK č. 271, i.
- k** Vychází z Př. I., 48, který je úpravou (z počátku 14. století ustanovení L I, II 17. Srv. Př. II., A a, I., II 17; PK č. 271, k. Dále srv. PK č. 257, 256.
- l** Vychází z Př. I., 16, který je úpravou (z počátku 14. století) ustanovení L I, I 7. Srv. Př. II., A a, I., I 7; Př. II., B a, 16; PK č. 271, 1; 379.
- m** V zásadě se opírá o druhé ustanovení L I, II 23, fakticky však přejímá širší verzi, která je součástí naučení pro Rousínov (PK č. 394). Srv. Př. II., A a, I., II 23; PK č. 271, m.
- n** V zásadě se opírá o L I, II 16, jehož ustanovení rozpracovává v duchu soudobé brněnské právní praxe. Srv. Př. II., A a, I., II 16; Př. II., E, 29; Př. III., 1; PK č. 220; 271, n.
- o** Věcně se dotýká základních ustanovení L I, I 8, resp. I 13, fakticky však čerpá ze staršího nálezu (PK č. 94, f). Srv. Př. II., E, 28; Př. IV., 7.

p Je pokračováním předchozího článku (srv. Př. II., E, 28, a; PK č. 94, a), tudíž též provenience a týchž vztahů. Srv. k tomu L I, I 19; Př. I., 26; Př. II., A a, I., I 19; Př. II., B a, 26; Př. IV., 2, f; PK č. 271, f; 94, 4, a.

q Přejímá první část článku z úpravy brněnského městského práva na počátku 14. století (Př. I., 52; Př. II., B a, 52). Srv. Př. II., E, 28, b; PK č. 94, 4, c.

r Čerpá ze staršího nálezu (PK č. 94, 4, d). Srv. Př. II., E, 28, b.

s Přejímá L I, I 26, jehož stanovení pokuty mění v duchu úpravy z počátku 14. století a podle převodního klíče (PK č. 217). Srv. Př. II., A a, I., I 26; PK č. 94, 4, e.

3 Čerpá ze dvou dřívějších naučení: úvodní část přejímá závěrečné ustanovení z naučení pro Rousínov (PK č. 589), závěrečná část pak úvodní ustanovení z naučení pro Kroměříž (PK č. 55). Srv. též Př. I., 18. *Triduum*: srv. PK č. 1. Dále srv. Př. I., 54; Př. V., 4, a.

4 Výchozím zdrojem je tu L I, I 2: jeho první část (*iuramentum calumniae*) přijímá takřka doslovně, druhou část (*expurgatio*) mění ve smyslu úpravy brněnského městského práva z počátku 14. století (Př. I., 2; PK č. 366, e). Srv. L I, I 1, I 8; Př. II., A a, I., I 1, I 2, I 8; Př. II., B a, 2.

5 Základem je zde L I, I 15, k němuž jsou připojena dvě ustanovení: první (*iuramentum calumniae-mulier*) ze staršího souboru ustanovení (Př. II., E, 8, f), druhé (*vollaist*) podle L I, I 7. Srv. L I, I 2, I 14; Př. II., A a, I 2, I 7, I 14, I 15; PK č. 443, 444.

6 Základem je L I, I 10 (stanovení pokuty ovšem mění v duchu úpravy z počátku 14. století a podle převodního klíče (PK č. 217), k němuž jsou připojena dvě ustanovení (*dentes, schambunten*) podle starších nálezů (Př. II., E, 7, b, c). Srv. Př. II., A a, I., I 10; PK č. 461, 707, 709, 276; Př. V., 3, a (pokuta).

7 Sestaveno na základě L I, I 12–13 (změna pokuty jako výše). Srv. Př. II., A a, I., I 12–13; Př. IV., 2, o; Př. V., 3, a; PK č. 465.

8 Poněkud volněji a také neúplně reprodukuje text L I, I 9. Srv. Př. I., 10, 13; Př. II., A a, I., I 9; Př. II., B a, 10, 13; Př. IV., 2, c; PK č. 268; 271, c.

V. Nálezy přísežných města Brna pro Uherské Hradiště (z doby před vznikem právní knihy)

O dochování a pramenném významu těchto nálezů sv. výklad v Úvodu v I. sv.

1 a) Ustanovení či nález tohoto druhu není v písemnostech brněnského městského práva té doby doložen. V tom smyslu je zdejší doklad nesporným

přinosem. Výchozí bází při hledání a posléze stanovení uvedeného trestu byl článek L I, II 22 (jednoduchý poliček běžnému měšťanu: půl talentu rychtáři, 1 talent postiženému), jeho úprava z počátku 14. století (Př. I., 27: městu jedna čtvrtina hřivny, postiženému tři čtvrtiny hřivny), resp. článek 53 této úpravy (*effusio sanguinis: unus ferto iudici, unus ferto vulnerato*). V případě, že existoval již v té době nález do Bzence (PK č. 264: *iudici emenda decem grossorum, percusso viginti grossorum*), měl nepochybně i on významnou roli (*civis manu clauso usque ad effusionem sanguinis famulum in faciem percussit*); svr. též PK č. 237. Tato základní situace se výrazně měnila, jestliže postiženým byl *unus de honestioribus*, zejména pak, jestliže jím byl jeden z přísežných. Zde se již míra postihu přesunovala do oblasti tělesných trestů: běžně se tu pak pro vinika požadoval trest *manu truncetur*. Pro úvahy přísežných bylo směrodatné, že a) jednoduchý poliček (*alapa*) svými důsledky (*efusio sanguinis*) přecházel do sféry ran (*vulnus*); b) postiženým byla osoba, již se přiznávalo mimořádné postavení a ochrana. Tím se nutně dostávali k zpřísněnému řešení podle Př. I., 23 (*vulnera in incendio facta*), 24 (*baculatio*), 26 (*vulnera in die forensi*), resp. podle L II, 11 (*percussio Iudei per Christianum*) či L II, 21 (*violentia Christiani super Iudeum*), které znělo vždy *manu truncetur*. V brněnském městském právu byla ovšem dána možnost vykoupení tohoto trestu pokutou ve výši 10 hřiven (svr. Př. I., 48; PK č. 257, 272).

b) Bližší okolnosti případu neznáme, což je na závadu jen částečně. Dotaz Hradišťských tu zjevně narázíl na faktickou odchylku od běžné zásady brněnského městského práva, že *arrestatio forma iuris* se realizuje prostřednictvím rychtáře (svr. PK č. 56; svr. k tomu č. 112). Podstatné by bylo vědět, kde k obstavení došlo; svr. k této otázce PK č. 307, avšak též Př. I., 62. Vynesený nález, který v dané podobě nemá přímého předchůdce v dochovaných písemnostech brněnského městského práva (je tudíž rovněž přinosem), nevidí v absenci rychtáře porušení práva, a to vzhledem k účasti přísežného.

2 Povahu případu neznáme, v nálezu je však zjevně uplatněna běžná zásada brněnského městského práva; svr. PK č. 2.

3 a) Vzhledem k tomu, že v daném případě (*vulnus*) již nepřicházela v úvahu otázka očištění (*expurgatio*), spokojuje se nález s obecným poukazem na obvyklý postup řešení pokut (svr. L I, I 10; L I, I 12–13; Př. IV., 6–7). *Triduum*: svr. PK č. 1.

b) Nález v dané podobě nemá přímého předchůdce v dochovaných písemnostech brněnského městského práva (je tudíž přinosem). Výše pokuty za nedodržení obvyklé právní cesty se tu pohybuje na spodní hranici středního pásmu pokut (svr. tutéž výši v PK č. 255).

4 a) Nález tu doslovně přejímá verzi doloženou v naučení do Rousínova (PK č. 589); svr. k tomu výklad u Př. I., 54. Dále svr. Př. IV., 3.

b) Srv. týž nález v obdobném případě pro Staré Brno (PK č. 241). K obsahu svr. následující zde č. 5.

c) Nález v dané podobě nemá přímého předchůdce v dochovaných písemnostech brněnského městského práva (je tudíž přínosem). Srv. PK č. 27.

5 Nález je logickým vyústěním situace, k níž spor před soudem dospěl. K obsahu (*velle occidere*) srv. předchozí č. 4, b.

6 Nález v dané podobě nemá přímého předchůdce v dochovaných písemnostech brněnského městského práva (je tudíž přínosem).

7 Dílčí nález v tomto sporu nemá přímého předchůdce v dochovaných písemnostech brněnského městského práva (je tudíž přínosem).

8 Srv. k tomu obsahově totožný nález, a to rovněž pro Uherské Hradiště, v PK č. 443. S největší pravděpodobností jde o jeden a týž případ, třebaže vlastní znění je velmi rozdílné. Zdejší verze je nepochybně původní (dobře srozumitelná širokému okruhu daných příjemců) a byla také součástí zápisu v knize sentencí. Excerptovaný zápis pak notáž Jan upravil pro potřeby PK tak, že mu dal učenou právnickou formu. *Conradus Stromayer*: brněnský měšťan, držící rozsáhlější majetek v třetí předměstské čtvrti (*super Anger*), je častěji doložen (hlavně jako dlužník) ještě na sklonku čtyřicátých let, v lednu 1350 již jako zemřelý: srv. pamětní knihu (rkp. č. 39), f. 67r-v, 121v; Mencl, *Knihy počtu*, podle rejstříku.

9 Bližší okolnosti případu neznáme a také nález sám není v PK uveden.

10 K obsahu srv. PK č. 255, 250, 446. *Holung*: srv. PK č. 58.

11 Nález cituje úvodní část L I, I 8.

12 Bližší okolnosti případu neznáme a také nález sám není v PK uveden. Srv. k tomu oddíl *De fideiussionibus*.

13 a) Srv. k tomu v PK č. 434 druhý z tam uvedených případů (oba z Uherského Hradiště); srv. zde níže č. 14.

b) Bližší okolnosti případu neznáme a také nález sám není v PK uveden.

c) Bližší okolnosti případu neznáme a také nález sám není v PK uveden.

14 Srv. k tomu v PK č. 434 první z tam uvedených případů (oba z Uherského Hradiště); srv. zde výše č. 13, a.

15 Bližší okolnosti případu neznáme a také nález sám není v PK uveden.

16 Srv. k tomu PK č. 703.

OBSAH

Předmluva	5
L I (iura originalia)	9
De actionibus (1–50)	21
De accusationibus (51–57)	36
De advocatis (58–66)	38
De appellationibus (67–74)	40
De aquis (75–80)	42
De arbitris (81–93)	44
De armis (94)	46
De arrestationibus (95–112)	47
De causis absentiae (113–115)	51
De censibus (116–123)	51
De citatione (124–126)	54
De contractibus (127–131)	55
De concessionibus (132–137)	57
De conductione (138)	59
De confessionibus (139–140)	60
De curatoribus (141–147)	60
De damnis (148–158)	62
De debitibus (159–179)	64
De deposito (180–183)	67
De dotalicio (184–206)	68
De aedificiis (207–214)	72
De electione (215)	74
De emendis (216–272)	74
De emptionibus (273–286)	82

De fériis (287)	85
De fideiussionibus (288–296)	86
De fuga (297–298)	88
De furtis (299–317)	89
De gladiis (318)	92
De gratia (319–320)	92
De hereditatibus (321–365)	93
De homicidio (366–381)	102
De incendio (382–388)	105
De interdicto (389–393)	107
De invasione domus (394–401)	107
De iudice (402–415)	109
De iudiciis (416–425)	112
De Iudeis (426–436)	114
De iuramentis (437–457)	116
De iuratis (458–471)	118
De iure (472–474)	120
De litteris (475–477)	125
De ludo (478–480)	126
De luminibus (481)	127
De mulieribus (482–504)	127
De mortificatione (505–511)	133
De officio pastoris (512)	135
De pace (513–518)	135
De poenis (519–543)	137
De pignoribus (544–556)	142
De privilegiis (557–572)	144
De procuratoribus (573–575)	147
De promissis (576–581)	147
De proscriptione (582–588)	148
De querimoniis (589–594)	150
De renuntiationibus (595–597)	151
De rescriptis (598)	151
De sententiis (599–602)	151
De servitutibus (603–604)	152
De stupro (605–606)	153
De successionibus (607–613)	153
De teloneis (614–616)	155
De testamentis (617–649)	155
De testibus (650–702)	161
De tormentis (703)	167
De vulneribus (704–716)	168
L II	171

L IIa	172
L IIb	172
L III	172
L IV	173
L V	174
L VI	176
L VII	176
L VIII	176
L IX	177
L X	178
L XI	178
L XII	179
L XIII	180
L XIV	182
L XV	183
L XVI	184
L XVII	185
L XVIII	185
L XIX	185
L XX	186
L XXI	186
L XXII	187
L XXIII	189
L XXIV	190
L XXV	191

Přílohy

I.	192
II.	205
III.	216
IV.	222
V.	226

MIROSLAV FLODR

PRÁVNÍ KNIHA MĚSTA BRNA
Z POLOVINY 14. STOLETÍ

II/ KOMENTÁŘ

GRAFICKY UPRAVIL, PŘEBAL A VAZBU NAVRHL JAN JORDÁN
VYDAL ARCHIV MĚSTA BRNA VE SPOLUPRÁCI S MUZEJNÍ A VLASTIVĚDNOU
SPOLEČNOSTÍ V BRNĚ ROKU 1992
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK ZŘÍDKA VESELÝ
VYTISKL S. P. TISK, BRNO
NÁKLAD 2.000 VÝTIKŮ
TEMATICKÁ SKUPINA 02/63

Předložený druhý svazek díla přináší
komentář k edici právní knihy.

